

Vatra veche

4

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul IV, nr. 4(40), aprilie 2012 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHĂ, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciuț

Ion Tămâian, *Ritm*

Antologie *Vatra veche*

Vis vegetal

Aș vrea să fiu copac
Și-aș vrea să cresc lângă fereastra
ta.
Te-aș auzi,
Și-n voie te-aș privi întreaga zi
M-aș apuca și iarna să-nfloresc,
Ca să te bucuri!
Păsările cele mai mândre-ar face
cuib pe creanga mea,
Iar nopțile mi-ar da cercei de stele

Pe care, ca pe frunze, ți le-aș da.
Prin geamul larg deschis, de-atâtea
ori
M-aș apleca ușoară să-ți sărut
Când părul ce pe frunte ți-a căzut,
Când buzele cu buze moi de flori
Spre toamnă m-aș juca zvârlindu-ți
mere
Și foi de aur roșu prin odaie
Cu-a ramurilor tânăra putere
Ți-aș apăra obloanele de ploaie.
Și, cine știe, poate că-ntr-o seară
De primăvară, când va fi și lună,
Va trece prin grădină o zână bună,

Făcându-mă femeie să fiu iară.
Atuncea, sprijinindu-mi de pervaz

Genunchiul ud de frunze și
pământ,
Cu rouă și cu luna pe obraz,
Eu ți-aș sări în casă și, senină,
Uitind de-atâtea vreme să vorbesc,
Cu câte-un cuib în fiecare mână,
Aș începe
să
zâmbesc.

MAGDA ISANOS

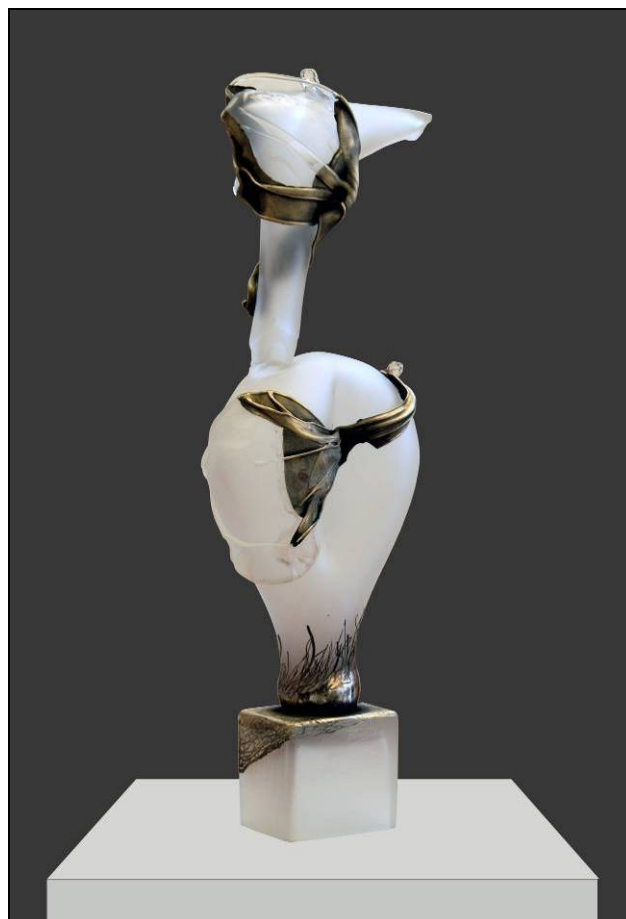
Vatra veche dialog cu Nicolae Gheran

Antologie Vatra veche. Magda Isanos, Vis vegetal / 1
 Vatra veche dialog cu Nicolae Gheran, de Rodica Lăzărescu / 3
 Isihasm la Sâmbăta de Sus. Vasile Andru, „Strigarea prietenoasă a înțelepciunii” / 7
 Poeme de Liliana Spătaru / 10
 Centenar N. Steinhardt. Vatra veche dialog cu Nicolae Băciuț, de Valentin Marica / 11
 Centenar N. Steinhardt. Nicolae Steinhardt și drumul spinos către fericire, de Geo Constantinescu / 12
 N. Steinhardt și fețele fascinației misterului, de Anda Laura Silea / 13
 Vasile Conta – 130, de George Baciu / 16
 Blocnotes. Embargo cultural sau... ce?, de Mircea Dinutz / 19
 Ce se mai citește prin metrou?, de Rodica Lăzărescu / 20
 Kyoka, de Jules Cohn Botea / 20
 Eseu. Alegorie și simbolism în romanele Mesei rotunde, de Tamara Constantinescu / 21
 Imagini artistice/filosofie, de Daniel Mureșan / 22
 Cronica ideilor. Saul Bellow și fariseismul său dezinvolt, de George Petrovai / 23
 Opinii. Devenirea, de Gheorghe Moldoveanu / 24
 Cronica literară. Academica cinstire sufletului românesc (Alexandru Surdu), de Iulian Chivu / 25
 Răzvan Țupa, semnalizarea intimului către social, de Darie Ducan / 26
 Virgil Todeasă – Euforii ale vizualității, de Aurel Pantea / 27
 Flașnetarul (Cornel Galben), de Rodica Lăzărescu / 28
 Arta sfâșiată sau erupția spiritului (Valentina Becart), de Cella Negoiescu / 29
 Dorul de lumină ca o rugăciune (Elisabeta Iosif), de Melania Cuc / 31
 Dreptatea învingătorului (Victoria Milescu), de Lucian Gruia / 31
 O poetă răsând și plângând în cuvinte (Mihaela Luncă), de Florian Copcea / 32
 Libelula albastră (Costin Obreda), de Viorica Popescu / 33
 Raluca Pavel – „Poezioare” cu mireasmă de busuioc, de Dumitru Velea / 35
 Cornel Udrea, de la poezie la proză satirico-umoristică, de Dumitru Hurubă / 37
 O nouă carte – ca dimensiune a sublimului, de Cezarina Adamescu / 39
 Dialog cu Nichita..., de Cezarina Adamescu / 39
 Poeme de George L. Nimigeanu / 40
 Starea prozei. Ileana sau poza cu pălărie, de Lucia Olaru Nenati / 41
 Documentele continuității. (De ce) mereu Miorița?, de Ștefan Goanță / 43
 Convorbiri duhovnicești. ÎPS Selean, de Luminița Cornea / 45
 Pod de aur peste suferințele lui Radu Gyr, de Daniela Șontică / 46
 Gherasim Cristea, Arhiepiscopul Râmnicului, de Lygia Diaconescu / 48
 Poesis. Versuri de Florin Caragiu, Pablo Romaniuc, Marian Nicolae Tomi / 51
 Titus Suciu. Gara dintre castani și multă nostalgie, de Vasile Bogdan / 52
 Starea prozei. Onor fratelui meu, de Adalbert Gyuris / 54
 Poeme de Sorin Lucaci / 55
 Biblioteca Babel. Centenar August Strindberg. Traducere și prezentare de Dorina Brândușa Landén / 56
 Biblioteca Babel. Luis Benitez. Traducere și prezentare de Flavia Cosma / 58
 Un român în India, de Ovidiu Ivancu / 60
 Dialoguri neconvenționale: Menuț Maximilian – Melania Cuc / 62
 Radar. Iluzia comunicării perfecte, de Gabriela Călușiu Sonnenberg / 62
 Poeme de Mihai Octavian Ioana / 63
 Starea prozei. Pași pe nisip, de Geo Constantinescu / 64
 Poeme de Tatiana Scurtu Munteanu / 65
 Trei pași prin diaspora românilor nord-americani, de Anca Sârghie / 66
 Poeme de George Baciu / 67
 Carnet. Impresii despre un simpozion Internațional și nu numai, de Luminița Cornea / 68
 Viața și Matrioșa, de Adrian Botez / 71
 Elegii din Era Arheoptertix, de Ion Pachia Tatomiurescu / 72
 Ocean întors. Farse ale limbii române, de Gheorghe Moldoveanu / 73
 Curier / 74
 Ștefan Doru Dăncuș sau agonia indiferenței, de Remus Foltoș / 78
 Pamflet. A cincisprezecea scrisoare franco-afonă, de Hydra N.T. / 80
 Literatură și film. Iubiri nelegiuite, de Alexandru Jurcan / 81
 Film. Lars von Trier și arta de a impresiona, de Mădălina Pojoga / 82
 Scena. Emanuel Petran sau despre Actor, Scena sărutului și perfecțiunea detaliului, de Ștefan Mihai Martinescu / 83
 „Clinica” – divertisment tineresc, de Silviu Milășan / 84
 Excelsior. Și ne derulam înainte, Ca un... ca o..., de Miruna Ioana Miron / 85
 „Floarea vieții” – galerie de artă și florărie, de Nicolae Băciuț / 86
 Păcăleli de aprilie, Vasile Larco / 86
 Ion Tămâian / 87
 O nouă conducere, de Ananie Gagniuc / 88

Număr ilustrat cu lucrări de Ion Tămâian

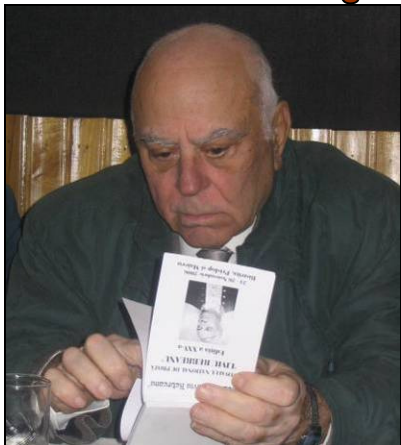

Ion Tămâian, *Dansul*

Ion Tămâian, *Vestală 1*

Vatra veche dialog

NICULAE GHERAN

„N-am nicio vină că uneori
realitatea depășește forța
imaginației.”

„La capătul unei vieți, mă
întorc după 50 de ani la
punctul de unde am plecat.”

DESPRE REBREANU, DESPRE SINE ȘI CEILALȚI

R.L.: Stimate domnule Niculae Gheran, în ultima vreme, am avut bucuria de a petrece câteva ceasuri în compania Domniei Voastre – chiar dacă, în cele mai multe cazuri, asta a însemnat fie discuții telefonice, fie mesaje electronice! M-ați îngăduit în ușa „atelierului” dvs. de creație în timp ce definiți cel de-al treilea volum al trilogiei *Arta de a fi păgubaș* (sper să devină tetralogie). Știu că, în general, cititorii se așteaptă la întrebări și răspunsuri legate de activitatea dvs. de editor – cred că singurul de la noi ce se poate mândri cu o ediție critică de dimensiunile celei la care ați dus *Operele* lui Liviu Rebreanu. Nu mă voi referi în cele ce urmează la această latură.

Legat de ea, aș vrea doar să vă întreb – v-am și auzit „suspînând” – dacă regretați că aproape mai tot timpul l-ați dedicat altuia, fie el și Rebreanu, neglijând sau sacrificând creația personală. (Vă rog să nu-mi dați replica din *Târgul Moșilor*: „Mai bine să faci și să regreti, decât să regreti când nu mai poți face!”)

N.G.: Ca mai tot omul, păcate voi fi avut multe, dar mincinos n-am fost niciodată. Chestionat cândva de Olimpiu Nușfelean în paginile *Mișcării literare*, îmi intitulam convorbirea „Cine-o face ca mine ca mine să pățească”. Am schimbat titlul la insistența lui, dar așa gândeam și gândesc. Și nu rău, că prin „pățit” nu înțelegeam ceva rău, ci călcarea unui principiu biblic: „de ai două cămăși, dă una celui care n-are”. Or, Mărite Doamne, Rebreanu avea destule. Numai că, după marea „eliberare” din August '44, fusese izgonit din circuitul public, declarat „colaboraționist”, trădător de neam: etichetări absurde. În acest context, m-am angajat să-i fiu „avocat din oficiu”, câștigând toate procesele, prin editarea integrală a operelor blamate, considerate tribut adus ideologiei fasciste. Toate bune, numai că odată cu publicarea romanului *Gorila* – considerat ca făcând parte din arsenalul legionar –, cu punerea în circulație a tuturor cărților publicate de el, însoțite de un amplu aparat critic, privind geneza lor, ecoul operelor în epocă și posteritate, plus inventarierea variantelor, trebuia să mă opresc. Deschisese un proces în anulare și-l câștigasem cu osârdie pe parcursul a 15 ani, cât despart apariția integralei nuvelistice („Biblioteca pentru toți”, 1965) de cele 11 tomuri de *Opere*. De nu mă încumetam să intru în pădurea sălbatică a presei interbelice – careia nici până azi nu i se cunosc proporțiile, estimate între 10.000 și 20.000 de periodice –, precum și în uriașa arhivă a scriitorului, mi-aș fi salvat

mai bine de două decenii de viață, cât mi-au trebuit pentru alcătuirea altor 12 volume. Cu alte cuvinte, mi-ar fi rămas și mie timp să mă rătăcesc printre cuvintele mele, de la care plecasem cu intenția de a face literatură.

R.L.: N-aveți ce regreta. Ediția, considerată monumentală de cei mai avizați critici și istorici literari, rămâne o realizare unică în cultura românească, prima și deocamdată ultima închinată unui scriitor al veacului 20. Azi nu se mai poate înainta în exegeza Rebreanu fără a păși pe bulevardul croit de dvs.

N-aveți ce regreta.

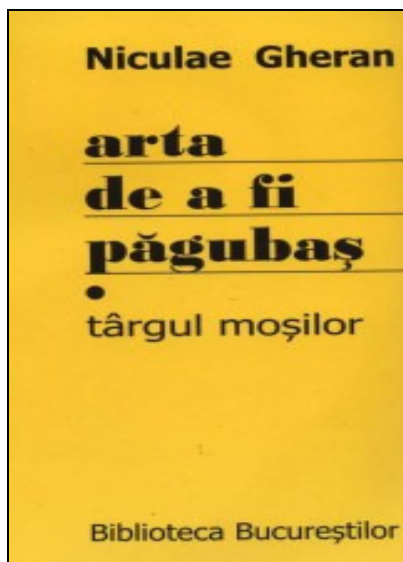
N.G.: Ba regret. După cum Peressicius a regretat în ziua când și-a abandonat munca la ediția Eminescu, ca urmare a batjocurii cu care a fost tratat de Editura Academiei, la apariția volumului 6 din integrala Poetului. După moartea lui, o instituție întreagă a fost nevoită să-l înlocuiască pentru terminarea ediției. Eu m-am încapățânat să perseverez și rău am făcut. Trăim într-o țară în care mai toți încep și mai nimeni nu termină un proiect cultural de anvergură. Vezi zecile de ediții critice începute și abandonate.

R.L.: Dumneavoastră ați terminat.

N.G.: Umilindu-mă pe la ușile altora, precum un prim-ministru ca Radu Vasile, un logofăt ca Caramitru Ion, ministru de ocazie, ori parlamentar de cultură ca Gabriel Țepelea, totalmente străini de cauză. Poate că de m-aș fi adresat lui Gigi Becali m-aș fi bucurat de înțelegere, deși le spusese celorlalți oieri că era vorba de două volume inedite din opera lui Rebreanu, oropsite să rămână în afara tiparului. Îi întrebam, fără răspuns, dacă își închipuie vreunul din ei că în Franța, Rusia sau Germania o creație inedită a lui Balzac, Dostoievski sau Thomas Mann ar putea s-aibă parte de un regim similar. Dialog între surzi. Ba, să nu mint: în același an, comisia de subvenții de la Ministerul Culturii a respins tomul 23 cu care închideam seria de opere complete. (Avea să apară în Fundația „Niște țărani” grație lui Dinu Săraru.) Dar, fuse și se duse!

R.L.: Cu toate acestea, scriați în *Sposedania*, ce precedă primul→

*A consemnat, pe vremea
viscolului din februarie 2012,
RODICA LĂZĂRESCU*

volum al trilogiei *Arta de a fi păgubaș*: „am preferat să fiu ucenic și calfă în atelierul domnului Rebreanu”, justificând astfel refuzul de a vă încolona în armata celor cescriau despre contemporaneitate. O vorbă de-a noastră zice că „meseria se fură” – deci vă întreb: ce a „furat” ucenicul care ați fost de la meșterul căruia i-a slujit?

N.G.: Mai mult decât s-ar putea crede. Este de neconceput să citești de zeci de ori aceeași operă, fără să intri în cusăturile ei. Nu exagerez cu nimic: dau ca exemplu romanele *Ion* și *Pădurea Spânzuraților* – ambele cu 12 ediții în epocă și două versiuni integrale în manuscris. Pentru alcătuirea aparatului de variante, toate 14 presupuneau parcurgerea lor atentă, literă cu literă, dovadă semnalarea fluctuațiilor de cuvânt reproduse în ediția noastră critică. La cele 14 versiuni supuse cercetării, se adăugau, inevitabil, o dactilogramă, două corecturi în „pagini 1 și 2” și o lectură finală la „bun de difuzare”. Or, este imposibil să citești de 18 ori o carte, fără să nu observi și alte lucruri decât cele care-ți rețin atenția la prima lectură, de-ar fi, de pildă, succesiunea tablourilor narrative, intrarea și ieșirea din scenă a personajelor, particularitățile limbajului, și, în general, arta construcției, fundamentală în creația rebreniană. Pe tipicul acesteia, intenționez inițial să alternez scenele de la periferia bucureșteană cu cele din centrul Capitalei, precum paralelismul dictat de cele petrecute în casa Herdelilor și a Glanetașului. Am renunțat, timorat de teama unei cărți începute și neterminate. Așa se explică și constatarea mai multor critici că, surprinzător, proza mea n-are nimic cu scrisul magistrului Rebreanu. Și, totuși, din lecția lui am reținut un lucru esențial: aglomerarea de fapte.

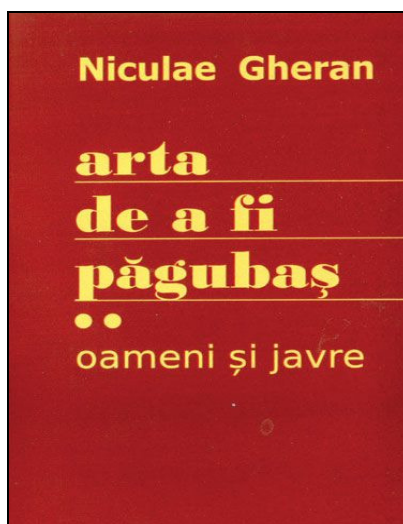
R.L.: Primul dintre cele trei volume apărute – *Târgul Moșilor* (2008) – îmbogățește admirabil „colecția” de mahalale bucureștene din literatura română. Este perimetrul din jurul Barierei – de la confluența Căii Moșilor cu șoselele Ștefan cel Mare, Mihai Bravu și Colentina, locul unde v-ați născut și ați copilărit, pe care îl evocați cu multă nostalgie și care se pare că v-a „amprentat” pentru tot restul vieții. Care este „lecția” cea mai importantă învățată de la

mahalaua natală – toleranța, solidaritatea, comprehensiunea...?

N.G.: O nestăvilită sete de libertate, de bună înțelegere cu toți semenii, dictată de polivalența etnică înconjurătoare: români, evrei, armeni, greci, albanezi (mai deloc țigani, cantonați în spatele „barierei”, în Colentina și Tei). Aliniați la același start, alergam cu toți în legile sportivității, fără brânci și coate; eram ca la Liga Națiunilor, egali în drepturi. Libertatea ne-o stimula întreaga așezare, cu lacurile și pădurile apropiate, iar prezența clasei de mijloc, a negustorimii, ne obliga la corectitudine deplină. Am mai spus: cinstea nu era atât un har, ci un instrument de existență. De mințit, puteai minți o singură dată, că apoi erai izolat precum un ciumat și obligat să te muți cât mai departe.

D-ai-a spus uneori că mulți politicieni de azi, care trăiesc din promisiuni neonorate, în Obor ar fi murit de foame, obligați să se mute unde a dus mută iapa (abia acum mă întreb dacă și în alte locuri se va fi procedat la fel, atâta timp cât unii dintre ei și-au găsit sălaş în Capitală). Dintre toate învățăturile, legea solidarității era însă cea mai sfântă. Respectată de mai toți, nimeni nu rămânea de căruță.

R.L.: După considerațiile unui personaj (aproso: real sau fictiv?) – Ion Pătrunjenaru-Moțu – unul dintre marile secrete ale artei este „să trădezi realitatea, până când ea devine mai credibilă, mai adevărată decât viața molcomă de toate zilele”. În cele trei volume ale *Artei...*, memorialistica se conjugă cu documentarea, ficțiunea cu istoria, uneori pe nebăgate de seamă, alteori balanța înclinându-se puțin amenințător înspre cea de-a doua.

Cât de mult considerați că ați trădat realitatea, domnule Gheran, în romanul dumneavoastră?

N.G.: Dumneavoastră îi ziceți „roman” – ținând seama, probabil, de unitatea de timp și spațiu a narației, de migrarea multor personaje dintr-un capitol într-altul, de prezența aceluiași povestitor, fie și pierdut cu discreție printre rânduri; unii însă, încântați de tabloul istoric oferit, consideră lucrarea drept „memorialistică”; alții, la fel de bine intenționați, o consideră carte de „povestiri”, ori de „nuvele”. Eu n-am botezat-o în niciun fel, deși cuvântul „frescă” îmi stătea pe limbă. Dacă am plecat spre Indii și am ajuns în altă parte, nu-i vina geografiei, ci a vârstei mele, care mă obliga să scurtez drumul, să comprim într-o carte mai multe proiecte. Important a fost și este să păstrez ritmul și culoarea relatărilor, nu clasificarea bibliografului. Pentru mine, istoria reală este cadrul povestirilor, de zi și de noapte – din care, evident, visul și coșmarul nu pot lipsi. N-am nicio vină că uneori realitatea depășește forța imaginației. Important era să găsesc platane în stare să cumpănească mai exact greutatea documentului istoric, ca și a realității rostogolite în ficțiune. De aici, capitole realizate în alb-negru și altele cu o cromatică mai generoasă.

R.L.: N-ar fi singurul exemplu din literatura română când o operă nu poate fi „înghesuită” în șablonul unei specii (*Amintirile* lui Creangă sunt arhicunoscute!). Între „roman” și „frescă”, ce-ar fi să-i zicem „mozaic”?! Fiecare „piesă” își are independența ei, dar și locul bine stabilit în întregul compoziției. Dar să continuăm! Sub nume modificate, însă nu într-atât încât să nu poată fi „decodificate”, unele personaje apar în ipostaze nu tocmai favorabile. Vă asumați riscul unor eventuale reacții ale persoanelor încondeiate ori ale urmașilor?

N.G.: La vârsta mea, n-am ce pierde. Nu sper să fiu condamnat →

la moarte, fiindcă, precum Șerban Cioculescu, mă tot rog de un sfârșit subit (și Dumnezeu i-a îndeplinit dorința). Închisoare n-am cum să fac, întrucât mă trezesc de mai multe ori noaptea și aș deranja colegii de temniță. Amendă? Ar fi o scădere cu 30% din pensie, deja atacată de cei care ne-au urat să trăim bine (or, greu a fost până m-am obișnuit cu fericirea, că bebele, oricum, curg). Și-apoi mai există și un aparat poligraf, la care nu-i obligatoriu să mă prezint singur, ci și cu lăcrimantul. Răspund de toate afirmațiile relatate pe baza celor văzute și auzite cu ochii și urechile mele. Când le coroborez cu spusele altora, am avut grijă să declar sursa. Mai sunt și alți martori. Desigur, unii au văzut Epoca de aur mai ceva decât platina; alții de tinichea. Fiecare cum l-a lăsat Dumnezeu și tovarășul Marx. Nu oblig pe nimeni să gândească la fel cu mine.

R.L.: În cel de-al treilea volum, *Îndărătul cortinei*, apărut la începutul acestui an, am găsit o constatare amară: „La hotarul dintre Epoca de Aur și actuala Epocă de Arginți, trilogiei i s-ar cuveni o completare pe măsură: *Bordel nou cu dame vechi*, justificând titlul *păgubașului*, care, după ce s-a rătăcit o viață întreagă într-o pădure sălbatică, se întoarce în lumea de unde a plecat”. V-aș întreba două lucruri: în primul rând, dacă ați renunțat la aducerea acțiunii în actualitate, iar apoi de ce *păgubaș*?

N.G.: Primele trei volume le-am așternut cu năduf, scriind ca la o cronică. Explicabil prin faptul că întreaga evocare beneficia de-o distanță istorică, de decantarea noianului de amintiri. Travaliul a fost un adevărat balsam, regăsindu-mă în preajma multor dispăruți, mai buni sau mai răi, adevărată întoarcere în timp. Prezentul e tulbure, peisajul se mișcă, totul e în ceață. Nu exclud să scriu o carte de sine stătătoare despre cei care azi țin sârba în loc, figuri vechi, aduși de valul unor înnoiri întârziate.

Mai toți sunt tributari ai partidului în care s-au format, dovadă ușurința cu care trec de la o tarabă politică la alta, interesele personale fiind prioritare. N-au avut decența să facă un pas înapoi, lăsând noii generații dreptul de a gândi, acționa și chiar de a greși pe mâna ei. Schițe de portret am publicat în volumele de

foiletoane *Sertar* și *Cu Liviu Rebreanu și nu numai*, așa că nu exclud să le reiau ca sugestii, cum am mai procedat în *Arta de a fi păgubaș*.

R.L.: Revin: de ce *păgubaș*?

N.G.: Deși lapidar, răspunsul este chiar în fragmentul citat de dvs. La capătul unei vieți, mă întorc după 50 de ani la punctul de unde am plecat. Paguba nu-i personală, ci a unei întregi generații, considerate „de sacrificiu”. Generație sacrificată pentru ca viitorul unui întreg neam să fie mai bun, ajuns astăzi în sapă de lemn. De unde nevoia unei alte generații de sacrificiu, spre satisfacția unor șarlatani de cruntă paupertate spirituală, miliardari de top. În prefața volumului întâi, nu cochetam cu titlul de „idiot”.

Ca majoritatea eliberaților de glorioasa armata sovietică, în tinerețe, nu ne-am dat seama că, trași pe sfori, jucăm într-o piesă regizată de „sfânta treime” – Churchill, Roosevelt, Stalin –, vânduți ca sclavi pe 50 de ani. Cei cărora le-au putrezit oasele în temnițe ce să mai spună? Și-atunci ce mă face să cred că alături de Teheran și Yalta nu există și alte localități, ca să nu le spun convenții?

R.L.: În „năduful” cu care ați scris primele trei volume, a rămas ceva nepus/nescris?

N.G.: Multe și mărunte. De unele mi-amintesc când m-aștept mai puțin și regret că le-am uitat. Între ele, camaraderia câtorva confrăți din redacțiile publicațiilor militare, precum colonelul Nicolae Tăutu – poet, campion al unor farse celebre din viața literară, ce meritau și ele

consemnate – Florian Grecea și Tavi Goga, ambii cu același grad, solicitați nu doar să recupereze carnetele de conducere auto, ridicare de gabori, dar și pentru scoaterea din beci a unor petrecăreți, acuzați de călcarea ordinii publice (și nu numai). Aș aminti împrejurarea când amici ai lui Labiș, beți criță, s-au deplasat la Bellu să-i ducă să bea și Nicu. Scandalul din țințirim, iscat cu paznicii în toilul nopții, din pricina sticlelor și gustărilor răsturnate la locul de veci, s-a soldat cu arestarea băieților pentru profanare de morminte. Intervenția confrăților militari i-a scos la suprafață. La fel și cu Nicu Velea, care a învinețit ochiul unui milițian pentru că i-a cerut buletinul, fără ca băiatul să poarte la el așa ceva și fără să fie în stare să-i explice cum îl cheamă. De asemenea, regret că am omis momentul revederii prietenilor din copilărie și adolescență, strămutați în Germania, Israel și America, reveniți în vizită, prilej de confruntare a unor realități aflate la antipod și de tandră recunoaștere la anii maturității. Dar cel mai rău îmi pare de un hiat: vizita în Cuba. Poate părea curios: mi-a venit peste mână să scriu despre această călătorie, pentru că despre ea scrisesem prea mult. Iubirea nu este o rușine, așa că nu mă feresc să fac o mărturisire.

Ajuns departe peste mări și țări, simțeam lipsa fetei lăsate în urmă și încercasem, încă din prima zi, s-o apropiu scriindu-i. →

Foto: Ion Tămâian, *Portret (sus) Incandescență (jos)*

Numai că însoțitoarea mea, Mihaela Tăslăuanu – româncă, măritată cu un celebru cântăreț de operă, închiriat la Scala din Milano pe medicamente – mi-a explicat că epistola va ajunge în România abia după revenirea în țară, ca în toate cazurile știute de ea. Am renunțat atunci la misive de dragoste și m-am apucat să scriu despre o țară cu o așezare superbă, dar oropsită de soartă, precum un castel părăsit de stăpâni și luat în antrepriză de servitori. Despre Cuba scriseră mulți, între care Titus Popovici și Alecu Ivan Ghilia, dar amândoi frânați de propria cenzură. Cum să scrii despre foamea îngrozitoare ce domnea în haosul dominator, dictat, în mare măsură, și de embargoul american? Locuiam în hotelul Riviera, beneficiind de mai toate serviciile posibile, în contrast total cu realitatea străzii. În liftul ce ducea la piscina de pe clădire, o însemnare scrijelită în lemn mă întorcea cu gândul la cei de-acasă („Frați români! Recepționera se f...”). Am scris tot ce ieșea din comun, seară de seară, fără gând de editare, ca peste vreo lună, la revenirea în București, să înmânez toate însemnările celei pentru care fuseseră așternute pe hârtie. Între timp, „cea fost verde s-a uscat, ce-am iubit s-a scuturat”. Numai că dracul m-a pus acum doi ani să cer domnișoarei de demult un xerox de pe manuscris, să n-o văduvesc de originalul dăruit. „L-am pus pe foc, împreună cu toate fotografiile și tot ce mi-ar fi amintit ce-a fost cândva” – i-a mărturisit persoanei ce se oferise să mijlocească târgul. Așa că „de mortuis nil nisi bene”. Ca să nu zic: nu toate babele întineresc frumos!

R.L.: Nu știu despre cine este vorba, dar ca femeie nu cred în versiunea ce vi s-a oferit. Poate că a deranjat-o că ați apelat la un intermediar. N-ați insistat?

N.G.: Nu! Ca bărbat, deloc piroman, o păstrez în minte așa cum a fost, mai corect spus, cum mi s-a părut că era. Ca scriitor, am aruncat-o în brațele lui Puiu Matache, cu care închid trilogia. Dumnezeu să ne ierte!

R.L.: În fine, de ce ați simțit nevoia să vă întoarceți la o lume și la niște oameni de mult trecuți în marea lumină, acum, când trăiți din bacșiș – așa cum, hâtru, spuneți anilor acestora ai senectuții?

N.G.: E singurul mod de a-i regăsi și totodată de a mai arunca din povara anilor ce-i porți în spinare. De altfel, fapt știut, chiar și când visezi de-a binelea, nu cu ochii deschiși, tot pe coclaurile dintâi îți plimbi pașii. Nu trișezi pe nimeni: te poți privi și judeca așa cum ai fost, deși, cu mintea de-acum, poți regreta că n-ai fost și altfel. Desigur, scrisul îți îngăduie să faci orice soi de erată, mai puțin în memorialistică, unde falsul te dezonorează. Faptul că tot ce scrii e hărăzit să-ți dănuiască te obligă să privești adevărul în față. Ajuns în amurgul vieții, e singurul lucru demn ce-ți stă la îndemână. În rest, praful și pulberea. Ambiționându-mă să termin ediția critică Rebreanu, l-am tot rugat pe Dumnezeu să-mi prelungească mandatul, să pot termina ce-am început. L-am rugat o dată, de două ori, de trei. Gata. Cu volumul 23, spectacolul a luat sfârșit. De aici încolo, implorarea se transformă în jelanie, ca să nu-i zic cerșetorie, după cum fiecare zi care trece poate fi socotită un bacșiș primit de la Dumnezeu.

R.L.: Expresia – logică în sinea ei – nu-i și cea mai potrivită, câtă vreme astăzi se trăiește excelent de pe urma bacșișurilor, șpaga fiind oficializată prin savante inginerii financiare, beneficiind de sinonime onorante, adecvate decontărilor legale, precum comision, lobby, vânzare și cumpărări de bunuri la prețuri fictive etc., etc.

N.G.: Stimată doamnă, îmi depășiți specializarea. Ați uitat că, deliberat, mi-am ales ca titlu *Arta de a fi păgubaș*, nicidecum *Arta de a fi escroc*. Nu exclud ca și o asemenea lucrare (de preferat, tratat) să fie elaborată, în liniștea unui penitenciar, de autori competenți, cu o practică recunoscută în branșă, specializați în vânzarea de fabrici, uzine, bănci și vapoare, păduri și lacuri, bunuri ale avutului obștesc, de pe solul și subsolul românilor, în urma căreia, chiar dacă nu și-au îmbunătățit viața, au izbutit, totuși, să se procopsească cu datorii de peste 100 miliarde, lăsate ca zestre urmașilor.

R.L.: Încă un motiv să continuați *Arta de a fi păgubaș*, adăugându-i un tom consacrat actualității. Încă de pe acum vă doresc succes.

Foto: Ion Tămâian, Fecioară

Isihasm la Sâmbăta de Sus

Vasile ANDRU

„Strigarea prietenoasă a înțelepciunii”

Vasile Andru și părintele Mihail, în chilia Părintelui Teofil Părăian la Mănăstirea Sâmbăta de Sus

Exerciții spirituale sub semnul Schimbării la Față

În ultima zi a Taberei de practică isihastă de la Mănăstirea Sâmbăta de Sus (6 August 2011), Vasile Andru a răspuns la întrebările adresate de participanți. Întrebările au fost multe și felurite. Selectăm câteva, care ni se par semnificative pentru lucrarea noastră din acest an, dar și pentru cei 21 de ani de practică isihastă cu mirenii.

*

Întrebare: *Ați definit trei aspecte ale isihasmului, prin trei termeni [unul nou, alți doi preluați din Tradiție]: folcloric, niptic, harismatic. Considerați că printre cursanții acestei tabere, este cineva care a depășit isihasmul „folcloric”?*

Vasile Andru: Important este că ați reținut aceste clarificări (mai curând decât clasificări!) și că a crescut discernământul filocalic. Și vă puneți întrebarea, pe drept, cum este isihasmul adevărat și cum se poate face pasul spre isihasmul adevărat. Azi se face uz și abuz de termenul „isihasm”. Termenul s-a folclorizat. Este ca și cum ai spune: „Românul s-a născut isihast!”. Mulți dintre cei tentați de practica aceasta se află într-adevăr la stadiul unui isihasm folcloric... Dar când ești avizat, ești capabil de o altă abordare. Într-o zi vei afla dacă poți să faci pasul *niptic*, dacă poți să ceri de la îndrumător taina isihasmului niptic. Reamintim că părinții Filocaliei sunt numiți „*niptici*”, adică: cei care au dobândit trezvia și vederea în Duh.

Revenind acum la întrebarea de mai sus, iată răspunsul direct: consider că printre cursanții acestei tabere, sunt câțiva, foarte puțini, – așa zice: 1 din 15 – care ar putea cuteza pasul niptic!

Întrebare: *Isihasmul „niptic” ar corespunde fazei a doua din cele trei ale urcușului mistic, ar corespunde fazei iluminative?*

V.A.: Nu facem parcelări de acest gen ale „fazelor”, decât didactic. Între aceste faze nu există demarcații nete. Faza iluminativă este doar vestibulul stării unitive, sau pregustarea ei. Practic vorbind, isihasmul „niptic” este incifrat în modelul Grigorie Palamas. Iar isihasmul „harismatic” este ilustrat prin modelul Simeon Noul Teolog. În „taina personală” a unui sfânt se află, pentru ucenic, ceva care s-ar numi *metodă* (cuvânt care vine de la meta+hodos, drum).

„Strigarea prietenoasă a înțelepciunii”

Întrebare: *De ce ați ales tema acestui stagiu înfățișarea Părintelui Teofil Părăian? Este, după părerea dvoastră, cel mai reprezentativ pentru spiritualitatea monastică?*

V.A.: Este reprezentativ pentru lucrarea noastră aici și pentru înțelepciunea creștină în cotidian. Eu cred că viața Părintelui Teofil este un „tratament criptic” despre dobândirea Raiului. Părintele Teofil este un mare înțelept. Eu îl pun pe primul loc într-o listă, de altfel restrânsă, a înțelepților

Vasile Andru și părintele Teofil Părăianu

acestui timp: prin profunzimea spiritului său și prin influența sa în veac, prin fascinația ideilor sale, a imaginii sale – fascinație explicată prin harismă. După influența modelatoare, optimizatoare exercitată de dânsul, eu îl consider pe primul loc între înțelepții români din această vreme.

Marii vindecători de suflete sunt rari în timpul nostru. Un reporter m-a întrebat la un interviu dacă pot să-i enumăr 100 de români *mari înțelepți*, așa cum se fac topuri cu 100 de mari bogați sau căpățuiți!

Și i-am răspuns că încerc să găsesc 20-25, nu 100. Și pe locul întâi îl așez pe Părintele Teofil Părăian. Locurile 2 – 9 sunt neocupate... iar pe locurile 10-11, i-aș socoti pe Andrei Pleșu și pe Irina Nicolau (trăia Irina Nicolau când a avut loc discuția aceasta)... Acum, să înțelegeți că treaba cu topurile, cu ierarhizările, este un joc gazetăresc. Percepția valorilor se schimbă în timp, survin „revizuirii”, re-așezări mai drepte... Pe Teofil Părăian, ca putere a ideilor și a influenței modelatoare, l-aș așeza lângă Petre Țuțea, Emil Cioran, André Scrima, Monseniorul Vladimir Ghica.

Veți întreba: Dar Părintele Arsenie Boca? Ei bine, Părintele Arsenie Boca este genul profetic, nu genul sapiențial. Dar Constantin Noica? Ei bine, Noica este filosof! Mai curând Rafail Noica este genul sapiențial.

Părintele Rafail nu crede în Filosofie, ci în Înțelepciune, în Filocalie, în cultura Duhului. El zice: „Cultura filocalică este singura care nu duce spre cimitir!”... Pot cita între sapiențiali (cu influență modelatoare) și câțiva dintre confrății scriitori, în primul rând pe magistrul Luca Pițu, sau pe unii în emigrație, de exemplu istoricul Marian Popa, scriitorul Theodor Damian.

Sunt și unii puțin cunoscuți. Cum este profesorul Corduneanu. Sau cum este Adriana Rosetti, româncă rezidentă în Italia, modelatoare spirituală puternică. Revin la punctul de plecare: De ce l-am ales pe părintele Teofil ca axis al acestui stagiu: este un luminat, cu influență mare și în mediul laic, este și autor cu scrieri percutante. El a lăsat o artă de a trăi, un îndreptar de viață îmbunătățită. Un îndrumar spre Raiul „psihologic” care poate fi dobândit aici și acum. →

Ce este Raiul?

Întrebare: *Părintele Teofil spunea: „Raiul este o așezare lăuntrică”. Dvoastră ne-ați spus la o prelegere: „Raiul este semenul meu”. Așadar, ce este Raiul?*

V.A.: „Raiul este o așezare lăuntrică”, firește. Definiția Părintelui Teofil este limpede și practică. Asta ar fi definiția „raiului psihologic”: o așezare sufletească, adică rezolvarea conflictelor lăuntrice, starea de eliberare din robia păcatului. Am propus și termenul „Raiul teologic”, adică abordarea temei din perspectivă teologică, așa cum rezultă din învățătura despre mântuire. Și aici tot Părintele Teofil ne spune cum stau lucrurile. Ne amintim că Părintele Teofil, de la început, a adâncit acest aspect al Raiului: aspectul soteriologic. Teza sa de licență se intitula *Soteriologia Noului Testament*, „adică învățătura despre mântuire așa cum se prezintă în Noul Testament”.

Au mai fost și alte definiții expresive ale Raiului. Grigorie Sinaitul spune: „Există două feluri de Rai: cel al simțurilor (*esthetos*) și cel spiritual (*noistos*); altfel spus, cel al Edenului și cel al harului”.

Când am spus că „Raiul este semenul meu”, întâi am vrut să dau o replică „isihastă” la afirmația „existențialistă” a lui Jean-Paul Sartre care a spus „*L'Enfer c'est l'autre*”, adică *Înferul este Celălalt, este Semenul*. Poate că eu și Sartre am avut în vedere fiecare alt semen; căci există semeni și semeni, există cele patru categorii apocaliptice de oameni... Poate Sartre i-a avut în vedere pe semenii „nocentes” sau vătămătorii, agresivii; iar eu pe semenii „Justi” sau dreptii (vezi *Apocalipsa*, 22:11). Sartre vorbea în numele victimelor războiului, al traumatizaților după războiul mondial. Dar, după vindecarea rănilor războiului, și mai ales după o experiență metanoică, azi descoperim alt semen, și spunem: „*Le Paradis c'est l'autre!*” Îl depășim așadar pe acel „*Homo homini lupus est*”, aforism adevărat din punct de vedere ontic, dar corectabil din punct de vedere teandric... În fine, mai am în vedere și faptul, sau revelația, că după moarte, supraviețuirea mea sufletească, este ceea ce las în memoria semenului meu, ca ecou, ca emoție împărtășită.

Mănăstirea de la Sâmbăta de Sus – curtea, un colț de rai

Cine a fost Părintele Părăian?

Întrebare: *Părintele Teofil Părăian zice că nu știe să existe vreun isihast în România, și că nici el nu este! A fost sau n-a fost un isihast? A fost oare singurul isihast al acestor vremi? Cine a fost părintele Părăian?*

V.A.: Părintele Teofil a fost un mântuit în timpul vieții. Și a avut conștiința că-i un mântuit în timpul vieții. A avut convingerea că „n-a ratat Raiul”. Despre isihasm, spunem că este o cale spre mântuire, dar nu este singura cale. Isihasmul este o cale pentru infim de puțini! Or există și o cale de mântuire pentru cei mulți, iar Părintele Teofil Părăian voia să dăruiască celor mulți. Calea cea mai roditoare este „urmarea poruncilor!” îmi spunea Părintele Petroniu, pe Muntele Athos, în 1997. Adică: și calea poruncilor conduce la *catharsis*, la *fotisis*, la *theosis*! Duce la vedere în Duh, la extaz, dacă este să vorbim de maximum răvniți. Părintele Teofil era un văzător în Duh, și a avut extaze. Așadar era la un nivel pe care și isihastul îl atinge, printr-o lucrare specială.

Când Părintele Teofil zice că-n România *nu există isihasți*, are în vedere că isihasmul ține totuși de mistică. Într-adevăr, nu știm să existe azi, la noi, mistici din aceia de altădată... Nu știm să existe cineva la măsura unui Palamas, sau a unui Sf. Simeon, sau a unui Serafim din Sarov. Chiar așa îmi zicea Părintele, într-un dialog din 1994, că nu există cineva la nivelul Serafim din Sarov... E drept, Sf. Serafim este irepetabil, este unic, zicea Părintele, dar el este și o „măsură”, facem din el unitate de măsură a nivelului mare! Cred că azi nu s-a schimbat nimic, adică pot spune: Nu știu să existe vreun isihast în România, și nici eu nu sunt... Iar dvoastră, inclusiv cei care veniți de

ani de zile la Cercul de Practică Isihastă, să nu cumva să vă numiți isihasți, ci să vă numiți *râvnitori* (termen propus de Părintele Cleopa, preluat probabil din Sf.Pavel: „*ti proseuchi proskanterountes*”, adică: în rugăciune râvnitori/perseverenți).

Revenind la Părintele Teofil, voi spune că sunt indicii că el *dobândise rugăciunea inimii*, isihia. A avut și trăiri mistice, și extaze.

Mistic este cel care a făcut definitiv trecerea de la simțuri la duh, or el făcuse aceasta. Mistic este cel ce iese cu totul din „lumesc” și stă în „cealaltă vreme a vieții”. Astfel era Părintele Teofil.

Isihasm versus practici orientale

Întrebare: *Se pot face apropieri între practici meditative orientale și practica isihastă?*

V.A.: Nu facem asemenea apropieri. Există o deosebire capitală, și anume: asceții altor religii îl caută pe Dumnezeu; ascetul creștin, isihastul, îl caută pe Dumnezeu *prin Hristos*.

Această căutare *prin Hristos* spune totul despre specificul isihasmului față de alte practici meditative. Ar putea exista asemănări, dar numai de asceză „exterioară”. Dar în asceza *interioară*, esențială, specificul isihasmului se arată diferit de alte practici, în afara oricăror asemănări: realizarea ascensiunii spirituale *prin Hristos*.

Nu căutați asemănări și nu vă raportați la alte practici. Mai ales acum, când am precizat specificul practicii noastre.

André Scrima, perfect avizat în materie (pentru că făcuse și un doctorat în filosofia Vedanta, în India) spunea că este hazardată și fără acoperire afirmația că „isihasmul ar fi o yoga creștină”. La fel acum, în cunoștință de cauză, spun că este greșită afirmația că isihasmul ar fi o yoga creștină.

Când cercetătorii occidentali fac afirmația aceasta, că isihasmul ar fi yoga creștină, evident, ignoră total diferența pe care v-o semnalăm mai sus, ignoră esența isihasmului. Sau poate ei folosesc comparația aceea hazardată ca pe o figură de stil, ca pe o metaforă.

Adică își închipuie că, în plan metaforic ar putea fi scutiți de responsabilitate! →

Conceptii creștine versus „reîncarnare”

Întrebare: Care este părerea dvoastră despre reîncarnare? A fost [teoria reîncarnării] eliminată la unul din sinoadele ecumenice?

V.A.: Cred că reîncarnarea este un mit. Nu o realitate. Unii o înțeleg ca pe un fel de clonare „sauvage”, a unor exemplare umane de altădată, mereu ilustre... niciodată obișnuite! Unii au superstiția asta din conformism cultural (asiaticii), alții din lene intelectuală, alții din amăgiri heraldice vicioase, alții din teribilism. Aveam un coleg, Cezar Ivănescu, mare poet român, mutat la Domnul la 67 de ani. El îmi zicea că este reîncarnarea lui Iulius Caesar! L-am întrebat: „Adică ești o clonă spontană a lui Iulius Caesar, împăratul? o clonă apărută la Bârlad?”. El răspundea aspru: „Reîncarnare, nu clonă!”. Întrebam: „Adică e vorba de identitate de destin, înzestrare mentală, coeficient de creativitate?”. Cezar Ivănescu făcuse și box la viața lui, adică avea și spirit războinic... Dar cu mine, Cezar era numai filosof, până în ultima zi, deși în ultimul său an de viață a fost vehement cu mulți confrăți. Cred că părerea sa cu reîncarnarea lui Iulius Caesar voia să fie o șocare a confracților, că poetul prieten avea și mult umor!

Acum vă mai spun că până și Dalai Lama admite note de relativizare la doctrina reîncarnării! Întrebat dacă are vreun argument concret că el este reîncarnarea precedentului Lama, a răspuns cinstit că nu, nu are niciun argument, nici fizic, nici vizionar! L-am întrebat într-o zi pe Valeriu Popa: „Ați avut vreo revelație proprie despre reîncarnare, sau ați preluat o informație din cărți?” Mi-a răspuns: „Am preluat teoria asta de la Scarlat Demetrescu!” *Voilà*. Așadar, repet, cred că teoria asta este un mit și probabil, ține de neputința de a înțelege unele coincidențe naturale; sau dificultatea de a citi înscrisuri genetice ale evenimentelor inimii...

M-ați întrebat dacă teoria reîncarnării a fost eliminată la vreun sinod ecumenic. Da, la un sinod ecumenic s-a tranșat net cu doctrina reîncarnării, mai bine zis cu doctrina metempsihozei, că grecii aveau varianta lor proprie la tema asta. „Metempsihoza”, la greci, corespunde

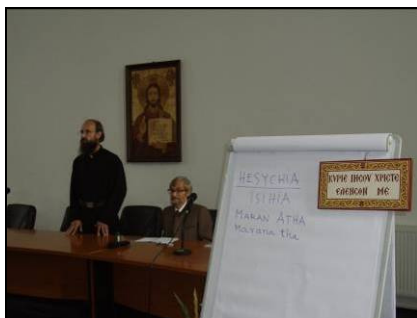
cu „reîncarnarea” la indienii. Până în secolul VI, teologii creștini au admis metempsihoza, pentru că mulți din ei aveau o cultură filosofică greacă, din școală. (Ne amintim că până și Vasile cel Mare, în sec.IV, zicea într-o scrisoare către Eustațiu Sevastos: „Mulți ani i-am pierdut în deșertăciune și aproape toată tinerețea am trudit în zadarnică osteneală în dobândirea Filosofiei...iar apoi m-am trezit ca dintr-un somn adânc, privind minunata lumină a Evangheliei”...). Așadar, primii teologi greci aveau și o vastă cultură filosofică și mitologică. Concepțiile metempsihozei veneau din pitagoreism și din orfism: despre migrația sufletelor în alte trupuri, în vieți succesive, pentru a atinge perfecțiunea. Vedeți din aceasta că metempsihoza, precum și reîncarnarea, sunt un fel de darwinism primitiv...

În secolul VI, la Sinodul al 5-lea ecumenic, s-au separat net concepții creștine de cele necreștine. Biserica a avut atunci clarviziune și logică, părăsind un concept mitologic, care concept, în plan practic, diminuă lucrarea Mântuitorului, lucrarea mântuirii.

Astăzi, cei care mai cochetează cu reîncarnarea-metempsihoza, sunt cei chiulangii la mântuire, și corigenți la genetică... De altfel, tot ateismul multor intelectuali de azi este lenea de a-L cunoaște pe Dumnezeu.

Rugăciunea „lucrătoare” și cea „văzătoare”

Întrebare: Am înțeles că starea iluminativă este accesibilă multor râvnitori, cel puțin aspectul care se numește „iluminarea naturală”? Când survine aceasta?

Lecția de isihasm

Flori pentru părintele Teofil

V.A.: Mai întâi, lucrați! Și, la timpul său, o să vedeți. Să renunțați la o mitologie a iluminării, indiferent ce sorginte are. Învățați sensul filocalic al iluminării, zisă *fortis*. Sf. Pavel folosește termenul *fortisthentias* („cei care au fost iluminați”), cu explicația imediată: *genethentas pneumatos aghiou* („s-au făcut părtași Duhului Sfânt”). Termenul filocalic pentru „iluminare” este „vedere în Duh”. Mai este mult până acolo... Taina „rugăciunii văzătoare” nu se dezvoltă lesne. Pentru cei mulți există o altă cale spre *fortis*: taina euharistiei, care este metanoică, iluminativă.

Întrebare: Poate oricine să facă practică isihastă?

V.A.: Întâi, faceți distincție între „rugăciunea de toată vremea pentru paza minții” și, cazul special, „rugăciunea isihastă” (pentru schimbarea minții, pentru metanoia). Amândouă folosesc același stih, adică aceeași formulă, Rugăciunea lui Iisus.

Rugăciunea de toată vremea (pentru paza minții) o poate face oricine, oriunde, oricând. Însă practica isihastă (pentru schimbarea minții, pentru *fortis*, *kenosis*, *theosis*) n-o poate face oricine și nu se face oriunde, oricum nici oricând; ea are o destinație mistică și pune probleme speciale. Reamintesc două din condițiile necesare celui care primește îngăduința să practice: *angajarea totală pe această cale*; și *despățimirea*. Și totul cu îndrumare.

Întrebare: Ne putem concentra pe bătăile inimii, bătăi care se răresc la un moment dat când repet stihul isihast?

V.A.: Lăsați inima în pace, să-și facă lucrul ei. Repetați stihul isihast după pravila destăinuită la această fază, adică la faza „rugăciunii lucrătoare”. Cât despre modul de a face „coborârea minții în inimă”... Unii au aflat cum se realizează →

HERMENEIE

După moartea fiecărei zile
lumina havaiană
scoate noaptea din abisuri

urnind lumii carul cu visuri,

Urcându-l, noua etravă
străbate, și nu-i mai pasă
de face parte din iubire

ori clipocirii din monadă.

PESTE TOT ȘI PESTE TOATE

... peste tot ninge ca-n Esenin!
Și truda mea?... Anastrofă-n
zăpadă.

Lainică umbră străbătând istorii

până la margini, genunile să-și
vadă...

Și peste toate, Eminescu-n rostiri

înfioară certitudini albe
a iubirilor pierdute pe rând

în celesta iarnă de șoapte...

NINGE

Ninge... Fiece fulg e un poem
zăpezilor devenite-n amurg
surâsul iernii, plin de mistere,

păduri marmoreene...

Doar albul omăt, fără urme de lup
în fiecare din noi, contemplă adânc
lumina, sfârâmată de fulg

în trecerea lui solitară

LĂSAȚI-MI MUNTELE !

Lăsați-mi muntele!
Acolo-mi văd viața

cum ninge cerului blând

speranța.

E-atât de frumos, încât suflarea
contopește-anotimpuri.

Ancestrală chemare...

LILIANA SPĂTARU

practic „coborârea minții în inimă”, și
cât loc/timp se acordă acestei faze în
rugăciunea lucrătoare. Despre
aceasta, recomandările sunt
personale, nu colective. Repetăm:
totul cu îndrumare.

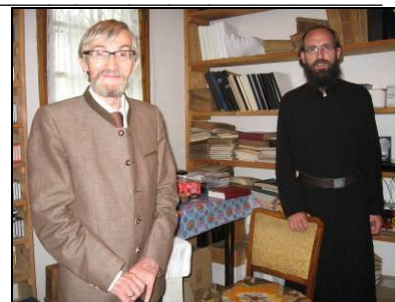
Întrebare: *Este îngăduit ca, în
timpul Liturghiei, eu să spun
rugăciunea inimii?*

V.A.: De ce s-o spui? Din exces
de zel? Sau pentru că moțăiești și nu
participi cu toată inima la Liturghie?
Sau că îți zboară gândurile în altă
parte? Sau pentru că ți-e lene de
lungimea Liturghiei și te mai
înviezi cu *noera proseuche*? Am
răspuns așadar printr-o serie de
întrebări retorice. Și acum, un răspuns
direct, pentru cazul celui ce întreabă:
Dacă te-ai angajat în lucrarea isihastă,
spui rugăciunea inimii doar în
„chilia” ta, acasă, o durată de timp
stabilă de îndrumător, zilnic, la o oră
ferm respectată. Iar la Liturghie,
participi cu toată făptura, ascuți cu
toată atenția („Credința vine prin
auz!”, zicea un Părinte.) Numai dacă
se va întâmpla cândva să faci pasul
spre *fortisis*, spre „dobândirea
rugăciunii” (stadiu mistic), atunci
rugăciunea nu te va părăsi în orice loc
te vei afla. Sau cum spune Grigorie
Sinaitul: „Cine a dobândit rugăciunea
minții, are și liturghia, are și toată
pravila bisericii tot timpul” (Filocalia,
vol. VII).

În lume și la pustie

Întrebare: *Care este părerea
dumnevoastră, cu privire la accesul
femeilor pe Sf. Munte Athos... Când
vor avea și ele acces pe Athos?*

V.A.: Frumusețea femeilor îi
tulbură pe asceți... Spunea un ascet
de la Athos: „Dacă ar veni femei aici,
două treimi dintre noi s-ar duce după
ele și s-ar însura!”... Așa că, lăsați în
pace Athosul, vă rog. Dar să aștepte
femeile că există și o insulă mistică a
femeilor: Kalymnos. Sunt acolo
numai mănăstiri de măicuțe. Dar este
o mare încercare că, acolo, sunt
îngăduiți pelerini bărbați; că și
ascetele se tulbură de dâșii. De
aceia, Kalymnos nu poate deveni o
insulă isihastă, cum râvnește
mitropolitul Dodecanezului... Într-un
an, mitropolitul Dodecanezului m-a

invitat să fac practică isihastă cu
călugărițele dintr-o mănăstire din
Kalymnos... Erau foarte râvnitoare,
mâncau isihasm pe pâine...
Mitropolitul ar vrea să facă din
Kalymnos replica feminină a
Athosului. Dar insula s-a lumit, nu
are izolarea Athosului. Și totuși, nu se
știe ce va aduce viitorul.

Întrebare: *În aceste zile, la
Sâmbăta de Sus, am trăit după
îndreptarul de viață al Părintelui
Teofil, minunat. A fost simplu, că
eram într-o mănăstire. Oare se poate
trăi astfel și la București? Sau numai
la pustie?*

V.A.: Pustia se luminează și lumea
se pustiește... Arhimandritul Roman
Braga zicea că „adevărată PUSTIE,
astăzi, numai la New York mai
găsești!”

Așa că, dacă nu veți reuși trăirea
filocalică la București, duceți-vă la
New York!

vasileandru@yahoo.com
Tabăra isihastă de la SÂMBĂTA DE SUS

**Părintele Ierom Mihail, Părintele
Exarh Visarion și Vasile Andru, în
aula Academiei Sâmbăta**

Centenar N. Steinhardt Vatra veche dialog cu Nicolae Băciuț

**„Polemica reprezintă un
angajament moral și
intelectual”**

„În Înviere stă toată credința noastră”

*Nicolae Băciuț, Chistos a înviat!
Înaltă e ziua în care ne salutăm astfel...*

Apostolul Pavel spunea că dacă Cristos nu a înviat, zadarnică e credința. În Înviere stă toată credința noastră, fără de care suntem praf și pulbere.

*Spuneai, mai demult, că ai vrea să
viețuiești măcar o zi în chilia părintelui
Steinhardt de la Rohia. Ai făcut visul
acesta sau încă ești în așteptarea acelei
zile?*

Mă bucur că mi-a rămas visul. Nu cred că voi reuși să prind cele 24 de ceasuri, de zi și de noapte, de veghe, în chilia lui Nicolae Steinhardt. M-am gândit, mai apoi, că ar putea fi chiar o tulburare a ordinii lucrurilor din acel spațiu dumnezeiesc. Mă mulțumesc cu puținul care îmi este permis, acela de a mă duce din când în când în acea chilie, de a mă așeza pe scaunul pe care a stat Nicolae Steinhardt, privind în jurul meu lumea și lucrurile rămase de la Marele Părinte. Dacă ar fi să-mi împlinesc cu adevărat visul, atunci chiar ar trebui să mă călugăresc. Altfel, totul ar fi o joacă. Cu astfel de lucruri însă nu te poți juca. Ar fi un păcat de neiertat.

*Ai cuprins mulți ani în trăirea ta
Rohia, ai corespondat cu Nicolae
Steinhardt, texte cuprinse într-o carte
unică. Între lumi, te-a însoțit imaginea
Rohia când ai fost în Țara Sfântă sau la
Muntele Athos. E ceva din Muntele Sfânt
la Mănăstirea Rohia?*

Poate că Nicolae Steinhardt era mărturisitorul la dimensiunea Muntelui Athos. Loc unic în lume. Nimic nu poate avea atmosfera de acolo, una a plenitudinii aspirației duhovnicești. Rohia noastră este un altfel de Munte Athos. Pentru mângâierea noastră îi acordăm și distincția athonită. Dar, sunt lumi diferite, trăiri care n-au termen de comparație. Îmi refuz și mie pornirea de a mă mai întâlni cu Muntele Athos, pentru că a fost atât de

sublimă prima întâlnire, încât n-aș vrea cu nimic să-mi tulbur acele trăiri. Mă îngrozește gândul că aș putea să cobor sub acea înălțime a trăirii de la Muntele Athos. Și atunci, îmi reprim orice dorință de a mai merge acolo. Pentru mine, locul acela e scara la rai. Pământeste, stau la locul meu și mă mulțumesc cu puținul care îmi e îngăduit.

*Cuvintele noastre sunt acum, în
emisiunea Vitralii, Ferestre fără zid?*

Ferestre fără zid este cartea ce numește timpul meu în dimensiunea sa continuă, clipa ce se înnoadă cu altă clipă, ca o mărturisire, cartea fiind adunătoare de acele cuvinte ce pot mărturisi cu sinceritate. Am un alt volum, *Ziduri fără ferestre*, în care spun lucrurilor pe nume mai răspicat, mai netemător. Cartea e tipărită, dar mi-e greu s-o scot în lume, pentru că oamenii nu acceptă să li se spună adevărul verde-n față. Liviu Rebreanu a lăsat cu limbă de moarte să nu-i fie publicat *Jurnalul* decât după 30 de ani de la moartea sa, ca să-i protejeze pe cei contemporani cu ideile și însemnările lui. Eu am făcut să se așeze lucrurile altfel. Prefer să-mi tipăresc aceste mărturisiri, aceste trăiri, acest jurnal al existenței mele în timpul vieții mele, căci nu am încredere în posteritate. Poate nu a mea neapărat, ci, în general, în posteritatea artistică. Avem atâtea dovezi că scriitorii importanți ai literaturii române au fost îngropați aproape sincron cu îngroparea lor fizică, îngropați în uitare, în indiferența noastră cea de toate zilele. E important pentru un scriitor, și la propriu și la figurat, să fie contemporan cu el însuși și să nu mizeze foarte mult pe posteritate, pe redescoperirea sa peste decenii. S-ar putea să fie prea groasă uitarea ca să mai răzbată ceva în afară. Lumea va fi mai grăbită decât este astăzi și nu va avea timp să se întoarcă în trecut, căci nu va avea timp nici de propriul prezent. Și atunci deschid *ferestra...*

*Iar fereastra încorporează
crucea... Cartea este o provocare dinspre
poetul Emil Dreptate din Bistrița. Cum
sunt cărțile care se nasc din provocarea
cordială a altor scriitori?*

Sunt cărți care au valoarea antrenamentului în sport. Scrisul are nevoie de sportul minții. Nu poți spune: *acum nu scriu!* N-am timp, n-am chef, la ce bun!? Pentru mine scrisul este dimensiunea fiecărei clipe, a fiecărei zile. Nu trece o zi fără să scriu, jurnal, poezie, proză, sau fără să-mi revăd pagini de altădată. Pentru mine viața e scris. Iar provocarea lui Emil Dreptate este una mai mult decât cordială, consecința invitației făcută de bistrițenii mei de a merge acasă. Cum nu mă pot duce de câte ori doresc, la modul fizic, am găsit această formulă, să mă întorc acasă pe calea cuvintelor, să deschid *ferestra*, fiindcă rubrica pe care o am în cotidianul *Mesagerul de Bistrița* se cheamă *Ferestre*, iar pentru această

provocare chiar mă înclin în fața lui Emil Dreptate. El a făcut un lucru pe care mi-l doream, dar n-am îndrăznit să-l cer nimănui, nici cotidianelor din Târgu-Mureș. Când vine un gând curat al cuiva e altceva decât o forțare de către tine a unei ferestre. Emil Dreptate întoarce dreptatea întoarcerii mele acasă.

*Să întoarcem dreptatea spre
această zi de mai, a interviului,
amintindu-ne de cel care a plecat din sat,
de maestrul Ion Vlasiu. Se împlinesc 100
de ani de la nașterea sculptorului,
pictorului, scriitorului. În jur, tăcere...*

Ion Vlasiu este artistul, omul de cultură nedreptățit, aici, la el acasă, și la nivel național. Repet, nu au contemporanii vreme de înaintași. Centenarul Ion Vlasiu merita mult. Au fost angajamente, promisiuni. Nici soarta *Galeriei Ion Vlasiu* din Târgu-Mureș nu este una dintre cele mai fericite. Este o galerie exilată în Clădirea Teleki, fără să-și găsească adevărații receptori. Am încercat să-l restituim, să-l așez printre trăitorii de azi, prin cartea *Ion Vlasiu, dincoace de spațiu și timp*, o trimitere, prin titlul cărții, la paginile lui de *Jurnal*. În acest fel îi spun: *Bună ziua, Ion Vlasiu, oriunde te-ai afla!* Sunt convins că se află printre cei drepti. Am făcut acest gest și dintr-o ușoară revoltă. Am propus a lucrare cu texte de referință semnate de contemporanii lui mureșeni. Cum gândul meu a rămas fără ecolul cuvenit, m-am răzbunat pe propriu-mi gând și am editat această carte. Era nevoie de ea, cum e nevoie de un muzeu memorial Ion Vlasiu la Bistra Mureșului. Mi-a fost foarte drag, am avut sentimentul că ține la mine într-un mod aparte, dovadă că înainte de a pleca dintre noi, m-a chemat la atelierul din Pangrati și mi-a dăruit trei lucrări, un portret a lui Horia, o icoană *Horia, Cloșca și Crișan*, pe sticlă, cu fețele celor trei pline de lumină, în ciuda grirurilor care domină compoziția, și un desen realizat la Atena, în 1979, intitulat *Miresale*, cu niște coloane dorice stilizate. A făcut acest gest față de un tânăr, diferența de vârstă între noi fiind de o jumătate de veac.

*Avea un simț precis al valorii.
Unii au vrut să se apropie de maestru,
numai că aveau de a face cu un
intransigent când vedea prostia și
incultura. În Luntrea lui Caron, Lucian
Blaga îi aprecia talentul, originalitatea.*

Cartea mea are ca motto cuvintele prin care Lucian Blaga îi apreciază maestrului robustețea rurală și faptul de a fi mereu surprinzător. Gândul meu este să fac o tabără de artă plastică Ion Vlasiu, pentru a nu-l priva de restituirea continuă. *Ferestrele* trebuie ținute mereu deschise.

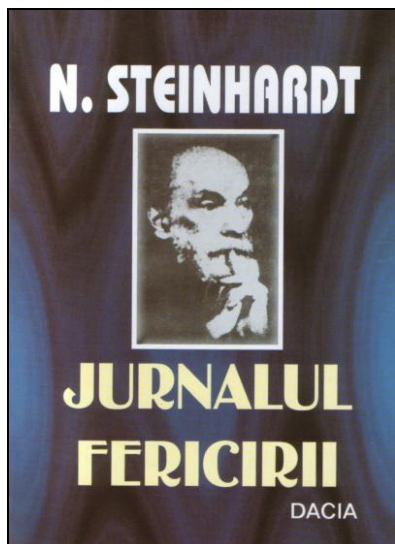
Mai 2008

VALENTIN MARICA

**Foto: La masa din chilia lui Nicolae
Steinhardt, de la Rohia**

Centenar N. Steinhardt

Nicolae Steinhardt și drumul spinos către fericire

Ceea ce rezistă, cu adevărat, în cadrul prozei noastre apărute după evenimentele din decembrie 1989 este proza memorialistică, proza ca document al condiției umane în regimul totalitar și mai ales în cel concentraționar, de exterminare fizică și psihică a celor ce nu acceptau starea de fapt.

În cadrul acestei literaturi izvorâte din experiența vieții acestor oameni care au supraviețuit încercărilor, *Jurnalul fericirii* al lui Nicolae Steinhardt se detașează față de celelalte prin înțelegerea particulară a suferinței, ca o nouă devenire a sinelui și, implicit, a nației, în plan ontologic.

Asta pentru că Nicolae Steinhardt este un erudit, un spirit deschis cunoașterii, cu studii temeinice nu numai în România dar și în Elveția, Paris sau Londra, cunoscător a 11 limbi străine și un cunoscut teoretician și interpret al culturii și literaturii românești și universale. A fost, într-un cuvânt, un om al timpului său, o conștiință a veacului trecut, într-un București ce a cunoscut cele două conflagrații mondiale, cizma rusească și regimul totalitar de stânga.

Dar evenimentul ce a determinat apariția acestei cărți cutremurătoare a fost cel din 4 ianuarie 1960, când Nicolae Steinhardt a fost arestat de Securitate în procesul misticolegionar Constantin Noica-Dinu Pillat și condamnat la 12 ani de muncă

silnică, din care a executat aproape cinci (fiind printre ultimii dintre deținuții politici eliberați din 1964). Aici s-a produs în sufletul acestui om revelația sa creștin ortodox, fiind botezat pe 15 martie 1960 de părintele Mina Dobzeu în acele grele condiții de detenție.

Ceea ce e important în acest volum de memorii este că autorul lui nu se referă strict la regimul concentraționar, ci la multe alte evenimente ale vieții sale și ale istoriei ce și-au adus contribuția la această convertire, văzută ca o asumare a unui nou destin.

Dar după eliberare, atât autorul cât și jurnalul său au cunoscut același destin de prigoană și urmărire. Manuscrisul a fost confiscat de Securitate în 1972, autorul l-a reconstituit mai apoi, apoi i-a fost returnat în 1975 ca urmare a intervenției Uniunii Scriitorilor și a fost din nou confiscat în 1984. Dar acum autorul a avut prevederea să pună la adăpost mai multe exemplare.

Ceea ce face ca *Jurnalul fericirii* să fie o carte fundamentală a literaturii noastre este în primul rând faptul că pornește de la exemplaritatea unei vieți ce și-a propus în condiții vitrege ale istoriei cucerirea și păstrarea nealterată a două valori fundamentale: libertatea și fericirea. Faptul că nu a abdicat de la ele niciodată a făcut ca viața lui să fie un model pentru ceilalți în contextul atâtor capitulări, destrămări ale ființelor și prăbușiri de conștiințe.

Cunoscând regimul concentraționar, unde suferințele, torturile și deumanizarea devin pâinea de toate zilele, N. Steinhardt se situează pe pozițiile celor ce nu cedează. Asta, în

Să nu las slobodă gura mea...

mijlocul acelor oameni chinuți ca și el, în condiții infraumane, unde viața fiecăruia stigmatizată în spectrul foamei, a frigului și a chinurilor omniprezente, atârna de un fir de păr, dar unde el simțea că „mă copleșește convingerea că suferințele au un sens, că viața toată nu se poate să nu aibă un sens”. Iată marele adevăr, descoperit de acest om lucid, niciodată intimidat, niciodată aplecat. Când a fost torturat de călăii simpli, imbecili și disperati, și-a adunat ultimele energii și i-a umilit, mergând mai departe: cu misiunea sinceră de a-i ajuta pe cei mai slabi ca el, pe cei în suferință. Deși acolo, în acele înfiorătoare condiții, a putut vedea pe marele poet dintotdeauna al ortodoxismului, Nichifor Crainic, acum „deținutul care, la Aiud, pentru o gamelă de arpacăș sau o țigară spunea că nu există Dumnezeu”. Aceste încercări desigur nu erau făcute pentru a le trece cu toții. În fața lor însă, unii rătăciți definitiv, deținutul Steinhardt a învățat înțelegerea și iertarea.

Când, după atâtea torturi, încercări, înfrângeri, unii se apropiau de pragul trecerii, autorului *Jurnalului fericirii* i-au trecut prin minte adevărurile cuvintelor Cărții Sfinte: „Lasă-mă să mă odihnesc mai înainte de a mă duce și a nu mai fi” (Psalmul 38, 13). Dar acolo nu se mai putea respecta nici această scurtă, dar fundamentală clipă.

N. Steinhardt a trăit totul cu sensibilitatea trestiei în bătaia tuturor vânturilor acestei cumplite suferințe și le-a asimilat și le-a însușit ca „prima datorie a creștinului: a simți adânc nenorocirea condiției omenești”. Și tot acolo, printre oamenii care se chinuiau să mai rămână oameni, iar unii chiar că nu mai puteau, evreul creștin N. Steinhardt a înțeles că „datoria noastră nu este să ne refugiem în abstracțiuni și generalizări, în dragostea de omenire și emiterea dorinței de a modifica legile și sistemele sociale, ci să-l ajutăm și să-l mângâiem și pe loc să-l covârșim cu bunătatea noastră pe omul acela și suferința aceea anume”.

Dar jurnalul devenirii creștine a lui N. Steinhardt nu se referă doar la profunda lui convertire religioasă și iluminare, el mărturisește aici despre istorie, despre seminții, în devenirea și apusul lor, despre adevăr și →

GEO CONSTANTINESCU

greșeală. Și ne mai spune el în final: că nu trebuie nimeni nicicând să-și înfrângă propria conștiință. Pentru că în orice bătălie este înfrânt doar cel ce nu mai luptă. Cel ce este înfrânt dinainte de a încerca fierul adversarului. Și mai adaugă autorul că în orice condiții de încercare sau de relaxare a mersului roții istoriei, doar „ratații: sunt cei care s-au dat bătuți”. Iar atunci când ești răpus, mai există totuși o speranță: aceea nealterată din străfundurile tale. Adaugă N. Steinhardt: „O bătălie pierdută e o bătălie pe care crezi că ai pierdut-o”.

Iată că Nicolae Steinhardt a cunoscut fericirea de a fi el însuși în focarul celor mai cumplite suferințe omenești. A știut să le învingă alinând durerea altora, înțelegându-i când și-au pierdut speranța, luptând fără să se recunoască învins. A luat la întrebări istoria, pe semeni, pe sine însuși și a ajuns la concluzia că „Hristos ne ajută prin cuvântul său, dar ne lasă liberi a decide”.

Astfel el ne-a lăsat în *Jurnalul fericirii* mărturia de sine a unui om liber într-un regim concentraționar: mărturia de credință a unui evreu care a recunoscut pe Mesia aici și acum, în paradisul și infernul terestru, în chipul său sau al semenului transfigurat de durere. A mărturisit despre istorie și despre putere și nu s-a sfiit să o înfiereze când n-a mai purtat „consensul nostru al tuturor”, când nu mai e „voința comună a grupului...”

La fel, ne mărturisește că înainte de a intra în temniță era un om „nervos, supărăcios, sensibil la fleacuri...; soarele și viața îmi spuneau puțin: acum știu să gust felioara de pâine cât de mică: ies admirând mai presus de orice curajul, demnitatea, onoarea, eroismul; ies împăcat, cu cei cărora le-am greșit, cu prietenii și dușmanii mei, ba și cu mine însumi.”

Chiar retras din 1980 în paradisul natural și creștin de la mănăstirea Rohia, el a continuat să fie în istorie, în cultură, în lume, publicând și scriind, tălmăcind și îndreptând vorbe și fapte pentru o mai dreaptă devenire a lumii. Deși săvârșit din viață pe 30 martie 1989, operele lui rămân și vor rămâne pentru cei ce vin călăuză și far pentru noua lor lume, astfel încât aceasta să se așeze pe fundamente solide și clare, cât mai departe de urâțenie, necinste și prostie.

N. Steinhardt și fețele fascinației misterului

Sacru se manifesta întotdeauna ca o realitate de un ordin complet diferit de tot ceea ce este supus cunoașterii raționale, ca un *numinos*¹, concept care cuprinde încadrarea în limitele Binelui și ale moralei, alături de un surplus care nu poate fi definit în termeni raționali, în care par a se încadra liniile definitorii ale creștinismului. Acest numinos, prin starea sa sufletească pe care o implică, se face resimțit ca exterior omului ca *tremendum*, *majestas*, *orge*, *mirum* (*stupor si mysterium*) și *fascinans*, ducând într-un final la asumarea și identificarea cu Sacru, prin transfigurare și transformare a ființei care trăiește plenar experiența misterului sacru.

Roger Caillos definea sacru ca determinantul unei experiențe definitorii pentru ființa umană, care se manifestă doar în situații limită:

„Sacru rămâne ceea ce provoacă respect, teamă și încredere. El însuflă forță, dar angajează existența. Se înfățișează întotdeauna drept ceea ce-l desparte pe om de semenii săi, îl îndepărtează de preocupările vulgare, îl face să nu pună preț pe obstacolele și primejdii ce-i rețin pe cei mai mulți: îl introduci într-o lume severă de care ceilalți se feresc din instinct, deși sunt atrași de ea.”²

Interpretarea *Jurnalului fericirii* lui Nicolae Steinhardt, realizată din perspectiva manifestării sacruului și a misteriosului în cazul unei situații-limită lipsită de orice determinare exterioară a sacralității, experiența detenției comuniste, capătă valențele unei evanghelii a puterii spiritului uman de a depăși Infernul creat de ceilalți, de a se afirma prin profunda îndreptare totală spre Bine, de a-și asuma curajul și libertatea spirituală într-o lume căreia i se potrivește excelent sartrianul „*L'enfer, c'est l'autre*”.

În *Jurnalul fericirii*, Nicolae Steinhardt definește înclinația sa spre creștinism ca un amestec de *mysterium fascinans* și *mysterium tremendum*, creștinismul nefiind doar o consecință a încarcerării sale la

Jilava și Gherla, ci o parte a ființei sale care aștepta să fie descoperită, asumată și trăită ca un act suprem de curaj și libertate.

„– *Lucrurile acestea, ale credinței, încep așadar de mult. Rudolf Otto împarte: mysterium fascinans și mysterium tremendum. Să le iau pe rând. Fascinația pentru mine a început aproape din totdeauna, adică din copilărie, în comuna purtând nume de sfânt ori de tâlhar: Pantelimon (...)* **Tremendum** a venit mai târziu, mult mai târziu, pe căi negișe”³.

Sesizat înaintea experienței concentraționale care va defini acceptarea și asumarea sa ca *homo christianus*, fascinația creștinismului apare sub forma unor multiple manifestări subtile încă din copilărie: atmosfera primilor ani petrecuți de către evreul Steinhardt în mahalaua cu „nume de sfânt sau de tâlhar: Pantelimon”, o mahala a contrastelor, plasată însă sub puterea purificatoare a clopotelor bisericii Capra. Poate printre primele sunete creștine reținute de Steinhardt, acestea se manifestă pentru el ca „un fundal sonor și emotiv al anilor mei dintâi. Ele m-au apărut, măcar un timp, și tot ele alungau duhurile rele, grindina și farmecele viclene; îmi îndulceau, cu sunet, crescânde trăsături odioase ori derutante ale realității.”⁴ Clopotul va însoți în permanență această coordonată a fascinației misteriosului creștin: fie el clopotul bisericii Capra sau clopotul de Crăciun sau de Paști, fie el clopotul catedralelor europene sau clopotele auzite în perioada detenției, în celula 12 de la Malmaison, →

ANDRA LAURA SILEA

¹ Otto, Rudolf – *Sacru*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 2002.

² Caillos, Roger – *Om și sacru*, Ed. Nemira, 1997, pag. 148

³ Steinhardt, Nicolae – *Jurnalul fericirii*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1991, pag. 32-33.

⁴ Idem.

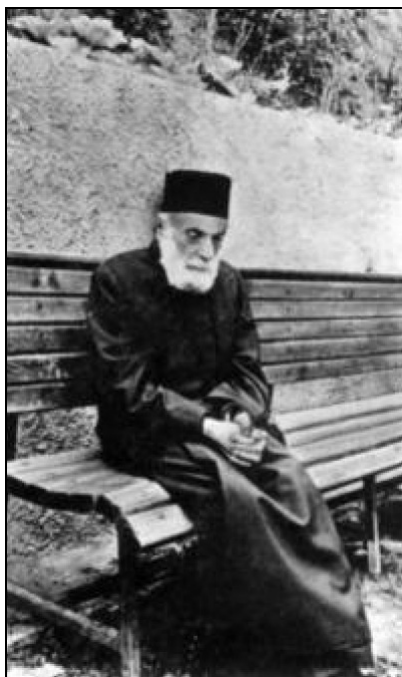
dătătoare de speranță. Clopotul reprezintă pentru Nicolae Steinhardt o reflectare a vibrației primordiale a Divinității, risipind limitările condiției temporale⁵, amintirea lor luminând sonor perioada de detenție. Dar clopotul mai are o valență: cea a asumării culpabilității de a fi. Momentul în care decide să nu-și trădeze prietenii, asumându-și minciuna și, automat, detenția, este marcat și însoțit de bătaia clopotului. Este momentul conștientizării „minciunii întru Hristos”, încercării de a-l salva pe celălalt prin pierderea propriei ființe. Ce alt sacrificiu mai mare poate cere credința în numele umanității, decât iubirea necondiționată a aproapelui, iertarea absolută și culpabilizarea pentru vina de a ști, „față de noi înșine, de viață, de oameni”⁶?

Sesizarea inconștientă a creștinismului, a credinței are loc în mai multe episoade din tinerețea viitorului monah. Primul semn al credinței creștine îl simte în timpul unei călătorii cu mașina, în 1924 sau 1925, alături de părinții săi: pe câmpul imens strălucește, „dintre stejari, o biserică și o cruce în bătaia soarelui”, transfigurând peisajul prin unicitatea viziunii. Călătoria la Brașov, în 1934, este pusă sub semnul inaccesibilității sacralului creștin:

„Simt, brusc, dorința de a intra într-o biserică. Biserica Neagră, firește, e închisă. Incerc o ciudată senzație de blândețe, de apropiere a pietrelor acestora uriașe; monumentul nu strivește străzile și casele, s-ar zice că are o forță ocrotitoare. Inchisă e și biserica catolică și, ceva mai încolo, una ortodoxă. Urc până în Șchei, la biserica Sf. Nicolae, la care mă uit de dincoace de gardul care o înconjoară. Străbat apoi câteva din ulicioarele în pantă ale Șcheilor. Revin în centru și mai umblu multă vreme pe străzile aproape pustii, în ploaia călduță, odihnitoare. Biserici sunt închise; mă uit, în întineric par severe, mari. Inaccesibile.”

Inaccesibilitatea provine cu siguranță din neînțelegerea sa în taina creștină, necunoașterea misterului cristic. Se manifestă însă una dintre etapele indirecte de redare și stârnire

a sentimentului numinos, care, conform lui Rudolf Otto, constă în „forța de atracție pe care misteriosul o conferă unor lucruri și elemente care se aseamănă cu el prin aceea că sunt neînțelese (...) Ea se manifestă în chipul cel mai viguros în farmecul exercitat de limbajul cultului, înțeles pe jumătate sau deloc, și în neîndoielnica, în reala intensificare a sentimentului de teamă, de teamă plină de respect, pe care îl provoacă el.”⁷

N. Steinhardt, rugându-se

Inaccesibilitatea este simțită și în cazul contactului direct cu religia mozaică. Dorința de a se integra comunității iudaice bucureștene îl îndreaptă spre practicarea iudaismului, ca ritual înainte de toate. Imaginea templului și trăirile lui Steinhardt par a fi artificiale, supuse doar gestului de a practica, nu și trăirii credinței. Sinagoga nu îi transmite nimic, ritualul îi rămâne străin, în timp ce în suflet îi răsună clopotele bisericii Capra. Îndreptarea spre religia în care s-a născut nu se face din chemare, ci din datorie socială, din încercarea de a se încadra Istoriei:

„De ce vom face gesturile hieratice ale religiei în care întâmplător ne-am născut? Pentru că, deși individuale, au intenționalitate socială, sunt gesturi colective exprimate individual. Și de ce sunt izbăvitoare? Pentru că dau omului

conștiința valorii sale proprii, subsumând-o fluxului istoric. Și sunt absolut necesare fiindcă sunt modul exterior prin care ne afirmăm bunele relații cu Dumnezeu, Dumnezeu fiind personificarea părții superioare a ființei noastre, și a elitei sociale. Gesturile hieratice exprimă așadar ce este mai presus de brâu în noi, sunt izvor de onorabilitate. La templu cu noi. Și nu discret, nu modest: ostentativ!”⁸

Un alt contact marcant cu credința, o situație de mise en abîme a destinului lui Nicolae Steinhardt este întâlnirea la Interlaken, în vara anului 1938, cu membrii asociației religioase *The Oxford Group*. Predestinarea sa, destinul său de a fi creștin, sunt revelate de o figură anonimă: Irlandezul (al cărui nume îl uită în negura timpului) prin intermediul unui vis: „În dimineața dinaintea plecării lor pășește grăbit spre mine: te căutam, îmi spune, voiam să știi ce am visat: mi-a apărut Domnul și mi-a încredințat că te va chema la El. Se vede că-l privesc întrebător, deoarece repetă, explicativ: vei fi printre cei care cred într-însul.”

Revelația Irlandezului e urmată de tăgadă, „poate într-o încarnare viitoare”, de negare („Nu. Nu pot trece la creștinism”), deși sesizează prezența lui Hristos în tot ceea ce-l înconjoară. Inaccesibilitatea bisericilor, neînțelegerea fețelor bisericesti nu mai sunt prezente la Londra, cum nici în Bucureștii anilor 50 nu le va mai simți. Și totuși lipsește fascinația simțită la Brașov, lipsește curajul asumării condiției spre care îl cheamă destinul. Lipsește, poate, în tot ceea ce premerge asumarea viitoarei religii, factorul *tremendum*, frica, sentimentul de constrângere, demonii, care în cazul lui Steinhardt, vor avea chipurile torționarilor Securității.

Januarie 1955 aduce cu sine în sufletul lui Steinhardt durerea conștientizării temerii de a face pasul hotărâtor, în urma întâlnirii cu părintele Cleopa, frică ce pare a-l însoți până în momentul deciziei supreme, din martie 1960: botezul în infernul celulei 18 de la Jilava, celula unde se vărsase sânge și care devine astfel un spațiu al purificării, al transfigurării viitorului monah. →

⁵ Chevalier, Jean și Gheerbrant, Alain – *Dicționar de simboluri*, vol I, Ed. Artemis, București, Clopotul.

⁶ Steinhardt, Nicolae – op.cit, pag. 73.

⁷ Otto, Rudolf – op.cit, pag. 79-80

⁸ Steinhardt, Nicolae – *Jurnalul fericității*, Ed Dacia, Cluj-Napoca, 1991, pag. 166.

Mysterium tremendum apare la Steinhardt după ce fascinația îi ghidase pașii spre creștinism: „Fascinația mă luase de mână demult și mă domesticise, iar greutatea măldarului de păcate de care mă despovăram – greutate îndelung rămasă imponderabilă și brusc gravitaționată la închisoare (*tremendum*) – îmi era cel mai valabil bilet de liber acces⁹”

Culminarea fascinației are loc în momentul botezului ecumenic săvârșit de preotul Mina Dobzeu. Botezat printr-un riscant gest care contravenea lipsei de sanctitate a locului, născut creștin din „apă viermănoasă și duh rapid”, Steinhardt va cunoaște treptat fericirea, teribila fericire a celui Ales. Trecând prin stări contradictorii, specifice aceluia *mysterium tremendum*, de la spaimă și tăgadă, de la pierdere, cufundare în necunoscut, omitere a prezenței Divinului în spațiul închis al închisorii, la regăsirea lui Hristos după fiecare „rătăcire”, după fiecare îndepărtare lipsită de curaj a asumării propriei spiritualități, la trăirea exaltantă a unei dureroase fericiri care îi asigura libertatea, libertatea credinței. „Misterul nu mai era astfel doar o minune, ci și ceva minunat.¹⁰” Fascinația merge în paralel „cu iubirea, compătimirea, mila, întrajutorarea: toate, elemente „naturale” ale experienței sufletești pe care numai gândirea le duce la desăvârșire¹¹”. Afirmatia lui Rudolf Otto întărește experiența trăita de Steinhardt: în lipsa libertății de acțiune liberă, cugetul asigură credinciosului posibilitatea trăirii plene a fascinației. Micile gesturi de umanitate prezente în închisoare (de la simbolică împărțire în ziua de Paști a firimiturilor de cuminecătură la îngrijirea cu devotament a celor neputincioși, la gestul de a împărți cotidiană cafea) duc la o îndeplinire a primelor misiuni de creștin, gesturi care aveau să-l conducă pe Steinhardt spre revelația pleneră a lui Hristos.

Dacă la Interlaken printr-un vis i se prevedea destinul, în detenție, la Jilava, tot un vis avea să-l plaseze pe viitorul monah în sfera conștientizării predestinării sale, vis pe care avea să-

l mărturisească un an jumătate mai târziu, la Gherla, muribundului părinte Haralambie:

„În noaptea următoare adorm frânt. Și atunci, în noaptea aceea chiar, sunt dăruit cu un vis miraculos, o vedenie. Nu-L văd pe Domnul Hristos întrupat, ci numai o lumină uriașă — albă și strălucitoare — și mă simt nespus de fericit. Lumina mă înconjoară din toate părțile, e o fericire totală, și înlătură totul; sunt scăldat în lumina orbitoare, plutesc în lumină, sunt în lumină și exult. Știu că va dura veșnic, e un perpetuum immobile. Eu sunt îmi vorbește lumina, dar nu prin cuvinte, prin transmisiunea gândului. Eu sunt: și înțeleg prin intelect și pe calea simțirii — înțeleg că e Domnul și că sunt înlăuntrul luminii Taborului, că nu numai o văd, ci și viețuiesc în mijlocul ei. Mai presus de orice sunt fericit, fericit, fericit. Sunt și pricep că sunt și mi-o și spun. Și lumina parcă e mai luminoasă decât lumina și parcă ea vorbește și-mi spune cine e. Visul mi se pare a dura mult, mult de tot. Fericirea nu numai că durează încontinuu, dar și crește mereu; dacă răul n-are fund, apoi nici binele n-are plafon, cercul de lumină se lățește din ce în ce, iar fericirea după ce m-a învăluit mățos, deodată schimbă tactica, devine dură, se aruncă, se prăvălește asupra-mi ca niște avalanșe care — antigravitațional — mă înalță; apoi, iar, procedează în alt fel: duios; mă leagănă — și-n cele din urmă, fără menajamente, mă inlocuiește. Nu mai sunt. Ba sunt, dar atât de puternic încât nu mă recunosc¹²”

Hristos nu i se arată astfel, după cum afirmă Kirkegaard, drept un papagal uriaș, roșu, ci ca o lumină sublimă care îl învăluie oferindu-i curajul de a îndura, de a se transfigura în creștinul Steinhardt, de a se salva infernului în care este aruncat, de a ierta și de a cere iertare, de a cunoaște Adevărul, de a trăi fantasticul, de a ajunge la cunoașterea nemijlocită a lui Dumnezeu, de a fi predestinat mântuirii. Tot Rudolf Otto pare a explica această stare ca o alegere a celor puri, ca o „expresie a sentimentului stării de creatură, a pierderii, a aneantizării noastre și a propriilor noastre puteri, pretenții și înfăptuiri în fața transcendentului ca

atare.¹³”, dar nu e o alegere care exclude liberul-arbitru, ci dimpotrivă, îl sublimază prin ideea pre-destinării spre cunoașterea lui Dumnezeu care este lumină și viață.

Finalul *Jurnalului fericirii* este plasat tot sub semnul fascinației, recunoașterii transfigurării omului în creștin. Destinul său de fost deținut politic, cu tot ceea ce presupune el, inclusiv regretul stării de detenție, este sublimat tot de imaginea clopotelor care bat pentru creștinul Steinhardt:

„Clopotele acum și pe mine mă cheamă prietenos, familiar. Creștinismul mă păstrează cu ceva tineresc în mine și neplictisit (...) Numai creștin fiind mă vizitează – în pofta oricărei rațiuni – fericirea, ciudat delir. Numai datorită creștinismului nu umblu – crispat, jignit, pe străzile diurne, nocturne ale orașului (...) și nu ajung să fiu și eu (...) unul dintre acele cadavre pe care le poartă, vii, apa curgătoare a vieții și să nu mă număr printre cei ce încă n-au înțeles – Fapte 20, 35 – că mai fericit este a da decât a lua.”

Astfel, soluția mistică propusă de Steinhardt ca alternativă a celor trei soluții de a ieși din universul concentraționar (Soljenițin, Zinoviev și Churchill-Bukovski) de la începutul *Jurnalului* duce nu numai la salvarea individului, ci la transfigurarea sa, la nașterea unui autentic Spirit Nou, curajos și liber, fascinat de prezența salvatoare a lui Hristos în viața sa.

Anda Laura (Ungureanu) Silea, născută în 30.12.1980, la Brașov, a absolvit Colegiul Național UNIREA Brașov, profil bilingv franceză (1995-1999), Universitatea TRANSILVANIA Brașov, Facultatea de Litere, secția română-franceză (1999-2003). Studii masterale: *Traduction et communication*, Universitatea TRANSILVANIA Brașov, Facultatea de Litere (2007-2009). Apariții editoriale: eseu *Zamolxe: ecuațiile puterii*, în *Caietele Lucian Blaga*, vol II, 2000, colaborator în 2001 al revistei literare „Vatra” cu recenzia „Psalmi negri” (nr 4/5, 2011), colaborator în 2011 al revistei literare „Vatra veche”, nr 4. Profesor de limba și literatura română, Liceul “I.C. Drăgușanu”, Victoria, jud. Brașov.

⁹ Idem, pag. 133.

¹⁰ Otto, Rudolf – op.cit, pag. 43

¹¹ Ibidem.

¹² Idem, pag. 69.

¹³ Otto, Rudolf – op.cit, pag. 104.

VASILE CONTA - 130

S-a născut în satul Ghindăoani, comuna Bălățești, județul Neamț, la 15 noiembrie 1845, descendent al unei familii de preoți. Urmează cursurile Școlii primare de la Tg. Neamț, unde îl are coleg pe Ion Creangă, iar mai apoi Academia Mihăileană, unde va lua bacalaureatul abia în 1868 pentru că în 1862, întrerupe studiile și însoțește o trupă de actori prin întreaga Moldovă, timp în care scrie o piesă de teatru jucată la Botoșani, iar în 1875 traduce piesa „Miss Multon” de Ad. Belot. În 1864, reia studiile liceale, petrecându-și vacanțele la Cahul unde tatăl său, preotul Grigore Conta, era protoiereu[1]. La finele acestor vacanțe, se simțea atât de bine încât credea că a scăpat definitiv de boala crudă ce-l chinuia (TBC). Conta n-a folosit aceste vacanțe numai în scopul întremării sale fizice, ci a cules *poezii populare din împrejurimi*, pe care le-a strâns într-o colecție intitulată *Cântece basarabene*.

După absolvire, funcționează ca profesor suplinitor la Catedra de filosofie. În același an, 1868, se înscrie la Facultatea de Drept din Iași. În octombrie 1869 obține o bursă din partea *Societății pentru încurajarea junimii române la învățătură* („Pogor-Fătu”) și este trimis pentru studii comerciale în Belgia, unde urmează cursurile Institutului de Comerț din Anvers, pe care le încheie în 1871, iar după obținerea diplomei studiază și dreptul, dobândind, după numai un an, titlul de doctor în drept al Universității din Bruxelles. Revenit în țară, Vasile Conta va practica avocatura și va obține, prin concurs, Catedra de Drept Civil a Universității din Iași.

Și pentru că Mihai Eminescu era la studii în Belgia (1870-1872), Vasile Conta îi trimite *Cântecele basarabene*. Eminescu îi răspunde: „Mi-ai trimis, domnule Conta, un prieten sincer ca să mă iau în ceasuri lungi și plictisitoare. A fost o revelație pentru mine *Cântecele basarabene*. Multe din ele samănă cu cele din Moldova de sus. Ah!, cum aş dori să văd această parte înstrăinată...” [2].

Dragostea lui Conta pentru Basarabia va fi afirmată public imediat după 1877, când rușii și-au

manifestat intenția de a răpi din nou cele trei județe din sudul Basarabiei. Conta, acum profesor universitar și filozof de renume european, își folosește condeiul în apărarea Basarabiei și scrie în acest scop trei articole: *Basarabia*, *Chestia Orientului și Viitorul României pregătit de domnul Brătianu și Kogălniceanu*. Toate trei au avut un mare ecou, ultimul fiind reprodus în toate ziarele. Degeaba însă. Nu s-a mai putut face nimic. Dreptatea era din nou îngenuncheată de forța oarbă a celui mai tare. Basarabia a rămas în continuare și este și astăzi, o rană vie în trupul țării noastre.

Începând din 1875 traduce și adnotează legi, practică avocatura, publică în „Convorbiri literare” prima sa lucrare filosofică, *Teoria fatalismului*, studiu ce apare în 1877 și în limba franceză, la Bruxelles, apoi *Teoria undulației universale* (1877), *Încercări de metafizică* (1878). Ultima lucrare a fost tradusă în 1880 în limba franceză la Bruxelles, cu titlul definitiv *Introducere în metafizică*.

Filozof de talie internațională, fost ministru[3], profesor universitar la Iași, Vasile Conta este una dintre figurile proeminente ale culturii noastre progresiste. În 1873 ocupă postul de profesor de drept civil la Facultatea de Drept a Universității din Iași. Din 1873 frecventează ședințele **Junimii** [4], unde susține „prelecțiuni populare”, apreciate de mari oameni de cultură, printre care și Mihai Eminescu, pe atunci redactor al „Curierului de Iași”.

Bolnav de fizie, efectuează o ultimă călătorie în Italia, înainte de a muri, la 22 aprilie 1882. Corpul său a fost transportat la Iași și înmormântat la cimitirul „Eternitatea”. I s-au făcut funerarii naționale.

În ziua aceea, bunul său prieten Mihai Eminescu scria în ziarul „Timpul” un necrolog mișcător. „Convorbiri Literare”, revista în care își publicase pentru prima dată operele filosofice, l-a omagiat prin pana lui Iacob Negruzzi, iar revista „Contemporanul” își încheia astfel necrologul său: *Țara românească a pierdut, pe unul din cei mai însemnați oameni ai săi*.

Gânditor patriot, statornic ancorat în problematica timpului său, Vasile Conta s-a manifestat ca un militant

pentru progresul multilateral al tânărului stat național, pentru apărarea și consolidarea independenței, pentru dezvoltarea industriei, a comerțului autohton, a învățământului și a culturii.

Opera sa filosofică s-a format, în condițiile orientării materialiste a științelor naturii în țara noastră, sub influența materialismului francez, a materialismului vulgar și a cuceririlor științelor naturii, în special a darwinismului. Ideile lui ateiste au avut un ecou în țară, în cercurile progresiste ale vremii, găsind adepți printre oamenii de știință, ca și în rândurile tinerilor.

În perioada studiilor în străinătate luase contact cu operele unor gânditori ca Spencer, Darwin, Tylor, Buckle, J.St. Mill, Macaulay, Auguste Comte și cu ideile lui Büchner, K. Vogt și J. Moleschott, îmbrățișând evoluționismul și materialismul. La acea vreme, Titu Maiorescu manifesta serioase rezerve față de posibilitatea creației filosofice românești originale, îndemnând mai degrabă la acumulări și asimilări temeinice din filosofia europeană.

Lucrările sale filosofice s-au tipărit și în limba franceză la Paris, Bruxelles și Iași, bucurându-se de apreciere dincolo de granițele țării. Filosofia materialistă a lui Vasile Conta, ideile lui ateiste au avut un ecou în țară, în cercurile progresiste ale vremii, găsind adepți printre oamenii de știință, ca și în rândurile tinerilor; pentru unii dintre aceștia ea a constituit o punte de trecere spre →

GEORGE BACIU

concepția marxistă. Operele sale filosofice principale, publicate în timpul vieții sau postum, au apărut atât în românește cât și în franceză, mai toate bucurându-se de prefete sau recenzii elogioase ale unor mari gânditori români și străini. Astfel, *Teoria fatalismului*, apărută în românește în anii 1875-1876, va fi tradusă în limba franceză de D. Rosetti-Tescanu, cu o prefață de L. Büchner, va apărea la Paris în 1895; *Originea speciilor*, apărută în „Convorbiri literare” în anul 1877, va fi tipărită în limba franceză în 1888, la Iași; *Încercări de metafizică* (1879) va apărea și în franceză, la Bruxelles, în 1880 cu titlul *Introduction à la Métaphysique*. Postum vor apărea: *Bazele metafizicii* (în limba franceză, în traducerea lui D. Rosetti-Tescanu cu titlul *Les fondaments de la métaphysique*, Paris, 1890); *Întăile principii care alcătuiesc lumea* (în limba franceză cu titlul *Premiers principes composant le monde*, 1888, Iași) ș.a. Prima ediție a operelor complete ale lui Vasile Conta apare în 1914, coordonată de Octav Minar, la Editura C. Sfetea, București, și cuprinde, pe lângă operele menționate, scrisori, acte și manuscrise inedite (poezii, cugetări, discursuri parlamentare, articole politice, studii juridice, proiecte de lege și regulamente, însemnări, note explicative). Sunt publicate, în această ediție, scrisorile primite de Vasile Conta de la L. Büchner, Ch. Darwin, E. Haeckel, O. Liebmann, E. Tylor, E. Zeller, H. Ulvici, E. Reich, J. Lubbock, B. Müller, N. Morisson, H. Delboeuf, Eltruh. Între edițiile operelor filosofice ale lui Vasile Conta se numără: *Opere filosofice* (Editura Cartea Românească, București, 1922, ediție îngrijită de Nicolae Petrescu); *Opere filosofice* (ediție îngrijită de N. Gogoneață, Editura Academiei, 1967); *Scieri filosofice alese* (ediție îngrijită de Nicolae Gogoneață, Editura Minerva, București, 1975) ș.a. Lucrările lui Vasile Conta au fost recenzate de numeroase reviste străine de prestigiu printre care: „Revue Philosophique, La Critique Philosophique”, „La Revue de Belgique”, „Athenaeum”, „Menschentum”, „Journal d’Hygiène” ș.a. De o mare atenție se vor bucura în țară operele filosofului român din partea lui Mihai Eminescu, Iacob Negruzzi, I. Nădejde ș.a.

Ion Tămăian, *Echilibru*

care vor puncta elogios realizările lui V. Conta nu numai în filosofie, dar și în conferințe publice, articole și discursuri parlamentare.

Vasile Conta a încercat să realizeze o sinteză materialistă a marilor descoperiri făcute de științele naturii în secolul al XIX-lea, elaborând o teorie generală a evoluției pe care a intitulat-o *Teoria undulațiunii universale*. Evoluționismul lui Vasile Conta are, în ansamblu, un caracter mecanicist, dar cu toate acestea, concepția lui conține și unele elemente dialectice. În domeniul sociologiei, Vasile Conta a suferit influența lui Herbert Spencer, adoptând necritic „teoria organicistă”.

A fost cel dintâi filosof român care a pus bazele unui sistem filosofic propriu, original.

În concepția sa, există un determinism universal, care se manifestă în toate domeniile: natură, conștiință, economie și viața socială. Determinismul social este explicat prin apelul la datele istoriei, economiei și ale statisticii. Istoria este o știință care ne arată *legătura de cauză și efect sau legătura de evoluțiune ori metamorfozare ce există între faptele sociale ce se succedă în curgerea vremii*. Ea a încetat de a mai fi o poveste a *faptelor eroice ale unor oameni de seamă*, care acționau după bunul lor plac, istoria căutând acum legi, legăturile dintre *faptele sociale*. Dezvoltarea, progresul sunt rezultat al mișcării ondulatorii, care se înfăptuiește prin apariția și dispariția

formelor materiale deosebite calitativ unele de altele; pe calea înlăturării vechilor forme materiale și a apariției unor forme noi, perfecte, pe calea luptei noului cu vechiul, în succesiunea permanentă din procesul evoluției formelor materiale, fiecare fenomen dispare odată cu apariția altui fenomen perfect, exemple fiind luate din dezvoltarea ideilor sau procesul adevărului. Izvorul dezvoltării se află în interiorul fenomenelor, *în fiecare ființă vie, evoluțiunea complexivă rezultă mai cu seamă din echilibrul și lupta forțelor interne, adică a acelor forțe care se nasc din interiorul forțelor ce evoluează*.

Militând cu fermitate în favoarea determinismului materialist, gânditorul român a fost un adversar intransigent, al teoriilor indeterministe, în special al teoriei liberului-arbitru, care puneau la baza lumii voința, indiferent cum era concepută, ca o forță oarbă, inconștientă, ori ca o forță conștientă naturală sau supranaturală. În concepția sa asupra determinismului se manifestă clar două tendințe: pe de o parte combate voluntarismul indeterminist, iar pe de altă parte repudiază *fatalismul religios*, predeterminedarea. Împotriva teoriei liberului-arbitru, Conta afirmă că toate fenomenele sunt conduse de legi imuabile *fatale* care exclud întâmplarea și libertatea voinței; fatalismului religios îi opune o concepție ce admite într-o oarecare măsură libertatea de acțiune a omului, bazată pe cunoașterea cauzalității problemelor.

Fiind împotriva indeterminismului, Conta relevă de la început legitatea fenomenelor lumii, afirmând că toate fenomenele de care se ocupă științele pozitive „sunt regulate de către legi inflexibile”.

Respingând liberul-arbitru, el exclude deplina libertate a voinței: *Prin urmare nu există nimic din ceea ce s-a numit voință liberă, lumească sau dumnezeiască*.

Deși Conta își îndreaptă eforturile spre a demonstra legitatea fenomenelor psihice și a celor sociale, el urmărește în primul rând să argumenteze ideea că determinismul recunoscut în domeniul fenomenelor fizice există și în celelalte domenii. Este evident că făcând clasificarea legilor, el recunoaște specificul legității fenomenelor psihice și sociale, dar nu asupra acestui specific își →

concentrează atenția. În ultimă instanță el se limitează la extinderea ideii determinismului asupra altor domenii, așa încât, trăsăturile determinismului susținut de el sunt similare trăsăturilor acelei concepții care a apărut mai devreme, fiind condiționată de dezvoltarea mecanicii și fizicii. El are meritul de a fi adus argumente convingătoare în sprijinul determinismului social. Deoarece nu s-a preocupat de specificul legii societății și a conceput necesitatea ca un lanț neîntrerupt de cauze și efecte, Conta a ajuns inevitabil la un determinism metafizic, denumit de el, fatalism. În concepția sa, fatalism înseamnă o necesitate absolută în fața căreia voința omului este neputincioasă, fiindu-i subordonată complet.

Filozofia materialist dialectică a folosit termenii obiectiv, obiectivitate, care exprimă mult mai precis însușirile legilor de a fi proprii lucrurilor, de a nu putea fi desființate sau modificate de oameni. Termenul de fatalism utilizat de Conta se apropie foarte mult de obiectivitate, obiectivism; el păstrează însă o anumită nuanță metafizică imprimată de caracterul filozofiei materialiste, care l-a consacrat. Noțiunea de legi fatale se opune, în concepția lui liberului arbitru. Categoria de lege fatală este incompatibilă în filozofia sa cu noțiunea de voință liberă sau dumnezeiască, dar în același timp și cu întâmplarea.

Pentru a dovedi determinismul fenomenelor psihice Conta le-a împărțit în două mari grupe: a) procesele psihice care condiționează cunoașterea; b) procesele psihice care determină comportarea omului.

Meritul lui în analiza acestor probleme constă în aceea că a văzut determinismul proceselor psihice în activitatea de reflectare ce se realizează cu ajutorul reflexelor, că a dovedit c date științifice caracterul legic al fenomenelor psihice. Orice acțiune reflexă, fiind un fenomen curat fiziologic, atarnă cu totul de cauze materiale adică de forțele naturale ale materiei. *Și fiindcă aceste legi sunt stăpânite de legi fatale, urmează că și acțiunile reflexe iau naștere și se execută în chip real.*

Conta admite existența unor reflexe despre care avem cunoștință și consideră acțiunile omului ca fiind mijlocite de conștiință, deosebite deci de mișcările corpurilor neînsuflețite.

Referindu-se la o piatră împinsă de un uragan ce se va rosotgoli de pe dealuri până ce se va așeza într-o vale sau la un loc adăpostit și la un om surprins de un asemenea uragan, care va fugi și se va ascunde, după ce va chibzui poate în deplină cunoștință, Conta insistă doar asupra indentității mișcării corpurilor neînsuflețite și a celor dotate cu conștiință, din punctul de vedere al acțiunii cauzale, fără a releva specificul determinismului la ființele vii, la cele înzestrate cu conștiință în special (deși recunoaște acest specific).

Filozoful român vede unilateral legătura organismului cu mediul, ca o legătură univocă: condițiile externe determină toate acțiunile omului, chiar dacă aceste acțiuni sunt rezultatul uneia sau al mai multor cauze, chiar dacă aceste cauze sunt cunoscute de om. *Din natura fatalismului rezultă că, dacă noi am cunoaște cu precizie toate cauzele care au să influențeze asupra cutărei persoane la cutare moment din viitor, am putea prezice asemenea cu precizie, tot ce acea persoană are să simtă, să gândească și să facă în acel moment, întocmai cum putem prezice apropierea unei comete sau momentul fazelor lunii ori al eclipselor de soare și lună.*

NOTE:

[1]. La vremea respectivă, sud-vestul Basarabiei a aparținut României (Cahul, Ismail și Bolgrad). Părintele Grigore își începuse cariera preotească în satul Ghindăoani (com. Balțătești) din județul Neamț. Dar pentru că îi îndemnase pe țărani să-l

dea în judecată pe arendașul moșiei la Divanul din Iași, acesta, uzând de prevederile Regulamentului organic, pe atunci în vigoare în Țările Române, l-a surghiunit din sat. Stabilit la Târgu-Neamț, ajunge protoiereu al acestui ținut, apoi, în 1965 a fost numit protoiereu la Cahul. În urma războiului Crimeei, în 1856 s-a încheiat la Paris pacea prin care, printre alte prevederi favorabile, României i s-au restituit trei județe din sudul Basarabiei.

[2].

http://ro.wikipedia.org/wiki/Vasile_Conta.

[3]. Activitatea politică a lui Vasile Conta va înregistra puține, dar semnificative episoade, ce vor stârni și destule controverse. În anii petrecuți în Belgia, el condusese o organizație studențească ce își manifesta sprijinul pentru Comuna din Paris (1871) și aderase la Internaționala I. În țară, împreună cu Xenopol, va trece în rândurile Partidului Liberal, condus de Ion Brătianu (1879). În același an va fi ales deputat, iar la 20 iulie 1880 devine ministru al Instrucțiunii Publice și Cultelor, calitate în care va propune un proiect de reformă privind instrucția și educația. Prevăzând măsuri îndrăznețe pentru contextul economic, social, politic și cultural al României acelei epoci, printre care: accentul pus pe învățământul profesional, agricol, industrial, economic; scoaterea religiei din liceele de băieți; înființarea de licee pentru fete și dreptul acestora de a urma studii universitare, taxe școlare pentru învățământul secundar; mărirea normei de predare și un examen de capacitate mai sever pentru profesori, un sistem de sancțiuni aspre pentru cei care încălcau respectivele prevederi etc. Proiectul de lege nu va fi sprijinit de primul-ministru Ion Brătianu și de liberali, fiind respins în Parlament. La 10 aprilie 1881 demisionează din guvern și activează ca membru al Curții de Casație.

[4]. Care avea ca președinte pe Vasile Pogor, cel care îi facilitase bursa de studii în Belgia.

Ion Tămâian, *Amintiri dintr-un muzeu*

Bibliografie: *Istoria filozofiei românești*, Editura Academiei RSR, 1972.

Imediat după decembrie 1989, un număr mare de filme americane – mai cu seamă – au năpădit ecranele noastre, mici și mari, ceea ce era firesc, după o prea lungă perioadă de „abținere culturală”, în raport cu valorile culturale ale Occidentului (relativă, totuși, pentru că – selectate cu grijă pentru a păstra nealterată conștiința „omului de tip nou” – acestea mai pătrundeau de bine, de rău!), lăsând impresia că am revenit în normalitate!! Ceea ce a urmat, puțin previzibil la acea oră, a fost și rămâne neliniștitor, pentru noi toți!! Ne-am trezit, până aproape de anul 1997, cel puțin, că acestea dominau (artificial, pentru că nu calitatea lor le-a asigurat supremația, ci motive cu totul extraestetice și, uneori, în afara unei etici elementare), sufocându-ne, pur și simplu! Recent, mi-au căzut sub ochi recomandările făcute pe **Cinemagia**, în urmă cu un an, pentru **Ziua îndrăgostiților** – de peste Ocean, probabil – în februarie 2010: din cele 13 pelicule tematice propuse, e adevărat, justificat selectate din punct de vedere valoric, 9 erau producții SUA, iar Franța, Marea Britanie, România și Rusia erau reprezentate de câte o peliculă!! Oare chiar așa să stea lucrurile?! E atât de evidentă supremația cinematografului american?! Mă foarte îndoiesc, mai ales că nu se oferă șansă, decât într-un procent nesemnificativ, filmelor apărute în Estul Europei, de exemplu!! Cum poate exista o competiție corectă, dacă „adversarului” nu-i acorzi o șansă reală? Cred că, mai degrabă, suntem victimele unei intoxicații masive, cu asupra de măsură!! Nu e greu de găsit, între zecile de mii de filme *made in USA*, dintre care o zdrobitoare majoritate o reprezintă cele mediocre, submediocre și proaste de-a binelea, câte 10-20 de repere valorice pe diferite teme, dar asta nu înseamnă că putem ignora mulțimea (înfricoșătoare) a filmelor de consum, scoase pe bandă rulantă, difuzate cu *generozitate* pe întreaga planetă! Ar fi interesant de realizat un studiu sociologic care să pună în evidență în ce măsură sunt cunoscute/receptate adevăratele valori ale cinematografului american, pe categorii de vârstă: *Casablanca* (1942), *Noapte și zi* (1946), *Splendoarea dragostei* (1955) ori, mai încoace, *Lista lui Schindler* (1993), *Povești din LA* (2004), dar, care, atunci când/dacă au fost difuzate de o televiziune sau alta, ce **rating** au avut? Mă tem că... foarte modest!!

Una dintre marile pierderi – în plan spiritual – este întreruperea brutală a contactelor cu lumea culturală slavă, dinspre care ne vin din ce în ce mai palide semnale, și asta nici într-un caz din vina oamenilor de litere și de film din cele două țări, ci dintr-o înțelegere îngustă și păguboasă a intereselor culturale pe termen lung și scurt!! Între recomandările făcute de **Cinemagia**, de care vorbeam la începutul articolului, se afla filmul rusesc, singurul, „Gară pentru doi” (1983), în regia lui Eldar Ryazanov, cu Liudmila Gurcenko și Oleg Basilașvili în rolurile principale, ce propunea o tulburătoare poveste de dragoste, pigmentată cu umor, ironie și amărăciune, film mult îndrăgit de spectatorii români, care au avut ocazia să-l vadă prin anii 1986-1988. Mulți, din generația mea, își mai aduc aminte, cu multă plăcere, de „Moscova nu crede în lacrimi”, în regia lui Vladimir Menșov, cu un premiu Oscar obținut în 1980! Oare câți au văzut/auzit, din promoțiile mai noi, de Nikita Mihalkov, unul dintre marii regizori ai lumii, cu un palmares impresionant, dintre care amintim: „Sclava iubirii” (1976), „Piesă neterminată pentru pianină mecanică” (1978), „Soare înșelător” (1994), încununat de un premiu Oscar în anul următor, ori „Bărbierul din Siberia” (1998)?! Actor, scenarist, regizor, în primul rând, acesta declara, în urmă cu un an și ceva, cu luciditatea unui mare artist: *Întreaga omenire își pierde imunitatea în fața răului* (31 mai 2010), acesta fiind doar unul dintre mesajele profund umaniste ale artei sale.

Nu contestă nimeni că au existat, sub presiune politică, de altfel, ca în toate țările foste comuniste, prea destule rate-uri, ce aparțin filmografiei sovietice. Erau imposibil de evitat. Orice deschidere ideologică, oricât de modestă, s-a soldat cu rezultate superioare în plan artistic, pentru simplul fapt că sufletul slav a avut, dintotdeauna, un potențial uriaș, lucru ce se vede în mai toate artele. Era doar imperios necesar să existe un climat socio-politic mai relaxat, pentru ca aceste forțe să se descătușeze, treptat-treptat, ceea ce s-a și întâmplat, după moartea lui Stalin. Pentru a realiza o comparație convenabilă între cele două cinematografii cu pretenții imperiale, aș aduce în discuție modul în care au reacționat, în segmente temporale diferite, față de două dintre capodoperele literaturii ruse, dar și universale: „Război și pace” de Lev Nikolaevici Tolstoi și „Frații Karamazov” de Feodor Mihailovici Dostoievski. Astfel, în 1956, a fost realizat filmul lui King Vidor, cu punctul de plecare în capodopera

tolstoiană, iar, în 1967, a venit și replica rusească, în regia lui Serghei Bondarciuc. În mod categoric, Liudmila Savelyeva în rolul Natașei Rostova, Viaceslav Tihonov în rolul prințului Andrei Bolkonski și însuși Serghei Bondarciuc, în rolul lui Pierre Bezuhov, au fost superiori colegilor americani, cu toate că – la o primă vedere – distribuția, în filmul lui King Vidor, era copleșitoare: Audrey Hepburn, Henry Fonda (evoluție ștearsă, departe de esența personajului – Pierre Bezuhov) și Mel Ferrer. Înclin să cred, având și avantajul perspectivei temporale, că, în cazul de față, americanii nici nu aveau șansa de a surprinde fluxul epopeic al romanului tolstoian, nici să atingă adâncurile răscolitoare ale sufletului slav, ci doar să dea o replică parțial convingătoare unui text, a cărui sevă curge pe alături. La fel de grăbiți (și de neinspirăți) au fost aceștia când s-au apropiat de capodopera lui Dostoievski, „Frații Karamazov”, cu un film în regia lui Richard Brooks (1958), peliculă net inferioară celei semnate de Kiril Lavrov, în 1969 și, cu atât mai mult, celei realizate de I. Moruzov, în 2009, din motive asemănătoare: pragmatismul și profesionalismul rece american n-au reușit să dea viață unor personaje atât de complexe ca Dmitri, Alexei și Ivan Karamazov, Smerdeakov, Grușenca și Katia.

Aceeași soartă a avut-o și cinematografia bulgară, prohibită în România cu strășnicie, despre care aflăm că a înregistrat succese remarcabile pe plan internațional: „Dsift” (2007) în regia lui Yavor Gurdev, „Lumea este mare și Mântuirea pândește după colț” (2008) realizat de Stefan Komandarev, „Misiune londoneză” (2010) de Dimitri Mitovski sau „Tilt” semnat de Victor Cincikov. Și toate astea, în numele blestematului de **rating**, singurul ce contează, și al unei atitudini ce amintește, rușinos, de aceea comunistă, ce încerca să-i ferească pe cei mulți de otrăvurile culturii occidentale, doar că acum este o realitate întoarsă pe dos! Un embargo (sau ce să fie asta?) din care avem cu toții de pierdut!

MIRCEA DINUTZ

CE SE MAI CITEȘTE PRIN METROU

O călătorie cu metroul era, pe vremuri, un bun prilej de lectură. Mai ales cei care aveau de străbătut, prin subterană, orașul în lung ori în lat în drumul lor zilnic de acasă la locul de muncă și înapoi, scoteau, din genți, poșete, serviete, sacoșe ori chiar de prin buzunare, câte o carte. Dacă traseul trecea prin zona Politehnicii, acolo unde se concentrează și un mare număr de cămine studențești, cu siguranță zăreai în mâinile celor mai tineri vreun tratat de rezistența materialelor, de anatomie ori mai știu eu ce.

De câțiva ani (am început să le pierd șirul de la o vreme!), în metrou poți vedea trei categorii de cititori.

Dimineața, când apar pe tarabe ziarele și când prin stații se găsesc jurnalele distribuite gratis – câțiva călători citesc – cu nesaț, e drept! – aventurile vipurilor analfabete și merțanate, ale vedetelor siliconate și agramate, ale divelor cu bucle goale și capul și mai gol, ale vreunui tatuat, macho rău, bănuț de alte aplecări... Le urmărești reacțiile: de la mișcarea – la unii mai evidentă, la alții abia perceptibilă – a buzelor care silabisesc textul, la sticlirea de satisfacție din ochii celor intransigenți (*Bine i-a făcut, panarama dracului!*), la nodul așezat dintr-odată în gâtul unora mai pofticioși (știi că au ajuns ori la pagina 5, ori la anunțuri... matrimoniale!), până la bobița de lacrimă ivită în colțul ochiului de femeie milostivă și cu frică de Dumnezeu (*I-auzi, a părăsit-o și ăsta, nemernicu! N-are noroc, sărăcuța!*). Alții, de regulă tineri, numeroși, citesc – n-aș spune cu pasiune, și veți vedea de ce – ...telefonul mobil!! Figuri extrem de chinuite în concentrarea la care își supun creierul își fixează toată atenția (câtă e) asupra ecranului luminat, precum o ghicitoare în fundul ceștii de cafea, de zațul căreia atârnă tot trecutul, prezentul și viitorul cuiva. Degetele butonează din când în când tastatura minusculă, dar nimic nu schimbă fizionomia concentrată a individului: nicio pălpăire de curiozitate în ochii la fel de inexpresivi și reci precum luminița ecranului, nicio fluturare de înțelegere ori vreo nedumerire nu încreștește fruntea aplecată asupra cutiutei... magice. Nici floarea unui

zâmbet nu înmugurește pe buzele strânse a efort, nici umbra unei trăiri interioare... nimic.

Ei! În fine, rar, dar foarte rar, câte un călător ține în mâini, unii cu evlavie chiar, vreun roman asupra căruia ochii lui iradiază o lumină aparte. Riscant gest!

Mi-a relatat, de curând, o doamnă (a cărei vârstă îi explică obișnuința gestului și pe care ocupațiile zilnice o silesc la dese călătorii cu autobuzul) că a fost, în câteva rânduri, protagonista unor întâmplări năucitoare. În timp ce citește, așezată pe un scaun, un tânăr (încă elev, probabil) i se adresează, agresiv: *Citești, ai?! De ce citești?? Ai vreun examen? Iote, io am examen, da' tot nu citesc!* („Noi obișnuim!” – i-ar fi replicat Moromete, gândesc eu în timp ce doamna își continuă relatarea aventurilor sale, căci, se vede, e o adevărată aventură să mai citești prin mijloacele de transport în comun!). Altă dată, un alt tânăr, după ce o interpelează, fără succes, cu aceeași uimită întrebare – începe să zbiere, în speranța că astfel doamna, deranjată de gălăgie, sau poate pentru a curma suferința insului, va renunța la activitatea ei atât de neobișnuită: *Citeeeești?! De ceeee?? De ceeee citeeeești???*

În ambele situații, toți ceilalți pasageri tac, descoperind dintr-odată, cu mult interes, peisajul ce se zărea prin geamurile murdare ale mașinii. Adică cititul era o jignire, o ofensă de neiertat adusă **tuturor** călătorilor, dintre care doar lombrozianul avusese curajul atitudinii.

Ceilalți, un autobuz plin, avuseseră curajul nemaiîntâlnit... de a aproba prin tăcere, semn că erau de acord cu indignarea insului căruia vederea unui om citind i-a declanșat rezerva preistorică de agresivitate.

RODICA LĂZĂRESCU

KYOKA

Kyoka, poem din lirica japoneză, este, ca formă, o tanka cu cinci versuri și 31 de silabe, repartizate 5-7-5 și 7-7. Ceea ce o diferențiază de tanka este unda de umor. Iată o kyoka a cunoscutului poet japonez Ryokan: „Unii se sacrifică / pentru a elibera lumea / pe când eu ascuns / în coliba de ierburii / îmi cultiv trândăvia”. O declarație sinceră, care demonstrează că sintagma atât de cunoscută – *lenea n-a omorât pe nimeni* – dăinuie relativ cu succes de secole!

**Toți îmi cer votul –
nu pot să-i aleg pe toți
mă las păgubaș.
Pe vremuri era unul
știa pe cine să alege!...**

***

*Am visat noaptea
c-am avut un accident –
parcă murisem...*

*Când a venit poliția
m-am... trezit imediat*

***

**Ultimul greier
mi-a intrat ieri în casă
doar pentru-o iarnă.
El doarme toată ziua
noaptea cântă, eu stau treaz**

***

*Poți lua doctorii
numai dacă nu citești
instrucțiunile.*

*De-acolo reiese că
după ce mori te vindeci!*

***

**Dante afirmă:
„În fund de iad e gheață
nu smoală și foc.”
Asta m-a pus pe gânduri
îmi voi lua ceva mai gros**

***

*Când ești mic ai vrea
să fii repede mare –
și se-mplinește.
După care nu-înțelegi
...de ce te-ai grăbit așa!?!?*

***

**Doi copii și-un măr –
Îl împărțim frățeste
cel mic nu a vrut.
Știu eu cum e frățeste
mai bine-n jumătate**

***

*Am o dorință:
să am parte de-aprecieri
și-în timpul vieții.
Sigur că după aia
e mai greu să mă bucur...*

JULES COHN BOTEA

ALEGORIE ȘI SIMBOLISM ÎN ROMANELE MESEI ROTUNDE

(II)

Eroul e un ideal omenesc la fel ca și sfântul sau înțeleptul idea de erou se raportează la valoarea vitală de noblețe sufletească. Este tipul ideal orientat cu centrul existenței sale asupra nobleței și a realizării acesteia, asupra unor valori pure și nu tehnice ale vieții, virtutea sa fundamentală fiind noblețea sufletească, dar există și o noblețe a trupului nu numai a sufletului. El se caracterizează printr-un plus de voință spirituală și prin concentrarea sa față de viața

instinctuală. Virtutea specifică eroului este stăpânirea de sine. Voința sa tinde spre depășirea limitelor, spre putere, răspundere, temeritate.

Modelul alegoric al traseului și al luptei apare și în romanul cavaleresc în jurul unui itinerariu străbătut de unul sau mai mulți eroi, care trăiesc aventuri și înfrâng piedici în slujba unui țel înalt, pentru că atingerea țintei propuse reprezintă sfârșitul unor nenorociri sau calamități și începutul unei noi ere de bucurie, toate sunt ficțiuni ale căutării idealului. Lupta poate căpăta aspecte de o mare concretețe. Răul se întrupează în făpturi monstruoase și malefice: monștrii, balauri, căpcăuni, dragoni, zmei. Personificările răului sunt într-o stare de inferioritate față de principiul binelui, așa cum Satan – creația lui Dumnezeu - este subordonat voinței lui Dumnezeu. Lupta fie proiectată în exterior, fie desfășurată într-o conștiință sub formă de dezbateri interioară, este axul în jurul căruia se construiește o bună parte a literaturii alegorice din epoca medievală. Modelul luptei și cel al traseului arată că cele două ipostaze majore ale existenței omului, adică înaintarea spre un țel și înfrângerea piedicilor sunt inseparabile. Ele alcătuiesc substanța majorității poemelor eroice și a romanelor cavaleresti din literatura medievală.

Motivele inițiatice ale romanelor au în vedere în primul rând o Căutare – Quête – lungă și dramatică de obiecte miraculoase, ce implică printre altele pătrunderea eroului pe lumea cealaltă. Perceval trebuie să petreacă o noapte în capelă alături de un cavaler mort; când tună el vede o mână neagră ce stinge singura făclie aprinsă. Un exemplu tipic de veghe nocturnă inițiatice. Eroul traversează probe simbolice devenite stereotipii – traversează un pod păzit de lei sau de monștri. La intrarea în castel veghează zâne, demoni, capcane. Toate acestea amintesc de trecerea pe lumea cealaltă, coborârile primejdioase în Infern, făcând parte dintr-o inițiere. În nenumăratele încercări suferite de personaje se împletesc mitologia onoarei cavaleresti și dusă până la paroxism – exaltarea Femeii. Autorii au ca intenție transmiterea prin opera lor a unei tradiții ezoterice, sau trezirea cititorului după modelul fixat mai târziu de Dante. Simbolismul

Graalului și scenariile în care apare reprezintă o nouă sinteză spirituală în care se pot identifica diverse tradiții, în primul rând integrarea simbolurilor creștine – euharistia, Lancea. Mesajul spiritual al scenariului elaborat în jurul Graalului continuă să stârnească imaginația și reflecția contemporanilor. Mitologia Graalului face parte din istoria religioasă a Occidentului chiar dacă se confundă cu istoria utopiei.

Graalului i se mai spune și „mormântul Mântuitorului” pentru că o accepțiune latină a unui vas e și aceea de mormânt. Asocierea atât de frecventă a sabiei cu Graalul vine tot dintr-o accepțiune paronimică a lui vas, însemnând arma, accepțiune supradeterminată de prezența istorică a spadei lui Cezar în Vasso Galate. Vasul mai cumulează intimitatea navei și sacralitatea templului. Toate religiile folosesc ustensile culinare pentru riturile sacrificiale, în general în ceremoniile agapelor sacre sau ale împărtășaniei – cupa, cazanul. Apanajul unei ustensile atât de universal folosită, atât de universal valorificată, va fi un simbolism complex. E ceea ce demonstrează studierea Graalului: simultan platou încărcat cu alimentele unei agape rituale, vas de regenerare redând viața Regelui Pescar, caliciul feminin în care se înfige spada masculină și din care șiroiește sângele. Spada sau lancea legionarului care a străpuns coasta lui Christos, e frecvent asociată cu Graalul. Spada alăturată cupei e o prescurtare, un micro cosmos al totalității cosmosului simbolic. Graalul este transportat direct de Iosif din Arimateea și de Nicodim din Anglia, sau găsit de Seth în Paradisul terestru, regăsit de Conte de Toulouse în timpul cruciadelor, căzut în mâinile genovezilor cu prilejul luării Cesarei.

În literatura medievală europeană Sfântul Graal este moștenitorul dacă nu continuatorul a două talismane ale religiei celtice precreeștine: Cazanul lui Dagda și cupa suveranului. În legende referitoare la Cavalerii Mesei Rotunde, el are puterea de a oferi fiecăruia dintre aceștia mâncarea cu carne preferată, simbolismul său se întâlnește aici cu cel al cornului abundenței. Printre nenumăratele sale calități în afară de cea de a oferi darul vieții, se numără cea de a lumina – iluminările spirituale și de a acorda forța invincibilă. Graalul îl reprezintă pe Christos mort pentru oameni și totodată potirul de la Cina cea de taină, dar și caliciul liturgic conținând adevăratul sânge al Mântuitorului. Masa pe care se află potirul este piatra de pe Sfântul Mormânt, Masa celor 12 apostoli, altarul pe care se servește sacrificiul zilnic, aceleași simboluri întruhidează și Masa Rotundă în jurul căreia se așează cavalerii. Se scot în evidență astfel trei realități – Răstignirea, Cina cea de taină și Euharistia.

Căutarea Graalului pretinde condiții de viață interioară rar întâlnite. Activitățile exterioare împiedică contemplația și îndepărtează dorința. El se află în apropiere, dar privirile nu-l zăresc – Galahad cel neprihănit reușește acolo unde Lancelot cel vinovat dă greș. Căutarea Graalului inaccesibil simbolizează pe plan mistic, aventura spirituală și nevoia de interiorizare, singura în măsură să deschidă porțile Ierusalimului ceresc, unde strălucește potirul Divin. Perfecțiunea umană nu se cucerește cu lovituri de lance, ca o comoară materială, ci printr-o radicală transformare a spiritului și inimii.

TAMARA CONSTANTINESCU

IMAGINI ARTISTICE/FILOSOFIE

William Shakespeare definea moartea prin atât de celebra remarcă „restul e tăcere”. Vieții literare i-a conferit imagini, idei, adevăruri de o bogăție, profunzime recunoscute de umanitate. Iată un pasaj mai mult decât apropiat unei teorii a dreptății, unui trunchi specific complexității: „Dacă ai cinsti pe fiecare după merit, cine ar mai scăpa de bici” – Hamlet.

Romanele, nuvelele, piesele de teatru etc. mereu îi descriu pe cei care au biciul în mână, literatura nu face economie în a reliefa nedreptățile, cruzimile, răzburările, depășind, fără termen de comparație, definițiile pe care le poate oferi știința, filosofia, psihologia (acestora din urmă dacă le este anulat literaturizarea).

O normă etică, în opinia marelui Shakespeare, un ideal al doctrinelor, sunt surprinse astfel: „Oamenii ar trebui să fie ce par; iar cei care nu sunt n-ar trebui nici să pară” – Othelo. Sensibilitatea poetică dă odată cu forța expresivă o mai mare acceptare, putere de memorare. Și totuși reflecțiile artistico-filosofice au schimbat mult prea puțin lumea. Ele sunt martore ale mersului împreună a minții și sufletului, ale unei jenări când câte unul e dispus să-și recunoască vinovăția. În momentul următor, firea îi îndeamnă a se gândi la o stratagemă care să evite stinghereala...

În *Visul unei nopți de vară*, marele creator de universuri artistice ne cere să fim atenți la ce dăruim pentru a fi fericiți: „Dar pe pământ e mult mai fericit un trandafir ce-și dăruie mireasma decât cel ce în sihastră bucurie trăiește, crește și apoi se usucă vegheat de feciorelnicii săi spini”. Filosofii moraliști vor constata cât de puțini oameni sunt dispuși să facă dezinteresat binele. Foarte puțini sunt dispuși să dăruie pentru cei mai muți... Cei născuți să trăiască în egoismul lor „în sihăstria plină de spini”. Cei mai mulți mai degrabă vor fi triști de nedreptatea scuturării trandafirului și pentru că urmează să piardă ce-au avut... Mesajul este admirabil. Atunci când „trandafirul va fi fericit în fiecare casă să-și dăruie mireasma”, va deveni neînțeleasă RĂZBUNAREA, subiectul marilor creații shakespeariene.

Când prin cuvintele lui Polonius (*Hamlet*) genialul dramaturg spune: „dă la fiecare urechea ta, dar la puțini glasul tău” – și nu ne poate arăta în cine să ai încredere, fiindcă firea este schimbătoare, ispitele multe, scenele mereu altele – totuși pătrunderea în trăirile, judecățile umane, merge dincolo de posibilitățile pe care le au conceptele, definițiile lor, puse în fața ineptizabilului vieții. Penetrarea sporită vine din experiența de viață a scriitorului, sensibilitatea ce predică geniul artei, actorul interpret, poate și din teama că glasul tău într-o lume care întâlnește mai mult răul se răzbură...

Alternativele în viață sunt la fel de greu de ales ca și în literatură: „A fi sau a nu fi, aceasta-i întrebarea?” (să-mi pun capăt zilelor, n-am curaj, să-lucid pe Claudius, odiosul unchi, pot fi judecat greșit...?). Literatura, artele pătrund în sufletul omului constatând frica autorilor de a fi judecați datorită întrecerii măsurii, a părtinirii. Autorii gustă din teama neimplicării, chiar a unei oscilări între curaj și teamă, peste tot ei se întâlnesc cu „a fi sau a nu fi”.

Literatura „oglindea vieții” – G. Ibrăileanu. este și „expresia societății, așa cum cuvântul este expresia omului” – Louis Jacques Maurice Cardinal de Bonald.

Fiecare autor ar putea fi un exemplu în parte, dacă-i recunoaștem calitatea de zămislitor al unui univers. În *Eugénie Grandet*, Honoré de Balzac descoperă că: „Un duel neîntrerupt stăruie între cer și interesele localnicilor”. În încrucișarea aceasta a săbiilor se petrece ceea ce dă consistență creației, deoarece oglindește însăși viața. La puținele bucurii pe care semenii și le produc, mai cu seamă datorită unor regularități, unei ordini previzibile, inundă imperfecțiunile, ura, durerile la unele dintre ele oamenii scot sabia, la altele se resemnează. Omul, cel care constată, exprimă disperarea, pune și accente optimiste, face tot ce poate prin ea

Ion Tămâian, *Cupa de foc*

mai mare neliniște pentru liniștea sa, a semenilor. Se forțează a crede de multe ori că este iubit, doar iubirea pare a fi pragul de sus al binelui : o jumătate de măsură ce implică încrederea și resemnarea.

O desfășurare ideatică asemănătoare celei de mai sus, personajele, termenii fiind alții, esența rămânând aceeași, întâlnim la Dostoievski care ne spune: „Viața ar fi un dialog a lui Dumnezeu cu diavolul, iar câmpul de bătaie sunt eu”. Dumnezeu este conceput în multe feluri de către oameni, filosofi: Cu recunoaștință, cu puteri absolute de implicare, captivare, transfer către oameni a acțiunilor, dându-le liberul arbitru, făcătorul lumii, organizarea lăsându-l pe seama pământenilor... O altă parte a gânditorilor, scriitorilor (a celor ați) nu văd nici un sens credinței în Dumnezeu, ori îi atribuie un sens ca refugiu închipuit în fața răului, pornind, mai ales de la încercările vieții. Lipsa de implicare a Atotputernicului o consideră neputință, inexistență, contradicții în termeni, ajungând până acolo să-I găsească drept scuză „faptului că nu există”. Aserțiunea marelui Dostoievski „dialogul lui Dumnezeu cu diavolul” face parte din esența dialecticii, din lupta veșnicelor opuse, din posibila împăcare a laturilor contrare (când au devenit altceva față de ceea ce au fost). Sigur filosofii duc mult mai departe pe linia argumentării, fără a avea dovezi multe în plus, acestor îndrăznețe afirmații...

Mult mai convingător este Dostoievski când devine mai mic filosof: „Omul când se înecă se agață și de un pai” – *Crimă și pedeapsă*. (O definiție pentru lupta supraviețuirii)

DANIEL MUREȘAN

Saul Bellow și fariseismul său dezinvolt

Cine n-a auzit de Saul Bellow? El este unul din marii corifei ai literelor americane din secolul 20, alături de personalități de prim rang precum John Steinbeck, Theodore Dreiser, William Faulkner sau Ernest Hemingway, și pe drept cuvânt poate fi considerat liderul incontestabil al condeierilor din cea de-a doua jumătate a secolului.

Născut în 1915 la Montreal într-o familie de evrei ruși, Saul Bellow nu și-a dezmințit nicicând înzestrarea în lunga sa carieră literară de peste 60 de ani: autor a treisprezece romane și a mai multor volume de nuvele și povestiri, el a fost răsplătit cu cele mai prestigioase premii americane, pentru ca în anul 1976 să i se decerneze Premiul Nobel.

La acest capitol, jos cu pălăria! Ceea ce urmează să spun în textul de față se referă prioritar la omul Bellow, știut fiind faptul că omul și opera nu alcătuiesc întotdeauna o unitate. Ba de multe ori lucrurile stau taman pe dos.

Îmi voi susține punctul de vedere raportându-mă la două din romanele sale: *Iarna decanului* și *Ravelstein*. Primul apărut în anul 1982, celălalt în anul 2000. De ce tocmai cele două romane? Pentru că, în ele, Bellow face referiri exprese la românii pe care i-a cunoscut și cu care a fost în relații foarte apropiate. În romanul-reportaj *Iarna decanului*, ce tot așa de bine s-ar putea numi „Povestea a două orașe” – București și Chicago, personajul principal Corde, alias Bellow, petrece o vacanță sui-generis de peste zece zile în Bucureștiul hibernal al anilor 1977, adică imediat după cutremur. El a însoțit-o la

București pe soția sa Alexandra, născută Bagdasar, fiica celebrului neurochirurg Dumitru Bagdasar și a Floricăi Bagdasar, pentru a asista la ultimele ceasuri ale mamei, apoi la moartea și incinerarea acesteia.

Cartea prezintă pe de o parte ororile sesizate la tot pasul de autor în Bucureștiul strivit sub călcâiul de fier al dictaturii (frig, foame, frică și nesiguranță), iar autorul nu prididește să-și exprime constanta sa afecțiune față de durerea soției și întreaga sa compasiune vizavi de românii aflați la cheremul unor funcționari nesimțitori și brutali până la absurd; pe de altă parte, cu aceeași claritate și spontaneitate, autorul prezintă cealaltă față a medaliei – ororile specifice orașului Chicago: crime, violuri, droguri, vrând parcă în acest mod să afirme că nicăieri nu-i bine, dar că de oameni depinde ce fac cu valorile umane și sociale pentru ca semenii lor să nu sufere ori să o ia razna prin acte ce-i situează în conflict deschis cu legea.

Indiscutabil că romanul lui Saul Bellow a avut un impact uriaș asupra mediilor politice și sociale occidentale, lucru pentru care trebuie să-i rămânem recunoscători, chiar dacă la vremea respectivă n-am putut s-o facem, căci cartea a fost ținută departe de ochii și cugetele românilor până după căderea regimului.

Dar cum spuneam, în anul 2000 Saul Bellow își publică romanul *Ravelstein*, o carte despre un filosof poponar și despre elucubrațiile acestuia. Personajele predilecte ale lui Bellow sunt evreii. Ravelstein e tot evreu, dar un evreu fundamentalist și intransigent, care prin exemple, ironii și sofisme, reușește „să-i deschi-

dă” autorului ochii asupra lui Radu Grielescu, românul din Paris în casa căruia el fusese de mai multe ori. Și astfel, temeinic sfătuit și îndrumat de Ravelstein (cealaltă față a autorului), Saul Bellow ajunge să vadă în Grielescu, alias Mircea Eliade, un legionar sadic, care, în calitate de discipol al lui Nae Ionescu, a scris despre „sifilisul evreiesc ce infecta înalta civilizație a Balcanilor”. Dar procesul de diabolizare declanșat de cei doi împotriva lui Mircea Eliade merge mult mai departe, iar savantul român, din ideolog, este transformat în călău: a ucis cu mâna lui evrei la București, i-a atârnat în cârlige la abator, i-a măcelărit și i-a jupuit de vii!

De altminteri, toată această ciudată carte de bătrânețe și de adăpare din fervoarea misticii iudaice mustește de bucuria apartenenței la tradiția iudaică și clocotește de indignare la adresa celor care (fără a ține cont de faima lor, sau poate tocmai de aceea) s-au făcut vinovați de provocări la adresa poporului ales: scriitorul Kipling are în scrisorile sale „un acces de furie împotriva lui Einstein” și-i acuză pe evrei că „vor să dea o întorsătură evreiască întregului univers fizic”; iar medicul Céline este taxat drept ucigaș sadea, întrucât „recomanda ca evreii să fie exterminați ca bacteriile”.

Cartea, prolixă și tăioasă, pare mai degrabă mărturisirea de credință a autorului și testamentul său filosofico-religios transmis viitoarelor generații de coreligionari. După parcurgerea unui lung arc de cerc existențial, atunci când viața i se apropie de sfârșit, Bellow simte nevoia să-și declare în scris totala adeziune la valorile tradiționale ale iudaismului și să-și exprime respectul față de justetea inalterabilă a legii talionului: ochi pentru ochi, dinte pentru dinte. Principiul susținut de Bellow fiind în conformitate cu normele moral-religioase ale Talmudului – „Mai bine o nedreptate decât o dezordine în sistemul conceptual” –, un principiu care exclude din start culorile intermediare, iată de ce, fără urme de jenă sau regret, Mircea Eliade este sacrificat pe altarul atașamentului surd și orb, cu dezinvoltura din totdeauna a fariseilor de profesie!

GEORGE PETROVAI

DEVENIREA

A fi și a deveni sînt două concepte într-o relație de interdependență cu mult mai strînsă decît pare. Preocupați ori de unul, ori de celălalt, neglijăm această relație, actuală, fie că e vorba despre individ, fie că e vorba despre colectivitate. Afirmatia că *fiecare devine ceea ce e* a devenit deja un truism, avertizînd că existența poartă în sine germele devenirii, că, altfel spus, existența noastră de mîine este rezultatul existenței noastre de astăzi. Ceea ce unește cele două concepte este continuitatea, continuitatea existenței, reclamată de continuitatea devenirii, fapt imposibil fără selectarea unor valori care să călăuzească generații succesive. Se asigură astfel stabilitatea societății din toate punctele de vedere.

Continuitate, valoare, stabilitate. Fără aceste trei lucruri evoluția societății nu e de conceput. Tocmai de aceea fiecare trebuie să se bucure de toată atenția, în limitele unei corecte înțelegeri a conceptelor.

Stabilitatea a fost și continuă să fie condamnată confundîndu-se cu rigiditatea, cu anchirozarea, cu rugina socială, care împiedică evoluția, devenirea, dar se neglijează că evoluția lumii occidentale s-a produs tocmai prin stabilitatea societății, nu numai și nu în primul rînd politice. La noi stabilitatea politică era asigurată! Stabilitatea nu trebuie confundată nici cu continuitatea, căci cazurile de continuitate a instabilității nu sînt deloc rare. Și nu e un joc de cuvinte, după cum vom vedea. Instabilitatea, în forma sa cea mai acută, revoluția, provocată de stabilitatea forțată, își are rolul ei, ca orice hiatus. Trebuie să repună în drepturile ei devenirea, evoluția. Continuarea stării de instabilitate este păguboasă pentru evoluția societății. Sloganul *unica soluție – încă o revoluție*, pe care îl vedem din cînd în cînd la diverse manifestații, răspunde într-adevăr nevoii de repunere în drepturi a evoluției?

Departate de mine gîndul că evoluția noastră de astăzi urmează vreo regulă a devenirii, căci ne lipsesc coordonatele majore, valorile promovate (criteriile valorii!), capabile să asigure continuitatea socială. Revoluția reclamată s-ar dovedi utilă dacă: 1) ar fi o revoluție nouă, un alt fel de revoluție, iar nu încă o revoluție, despre care nu știm unde ar duce; 2) această revoluție, de un alt fel, ar afirma valori incontestabile ale devenirii, ale construcției, fundamentate pe criterii verificate de practica socială, independente de doctrinele de partid. Or revoluția care se reclamă la noi este departe de promovarea unor criterii ale valorii, apte să slujească devenirea în orice guvernare, asigurînd continuitatea socială, iar nu a relelor care conduc la învrăjbirea socială, sub auspiciile unei justiții bîntuite de incompetență, re-credință și abuzuri, ieșită de sub controlul social.

Nu cred nici că situația este fără ieșire. Orice situație oferă și ieșiri, numai că nu știm sau nu vrem să vedem că totul trebuie să înceapă cu legile sau normele care să consfințească valorile de la temelia continuității. Întreg universul se conduce după legi, deci cu legile trebuie să se înceapă. Cu cei ce le fac și cu cei care trebuie să vegheze la aplicarea lor, cu sancționarea spră a oricărei încălcări a

Ion Tămâian, *Dansatoare*

legii, căci orice lege, oricît ar fi de rea, și de nedreaptă, e de preferat fărădelegii.

Nimeni nu e mai presus de lege, căci dincolo de lege e fărădelegea. Asta ar presupune însă ca toți să fie judecați după aceeași lege. Întîmplătorul statul social sau public al cuiva nu-l poate scoate de sub incidența legii, așa cum necunoașterea legii nu-l absolvă pe necunoscător de rigorile legii. Furtul rămîne furt, indiferent de statutul autorului. Un parlamentar sau un boschetar care fură e tot hoț și trebuie să aibă tratament similar. Dacă pentru parlamentar e nevoie de acordul Parlamentului pentru a fi judecat, și pentru boschetar trebuie să se ceară acordul cuiva. Altfel Parlamentul face o fărădelege, încălcînd ceea ce tot Parlamentul consfințește în *Constituție*. Așa apar breșe în sistemul juridic. Consfințite de *legi ilicite*, care permit eludarea justiției. De cei care le fac, de cei care le aplică. Un medic sau un profesor poate fi tras la răspundere pentru erori datorate necunoașterii, neglijenței sau relei-credințe, dar această posibilitate este exclusă în cazul judecătorilor. Se face recurs, recurs la recurs, se dau sentințe definitive în contradicție flagrantă cu adevărul, fapt confirmat nu o dată de instanțe internaționale. Cîți judecători au avut de pătimit pentru sentințe date greșit. El poate greși?! Lui i se consfințește dreptul la greșală, căci legea o fost făcută de cei din sistem. După amînări nenumărate, în care timpul ar fi trebuit să conducă la eliminarea erorilor de judecată. Dar medicul care primește un bolnav grav trebuie să acționeze imediat, în luptă și cu timpul; nu are voie să greșească și nu trebuie să greșească, chiar dacă se află după o zi și o noapte de nesomn. Dacă toți ar beneficia de dreptul de a greși?!

La toată urma, posibilitatea de a greși trebuie admisă, în anumite limite. Dar și a doua oară și a treia... Mereu!? Pînă să ajungă la instanțele europene, procesele au trecut prin re-, re-, re-judecări, cu sentințe considerate de forurile europene greșite. Cine plătește greșelile?! Nu știu să fi existat vreun caz în care autorii unor astfel de sentințe greșite să plătească. Dar de plătit se plătește. Plătește Statul, adică noi.

Nu spun că e singura posibilitate de a se începe. Dar un început trebuie făcut de undeva. Oricare ar fi începutul, trebuie curmată Fărădelegea și instaurată Legea.

GHEORGHE MOLDOVEANU

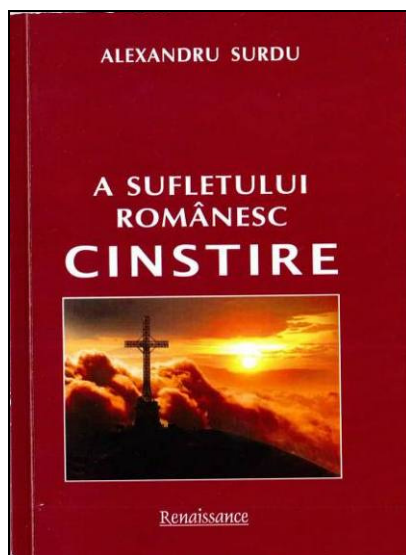
Notă: Redacția respectă opțiunile grafice ale autorului.

Cronica literară

Academica cinstire a sufletului românesc

Într-o fericită intersecție a intensiei cu extensia sentimentului național, Alexandru Surdu ne propune la finele anului 2011 (Ed. Renaissance, București) o academică cinstire a sufletului românesc (*A sufletului românesc cinstire*), care, în 16 eseuri perfect rotunjite în discursul integrator, face o necesară interogare ontologică a ființei românești între apolinic și dionisiac, fără să se lase amăgit de vehemențele lui Drăghicescu, ori de ispitele spiritului românesc inventariate de Mircea Vulcănescu (*Dimensiunea românească a existenței*, 1943) sau de *Etnicul românesc. Naționalismul* lui C. Rădulescu-Motru. Cinstirea sufletului românesc se face mai degrabă în sensul noician al bucuriilor simple, al creației și frumosului din rostirea românească fără a atinge însă vulnerabilitățile spiritului românesc sub cele șase maladii ale determinării. Alexandru Surdu, ca orice ardelean (n. 24 februarie 1938 la Brașov), are o percepție a românismului care înclină mai degrabă spre opțiunea blagiană, cumva alta decât aceea a lui Vasile Băncilă (*Spațiul Bărăganului*). De la andante, la allegretto, apoi la allegro ma non troppo și, în final, la allegro vivace, optimismul lucid al argumentării străbate istoria românească de la *Codicele maramureșean de la Ieud*, la *Dunărea împărătească*, unde se stă de vorbă cu Dumnezeu pe seama bucuriilor simple și a celor șapte păcate, ori prin făptuirea Mitropolitului Andrei Șaguna (ca *anwesendes*) în termenii filosofiei fericirii la Petre Andrei, ca să se ajungă mai apoi la reinstituirea duhului sărbătorii întru cinstirea sufletului românesc. *Adevărata cultură este aceea care rămâne după ce ai uitat tot ce ai învățat*, nota prima femeie laureată a Premiului Nobel (1909), suedeza Selma Ottiliana Lovisa Lagerlöf. Iar Alexandru Surdu caligrafiază apoteotic în contextul adevăratei culturi, percepute însă la nivel academic, cele 16 eseuri în care reamintește locuri, oameni și fapte în diacronii care licăresc la marginea uitării, umbrite de actualități și factualități care nu au promovât încă judecata istoriei. *Codexul de la Ieud* ar fi încăput pe alte mâini, precum unele manuscrise ale lui Dimitrie Cantemir, pripășite pe la Moscova, ori și-ar fi trăit eternitatea prăfuit și afumat în satul maramureșean dacă Andrei Bârseanu nu l-ar fi teaurizat la Biblioteca Acade-

miei, unde va fi fragmentat în patru bucăți („ce-i drept nu cu toată lumea”), ceea ce îl face pe Alexandru Surdu să simtă lipsa unui plural pentru *ceva*, așa cum au grecii (deși mă îndoiesc că asta ar fi soluția). Poate că ideea lui Noica de „*a se edita manuscrisele grecești păstrate în Academiiile Domnești din Iași și București ar fi colorat petele albe din cultura românească dintre 1640 și 1821*” (p. 42). Dar ce nu a reușit să facă Academia până astăzi, au făcut cu prisosință spirite academice, atât de generoase, precum preotul Vasile Oltean la Muzeul Primei Școli Românești din Șcheii Brașovului. Și tot dintr-un spirit transilvan consecvent se proclamă în numele românității un imperiu (pierdut poate vremelnic) „*al românilor de pretutindeni, din Nordul Mării Negre până în Panonia și din Carpați până în Peloponez*” (p. 65), fiindcă pământul acesta, cândva o adevărată Grădina a Maicii Domnului, „*prin vorbe frumoase, prin epode, prin meditații și prin rugăciune*” (p. 195) ar putea trezi la nemurire sufletul românesc, crede autorul. Dar tot Alexandru Surdu notează în altă parte (p. 71), după o vorbă înțeleaptă, că vremurile mari nasc oameni mari; o Doamnă, ce bine ne-ar prinde nouă însă ca oameni mari, de care nu am dus lipsă niciodată, să poată naște timpuri de istorie, nu doar de supraviețuire! Și modelele transilvane ale Scolii Ardelene, ale ASTREI, ale Marii Uniri ar fi suficiente cât să ne dea temeiului speranțe. Din păcate, și mi se pare că am spus-o uneori cu vehemență, ne irosim în bucurii simple, sociologice, existențiale și ne îndepărtăm de tristețea superioară, anabasică a *Tineretii fără bătrânețe* pentru a ne retrage din orizont în chip mioritic, din fericire nu până la dispariție, ci până la doina de înstrăinare. E adevărat că „*păcatele*

ontologice sunt legate de particularitățile speciei umane și nu ale regnului animal” (p. 124). Și Alexandru Surdu trimite pentru asta fie la criteriul creștin al moralei, fie la poezia simțirilor superioare, chiar dacă folclorul e gata să piardă și confruntarea cu axiologia mileniului al treilea, după ce a pierdut-o pe cea cu gnoseologia în mileniul trecut. Cu toate că, potrivit lui Peirce, *a semnifica* își transferă determinările dinspre paradigma intensională spre una extensională, modelele continuă să trezească pasiuni ale sufletului. Etimologiile sunt totuși adevăruri care trebuie căutate, știute și respectate cel puțin pentru funcția lor fatică: Cidonia/Codlea, Geist/Zburător/ Dragobete etc. Astfel, ascultându-l pe Ovidiu când spunea *Dei cique beatus ante obitum nemo supremaque funera debet*, se explică poate și faptul că Petre Andrei, care a vorbit cel mai bine despre fericire a avut un sfârșit nemeritat. Iar Vasile Băncilă (a se vedea inclusiv *Primatul disciplinei*) atinge tipurile elevate ale tăcerii (din care soarta îi face o penitență nedreaptă), tăcere despre care scria și David Le Breton: *Limba lui Dumnezeu, Disciplinele tăcerii* (vol. *Despre tăcere*; Ed. All, Buc., 2001), pe care nu le ocolește nici Alexandru Surdu în *A sufletului românesc cinstire*. Recursul la mit, la legendă, la simboluri nu e întâmplător pentru argumentare cu atât mai mult cu cât academicanul Alexandru Surdu a scris despre *Gândirea speculativă* (Ed. Piadeea, Buc., 2000), *Mărturiile anamnezei* (aceeași editură, 2004), *Teoria formelor prejudicative* (Ed. Acad. Române, ed. II, Buc., 2005). El știe precum Umberto Eco (*Dall'albero al labirinto. Studi storici sul segno e l'interpretazione*, Milano, 2007) că nu se poate construi o semiotică fără subiect, chiar dacă în cartea de față nu are o intenție expresă de acest gen, și tocmai de aceea se întoarce la o instanță cognitivă irevocabilă, impusă de distincția ontologică, ceea ce numai prin legătura dintre *res cogitans* și *res extensa* poate dura o *insichtstehen*; situarea în sine a românului. „*Iar dacă partea sentimentală a sufletului românesc este astăzi în mai mare suferință, complăcându-se adesea în văicăreală și tânguire, trebuie să ne reamintim trecutul și suferințele mult mai mari prin care am trecut*” (p.192). Ori cum se poate face asta mai bine decât printr-o cinstire nu a firii, ci a sufletului românesc situat în sine întru identitate și ființare națională.

IULIAN CHIVU

Răzvan Țupa, semnalizarea intimului către social

Răzvan Țupa nu scrie deloc o poezie memorizabilă. E printre foarte puținii poeți de după anul 2000 care lucrează cu o seninătate caustică în marele său lobby către receptor, cu o altă categorie de efecte. Probabil acesta e unul dintre motivele originalității sale. *poetic. cerul din delft și alte corpuri românești** e o carte care continuă și diversifică serialismul său poetic, nu atât de elaborată precum *corpuri românești*, (Cartea Românească, 2005), dar mai interesantă sub aspect literar. Dacă precedentă lui carte era un comunicant problematic, cu o notă mai mică de discursiv și cu o mai mare cantitate (hiperrafinată) de afect – până la urmă acestea sunt rămășițe benefice din poezia americană, trecute prin toți poeții importanți de peste ocean și plecate de la Whitman –, aceasta este mai degrabă o culegere decât o carte, o culegere a serialismului său, a ultimilor ani. Se surprind radical schimbate intenții dar și tot atât de radical schimbate delimitări și chiar căderi în simplism. Poezia de relație a lui Răzvan Țupa e, poate, printre puținele situate în poezia contemporană în spațiu, trăind într-o circularitate și într-un echivoc al plurivocalismului, al pluriadresantului. Cu toate acestea, cu tot bagajul *media* în spate (versuri, devenite lozinci ale personalului, apărute pe ecranul magazinului Cocor, blog, poetici experimentale etc.) poezia sa menține o stare

extraordinară de intimitate. Această intimitate e de două feluri: *intimitatea respiratorie*, eliberată de erotism și verbalizată mai mult prin cuvintele de legătură decât prin dominante iconice, expresioniste, și *intimitatea nostalgiei*.

Prima intimitate pune accentul pe o relație dintre oameni, pe o comunicare demnă de simetria unui clasicist, dar cu absurdul lexical ionescian în brațe. *Ei, neerotizați, spun că își spun!* În a doua intimitate, personală, se evocă hiperprezent o copilărie în cartierele muncitorești antedecembriste, un adevărat flux al nostalgiei, iar aici nostalgia e lirismul pe când instrumentarul poate fi văzut lejer ca unul cu implicațiile prozei. Această inedită îmbinare de intimitate și social e una dintre cele mai fericite. În această culegere există însă și o dorință mai puțin fericită de a pătrunde în social (de a forța socialul), prin real, atât de mult încât unele versuri ale unor poeme sunt pur și simplu colaje scrise cu rimă în ritm de rap și hip-hop. Aici situația nu mai e atât de bine controlată, dar acest mic dezechilibru, dacă e să îi găsim un mic merit părții sale rimate, face bine per ansamblu, dă un aer de ușurătate, de vivacitate, unei cărți care, altfel, ar fi fost prea gravă în intimizarea ei, poate emfatică, în orice caz, mai ușor clasificabilă critic. Controlul asupra unei intimități neerotice care irigă aproape toate poemele, atunci când ești un poet social ca Răzvan Țupa, e o mare reușită într-un context poetic opus, rezidual.

Dar tocmai prin această putere de control devine/se menține un poet social. El se adresează maselor, dar evident că nu în sens maiakovskian, ci în sensul individualității convinse din colectiv. Aforistica sa poetică labilă e tocmai opusul simplismului și rigidității unui poet social. Răzvan Țupa e simplist în acea parte a textelor sale în care nici efectul nici esteticul și nici construcția nu justifică existența poemului. Unele poeme sunt ornamentale iar de aici se poate extrage un ușor barochism, dar care rămâne totuși marginal. Culegerea nu duce lipsă nici de poeme mai puțin valoroase, cu roluri episodice, să spunem (*mașinuțe românești*, de pildă, care, însoțit de o fotografie, se transformă într-un text descriptiv conform unei logici de presă pe care autorul o cunoaște foarte bine, aceea că imaginea subjugă textul, și care ne explică acel caracter iconic dus până la *pleinairism* – conform fotografiei) așa cum are și capodopere ((29) *deja, *lichidități* <„Nu aveam cap, doar un monopost cu boxe integrate.”>). Oricum, totul fiind relațional și comunicant în poezia lui Răzvan Țupa, deci reactiv, echilibrul estetic are o dinamică a sa, primul ciclu *Praf de stele – 77 de note de poezie și două tăceri* arată un exercițiu variațional care pregătește stilul următoarelor (*Cerul din Delft și Marea planșă a cotelor memoriei*) și care se împlinște în ele. Încercarea de prozaizare a lui Răzvan Țupa, de a trece din literar în urban și chiar în stradal nu e totdeauna reușit naturalistă. Dacă rimele facile, de cartier, scontat facile, osifică și lejerizează un topos, versuri precum: „(...) reușim să spunem ceea ce celălalt / crede că e de la sine înțeles” (*chișinău gara*) nimeresc în pagină ca un fel de ciorne ale vorbirii, lucru care arată nu atracția poetului pentru explicit și buruienos de limbaj, ci surprinderea tuturor fazelor comunicării orale. Unele poeme chiar au un caracter, măcar specificat, oral, e cazul aceluși remake după *Imnul României ori poem ORAL [sau] veniți să luați LUMINĂ [sau] tupy-paste DIN GURA literaturistilor*, în care sunt integrate intervențiile diferiților participanți la o dezbatere privind limitele dreptului de autor în cazul poeziei, deci tot social. →

DARIE DUCAN

Poemul acesta din urmă e chiar o replică la tema discuției, replicile încărcate de drept de autor nominal topindu-se în substanță. Caracterul reactiv al acestei poezii e încă o dovadă de social care nu evită politicul, nici n-ar avea cum, ci îl implică tacit și aproape subteran. Cumva, cu o schimbare de umori și de afecte/efecte, se străvede un dinamism asemănător poeziei lui Ion Gheorghe, ceva mai rudimentar la autorul *Elegiilor politice*, dinamism al relației din cadrul triadei *social-politic-poetic*. Socialul se vede și în referințe, ca și în umori [*La mormântul lui A.P.*] *psihopoem [cu clubiști nazi wanabe]* – *variante masculină* – reacția la social, la public, vine din caracterul ocazional al poemelor de presă (La mormântul lui Aron Pumnul etc., nu e nicio descoperire în asta, atâta doar că aici referința se suprapune descendenței, nu prin stil, ci prin raportare. Intimizarea, la care făceam apel mai devreme, din poezia sa, e factorul coagulant și oxigenul poemelor. Dar intimitatea poate fi și publică. Tocmai poeme de genul acesta o confirmă, raportarea lor.

Versuri ca:

„ne-ar și plăti ca să stăm acolo
ne-ar și plăti ca să nu stăm altundeva
ne-ar și plăti ca să nu ne gândim
la toate minunile care ne-ar putea lega

unii de ceilalți, alții de noi
toți de voi
spunând asta:

vorbe care trebuie spuse
și gata”

(chișinău garaj)

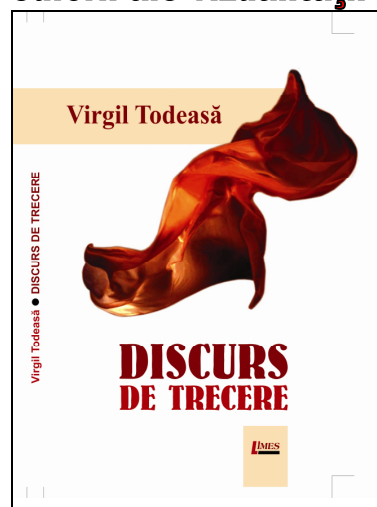
sunt exemple de foarte rafinată
combustie, versuri în aceeași măsură
de intimist și de poet social.

Aici nu mai e simplism, ci
îngemănarea celor două
hipersensibilități într-o seninătate
greu de egalat într-o literatură
dominată de crânceni, venali,
sangvinici.

Sunt convins că, după moartea lui
Adrian Păunescu, deși cu alte
coordonate, Răzvan Țupa e marea
surpriză a poeziei sociale.

*Răzvan Țupa, *poetic. cerul din delft
și alte corpuri românești*, Casa de
Editură Max Blecher, Bistrița, 2011,
96 pag.

Virgil Todeasă – euforii ale vizualității

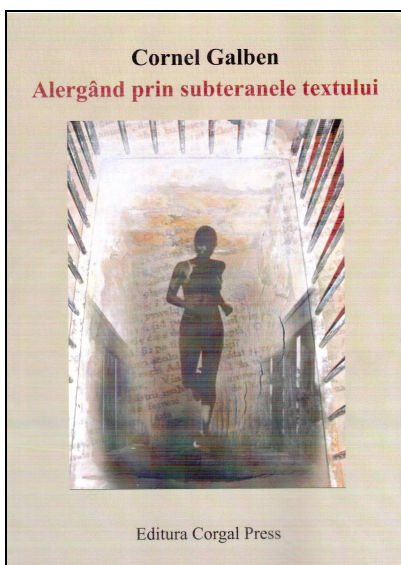
Prima impresie pe care o comunică
poemele lui Virgil Todeasă (*Discurs
de trecere*, Editura Limes, 2011) e
legată de faptul că pentru el poezia se
face în virtutea unui mandat
irepresibil, ce nu exclude, ba chiar
presupune jertfa. Situată astfel,
vocația poetică se încarcă de virtuți
morale, cultivate cu religiozitate.
Poetul e ființa excepțională,
deținătoare a adevărilor esențiale,
idee prezentă în vechi tradiții. De
aceea, probabil, unele versuri ale
cărții au vocabule bântuite parcă de
amintirea unor aprige judecăți.
Mandat să spună adevăruri
fundamentale, poetul pune în câte un
vers incendiul viziunii: „Cu voce din
morți tunetul sună”. Suflet delicat,
Virgil Todeasă intră repede în alertă,
când trebuie să decidă pentru rău sau
pentru bine. În fiecare poem al său e
un moralist pe care „naivitatea” lirică
nu-l împiedică să facă distincții clare.
Lirismul unor poeme vine parcă din
mintea unui judecător frisonat de
imagini fugace. Dimensiunile
poemelor corespund unor mișcări
emoționale, rapide ca niște flashuri.
Prin astfel de scurte luminații, poetul
face neobosite exerciții de
autodefinire. Tonul poemelor are de
cele mai multe ori nuanța gravă a
afectelor decisive. Rareori, pătrunde
în austeritatea expresiei lirice vreo
imagine produsă de intenții ludice. De
cele mai multe ori, poemele sunt
scrise de un om ce-și simte vocația
misionară. Este ceea ce îl înscrie pe
Virgil Todeasă în tradiția poeziei
ardelene. Se întâmplă, e drept,
arareori, ca poemul să fie construit
doar de un duh moralist, ca și cum un

violinist ce și-a pierdut vioara
suplinește absența muzicii prin
discursuri misionare. Potențialul
expresiv al lui Virgil Todeasă e stocat
în secvențele scurte, dense imagistic.
Puterea sugestivă a unor astfel de
secvențe pare că e produsă de un duh
nipon nimerit la Vingard: „Printre
nori albaștri, / Sus, / Misterul zborului
/ Adoarme / Dus”. Sau: „Strigatul se-
ntoarce / Ghemuit, / Îl văd la mine-n
palme / Încins cu brâu albastru / Luat
din cer”.

Predispoziția poetului pentru
insinuarea stranietăților în secvențele
scurtelor halucinații produce peisagii
aspre, de grafician auster. Vocația
poetică autentică a lui Virgil Todeasă
răzbate cu claritate și în astfel de
poeme, fulgerate de situații
existențiale strani: „Era atât de singur
/ Încât s-a împușcat / Să vadă ce-l mai
doare /.../ Privi apoi, prea mulțumit, /
Cum lângă sine, duios, / Creștea o
floare”. Sensibilitatea acută, curentată
de inteligență, scrie poeme frumoase,
ca acesta: „S-a observat că el avea
pantalonii rupți / De oboseală // A
doua zi / Nimeni n-a mai crezut pe
nimeni”. Poemele scurte definesc
bine talentul lui Virgil Todeasă,
obișnuit să se manifeste, în cea de-a
doua parte a acestei cărți, în imagini
de un esteticism pronunțat. Plăcerea
lecturii acestor poeme provine din
sesizarea inteligenței poetice.
Aceasta, pentru a obține efecte
puternice, asociază un detaliu al
realului cu ecoul afectiv al acestuia.
Astfel de poeme reprezintă niște
concentrate de imagini, în care
rafinamentul construcției deschide
promițătoare sugestii: „Între uscat și
ape / Se află nisipul ud al neantului /
Ca nuanță”. Adevărate euforii ale
vizualității încarcă toate aceste
poeme. Nu-mi pot reprimă plăcerea
citării câtorva din aceste bijuterii:
„Frâie / Pentru prins caii / Din ceruri”
(*Fulger*). „Râul tulbure / Care scapă /
bântuind peșterile” (*Ura*). Esteticismul
pronunțat al acestor versuri rezultă
din voluptatea poetului de a depăși
simpla descriere a obiectelor. Aceasta
trece repede în viziune, producând
ecouri afective și sugestii. Aceste
definiții lirice reprezintă discursuri
dense despre trecerea prin real a unei
sensibilități poetice autentice. Ele
sunt dovada că poetul Virgil Todeasă
știe să exprime și să transmită starea
de grație lirică.

AUREL PANTEA

FLAȘNETARUL

Mi-l imaginez pe Cornel Galben ca pe o figură pitorească din vremuri înnobilate de aburul amintirii, lustruindu-și tacticos flașneta și aranjându-și cu grijă „planetele” în cutia de lemn, pe marginea căreia nelipsitul papagal își așteaptă solemn clienții.

Sunt, în cutia domnului Galben, 51 de „planete” ce „prezic” trecutul, prezentul și – pentru câțiva norocoși – viitorul a 50 de poeți, ale căror volume/cărți sunt lăsate să vorbească singure, căci autorul nu are pretenția de a stabili [...] care este comandantul și care soldatul, deși opiniile critice nu lipsesc întru totul, după cum aflăm din cuvântul său de deschidere. „Planetele” concepute de Cornel Galben sunt un fel de „captatio benevolentiae”, intenția declarată în prefață fiind aceea de a vă recomanda o carte. Că nu se dorește stabilirea unei ierarhii ne-o sugerează și opțiunea prezentării în ordine alfabetică a poezilor aduși în atenția publicului cititor. „Cutia” lui Cornel Galben (*Alergând prin subteranele textului*, Editura Corgal Press, Bacău, 2010, 144 pag.) grupează prefețe și postfețe, recenzii și cronici, precum și texte mai vechi, referitoare nu doar la poeți din ținutul aflat sub tutela blândului Bacovia, ci și din întregul areal al țării, din Banat până în Dobrogea, din Suceava până la Cluj, trecând uneori Prutul și ajungând chiar până în „perfidul Albion” ori în „Țara Sfântă”, oriunde viețuiesc scriitorii ce își păstrează

graiul natal în condei. Criteriul care a stat la baza selecției operate este unul valoric, fără îndoială, întrucât volumele prezentate au trecut, oarecum, proba timpului, unele dintre ele datând chiar din 1976 ori 1978, iar criticul a urmărit evoluția autorilor discutați și a constatat, cu satisfacție, că majoritatea i-au confirmat *previziunile*, ba chiar și-au consolidat *statutul poetic prin noi apariții editoriale, prin premiile obținute și prin titularizarea ca membri cu drepturi depline ai Uniunii Scriitorilor*.

Într-o perioadă în care apar volume de poezie cu zecile de mii, cronică de întâmpinare nu-și mai găsește loc în presă, apetitul pentru lectură scade văzând cu ochii, într-o vreme în care, totuși, *demonul angelic al poeziei* încă supraviețuiește, un bun cunoscător al spațiului literar băcăuan și nu numai își asumă, așadar, rolul de a întreține și a provoca, dacă e posibil, interesul cititorilor, mulțumit dacă va găsi, pentru autorii prezentați, *încă un lector dornic să le descopere universul liric*.

Luând drept pretext sau având în centru unul dintre volumele poetului prezentat, scenariul fiecărei „planete” își propune să aproximeze universul liric al acestuia, pe care îl așază sub un generic sugestiv. Cu câteva excepții, fiecare titlu intră în niște raporturi speciale cu acea creație poetică propusă spre lectură.

Unele preiau titlul volumului: *Jocuri de dragoste, Tâlcuitorul de semne, Poeme de amurg, Lumina grăitoare, Menestrel peste păduri, Dincolo de paradis, Capriciile Săgetătorului, Menestrel pe Strada Mare* (chiar dacă, în ultimul moment, Angela Scarlat a renunțat la acest titlu, rămas însă în descrierea CIP a volumului), *Călător spre veșnicie, Ultimul vorbitor de umbră*.

Altele reiau, fără ghilimele, un vers, o sintagmă din creația poetică supusă analizei, ce se constituie într-o autocaracterizare pertinentă/autodefiniție sugestivă: *Detonatorul de suflete* (Ion Dragomir), *Orfeu cu lira-n spate* (Dionisie Duma), *Poetul înțeleșului care începe să fie* (ar fi Nicolae Mihai); *Un Harpagon panicat* (Lucia Olaru Nenati); *Sub glonții îndoielii* (se află Vasile Spinei); *Între dorință și refuz* (se plasează Magda Vlad).

Câteva titluri se constituie într-o judecată de valoare, o concluzie în avanpremieră a analizei: *Sinceritatea rostirii* este motivul pentru care suntem invitați *să-l iubim* pe Nikolaus Berwanger; *Un imn frumuseții* este considerat a fi volumul clujeanului Constantin Cubleşan, *Vârsta Amintirilor*; *Spre o altă vârstă*, evident poetică, *ce îl va propulsa neîndoielnic acolo unde îi este, de fapt, locul*, pășește Alexandru Dumitru, *În așteptarea făurarului* se află Benone Ghenciu, *ce se aseamănă cu o harpă* cu strunele smulse și împrăștiate la care „nimeni / nu a știut să cânte”, în vreme ce cronicarul îl sfătuiește să-și fie sieși însuși făurarul care să arunce la coș textele ce-i parazitează opera; *Spre poezia adevărată* fixează stadiul la care se află Florin Grigoriu și ținta ce trebuie vizată; *Încrederea de a o lua de la capăt* exprimă, aflăm în finalul recenziei, *încrederea cronicarului în cultul lui Ioan Iacob față de poezie*, precum și îndemnul pe care i-l adresează acestuia *să o ia de la capăt*; *În așteptarea sărbătorii* rezonează cu concluzia recenziei la placheta de versuri a Marianeî Zavati Gardner: confirmarea, „*aur(ul) neprihănit*” al *versurilor sale se lasă încă așteptat*.

Câteva generice exploatează sugestiv și inedit titlul volumului, fie preluând parte din acesta (*Clipă și durată în Țara cocorilor* – pentru poetul băcăuan Sergiu Adam, *Scrisori din țara cocorilor albi*; *Stanțele adolescenței* – pentru Stanțe/Poems/Stances al Ancăi Adochiței care avea, la data apariției volumului, doar 18 ani; *Poetul Luminii* este Ioan Goagă, autorul unui singur volum, *Limanuri de lumină*; *Sub semnul lupului* stă cartea lui Mihai Merticaru, *Imperiul lupului*), fie comentându-l (*O lume în care totul e posibil* – cartea pentru copii *Papucei cu felinare* a lui Leo Butnaru), fie explicitându-l (*Tainele inițierii* – Emilian Marcu, *Cartea celor optzeci și opt de taine*, în care vom descoperi *drumul inițierii din taină în taină*, o inițiere nu doar a poetului, ci și a cititorului deopotrivă; *Arderea ca inițiere* – Silviu Claudiu Mihai, *Copilul de foc*), fie parafrazându-l (*Fermierul vorbirii* este Daniel Ștefan Pocovnicu, cel care se declara *Proprietarul de locuri comune*, în vreme ce Valentin Rădulescu este *Călător pe o ambarcațiune desuetă*, ambarcați-

unea cu pricina fiind *Corabia cu pânze de păianjen*, volumul său din 2006), ori intrând în antiteză cu acesta (*Patriarhul tăcerii* este Victor Munteanu, autorul volumului *Locuință pentru un strigăt*).

În fine, *Clipa de bucurie* este o definiție metaforică a epigramei atunci când atenția criticului se oprește asupra unui epigramist (Vasile Matei), autorul volumului *Desculți, pe cer*, Constantin Ștefuriuc, este *Păstorul stelelor*, iar poemele lui Gheorghe Roman (cel care, înfrânt de un destin tragic, în doar trei ani „a încercat să ardă etapele”, și care, cu cea de-a șaptea carte a sa, *Singurătatea cometei*, se autodefiniște premonitoriu) sunt numite *Baladele drumetului grăbit*.

Pentru a-și concentra prezentarea și a lăsa loc amplelor citate (putem afirma că fiecare „planetă” este o mică antologie a autorului respectiv, întreruptă, din loc în loc, de comentariile criticului), Cornel Galben apelează la formule condensate, la enumerații ori metafore, la comparații și epitete multiple ori la construcții antitetice.

Astfel, Petru C. Baciuc *sculptează cuvântul*, Iancu Grama este *egal cu sine*, Florin Grigoriu *toarnă apă la pomul cuvintelor*, Simona Nicoleta Lazăr *sapă în cuvânt*, Marcel Mureșanu este *ironic și scilpitor în mânuirea cuvântului*, Valentin Rădulescu este *corăbier iscusit*, suceveanul Ion Cozmei *a urcat spre Golgota poeziei*, volumul lui Constantin Cubleşan, *poetul-diarist*, este un *jurnal liric de călătorie*, Dionisie Duma *trece prin anotimpuri cu nonșalanță [...]*, *rupe orele și lasă caii să-i roadă pașnic „haina vârstei”*, Alexandru Dumitru e *tălmaciul abisal*. Ioan Benche *se întroienește în cântec*, după ce *a trecut mai întâi prin focul jocului de ursită, de copilărie, de bancă, de adolescență, de soldat, de vis, de zbor, de căutări, de teamă...*, versurile lui Sergiu Adam sunt *melodioase, cantabile, elegiace*, poezia Loredanei Dănilă este *încorsetată în chingile acelorăși obsesii (singurătatea, ploaia, lacrima, timpul, resemnarea, duminicile, rugile, sângele, clopotele, iubitul)*, poemele lui Ion Machidon sunt *inundate de grâu, de ploi de mere și gutui, de buturugi de pâine, de cireșe coapte, de iarbă..., codrul, râul, apa în genere [...]*, *muntele,*

pădurea, tundra, sihăstria compun toposul Marianeii Zavati Gardner populat de mulțimea *vietăților (somonii, elani, bouri, capre, țapi, reni, scoici, vulpi, ghionoaie, moruni, vulturi, castori, foci, dar și insecte turbate)*. Preotul-poet Ioan Goagă este *pus în situația de a opta între sentiment și rațiune, între speranță și deznădejde, între ideal și realitate, între materie și spirit*, Victor Munteanu *pendulează între sacru și profan*, Gh. Andrei Neagu *combina pasaje scilpitoare ca metaforă [...] cu banalități supărătoare*.

Acolo unde le depistează, Cornel Galben indică influențele, filiațiile autorilor recenzați: Anca Adochiței are *descendență bacoviană*, Ioan Goagă este *eminescian ca structură*, Iancu Grama *poartă, în verbul său, inflexiuni stănesciene și umbra lui Bacovia*, Gh. Izbășescu *călătorește spre zorii mereu proaspeți ai literaturii române*. La Simona Nicoleta Lazăr notează *influențele eminesciene transparente și unele accente [...] minulesciene*, iar Constantin Ștefuriuc se află *pe urmele lui Labiș*.

În câteva rânduri, Cornel Galben își ia rolul în serios și își exercită „la vedere” meseria de critic. *Confesiunea* lui Ion Cozmei *necesită încă alte stări de veghe în peșteră; e de părere că „aur(ul) neprihănit” al versurilor Marianeii Zavati Gardner se lasă încă așteptat; identifică imperfecțiunile stilistice, unele greșeli de exprimare la Nicolae Răzvan Stan și repetiții obositoare [...], construcții forțate [...] ori neglijente la Mihai Merticaru; constată că la Vasile Matei se mai sare calul, în vreme ce în cartea lui Iulius Iancu poezia [...], în înțelesul ei adânc, lipsește din aceste versificări melancolico-sentimentale*. Sunt observații critice oarecum atenuate de grija de a nu supăra, cam prea multă pentru un critic pe care n-ar trebui să-l intereseze decât să spună adevărul despre valoarea cărții discutate, și nimic mai mult. Dar nici mai puțin.

Cu toate acestea, culegerea de cronici și recenzii a lui Cornel Galben rămâne o carte utilă, merituosă și, dacă va reuși să atragă spre poezie *încă un lector dornic să le descopere universul liric*, consider că și-a îndeplinit menirea.

RODICA LĂZĂRESCU

ARTĂ SFÂȘIATĂ - sau erupția spiritului

O a treia *antologie* de poezie semnată de Valentina Becart, de data asta mai amplă, vine să ofere cititorului de rând un mănunchi de stihuri smulse din preaplul semenilor care, în pofida atâtor tracasări cotidiene, reușesc să-și disece sinele și să aștearnă pe hârtie fărâme dintr-o gândire neîngrădită de prejudecăți și precepte.

Aici stă, credem, și explicația titlului, autoarea, sensibilă poetă la rândul-i, intunind în fiecare autor un ego ce încearcă să se detașeze de o realitate incomodă, oferindu-ne o altă față a personalității lor. Câțiva dintre cei 73 de poeți ne sunt cunoscuți din lucrarea anterioară *55 poeți contemporani (pagini alese)*, dar cei mai mulți apar pentru prima dată într-o *antologie* semnată de Valentina Becart, fără ca vârsta, profesia sau ținutul din care provin sau își desfășoară activitatea să devină impedimente în devoalarea sentimentelor atât de firești ființei umane. Bianca Marcovici, Anni-Lorei Mainka, Mihaela Claudia Condrat, Valeriu Cercel sau Adrian Grauenfels sunt doar câțiva dintre cei care, de pe meleaguri străine, trimit versuri sensibile, transmițându-ne nostalgia locului unde s-au născut și au trăit un timp.

Modestă ca-ntotdeauna, autoarea se retrage în umbră asumându-și doar rolul de editor la prima vedere, dovedindu-se în final un coordonator meticolos, adunând cu grijă versuri grăitoare. Desigur, o recenzie rotundă nu e chiar simplu de alcătuit, cutezătorul aflându-se în fața unor piese de puzzle fără a

deține, însă, modelul inițial. O oarece schiță poate fi detectată din lectura atentă a CV-urilor, fiecare autor definindu-se prin formația intelectuală și prin păstrarea unor tendințe regionale, deoarece natura și obiceiurile locurilor se străvăd printre rânduri. În rest, rămâne iscusința recenzorului de a găsi teme, motive, idei, viziuni și puncte comune care îi vor apropia pe cei incluși în *antologie*, ajungându-se în final la conturarea unui tablou virtual.

Tema principală a volumului o constituie, bineînțeles, *iubirea*, ea fiind sentimentul care unește și care ar trebui să domine în lume. Exprimată fie în vers clasic, fie în vers alb, iubirea, sub toate formele ei, inundă paginile *antologiei*. Iubirea față de plaiurile natale, față de o ființă dragă sau iubirea de divinitate se face simțită în versurile semnate de Menuț Maximilian, Mircea Dorin Istrate, Crina Albu, Ion Buciuman, Mărioara Vișan, Viorel Croitoru, Ana Irina Iorga, Florin Ionel Cernat.

De aici însă, până la dezamăgire nu-i decât un pas și de aceea multe pagini ale *antologiei* conțin în ele nostalgia unei iubiri trecute, durerea unor cuvinte calpe, rănirea eului de bisturiul ascuțit al trădării, frământările lăuntrice fiind alăturate, de cele mai multe ori, de schimbările regnului vegetal în funcție de anotimp.

Îngemănată cu tema iubirii apare, așadar, *natura*, volumul oferindu-ne *pasteluri* încântătoare, minunate imagini ce pot anima penelul celui mai exigent pictor. Primăvara și vara, ca anotimpuri ale vegetației abundente, sunt mai des cântate de poeți, ele aducând o notă de optimism și speranța reînvierii a tot ce-a fost uscat în natură sau în propriul eu liric. *Cântecul primăverii* de Ioachim Boris, *Ireală* de Mircea Marcel Petcu, *Pastel de primăvară*, *Splendori în iarbă*, *Parfum de toamnă* ale Georgetei Olteanu sunt versuri odihnitoare și calme.

Anotimpurile mai reci, toamna și iarna, nu sunt nici ele uitate, fiind asociate dezamăgirilor de tot felul, iubirilor trecute sau impasurilor zilnice ca în paginile Elenei Păduraru, ale lui Florin Constantin Stratulat, Ion Vanghele, Violeta Petre, Viorel Muha.

În toate aceste tablouri *sinestezia* e la ea acasă. Dacă Ioachim Boris, Mircea Marcel Petcu sau Alexa Gavril Băle oferă lectorului o paletă bogată în culori, olfactivă e și ea incitată de parfumul liliacului, al florilor de prun, de câmp, în timp ce auzul surprinde ciripitul păsărilor și murmurul frunzelor. Tatiana Scurtu adaugă și

senzația tactilă, căci „pământul cu miros de cozonac” rodește „petale de catifea și ruj”. Realizarea acestor sinestezii la care se adugă și prezența *refrenului*, a *leitmotivului* ce dă muzicalitate textului, amintește de poezia simboलिष्टilor care, dincolo de aceste corespondențe dintre simțuri, dincolo de muzicalitatea interioară, strecurau realități sociale exprimate prin stări incerte, difuze, remarcate cu ușurință și în *antologia* de față.

În afara pastelului, lectorul descoperă cu plăcere și uzitarea altor specii literare, autoarea *antologiei* dovedind pricepere în alcătuirea unei astfel de lucrări.

Așa se face că în paginile ce-l reprezintă pe Dorel Mihai Gaftoneanu *parodia* se îmbină cu *satira* și *pamfletul*. Poezia cu formă fixă reprezentată de *sonetele* și *glosele* lui Viorel Gongu dau savoare lucrării. Nici poeziile tip *haiku* nu sunt ocolite, reprezentate fiind de Mihai Cucereavii și de Costin David.

Dacă tematica *antologiei* ne apare destul de unitară, modalitățile de exprimare, *prozodia*, fac diferența între atâtea personalități creative. Versurile lungi și ample din paginile lui Dorel Mihai Gaftoneanu alternează cu cele foarte scurte ale Maiei Rizescu, compuse doar dintr-un singur cuvânt, fie el și o simplă prepoziție (ca să luăm doar un singur exemplu). Metalimbajul din poeziile lui Florin Ionel Cernat, Victoria Milescu, Constantin Marafet fuzionează cu metaforele sensibile și senine din versurile semnate de Ioachim Boris, Violeta Petre, Niculai Șorea, în timp ce rima clasică se îmbină cu versul alb chiar în paginile aceluiași autor.

În concluzie, lucrarea Valentinei Becart se constituie într-o călătorie în labirintul liric, autoarea dovedindu-se o temerară care încearcă să coordoneze viața culturală într-o epocă atât de ciopârțită de o multitudine de concepții, prejudecăți și preocupări, în care politicul se implică cu obstinație.

Astfel, încet, piesele de puzzle s-au aranjat într-un tablou aparținând artei fractale, strălucitor, colorat și stilizat, demn de a stârni invidia unuia dintre urmașii lui Jackson Pollock, exponent al *expresionismului abstract*, primul care a reușit să realizeze un fractal pe pânză. În *antologia* de față se observă aceeași întretăiere a culorilor, dar și a sunetelor într-o amețitoare mișcare spațială, angajând relații armonice, noțiunea de catharsis fiind evidentă, lectorul încercând emoții diverse.

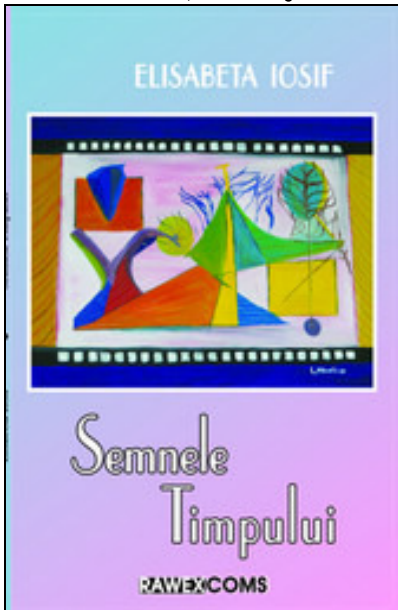
CELLA NEGOIESCU

Ion Tămâian, *Reflexe*

Filtre

Dorul de lumină, ca o rugăciune...

Cu o filosofie subtilă, intelectual rafinat dar care nu se retrage în turnu-i de fildeș, Elisabeta Iosif își desăvârșește destinul poetic prin încă o carte în care talentul și îngândurarea umană fac simbioză de duminică.

Volumul *Semnele timpului*, apărut la Editura RAWEX COMS, 2011, e o sărbătoare, o clipă de lectură a poemelor dintre aceste coperte, un timp în care aura celestă se divide, apoi se destramă în monade, praf cosmic ce ne înobilează ca oameni.

Poetul și umbra... ar putea fi foarte bine titlul volumului de față, dar dincolo de alb și negru, de lumină și întuneric, nuanța sensibilității creative a poetei care este Elisabeta Iosif, nuanța simfoniei cuvintelor sale face ca dintr-o polifonie amorfă, cum ar fi... o frază primară, să înflorească grădina în care autoarea își cultivă bucuria de-a scrie. O bucurie ca o regăsire a zilei în care fiecare detaliu din natura înconjurătoare poartă semnul magiei unui violet cum este cel prin care Iubirea și Ceahlăul sunt aceeași taină.

Am regăsit în sintagmele superb filiginate, nișe de-o particularitate evidentă. Lucruri care par doar a fi decupate din lumea înconjurătoare, dar care, private într-o oarecare lumină, își dezvăluie apartenența la lucrarea încărcată de miracol a gânditorului, a celui care nu se mulțumește să privească, doar să admire lumea în care îi este dat să trăiască.

Iluminări de genul: „Zdrobit de rugul zilei scurse” fac să te oprești din lectură și, ca și când ai contura crochiul unui pastel, să cauți dincolo de linia vizibilă profanului. Poeta „dansează” pe un ritm interior al vocalelor, nu se abate de la firul unei coregrafii prin care mișcarea sunetelor din cuvintele îngemănate devine messă către divinitate.

Dorul de lumină ca o rugăciune către Maica preacurată e puntea de legătură între lumea profană și dumnezeire, e un golgotic exercițiu pe care autoarea și-l impune, îl desăvârșește în această timp și în această etapă a unei lumi care, aparent, nu ne mai lasă nicio speranță.

Cu trimiteri la arta universală, la marii maestri, dar și cu aplecări spre linia de demarcație de la „firul ierbii” – toate poemele din acest volum te incită, te determină să privești dincolo de aparențele grosiere ale evidentului.

Vinuri vechi și miresme suind din trecut își lasă amprenta pe pagina de carte, simțurile trăiesc, celebrează opulența lunii Octombrie. Totul este calm, liber în gestul scriiturii, așa cum numai un renescentist și-ar fi permis să elibereze, în lume, duhul creației.

Fără tehnici de scris sofisticate, fără modernisme care ar putea să deranjeze, cu asumarea seriozității unor adevărați făcători-de-pace, așa mi se par a fi scrise mai toate poeziile din această carte.

Elisabeta Iosif scrie cu picuri de rouă dintr-o peniță de sticlă, cu grijă pentru a nu zgâria hârtia, a nu... zgâria timpanele celor care ar putea

citi poemele sale cu voce tare, pe o scenă. Dar, cel mai adesea, sintagmele sale sunt aburite de taine și parcă te cheamă să le citești în lumina unei lumânări sprijinite în sfeșnic de argint.

„Culegătoare de stele” în lumea lui Brâncuși, poeta simte sângele materiei cum pulsează în aorta Veșniciei. Nu se sperie de marile faceri lumești, nu se pierde în labirintul potecilor, ce ar putea, de ce nu, să o poarte spre capătul lumii. Un capăt de lume pe care ea îl intuiește, îl descrie după chipul și asemănarea Timpului, – floare de aur, un nufăr.

Perenitatea cosmică și perisabilitatea lumii vegetale sunt alte două paralelisme pe care, în demersul său poetic, Elisabeta Iosif brodează cuvinte. Și... e iarăși timp-magic, calendar – mitologic, secvențe ca dintr-un documentar din care imaginile ies estompate, ca și cum ar fost spălate în picături căzute direct din Calea Lactee.

Începutul ca și sfârșitul, în armonie, descriu cercul prin care, ca printr-un inel, nisipul-clepsidric alunecă firesc, așa cum curg boabele în râșniță și cuvintele menite să devină eterne se prefac în metaforă, odată ce sunt scrise.

Veri idilice, subclaruri de Lună și alte gingășii tipic feminine, pigmentează poemele care par a fi declarații de dragoste în fața unui Timp pierdut și... regăsit.

Elisabeta Iosif este una dintre acele ciocârlii care cântă la revărsatul zorilor, solitară, în rămurișul anonim al codrilor fără nume. Ea nu epatează, nu atrage atenția prin figuri de stil șocante sau licențe poetice. Este ceea ce este, un poet conștient de harul cu care a fost înzestrat și care îi duce misia cu demnitate, până la capăt.

Cartea de față e un fel de perlă de apă dulce, pe care un iubitor de frumos ar trebui s-o cumpere, s-o așeze în șireagul cu mărgăritare, adică... pe raftul bibliotecii, și, citind-o, să se bucure.

Simplu, cu eleganță, cu trimiteri spre spații filosofice sau cu reflexe din oglinzile Artelor, scriitura Elisabetei Iosif este ceea ce este, o amprentă a umanității, care ne demonstrează clar că nu, nu suntem în derivă.

MELANIA CUC

Ion Tămăian, *Piese de șah*

DREPTATEA ÎNVINGĂTORULUI

Virtuos sau escroc, învingătorul are întotdeauna dreptate. Dreptatea asta a lui poate fi meritată, dovedită evident și convingător, sau poate fi falsă, interesată, impusă cu forța.

Cine e învingătorul și care este dreptatea lui în volumul de versuri omonim (*Dreptatea învingătorului*, Editura RAFET, 2010), al poetei Victoriei Milescu?

Întrucât placheta reliefează arta poetică specifică autoarei, învingătorul îmi pare a fi poetul, chiar împotriva condiției sale efemere, iar dreptatea sa, poezia: „o victorie târzie / când totul pare să se fi spus / despre orice victorie / necunoscută printre necunoscuți / o victorie de o nanosecundă / și totuși, o victorie...”

Scrierea poeziilor reprezintă sensul existenței poetei autentice care este Victoria Milescu. Deși nu le numește, trei mituri ontologice determină arta poetică și viziunea sa asupra existenței.

Primul este mitul sculptorului Pygmalion care s-a îndrăgostit de propria-i creație, reprezentând o adolescentă perfectă, căreia, la rugămintele artistului, zeița Venus, i-a insuflat viață. Să trezești la viață o sculptură, o formă tridimensională e imaginabil. Dar să personifici poemele nu e atât de simplu. Victoria Milescu a făcut acest lucru și de atunci poemele sale nu-i mai dau pace nici ei, nici cititorilor. Pe scena creată de poetă, apar în spectacolul liric: *Poemul de criză*, *Poemul dum-dum*, *Europoemul*, *Poemul vampir*, *Poemul*

cu p mic, *Poemul cu P mare*, *Poemul invizibil* etc. Jocul acesta demiurgic are umorul și gravitatea sa: „Cine ar cumpăra / un poem chior, șchiop și cocoșat / perfid și lacom / mânjit de sângele propriilor cuvinte.”

Lipsa atitudinii civice într-o lume cu scara valorilor răsturnată, este deplânsă de poetă: „La un pas de noi / poemul se zvârcolește / sfărtecat de bombe, otrăvit / poemul horcăie, dar nu-l auzim / noi nu ne ridicăm în picioare / noi dormim”.

Al doilea mit este cel al Meșterului Manole, simbolizând sacrificiului care stă la baza oricărei creații umane. În zidul poemelor este zidit chiar sângele autoarei: „Sânge, sudoare și lacrimi / îmi cere poemul / fără să-mi dea nimic în schimb”. Poemul este un vampir care se hrănește cu sângele poetei: „el se apropie / de umbra mea pulsatilă / înfigându-și colții în carotidă”.

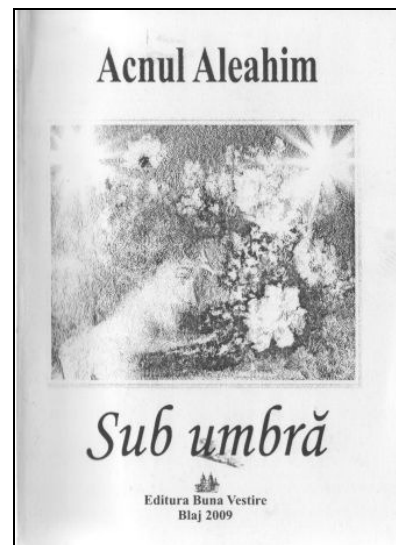
Pentru Victoria Milescu, scrierea versurilor este ca și cusutul cuvintelor înșirate pe ață, cu acul liric, ascuțit, direct pe pielea palmei, pe linia vieții. Și înțepăturile creează o dantelărie de sânge.

Al treilea mit este cel al Mioriței și privește condiția umană. Dar nu în decodificarea sa ca acceptare a unei crime și de relevare a lașității eroului, ci în sensul remarcat de Ion Lazău în interpretarea sa originală, semnalată în textul intitulat *Miorița, o ipoteză de lucru* („Origini” nr. 9-10/2012). În această viziune, ciobănașul nu-și așteaptă moartea cu nepăsare ci devine conștient de condiția sa de ființă muritoare. Victoria Milescu reacționează încă și mai vehement, încercând să eternizeze, prin poeziile sale, trecerea inexorabilă a timpului: „eu fac să dureze efemerul / construiesc o casă pentru vrăbii / sădesc un pom pentru Rai / fac un copil care va dărâma casa / fiind prea mică / și va tăia pomul pentru că nu rodește / scriu o carte despre toate acestea.”

Volumul este prefațat de poetul Gheorghe Istrate care reamarcă: „Dreptatea învingătorului e de o densitate impresionantă. De aceea închid-deschid prefața (oximoron) cu o invitație în oglinda primei poezii a volumului superb concluzionând: *dau un regat pentru un poem!* Cartea Victoriei Milescu ascunde multe registre și multe poeme. Cutează, cititorule!”

LUCIAN GRUIA

O POETĂ RĂZÂND ȘI PLÂNGÂND ÎN CUVINTE

Poetă de structură insolită, înregistrând o spectaculoasă orchestrație lirică, în care se armonizează delicatețea și furia cu teama de efemer, Mihaela Lunca cucerește printr-o perfectă stăpânire a retoricii metafizice și a subtilităților stilistice, generatoare de expresive jocuri metalingvistice.

Simplitate aparentă a prezențelor sintagmatice, de sorginte expresionistă, descoperită în volumul *Sub umbră*, (Editura Buna-Vestire, 2009), impune Ego-ului poetei un cifru poetic care codifică limbajul, anume pentru a ne tenta să-i pătrundem tainele versurilor. Observăm cu ușurință cum poeta, având predilecția textului, contextului și subtextului poemului, ieșind din carapacea unui mai mult bănuț suprarealism, ne oferă, cu o sugestie lirică de mare încărcătură ideatică, ample respirații parabolice: *Ușa s-a închis. // Așteptăm, / fiecare de altă parte a ei. // Speranțele / fixe pe clanța neatinsă. // Viața, fiară la pândă, / hrănită / de propriile noastre lașități. // Ușa fără zăvor, rămâne nemișcată. // Niciunul nu o deschidem, / de teamă, / să nu auzim, / zgomotul ițănilor / ruginiie. (Rugină peste așteptare).*

Substanțializarea sensibilității dezvăluie ambiția poetei de a refuza și a desființa în același timp, utilizând trucuri destul de inspirate, rețetele poetice în vogă în acest moment,

(unele dintre acestea bazate pe experimentalism și lirism).

E clar că nu putem accepta ipoteza potrivit căreia poezia Mihaelei Lunca este anarhică. Iată câteva argumente: *Te colind, / Printre două lacrimi, / Înfruzind în urma mea, / Speranța (Taina de sub cearcăna pietrelor) și Te-am regăsit, femeie, / Nectar și-e glezna pe care visez / Să-mi odihnesc prea truditele / Lacrimi (Rugă celei nesfinte), sau ...a tăcere strig, / cresc fagurii durerii pe candela luminii (Umbră descultă).*

Caracteristică pentru poezia Mihaelei Lunca este predominanța epicității existențiale în care se concentrează sensuri cu viguroase rădăcini spirituale: *De peste tot, Nichita, / crește sub aripi de îngeri, / să ne îmbrace / sufletele / în postav de veșnicie. // La ușă / lupii întâmplării / hăulesc la luna / beteagă de atâta singurătate (Noapte cu Nichita).*

Utilizând un discurs autoricesc, bine nuanțat, poeta valorifică cu dexteritate, subminând orice fel de lirism preexistent, tema obsesivă a monologului alimentat cu trăiri și sentimente abrutizante, străine parcă omului secolului XXI. Versurile acesteia întorc ochii cititorilor spre vocea din interiorul fiecăruia unde, speră, să mai regăsească *poemul tainelor, / rostuite sub umbră*. Iminenta trecere în neființă, din fericire, nu este considerată moartea ființei, ci o acțiune de purificare, de apropiere provizorie a omului de eternitate. Chiar mai mult, Mihaela Lunca ne amintește discret rostul poetului care: *Prin iederi de gând / Contur de vis / Plecând spre lume / (...) Poetul stă cu palmele căuș / Căutându-se pe sine, / Printre corole de dimineți / Încă nedescrise (Destrămat pe rug de cuvinte).*

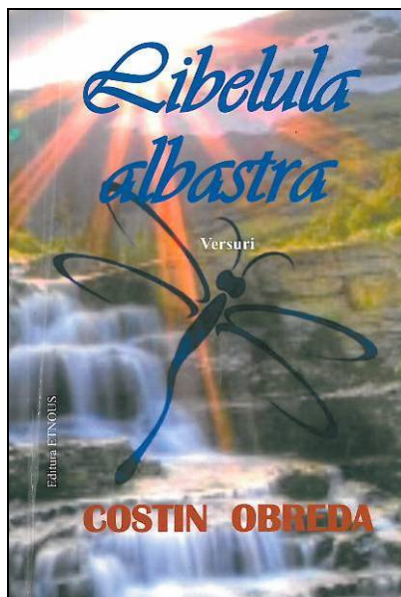
Meditațiile lirice ale Mihaelei Lunca ne îngăduie să deschidem colivia în care *lumina s-a închis* spre a ne determina să acceptăm că viața fără dragoste este abis și coșmar deopotrivă. De aceea rolul poetului este de a interveni, de a plăsmui un alt cosmos prin hiperbolizarea stărilor sufletesti: *Cuvintele / rostite-n taină / vorbesc mie / doar mie / despre neființa-mi” (Intimitate).*

De aici, concluzia că Mihaela Lunca este o poetă subtilă și polivalentă, capabilă să întoarcă lumea la originile sale ancestrale,

pendulând între antiteză și oximoron: *Vine o zi / când îi spui trupului: / Stai! / Dar el pleacă / spre frunzișuri ascunse, / înnoptat de muguri galbeni, / Vine o zi, / când îi spui sufletului: / Pleacă! / Dar el stă / împietrit la hotarul / dincolo de care / lăcrimează așteptând / Dumnezeu (Neîmplinire).*

FLORIAN COPCEA

Libelula albastră

Orice idee, impresie, imagine de viață trăită intens poate lua forma unei expresii de gând sau devine ea însăși un cânt, un poem, având haină de a îmbrăca orice cuvânt, dacă ai har și chemare, nu doar legământ. Se pare că toate acestea ar fi mobilul scrierii în contur de *Libelula albastră* a dlui Costin Obreda (alias Constantin Dobre), volum apărut de curând cu destulă întârziere, dar mai ales cu maturitate responsabilă și cu mesaj profund uman, precum mărturisește el însuși în cuvântul introductiv al cărții. Și ne convinge apoi, poem cu poem, că atitudinea sa responsabilă față de semeni, de la deziderat la împlinire, este o certitudine în stampe de trăiri autentice, cu tușe de pastel intim țesut descult prin iarba fragedă a visării oricărui anotimp. În acest mod, volumul de poeme *Libelula albastră* se dezvăluie ca un amestec atemporal de stări, idei, imagini, nostalgii, emoții pe care poetul le transmite reconstituindu-și o scară de trăiri astrologic-pământene, de la acceptarea destinului, la rațiune, echilibru, seninătate.

Sunt veritabile scene de viață inserate nu din fapte, ci cu ochii spiritului poetic, prin transcenderia materialității în liric.

Modalitatea abordării tematice și tehnicile de versificație ale poemelor din volum sunt o adevărată provocare de categorisire a poetului Costin Obreda: poet modern? poet clasic?.

Poezia noastră modernă începe odată cu romantismul iar simbolismul românesc s-a ivit ca o reacție contra academismului și imitației obositoare a expresiei posteminesciene. Dar Costin Obreda n-a cultivat niciodată un epigonism eminescian; el este totuși prin bogăția imaginilor și stărilor poetice un romantic lucid și nu mai puțin un simbolist prin abordarea întregii game de teme, idei, mituri, ca simbol existențial.

În aceeași măsură însă, la Costin Obreda vom întâlni și elemente de clasicism poetic prin însumarea valorilor sale de spirit exprimate într-un mod artistic special. Ideea de clasicism vine și din echivalența sa cu optimismul, echilibrul, armonia forțelor sale psihice, dar mai ales din simplitatea și eleganța expresiei și din acea tehnică elaborată a prozodiei și grijă a poetului pentru respectarea unei anume versificații, altfel foarte reușită, chiar dacă uneori se simte realizarea acesteia mai mult subliminal, cu participarea subconștientului și a bunului-simț, decât literar științific.

Coagularea materiei poetice a volumului se face mai ales din căutarea de sine a poetului în relațiile sale cu istoria, cu Cetatea, prezentându-și raporturile cu acestea prin autodefinirea sa poetică sau ca diorame despre Poetul în Cetate, Poetul iubind, Poetul și natura, Poetul filosof etc.

Vorbind despre **Iubire** ca **Râu de doruri** sau **Zestrea inocentă**, **Iubirea oarbă** în **Vălvătăi de îngeri** și **Dansul materiei vii**, în **Inelele timpului**, invocând **Iubita din zori**, plin de **Albastru**, poetul are totuși multe semne de întrebare foarte izbutite: **Cum să fac?**, **De ce?** și multe **Dorințe: Aș vrea, Aș dori, Am aflat, Dorința perenă, În așteptarea nopții, când Tu vii, Afrodita, în Zestre de ninsori, ca Picătura de răcoare. Atunci, Lacul de munte nu are Asemănare și deși Mă cerți, mă ierți, Mă uit în urmă** folosind **Prilejul imperiului stelar** când aprind **Candela peste Jurământul**

furat, Vino pe planeta mea: „Am să-ți fac o coroniță / din flori de mărgăritar / lapte crud din flori de viță / scut din umbră de stejar” „Întinde mâna s-o sărut, / depărtarea când m-apasă / distanța dacă îmi e scut / mi te închipui mai frumoasă”, **Iubire oarbă. La vulturi:** „Mai vino odată cu mine / Pe vârfuri de munte, pe creste, / la bucuria de tine, / Adu-mi fericirea ca veste”.

Tonalitatea senină, reconfortantă a exprimării acestui sentiment ca lege supremă a vieții, are la Costin Obreda o particularitate deosebită: ea susține ideea – forță, un adevărat principiu de viață, și anume că iubirea este o stare de spirit, ea ține de trebuința sufletului, nu a trupului; nu domină senzualul pe om, ci omul domină și stăpânește senzualul.

Din aceeași cutie de rezonanță a sufletului răzbat și celelalte accente lirice ca trebuințe primordiale: pacea, liniștea, împăcarea cu sine, cu destinul, cu viața. Poezia **La mare** evidențiază tocmai această idee de achiziție a liniștii, de înțelegere a destinului omului, de împăcare și seninătate în raport cu lumea imperfectă și totuși iubită, ca o adiere de zefir în tremurul unei coarde cu simțiri umane: „Mă invită marea lângă țărmul ei / Ca să văd splendoarea apei cu scânteii / Spuma mării-mi spune ce a fost și este, / Glasurile bune vin ca o poveste”. Dar poetul filosof și sufletul său au permanent **Cale deschisă în Ora de început**, în orice **Puncte cardinale pe Un nou peron, Sub cer**, în **Cascade** ca **Biruința** și **Norocul** unui excelent **Număr prim** văzut ca o ființă cu personalitate, ironic și ironizat: „Colțuros și parcă rece / e de piatră și e greu / parcă e contra mereu... / nimeni nu este ca el / mai netrebnic și rebel”, într-o acumulare de personificări, epitețe, metafore care dau măsura valorii poetice a volumului, în general.

În aceeași măsură, **Libelula albastră** oferă o multitudine de ferestre deschise către alte și alte simboluri, aluzii, apropieri metaforice ca în **Reflecții, Cioburi, Puritățile codane, Rechini** într-o totală

Valoare intrinsecă.

Înzestrat cu reale calități de portretist, Costin Obreda realizează nu de puține ori adevărate bijuterii

literare de o rară finețe și surprinzător de izbutite sintagme literare slujite de alese mijloace stilistice, simțite aproape instinctual, dar cu aleasă prețuire și pentru **Libelula Albastră**, pentru **Curcanul**, dar și pentru **Sâmburele** sau **Gândacul** chiar domestic și **Puricele**, adevărate fabule cărora le lipsește doar morala: „Are fălci, picioare tari / te sărută să trăiască / gustă sânge nu Cotnari / masa lui este domnească”.

Înscrisă pe aceeași linie, poezia **Râul** pare a fi alcătuită în totalitate din inspirate definiții cu valoare simbolică profundă: „Șarpele de sticlă, zburdă și coboară / Încolțit de pietre, drumul își măsoară / Trecând printre stânci și ierburi curate, / Coboară, ducând izvorul în spate”.

Un alt punct forte al volumului **Libelula albastră** îl constituie poemele de comuniune poetică cu natura văzută într-o desăvârșită creație divină și mai ales cu **Emoție înaltă**. Sunt surprinse ipostaze imagistice ale tuturor Anotimpurilor în desăvârșite descrieri poetice, realizate simplu, în curgerea de lumină stelară a sufletului îmbătat de frumos și bucuria verbelor: a Fi, a Simți, a Cunoaște și a Recunoaște eternitatea naturii și efemerul vieții. Astfel pornind de la **Lacul de munte**, poetul ne invită în **Aprilie în livadă** intuindu-i **Toamna târzie**, în **Nesfârșita ploaie**, spre **Asfințit**. La fel de impresionant poate fi și **Februarie, Sfârșit de iarnă** cu **Roșu și alb** peste **Fulgi de nea** cu **Flori de gheață**, iar noi, **Pomii, ca teii...**

Peste **Urgia** și **Grindina**, excelent prezentate mai mult în definiții când **Natura plânge** și urmând apoi un frumos **Apus de soare**, o incursiune sentimentală inspirată **La mare** încununează triumful vieții și bucuria de a te simți părtaș și parte integrantă din frumusețile noastre irepetabile, mai ales în trăiri, precum în **Verde – culoare** invocând **Viața**: „Ochiul meu atât îți cere / să îi dai culoarea ta / Să port verde în vedere / să am verde unde-oi sta / fă-mi cuvântul să se aprindă / când te laud sau te cânt / Fă lumina să se-ntindă / Pân' la capăt de pământ”.

Într-un alt registru tematic, pornind de la **Taxe și accize, Pe o insulă** cu **Rechini** și **Gândacul** unui **Pierde-vară**, poetul, de echili-

brată atitudine socială, trece cu sulița sa, preluată din calitatea de-a răsulplânsul românului sau scăparea prin a face haz de necaz, de la umor la satiră, în izbutite poeme cu accente de fabulă, arătând că avem **Oglinda de echilibrare**, că mai avem și **Vanități**, dar și **Rătăcirii de conștiințe** în **Neobosite ape**, dar și **Extenuare**, prin **Atâtea știri**, în **Cascade**: „absurdități m-agață fără teamă / mi-aruncă o lăcustă între gene / o pasăre din mine iarăși cheamă / cascadele de daruri fumigene”.

Nu lipsesc din **Libelula albastră**, ca dar divin, poeme de inspirație cristică peste **Durerile** unor **Sihăștri** cu ochii spre **Crucea albastră** sau **Noapte de Crăciun**, sau de Paști, prin **Tradiții**, și peste **Focul durerii** unei mame universale.

Pentru adâncirea și relevanța ideilor, versificația poemelor de-a lungul întregului volum **Libelula albastră**, are rol covârșitor pentru amplificarea profunzimii trăirilor atât de clar exprimate în formă și fond – nu numai pictural și auditiv, intens-cromatic sau metric, ci, mai ales metric-spiritual în dinamica trăirilor. În acest mod, poetul câștigă cititorii care devin copărtași, iar poemele devin astfel bogăție colectivă prin emoția artistică recunoscută ca exprimare a inexprimabilului – bogăție comună de simțire autentic românească. Costin Obreda își înscrie astfel un merit, strălucit debut în poezia românească, dar nu este un începător.

P.S. Toate sublinierile sunt titluri de poeme ale autorului Costin Obreda din volumul **Libelula albastră**.

VIORICA POPESCU

Ion Tămâian, Portret

Raluca Pavel - „Poezioare” cu mireasmă de busuioc

Cred că nu este niciun poet al literaturii noastre care să nu fi dorit să se nască în Țara de Sus a Moldovei, unde Eminescu a văzut lumina zilei și a copilărit. Sau, cel puțin să fi visat aceasta, în clipele faste ale existenței și creației sale. Raluca Pavel intră în lumea poeziei, având această șansă. Ea s-a născut la 19 martie 1986, la Botoșani, și a mângâiat cu tăpile, cu mâinile și cu privirea aceste ținuturi în care și lumina se cerne mai blând, lăsându-i omului posibilitatea să se ridice spre cer, poetic. Numele ce i s-a dat amintește pe cel al mamei Potetului și o pune simbolic, parcă, într-o bună rânduială cu cele ale lumii trecute, iar grija reală, de care s-a cuprins, e să aducă în „poezioare”, cum le zice ea cu suavitate, un strop din lumina de Sus și din cea de jos a copilăriei, singura parte edenică și nepieritoare din care omul nu poate fi izgonit.

Este crescută de bunici de la 3 ani, aceștia infuzându-i memoria afectivă cu povești și imagini cu o față spre om și alta spre Dumnezeu. „*Să ascultăm poveștile – ne îndemnă Eminescu – căci ele cel puțin ne fac să trăim și-n viața altor oameni, să ne amestecăm visurile și gândirile noastre cu ale lor... Poate că povestea este partea cea mai frumoasă a vieții omenești. Cu povești ne leagă lumea, cu povești ne adoarme. Ne trezim și murim cu ele.*”

Raluca Pavel le-a ascultat și a înțeles că partea trainică a fapturii omenești este cea care vine din poveste și se retrage cu lumea noastră cotidiană în orizonturile fantastice și poetice, unde omului îi este dat să rămână ca ființă. Seve ale acestui pământ se ridică în vorbirea oamenilor, dar mai ales în lujerii subțiri ai unor flori de lumină, cu parfumuri tari. Prinsă în mreaja acestora, plină de uimire și candoare, ea ne îmbie cu simple cuvinte, așezate ca într-o joacă de copil, să trecem pragul din obișnuit în magic, uneori întinzând mâna cu degetul arătător spre un adânc simbolic. Sub mâna întinsă, printre coaste se vede rana făcută și lăsată fără vindecare. Ea zice, de un **străin**.

Prin studiu, Raluca Pavel este aplecată asupra omului în comunitate și prezent, absolvind, în 2008, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea București (specializarea Sociologie, diploma de licență cu nota 10) și, apoi, finalizează, în iunie 2011, Facultatea de Sociologie, Universitatea București (Master: Devianță Socială și Criminalitate; bursă de performanță științifică, acordată de Universitatea București, pentru proiectul *Profilul socio-cultural, psihologic și psihiatric al femeii asasin*).

Cu volumul *Sipetul din Călinești* (Ed. Contrafort, Craiova, 2011), pentru Raluca Pavel, are loc botezul cuvântului, moștenit de nu se știe din ce zori de zi și pe care ea îl trece prin apele sfinte ale amintirii și-l aduce, sfioasă, să înflorească în casa poeziei. Între „semenul alunecat” pe clina aparențelor și recuperarea copilăriei ca realitate magică și divină a omului – ce cale de străbătut! Ea zice un „drumușor” spre a apropia copilăria, mai bine spus, spre a se apropia de fântâna cu ape și suflet a acesteia. Descoperim, ca într-un luminiș, pe sub zilele grele de interese și inconsistență, părți din ființa magicului și simbolicității prin care clipesc ochii lui Dumnezeu. Din această ființă care ne împrejmuie, ne acoperă și ne hrănește cu suflet și eternitate. Pentru o clipă se întrevăde cum văzutele se întorc spre cele nevăzute. Spre izvor, spre *sufletul fântânii*, ca să folosim titlul unei poezii. În orizonturile poeziei sale se disting elemente și analogii ce țin

lumea să nu se destrame. Un copac devine flacără, fără să se consume; un suflet se ridică în fum fără să se prefacă în colb; un munte aprinde degetele ce îl sculptează și preschimbă făptura creatorului în nevăzut. Dar ca să vezi omul nedespins din existența magică și simbolică, mișcându-se printre analogii, fără să ia în seamă cauzalitățile limitatoare, trebuie să ai ochii și candoarea copilului. Raluca Pavel aduce pâlpii de stări și percepții din zonele cele mai „pierdute” ale memoriei, ale copilei de câțiva anișori, după simțurile și privirea căreia pare a lua chip lumea. Lumea ce i se arată ca un ciorchine magic. Este ajutat și de bunici s-o vadă astfel. Cu un strop de real în visare. Sau invers. Îi vin în întâmpinare locuri și oameni, cei vii și cei petrecuți dincolo, Călineștiul și conacul boierilor Miculescu, căminarul Gheorghe Eminovici cu ursita sa, până și păsările și plantele, drumușorul și fântâna, casa cu ușa secretă, toate îi șoptesc ca-n basme. Dinspre prezent spre această zonă, poeta are un spațiu larg de cuprindere și însuflețire a lumii. Lumea rezonează în această copilă și simțurile copilei o desăvârșesc. Totul este văzut și nevăzut, toate se leagă prin **analogii**, ca să ne restrângem la una din modalitățile de cunoaștere proprie magicului. Fără excursuri teoretice (la Blaga, de pildă) și fără explicitări, să cităm direct: *plânge cerul după el, / înseamnă că a fost om bun, / îmi spune mama când plouă / și trece un dric pe uliță*, cu naiva verificare: *voiam să m-aciuez pe-acolo /.../ și să-mi aștept plecarea / să văd de plânge cerul (Cu sufletul de mână)*; între lumea de aici și cea de deasupra, din nori, unde o cheamă moartea și locuiesc străbunicii *aproape de inima ingerilor*; comunicări magice: *Mamă, trage Luchian clopotele / iar a murit cineva? / dacă vine furtuna acum / înseamnă că a fost iubit tare? Copila mea, n-a plecat nimeni / bat clopotele pentru ca Dumnezeu / să le audă și să ne apere / de furtună (Clopotarul)*; „mijlociri” făcute de busuioc între sufletul copilei și cel al strămoșilor (*Plecarea*); între firele de iarbă și gânduri (*Cu gândurile-n cioc*); între vis și plantă (*sădește-l în livadă / va rodi odată cu toamna, Să nu te pui cu zeii*); între elemente, din care →

unul cu semnificație magică (*fâina de porumb și praful de aur, Praful de aur*); între jocul de șah și elementele naturii (*Reginele dau șah mat și Turn de aripi*); între aprinsul candelii și îndepărtarea secetei (bunica *aprindea candela / de lângă icoană / să nu fie secetă / să ne dea toamna / roadele de peste an, Cerul peste gene*); între aprinderea rochiei de mireasă și moarte; între prunci și mugurii pomilor (*Prunci de primăvară*); sau între om și apa de ploaie, ploaia ca lacrimă a lui Dumnezeu, cu „roșeața” obrazului și refacerea legământului divin. Întreg poemul *Ploaie de vară* este un joc al analogiilor magice și creștine, de puritate copilărească și smerenie matură: *Strânge, copilă, apa de ploaie / adun-o-n căldare, cât curge și roaie / bea din ea de seacă fântâna / mama șoptește, vântul o-ngână // ștropește-ți chipul dimineața / obrazu-și capătă roșeața / așa e când te-atinge Dumnezeu / mângâierea-I aduce curcubeu // e lacrima Lui, trimisă-n dar / de-acolo de sus, e din altar / spală-ți ochiul cu apa de ploaie / lacrimile nu-s mereu amare.*

Sub *analogii*, se știe, este ținutul prielnic pentru *transmutații*; iar unul din elementele favorizante este *focul*. *Sipetul din Călinești* este plin de povești și „poezioare”, unele mai suave decât altele, ce amintesc de mireasma busuioacului de la icoană. Dar el nu se lasă deschis, metaforic spus, decât de degetele unui copil, ale unui copil care, insesizabilul dar în sens profund, se oferă ca *jertfă de sine*. Are loc o trecere prin foc, un fel de *autodafé* răsucit în devenire, de ardere fără pierdere, de *transmutație*. În poeziile de deschidere și închidere (fără închidere), Raluca Pavel o spune cu prisosință. În prima, în funcție de situarea în timp, față de *ieri* vorbește cenușa, față de *mâine* detașarea de prezent și voința de ardere, iar ca o ieșire din timp, ca o trezire, se deschide calea *cunoașterii unui suflet de către alt suflet*: *Întrebă-mă de ieri, / cenușa-ți va șopti în locul meu. / iar tu te vei lipsi de mine. / m-am aruncat în nouri / să te chem, visare / și orb ai fost tu, soare / de m-ai crezut departe. întrebă-mă de mâine, atunci te voi uita / voi simți doar gustul jarului / lăsat în urmă. // întrebă-mă de noi / a fost vreodată noi? / trezește-te, caută fumul / peste sufletul tău (Caută fumul)*. Și în ultima se petrece o

ardere intimă, eliberatoare din cele stânjenitoare, pentru ca sufletul să fie nu cunoscut de un altul, ci *recunoscut de divinitate*, de Moșul: *Mă îngrop în spatele plitei / soba-mi va ține de cald / liniștea din casă va gerui pereții / albul ei va aduce fulgi de nea / o să aibă bunicul grijă / să mai sufle în sobă / să nu ard prea tare / să nu mi se facă sufletul colb / poate, dacă iese fum / Moșul va găsi hornul din Călinești (Mă îngrop)*. Între aceste două ipostaze, pâlpâie lumini ale arderii. Deocamdată, poeta alege, cu sfială, câteva stări și nuanțe, firește cu *corola magică* a lor: copila se închide în sine ca o flacăra și se apără cu ardere de urmărirea *străinului* („Nu alerga după mine, / o să-ți frigi tălpile / și ai să mă uiți de durere”, *Pierduți prin timp*); se judecă cu Mefisto pentru *sufletul lui Mitică* înghițit de Siret (*Au dat norii în foc*); vrea ca propria căldură să-i rămână copilului ca amintire *înainte de căldura dezastrului / s-o simtă pe a mea (Să nu mă uite copilul)*; știe că prin acest proces de „primenire” trec oamenii, nemaifiind loc în cimitir, *sufletele ies pe hornurile caselor / în căutarea altui cuib (Nu mai e loc în cimitir)*; vede că, în Călinești, iarna oamenii nu se deosebesc de îngeri, însă *îngerii cunosc mai bine soarele; focul ascuns în vânt cuprinde rochia miresei spre „a mijloci” plecarea femeii dincolo: Ioana Maria se-aplecă / rochia-i de crinolină, sufletul / opaițul din odaie i le-nflăcăra / cu mine la sân, conia Lahovary, / mântinde tatălui, și-urmează vântul (Întinde mâna vântului)*; ori poema *Nero*, cu străvezii nuanțe de *ars poetica*: o ardere și transmutare în nevăzut, cu creatorul aprins pe un pegas și consumat de propria-i creație: *conturam munții / cu vârful de degetelor. / de atâta sculptat în piatră / mi s-au ars palmele / iar munții au început să fumege / cântecul de jale / pe care șaua goală / îl lăsa în depărtare. / Nero nu se oprea / din scos flăcări / pe nări.*

Fără recurs la fascinantele „complexe” identificate de Gaston Bachelard (*Psihanaliza focului*) sau la „arhetipurile” lui C.G. Jung, se poate observa cu claritate la Raluca Pavel o obsedantă configurație a imaginației dată de ardere și moarte. O dorință de percepere de sine, dublată de o chemare a morții, în scopul transmută-

rii. A fi *soră* cu moartea și a-i cere puțin răgaz, a fi una cu sufletul și a-l ipostazia în afara ta, a-l duce de mână, a-l pune la uscat, a te supune arderii pentru ca sufletul să poată fi identificat de „Moșul” prin fumul lăsat – sunt gesturi de atingere a divinului și sensuri de transmutare. Sufletul ca un fir de fum – deducem – tînde să se strîngă pe stîlpul de fum, văzut cândva de cei aleși. Poezia Ralucai Pavel așterne peste ele o lumină lină, încât omul se simte părtaș la tot și călător cu sipetul magic în spate.

Prezența și în nord și în sudul țării a acestor câteva relații analogice, relevate de poezia Ralucai Pavel, ne îngăduiează în mod fericit. Există un „humus” magic, autonom ca putere și substanță, în care își înfig rădăcinile atât configurațiile simbolice, chiar cele mai ascunse ale Sinelui, cât și cele religioase. Ele sunt transsubiective pe orice coordonate ale ființei omului. Raluca Pavel vine cu o conștiință pregătită și deschisă spre ele și cu o sensibilitate veche și aparte. Prin acest lujer de poezie, percepem cât de aproape ne este ființa magicului infuzată de divinitate – însemn al acelei *unități preexistente* a noastră, de care vorbea Eminescu – ființa care nu ni s-a retras încă și pe care o mai văd copiii, sfinții și uneori poezii adevărați. Cât despre „dibuirile” poetei, cu degete magice de „povești”, putem spune pascalian, că ființa aceasta nu ar căuta-o dacă nu ar fi găsit-o!

DUMITRU VELEA

CORNEL UDREA DE LA POEZIE LA PROZĂ SATIRICO-UMORISTICĂ

CORNEL UDREA a
împlinit 65 de ani!

Frumos din partea lui, fiindcă, astfel, a reușit să adune un raft de cărți – proză, teatru, versuri..., pentru luminarea și relaxarea minții și sufletului cu creații purtând marca inconfundabilă a umorului său. Și... cam atât. Descopăr cu spaimă că, în acest moment, nu mai știu niciun cuvânt care „să exprime adevărul” despre el, mai ales despre scriitorul, mai ales despre umoristul, mai ales despre Omul care este, mai ales despre toată creația lui. Sunt complicate rău lucrurile, pentru că, vrând-nevrând parafrazându-l pe simpaticul Farfuridi, spun: *Când zicem umor, zicem Cornel Udrea, Când zicem Cornel Udrea, zicem umor. Din această dilemă nu putem ieși.* Așa că voi încropi o povestioară care sper să fie cât de cât interesantă...

Suntem niște naivi sperând că un anumit virus care, odată intrat în organism îl putem nimici utilizând armate întregi de specialiști în materie. Utopie pură. Sigur că aici nu vorbim despre celebrul Koch, bacilul care, în vogă fiind, a secerat mii și mii de vieți până ce-a ajuns în laboratorul poetului George Topârceanu care, în urma unor investigații minuțioase și docte, a reușit să-l pună la zidul afuriseniei din punct de vedere profilactic. Rezultatul? Sărutul, de exemplu, este folosit chiar și în zilele noastre fie doar de circumstanță, fie în interesul serviciului, sau în caz de forță majoră. Apoi: nu-i vorba nici despre malarie, nici despre holeră și, cu atât mai puțin, despre Beri-Beri... Nici măcar de nimicitorul HIV, ci de o boală ciudată și tot mai rară, din nefericire. Contrar așteptărilor multora, ea este admisă, dacă nu chiar implantată în organismul uman de însuși Dumnezeu, și doar câtorva pământeni, cunoscută fiind sub denumirea științifică de *simțul umorului*, sau *al șaselea simț*. Cei care îl au, umoriștii, sunt, bizar, marii suferinzi, nu pentru ei, ci pentru maibinele sufletesc al omenirii; sunt cei cărora li s-a inoculat sanguin-mintal obligația să aibă grijă ca restul populației lumii să nu moară de plictiseală, să nu uite să râdă, deși, în localitatea Subcetate-Mureș din județul Harghita, am auzit pentru prima dată un mucalit spunând: *noi râdem unii de*

alții, în timp ce Dracu' râde te toți. Da, și?, a zis urmașul lui Adam, nicio problemă, ne descurcăm noi... Și s-a descurcat intuiind că, în *Geneză*, din grabă sau din oboseală după cele șase zile de muncă intensă, Dumnezeu nu s-a odihnit în ziua a șaptea decât după ce a mai adăugat lui Adam o coastă – a 7-a bis – fără să-i spună acestuia – oricum n-ar fi priceput mare lucru... Adică, din Biblie, motivele nu sunt cunoscute, lipsește versetul: „*În a șaptea zi, Dumnezeu l-a făcut pe Adam să aibă și o stare sufletească bună, respectiv, de veselie. Și a văzut că era bine.*” Că, după povestea cu mărul, Adam nu a mai prea avut poftă de răs, asta e altă poveste, însă celula în cauză, cea a umorului, nu a fost extirpată – mai ales că șarpele, având rol de consultant științific, s-a opus vehement –, ci păstrată ca rezervă specială. Din păcate, după câteva mii de ani, când Creatorul a ordonat efectuarea unui control medical inopinat, s-a constatat că, la un procent îngrijorător de umanoizi, celula privitoare la voia bună se atrofiase, sau pur și simplu dispăruse fără urmă. Din raportul comisiei de evaluare a situației, s-a înțeles clar acest lucru, așa că Dumnezeu a dispus pe loc – spre satisfacția Șarpelui – ca tuturor celor care, prin cine știe ce minune, mai aveau în organism celula „Simțul umorului”, cu ingredientele sale: satiră, ironie, sarcasm ș. a., să li se asigure, în regim de urgență, un mod de viață potrivit și, cel mai important lucru, să trăiască un pic mai altfel, adică să vadă, adesea că *griul* vieții poate exista și sub forma unor degradeuri până la culoarea roz. Oamenii de știință încă nu au ajuns la un consens dacă acest lucru este bun sau păgubitor pentru posesor, ori avantajos doar pentru restul umanoizilor, deși balanța înclină binișor spre a doua variantă, în detrimentul primeia.

În contextul celor de până aici, cel puțin mie îmi este limpede că, printre responsabilii pământeni indrituiți privind voia bună și răsul, Cornel Udrea e printre cei hărăziți să aibă în grijă voia bună a semenilor săi, adică este printre

cei cărora Dumnezeu le-a rezervat această onoare specială. Talanții biblici primiți i-a investit într-un domeniu care, pe mulți, i-a falimentat de la primele încercări de exploatare. La el nu a fost și nu este cazul. Iată, nici acum, după atâția ani de umor corneludreean, creația sa a rămas la fel de proaspăt-satirico-umoristică, și, mai ales, la fel de valoroasă. La această oră și la această vârstă, cel mai important autor român de literatură de gen are în palmares o bibliotecă întreagă de cărți și de creații cam din toate genurile literare – cazuri rarissime în literatura noastră. Mă refer la autorii importanți... Schițe, povestiri, teatru, scheciuri, scenarii pentru radio sau/și televiziune, librete pentru spectacole de estradă, toate ne amintesc, tot timpul de biela culisând pe sintagma *Cornel Udrea-umor-Cornel Udrea...*

Îmi permit să spun că, știindu-l foarte bine pe Cornel, cunoscându-i opera în cea mai mare parte, el, în aura-i de profesionist desăvârșit în crearea de literatură satirico-umoristică (plasând lucrurile la locul lor, îl asemui cu Midas...), ocupă un loc distinct chiar și între corifeii umorului românesc și – nu cred că e greșit să spun – între marii autori de gen. Acolo, în acea lojă în care stau alături creatori de comedie începând cu părintele acesteia, greul Aristofan, cutez să spun că i s-a rezervat, în mod cert, un loc și lui Cornel Udrea...

Pentru a-mi demonstra cât de cât afirmațiile, mă voi opri puțin la două cărți publicate de Cornel Udrea, cărți care, cred eu, îl reprezintă destul de bine: *Intravilane* și *De serviciu în clepsidră*.

Așadar: *Intravilane*, volumul de versuri care dovedește că poetul Cornel Udrea este, nu încap îndoielei, unul dintre trimișii speciali pe pământ, care să înlocuiască pe *cogito* cu *ridendo...* *ergo sum*, principiu probat prin toate cărțile publicate minus, poate, prima sa carte de versuri. Spun *poate*, fiindcă nu am citit-o. În orice caz, recidivarea sa în poezie după mai multe volume de proză satirico-umoristică, nu știu dacă, așa cum se spune, înseamnă *și* „întoarcerea poetului la uneltele sale”... Fiindcă domnia sa recunoaște: „*Această carte este o formă de luptă împotriva dependenței de telenovele, de știrile prelucrate și de gigacaloria supraponderală.*” (pag. 6). Să vedem, deci, parcurgând această elegantă plachetă de versuri *Intravilane*, Editura Napoca Star, Cluj, 2001, și girată de numele Cornel Udrea, „noutățile” lirico-social-administrative, și nu

numai, pe care ni le pune el la îndemână.

Pentru un cititor obișnuit cu tarele poeziei contemporane – încifrări, ermetisme, postmodernisme, filosofisme și alte -isme, poezia lui Cornel Udrea poate părea depășită de evenimente sau, mai bine-zis, de curente. Pegasul său hălăduiește aproape exclusiv prin zone în care umanul, existența în general, sunt realități nu abstracții, în care momentul *web* poate distorsiona adevărul sacru: *De-atâtea imaginații, lumina face gheb / m-aș rușina cu mama pe-o pagină de web / globalizarea Terrei, ideea tutelară / nu o pricep bătrânii pierind încet la țară (Insomnia, p. 10)*. Dar *globalizarea* nu este doar o hachiță a autorului, ci o chestiune gravă, aproape obsedantă, numai că, virusul mai înainte amintit îi joacă feste „bolnavului” și astfel prind viață versurile: *Turbează vulpea, lebăda se dă la om, săraca/de metafizici râde singură în staul vaca! (Globalizare, p. 12)*, fapt care învecinează ideea din poezie cu un umor negru de cea mai bună calitate. Nu altfel se întâmplă și în *Sub crucea vremii* (pag.43) unde socialul este aparent estompat de o ironie în care amăreala este neputincioasă în fața unei drame de proporții și unde umorul agonizează sub talpa realității: *Ai dreptul să trăiești din interdicții / și-ar pune prostul taxă și pe vis! / toți șchiopii-n limbă lecții dau, de dicții / oprește scrisul: totul a fost scris*. Evident că relele lumii cu care poetul este în contact permanent, încearcă să „omoare” ori măcar să atenueze sarcasticitatea unui comic de o anumită nuanță și agresivitate: *Parcă-mi intri cu bocancii-n gură / dinții dislocând din colivii – / te-ai întins pe țară fără de măsură / le cunoști pe toate și nimic nu știi. (Intoleranții, p. 45)*. Trecerea de la social la politic și de la... economic la sentimental are loc printr-un proces mai simplu decât s-ar putea bănuși, iar Cornel Udrea, umoristul feroce, își trădează frumos o latură a eului intim: *Atât a mai rămas din vara pură/atât a fost să nu mai fie – / cuvinte ce-au murit pe gură / 'nainte să devină poezie / a fost frumos și trist: o comedie / la care încă se mai scrie. (Marină, p. 51)*.

Intravilane este cartea de versuri a unui umorist de calibru, dar și a unui poet receptiv, direct, al cărui lirism se intersectează, se completează și se subînțelege fie cu un comic blând, fie cu unul neiertător aducând, în unele creații a răs homeric...

De serviciu în clepsidră, volum de proză scurtă, mă îndreptățește să afirm

că orice (re)întâlnire cu umorul lui Cornel Udrea este un motiv de intrare în normalitatea ființei uman-rationale. Cu atât mai mult în zilele noastre, când râsul seamănă semnificativ cu un rictus sau, încă și mai nefericit, *cu un rânjat*. În acest fel se pare că în contextul actual-existențial până și hazul de necaz al românului s-a dus pe apa sâmbetei. Ba am mai putea spune că s-a purtat o adevărată campanie împotriva umorului la români, prin distrugerea acelor laturi ale eului care asigură apropierea între oameni prin răs. De aici și încredințarea mea fermă că marasmul tot mai accentuat în care se zbat românii nu este altceva decât consecința unui principiu funebru „scăpat” la o petrecere mai intimă de către o person(u)alitate parlamentară, și anume: „Râsu-ngrășă și prostește!”

Prin aceste două-trei faze nu am făcut decât să pregătesc terenul pentru a putea spune că antidotul – atât cât se poate, evident, și cât îl îngurgităm – ni-l administrează Cornel Udrea (și) prin această apariție editorială, el, respectând cu strășnicie – și bine face! – zicerea lui Henry Bergson cum că: *despre comic putem afirma că nu-și poate produce efectul de șoc decât cu condiția de a se năpusti din senin asupra unei suprafețe sufletești cuprinsă în mod statornic de calm...* (**H. Bergson: Teoria râsului**, Institutul European, Iași, 1992, p. 25). La Cornel Udrea comunicarea umorului se face pe două căi principale: intermediar, cu ajutorul personajelor, și direct prin comentarea situațiilor, însă având grijă specială de câteva elemente-cheie: ironie, parodie, satiră și paradox. În cazul nostru, crearea ilarului din temiri-ce, nu mai este o problemă, tocmai aici simțindu-se și manifestându-se umoristul profesionist și, prin extensie, maturitatea artistului.

Practicând un umor complex – de limbaj, de situații, de gestică sau pur și simplu de convertire a sobrietății în hilar – el își creează (sau racolează) personaje din cele mai diverse categorii sociale, modelându-le apoi cu migala unui adevărat artizan ce este domnia sa. Însă, în sprijinul acestei afirmații, voi folosi un citat cel puțin edificator și, în orice caz, perfect explicabil pentru întreaga operă a lui Cornel Udrea: *Analizele ne-au relevat și aspectul cumulativ al rizibilului. Un discurs combină mai multe forme de comic (comic de ordin fizic: diformități, ridicolul costumației etc., comicul gesturilor și al mișcărilor, comicul de limbaj, comicul de situație, comicul de idei: anacronisme, parodie, ironizare,*

răsturnarea valorilor morale etc., comicul de caracter: psihologia personajului, modul său de a fi, de a acționa... (Nina Ivanciu, *Comicul prozei*, Ed. Minerva, 1998, p. 121). Cred că autoarea – deși nu se referă la Udrea – îi creionează cu precizie valențele scriitoricești, sau, altfel spus, el este tipul de autor umorist excelent circumscris comentariului citat.

De serviciu în clepsidră este, de fapt, un fel de antologie de autor – iată că și umoriștii se gândesc la posteritate publicându-și ediții de autor, ceea ce, în paranteză fie spus, este foarte bine, având în vedere soarta destul de ingrată a genului în literatura română și, bănuiesc, nu numai. Spuneam „*un fel de*”, fiindcă în paginile sale sunt cuprinse câteva din prozele apărute în volumele: *Duminica la iarbă verde* (1985), *Mersul pe jos* (1988) și *În cursul zilei de azi-noapte* (1999).

Dar, în încheierea acestor rânduri, să-i dăm cuvântul și autorului pentru a lămuri lucrurile pe deplin și definitiv: „Umoristul, spune domnia sa, după opinia majorității, este o ființă ciudată, cam neserioasă, în orice caz atinsă de aripioara roz a frivolității. Prozatorii îl numesc romancier ratat, poeții îi strigă de pe Pegas: Ferește, neică, aici e drum literar!, iar criticul, care în intimitate râde cu gura până la urechi de Donald Rățoiul, tușește în pumn la vederea unei cărți de umor, dar nu ridică stiloul să scrie ceva.” (*Mărturisire*, din volumul *Duminică la iarbă verde*, Editura Dacia, 1988, p. 5).

Să ne prefacem că nu observăm amăreala de printre rânduri și să ne delectăm cu lectura unei excelente cărți de umor: Cornel Udrea: *De serviciu în clepsidră*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1999.

Așadar, maestrul Cornel Udrea, în două ipostaze – de poet și de prozator –, amândouă, zic eu, probând forța de creație, umorul și profesionalismul unui autor pentru care, la 65 de ani, niciunul dintre genurile literare nu mai are secrete în a le aborda.

Fără a deveni patetic, fără a spune vorbe mari, sunt convins că, peste ani, cei de-o anumită vârstă acum, vor spune, importanți și, sper cu mândrie: eu am fost contemporan cu unul dintre marii scriitori umoriști ai României.

De-aceea, crezând în aceasta, acum, îi spun și eu cu prietenie, respect și admirație:

LA MULȚI ANI, CORNELE!

DUMITRU HURUBĂ

O NOUĂ CARTE - CA DIMENSIUNE A SUBLIMULUI

Orice autor își dorește, prin creația lui, fie de dimensiuni vaste, fie restrânse ca mijloc de expresie, să atingă o culme, o dimensiune a sublimului prin intermediul imaginarului pe care cartea îl vehiculează.

Cartea este viitorul autorului, face parte din evoluția lui ca individ și se proiectează în timp, atât prin materialitate, dimensiune, conținut, parfum, culoare, substanță, valoare artistică.

Și chiar dacă prezentul nu este al cărții, ci mai curând al imaginii în toată dinamica ei, sunt încredințată că

va exista și *un timp mai prielnic*, când oamenii se vor întoarce la carte și vor considera această minune a creației, drept cea mai frumoasă întreprindere omenenească.

O carte este un tezaur, o comoară de spiritualitate, un lucru prețios, cel mai frumos dar pe care-l poate primi și oferi cineva. O bijuterie de purtat direct pe inimă.

Chiar de Ziua Mărțișorului, am primit de la Editura Sinteze, Galați, cartea *Străjer peste suflete – poeme în trei versuri*, cu o prefață aproape nemeritată scrisă de distinsul Eugen Dorcescu.

Un mărțișor pe care, chiar dacă nu-l voi purta, îl voi considera toată viața aducător de noroc și speranță, în oceanul neliniștii, al confuziei și al singurătății.

O carte. O sumă de gânduri. O sumă de sentimente concentrate-n trei

versuri (greu!) – o sfântă plămadă de inefabil, pe care azi, 3 Martie, îl ofer cititorilor mei, cu toată dragostea, jertfa și puterea de creație de care sunt în stare.

Ilustrațiile au fost realizate de artistul plastic Ionuț-Cătălin Florea, un dobrogean care a dus numele țării noastre pe multe meleaguri ale lumii, unde și-a expus lucrările pe simeze. Coperta I este realizată de scriitoarea și artista plastică Melania Cuc din Bistrița.

În acest debut de primăvară atât de așteptată, fie ca această carte de micro-poeme să vă aducă un firisoș de aer proaspăt, rază de lumină și multe bucurii sfinte.

3 Martie 2012

CEZARINA ADAMESCU

DIALOG CU NICHITA...

Flori de pathouli-ți trimit
spre zenit,
dincolo de hotarul
și-ți mai trimit
harul cel cucerit
în *Necuvinte*,
Hristea sfinte

.....
Am scăpat lumina din
mână,
lumina de lună,
omăt până-n brâu astupă
lumina flămândă
și prea tremurândă,
lumina ce stă să se rupă
lumina fierbinte și grea
ce-mi lumânărea...

.....
Cu un acant
fac o spărtură-n neant
în aură fac o spărtură
și mă bufnește
lumina pe gură.
Stau așa până-n zori
când discret se retrag
luminoșii nevăzători
cu pașii lor să rezume
amarul întunerice de lume...

.....
Sufletul tău, Nichite,
are oasele obosite,
are mădularele fripte
ascunse în cripte,
pitite-n firidă

în brațe de cariatidă
pe umeri de-atlanți
impozanți
oasele verighetă
mădularele cununate
cu „necuvintele” toate...

.....
Cum să îndur
privirile tale năuce,
când pe obraz îți cădea
lumina în formă de cruce?
Și-acum lumina mă arde.
Ține-o de capete, barde,
ține-o de frâie, poete,
șterge-i curatele pete.
Șterge-i și umbrele care
par a fi semn de-ntrebare.

.....
Mai aveam de scris:
m-am întors din vis
m-am întors din ceață
chiar în toi de viață,
chiar în toi de moarte
să-ți zidesc o carte
pusă-n temelie
la o sihăstrie...

.....
Vine trist daimonul
să-mi alunge somnul
nepoftit se-așază
sus pe o spetează
mă privește fix
dincolo de Styx.
Mă poștește-n barcă
ca pe Noe-n Arcă.
Să mă treac-un hop
marele potop,

marele diluviu
încând Vezuviu.

.....
O, pata aceea de sânge
care-și revendică numele
fulgul uscat, răsucit
năclăit de tăcere
zburând din căuș
peste linia vieții!
Câte cuvinte nu s-ar
fi putut cuibări
în ea,
ca sub aripa morții?

.....
Amiroase a cuvânt
așa cum a spirit miroase,
a coame de vânt,
întind mâinile
și mă prind
de colțul de stea
de-un crâmpei de colind.
Numai iubind
mă agăț cu toată puterea
de însuși Fiind.
Așa colind
pe suprafața pământului
viețaș, trăgând
la galera cuvântului...

.....
Dau Poesiei acatist
să exist,
să visez;
și astfel să luminez cu
lumina picurată
împrumutată
de la Tată,

de la Fiu,
de la Duhul cel Sfânt,
precum în Cer
aidoma pe pământ,
apoi,
de moarte bună să mor
în har sfințitor
așa ca un zbor
ca o sfântă-Înălțare
ca o prefacere pe altare...

.....
Îmi intră sub piele
cuvintele.
Hai, minte-le,
Minte-le dacă poți,
apoi vinde-le
pe doi zloți
ori dă-le pomană
c-un colț de pâine
și-o cană cu vin
să-ți spună și ție cineva
pe lumea aceasta:
Bogdaproste! Amin!

CEZARINA ADAMESCU

SUB TIMP

Printre tăceri, „de-a cuvintele”,
ieri-mâinele pâlpaie-n vama
lui azi... aducându-ți aminte
că ar trebui să iei seama

îndemnul cum drămuie pașii
pe drumuri... speranța, pe cale,
cercând înălțimea căderii
din vis... Ca și cum ale tale

dobândite-ar fi „pe furate”...
Ieri-mâinele astăzi să-ți fie,
prin suflet, solar strecurate -
fântâni... dezgropate-n pustie...

în calea drumeților !... Verde,
urma, sub vreme, să-ți scapere !...
De pânda viclenelor clipe,
tăcerea-n cuvânt să te apere...

NEDUMERIRI

Dacă-n cuvânt pământu-i roditor,
de ce cuvintele rostite dor,
când gura din secundă face veac?
De ce pe gură strâmbe legi se fac?

Că, iată: arbori legănați de vânt -
ne așezăm cu viața în cuvânt...
Apoi, nuntind cu el, murim frumos
cu câte-o stea în fiecare os...

Peste genunea Marelui Nimic,
rostind cuvinte, poduri largi ridic,
dar... dacă - ea - rostirea-i cu păcat,
cu strâmbe legi cuvântul ni s-a dat?

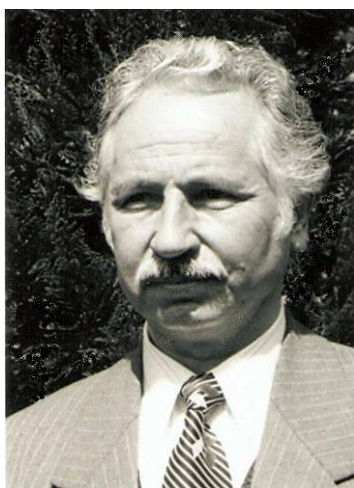
Ori, într-un nelumesc, dar drept,
război
plătim nevredniciile din noi?!...

IARNA DIN LUCRURI

Iarna din lucruri troienește viața !...
Sub iarnă, viața talmăcește vara,
sfânt întomnând, pe umeri cu povara
frigului cuibărind pe unde ceața

umbrelor odrăslește între gânduri...
Ți-a mai rămas grădina polifloră
a visului - într-un pustiu, o horă
de unul singur... Mersul - printre
rânduri -

printre-nțeleșuri, traversând tăcerea
care domnește-n lucruri, să dezlege
câte-s legate și tânjesc „sub Lege”,
chivernisind cuvântului averea.

Mijind în versuri, raza roditoare
din om în om, din sâmbure spre
poamă,
precum un mânz cu largurile-n
coamă,
să zburde nebunește către soare...

Spre mâine, astfel, ostenind cu fața,
plinești înscrisul scrijelit pe oase...
Clipa-n ghergheful zilei ți se coase,
în lucruri troienindu-te... cu viața...

MUSAI ȘI DEGEABA

În mine clipa stăruie cu graba.
Eu, în ogorul vieții dând cu sapa,
constat că truda mea e pe degeaba:
abia-mi lungesc necazul !... Pe când
apa

fântânilor ce le-am sleit pe cale
mi-au risipit-o hoți de drumul mare...
Fântânile din mine - reci și... goale...
se cumpănesc sub vremuri, în uitare.

Bântuie frigul... însoțit de spaimă!...
În mers pașii ascund gânduri amare...
Ochii - cu noaptea dinlăuntru-ngaimă
o rugă... Parc-ar cere îndurare...

Dar nu am cui să-ntăinui - să
destăinui
ce târg în mine și-a proptit taraba...
Și, ca fântâna fără apă, dăinui
sub vremi deșarte... Musai... Și
degeaba...

NOR

Cer mohorât... ferestre întristate...
Pomii, pe drumuri, rebegiți de frig...
Vântul pizmaș, în gânduri, cuie bate...
Singurătatea - singurul câștig

al așteptării mele - face floare
și coace spini, pe-o streășină de vis
iluminându-mă cu... o eroare
al cărei tâlc ascuns mi-e interzis.

Spart sună-n streșini ropotele ploii,
adăugându-mă nimicniciei lor
și-nsăilând în cutele nevoii
nor după nor... nor... după nor...

E cineva la ușă?... Știu !... De-o
vreme,
am devenit suspect de... fel de fel...
Și-am început de vremuri a mă
teme...
Și... ce n-aș da să aflu că mă-nșel?!...

Și-n largul înstelat de astă vară
să căutăm trifoi cu patru foi...
Și s-ascultăm izvorul cum coboară
din munții veșnicilor din noi...
dând timpul, cu o viață, înapoi...

SALT MORTAL

Versu-n poem - precum un salt
mortal !...
Risc asumat !... Cel care-și leagă
viața,
- cât vremuie și cât îl trage ața -
în tâlc a boieri... în pași de bal,

plinindu-și „oful”, muzelor pe plac,
musai „risipei se da florarul”!...
Dar gol, la masă, îi va sta paharul...
și - rege-n cântec - va domni sărac!...

Că-n sine, veșnic învinovățit
de neființa clipei... care-l joacă
adânc, întru cuvânt cu promoroacă,
va arde cu-nțeles precumpănit.

Și-n rang înalt, cu sinele egal,
dedat pe veci acelorași învățuri,
strunindu-și inorogul - fără hățuri -
în nesfârșirea altui salt mortal,

visând Izvorul viu și sfânt
pe dincolo de lumea la vedere,
părelnicind „de-a clipa”, în cădere,
întru nesomnul veșnic din cuvânt
egal cu sine, sieși întrebare,
va dăinui în Veșnica Uitare...

Un punct... pe o câmpie oarecare...

GEORGE L. NIMIGEANU

Ileana sau poza cu pălărie

Ileana e o așchie de femeie slabă de vezi prin ea dar de loc umilă, ci mereu cu ochii în toate părțile să audă, să afle, să fie la curent cu ce se întâmplă prin preajmă. Stă și ea într-un pat, cel de lângă chiuvetă, și ascultă ciulită tot ce se povestește în serile lungi după ce se stinge lumina dar nu și pofta de taifas a locatelor salonului de spital. Are telefon mobil și tot încearcă să vorbească cu cineva dar nu prea găsește interlocutor de vreme ce încheie repede conversațiile sau nici măcar nu le începe căci nu răspunde nimeni la celălalt capăt. A venit la spital pe jos de la gară, deși e o bună bucată de drum până aici, neîndurându-se să dea 10 lei pe un bilet de tramvai sau de maxi taxi. Prea scump! Cu banii ăștia face ceva folositor. Și chiar face. De pildă, mai pune două hârtii și încă vreo câteva pe deasupra și cumpără un teanc de batice de la precupeța care vine în salon cu fel de fel de mărfuri de vânzare, din cele trebuitoare pentru statul la orizontală: pijamale, capoate, chiloți, papuci ș.a. Și, desigur, batice înflorate, cele pe care Ileana le cumpără pe toate până la urmă. Dar ce-ți trebuie, femeie, atâtea batice că n-ai decât un singur cap? o întrebă lumea din jur. Imi trebuie că pentru cele din deal nu am pregătit pomenile și or să mă vorbească. Lumea află astfel că Ileana are în pod și în camera cea mare lăzi de zestre pline cu lucruri pentru dat de pomană atunci când va muri. Fel de fel de perne, plapome, coverturi, cerceafuri sau chiar aștenuturi întregi din acelea turcești cu tot cu valiza lor străvezie, asta pentru cei mai importanți dintre consăteni și pentru neamuri. Pentru cei mai puțin importanți, dar totuși prezenți în decor, are baticuri și prosoape să nu rămână nimeni fără nimic că nu se cade. Măi femeie, dar tu nu-ți permiți să mănânci o înghețată și să vii cu tramvaiul până la spital dar dai bani pe boarfă pentru atâta lume care nici măcar nu te laudă pentru asta? Nu răspunde. Știe că e așa, căci nu o dată a auzit acest reproș dar nu-i acordă atenție: ea are socotelile ei, legile ei drastice și motivele ei secrete în fața cărora argumentele lumii exterioare cu morala ei nici nu contează. Ce știi ei? Ea trebuie să fie sigură că toți vecinii și consătenii și cei cu care s-a înțeles bine și cei cu care s-a certat, ba chiar și Maria aceea care a trimis într-un an băietanii să-i pună foc

la grajd, toți, dar toți trebuie să primească de pe urma ei câte ceva de pomană ca să poată pleca mulțumită pe lumea aialaltă. E ca și cum în acest fel se răzbuună pe toți și-i domină moral, se ridică deasupra lor și capătă un fel de superioritate pe care n-o poate dobândi nicicum altfel în timpul vieții. Abia atunci, după, îi va veni ei vremea să dea replică tuturor, să-și ia revanșa pentru toate.

Dar nu se grăbește de loc să facă pasul spre acel timp, lasă să fie cât mai târziu, poate n-or mucegai prea tare baticurile și plăpumile din pod. Chiar dacă e totuși oarecum bolnavă, nu se gândește că chiar ar putea avea ceva grav. I se aduc rezultatele la analize și se uită ca mâța în calendar la ele apoi cere sprijin de la doamnele mai cu carte. Ce înseamnă asta colesterol? Adică ai prea multă grăsime, deși esti atât de slabă. Nu mai trebuie să mănânci slănină și nici măcar ulei. Aaaa! D-apoi dacă sarmalele nu înțoață în ulei nici nu vreau să le văd! Ce mâncare e aceea, seacă, fără ulei. Numi place. Dar trebuie să ții regim că altfel te doare ficatul și cine știe ce mai pățești. Dar ea știe singură până unde trebuie să ia în serios aceste primejdii. Mai mult, ar vrea să-i sperie pe cei de acasă, mai ales pe bărbat-su că are ceva grav și să-l vadă că vine pe la ea cu bunătați și mai ales, cu o leacă de spaimă și cu grijă de ea ca să nu moară. Dar nu știe cum să facă asta, căci el e mai mult cu rachiul în cap și n-are grija ei, mai ales de când nu mai merge la servicii, la vagoane, unde a lucrat niște ani. Acum e la pensie și mai mult pe la crâșmă-și face veacul. Dar întotdeauna a fost așa bețiv și indiferent? Da, așa fost mai mereu de când s-au luat că ea era copchilă tânără de 16 ani și habar n-avea de nimic. Maică-sa a măritat-o mai mult cu sila că el era băiat orfan și stătea pe lângă casa lor și ajută la treburi că murise taică-su demult și nu aveau bărbat la casă. Și maică-sa așa s-a gândit că e bine să aibă un bărbat la casă și să nu-l piardă, să se ducă în lume pe undeva. Și mai mult cu sila a dat-o de nevastă doar cu o cununiță pe cap și un vâl scurt cum era pe atunci în vremuri grele de lipsuri și s-a trezit măritată. Dar vreo doi ani n-a vrut să se culce cu el că țița ca din gură de șarpe când se apropia că încă se mai juca cu păpușile. Dar nici el nu s-a grăbit că nu era copt. Târziu abia s-o luat de adevăratelea ca om cu femeia lui după ce or venit de o petrecere și el era cu chef și o apucat-o mai tare că avea poftă... da nu i-o plăcut niciodată treaba asta că el nu știa cum s-o ia, s-o

drăgălească, doar venea amețit și se suia pe ea ca un buhai, ci hai, hai fără nici o plăcere, ba încă, nu o dată, cu durere.

Dar o dată și o dată avea să afle și ea ce e plăcerea de om, însă mult mai târziu când i-o spus un doctor că avea 40 de kile de slabă de era și i-a zis doctorul că se usucă pe picioare de sete. Cum de sete, ce, nu bea apă? Nu de astfel de sete, sete de dragoste, da ea nu știa cum vine asta. Iar doctorul i-o hotărât foarte serios să-și găsească un draguț cu care să înțeleagă și ea cum e să ai plăcere de bărbat. La început a răs, s-a mirat, s-a sfiit, apoi când a văzut că slăbește și pică de pe picioare i-a ieșit norocul în cale și a aflat și ea cum e să-ți placă să te culci cu omul. Era un pădurar care mai venea pe la ei când al ei era plecat la lucru și așa a aflat ea dulceața trupului pe care nici n-o bănuia. În trei luni s-a îngrășat la 70 de kilograme și arăta ca o căpșună coaptă din grădina de-i era mai mare dragul să uite în oglindă. Asta și fiindcă probabil îl așteptai cu mâncare bună! Da, făceam fel de fel de bunătați când știam că vine el și era viața în sfârșit frumoasă. Dar a trecut și totul s-a întors așa cum era....

Il sună iar pe omul ei, poate, poate îl va prinde acasă și treaz să-i spună că, uite ce au spus doctorii, că are ceva serios: colesterol și că el trebuie să aibă grijă de ea de acum. De la o vreme îi vine altă idee în minte și o roagă pe o doamnă mai răsărită din salon care, fiind cu carte, știe să vorbească pe limba doctorilor, să sune ea și să-l prindă pe bărbat și să-i spună că e doctoriță sau asistentă și să-i spună cât e de serioasă boala nevestei lui și că trebuie să vină la ea să-i aducă bunătați, înghețată și portocale. De gura ei doamna în cauză ia telefonul și stă niște minute agățată de el gândindu-se în timpul asta cum să facă să iasă din încurcătură fără să trebuiască să mintă și să joace acest teatru ieftin. Dar nu-i vine în cap însă are noroc că moșul nu

răspunde și-i poate da înapoi telefonul cu regret că doar a avut toată bunăvoința dar dacă nu răspunde ce poate să facă? Gândindu-se la el, Ileana povestește cum au ei acum două televizoare acolo în satul lor din adâncul depărtat al Moldovei unde până cu nu mulți ani urmă nici nu urca lumina electrică. Acum stă fiecare în camera lui, spate în spate la soba care dă în amândouă odăile și se uita la televizorul său plătit de fiecare din banii lui. Că de acum au fiecare venitul minim și ceva pensie și s-au domnit. Ea are un cablu cu mai multe canale, Acasă și Pro TV și Canal D și Euforia și mai câteva dar se uită la emisiuni cu „Iartă-mă” și altele asemenea unde se plânge din belșug. Iar el are numai Sport și Știri si ceva cu filme cu bătaii și gata și al lui nici nu e color, ci doar alb-negru că lui îi ajunge. Uneori dacă vrea și el să vadă ceva de pe canalul ei îl primește dar îl pune să plătească partea lui de contribuție din banii lui. Dar acum precis că doarme în fotoliu și televizorul merge singur si consumă lumină degeaba dacă ea nu e acasă!

Bun, dar n-are copii? Ba are, cum să n-aibă, are 6 băieți. Șase? Și unde sunt toți de nu se văd? Fiecare în lumea lui, la treaba lui, pe la București și prin alte părți unde au găsit servicii, ba vreo doi sunt în Spania, departe și numai unul e în sat cu ea și are magazin și sunt tare ocupați și el și nora. Și nu te împaci bine cu nora? Ba mă împac, de ce să zic că nu. Dar de ce nu o suni și nu te sună să vadă ce faci, cum te simți și să-ți aducă ce-ți trebuie. Ei cu treburile lor. Apoi după ce se gândește și tace o vreme pe un gând greu de rostit, se hotărăște și dă drumul la poveste că dacă n-o spune acum, când mai are ocazia să se ușureze de apăsarea atâtor gânduri? Că la popă degeaba ar încerca că el o întreabă numa dacă a postit și dacă s-a certat cu vecina și gata îi dă dezlegarea și altul la rând.

Oftează și spune. Totul se trage de la pălărie. Ce pălărie, femeie, nu ești în toate apele tale? Da, așa cum vă spun. Băiatul ăsta care mi-e cel mai drag... Da nu cumva ăsta-i din vremea ceea când aveai 70 de kilograme și-ți părea viața dulce ca mierea? Ei despre asta nu pot să grăiesc acum, arată Ileana că mai există totuși secrete care nu pot fi rostite cu nici un chip. Dară, băiatul asta a fost cel mai cuminte și ascultător și dragăstos ca o fată și ce-i spuneam aia făcea, nu-mi ieșea niciodată din cuvânt și așa simțeam și eu că am un suflet aproape de mine. Da când o crescut flăcău mare a trebuit să-și cate și el de lucru și s-o dus departe, tocmai

la mină, la Petroșani că pe aici, pe la noi ce să găsească de lucru. Și acolo s-o cunoscut cu o fată, tare cuminte și de familie bună, fată de învățători, cu carte și harnică și iubitoare și venea cică la dânsul cu mâncare la lucru și-i lua cămășile și le spăla și le aducea călcatе și se împăcau tare bine. Și într-o vreme el mi-o scris că ar vrea să se însoare cu dânsa că-i fată bună și așa și pe dincolo și dacă îi dau aprobarea. Eu i-am zis să-mi trimită o fotografie a ei să văd și eu cum arată, dacă are să-mi placă și mie că de, chiar dacă nu eu aveam să trăiesc cu dânsa da tot trebuia să mă fălesc și eu în fața satului cu nora mea și trebuia să fie cum se cuvine. Asta pentru că m-o întrebat, că ceilalți dacă erau mai reci și nu m-or întrebat, or făcut fiecare cum i-o tăiat capul si n-or ținut cont de părerea mea. Dar dacă el era mai ascultător și m-o întrebat i-am cerut poză. Și mi-o trimis o poză și când am văzut-o am crezut că turbez de furie. Fata, frumușică, ce-i drept și curățică, avea pe cap o pălărie mare, neagră. Păi ce, mie-mi trebuia noră cu pălărie să mă rădă tot satul? Și ce, asta daca umblă cu pălărie are să știe să facă o mămăligă sau să prăsească în grădină? Inseamnă că e o cucoană leneșă și cu ifose și care precis o să-l înșele pe băietul meu că știu noi cum e. Și nu i-am dat voie să se însoare cu ea. I-am scris înapoi să nu cumva să-mi aducă pramatia asta la casa mea. Dar nu i-am spus de ce, doar așa, că nu vreau eu. Și băiatul m-o ascultat și o rărit-o cu dânsa și apoi o venit cu totul acasă și o găsit aici de lucru. Iar eu i-am căutat fată de însurat și am găsit-o pe asta din satul vecin, voinică, harnică, fără pălărie și am și stabilit iute nunta cu ea. Dar el totuși suferea după ceea cu pălărie și nu s-o putut abține si i-o scris să vină în sat la noi la data nunții dar nu i-o scris de ce. Că i-o fost, pe semne, greu să-i spună direct că se însoară cu alta. Și ea, nici una nici două, s-o pus pe tren și o venit tocmai până la noi aici, în fundul lumii și când o ajuns, el nu era acasă, era dus la mireasă să rămână acolo peste noapte că nu s-o gândit că astalaltă chiar are să vină până aici. Și atunci am văzut-o pe fata asta, era așa de frumușică și de blândă și n-avea nici o pălărie că după aceea am aflat că pălăria era de la fotograf, nu era a ei. Și era așa de simțită că a adus cadouri și pentru el și pentru mine, iaca a știut și mi-o adus o basma din cele mai frumoase, mari, de mătase cu flori roșii cum n-am mai avut eu vreodată. Până și pentru moșu meu o adus o cămeșă frumoasă și scumpă cum nu ș-o luat el niciodată. Și vorbea așa de frumos și de blând și era așa de

săritoare. Când am chemat-o în casă și i-am dat să se spele și am chemat-o la masă, ea a sărit repede, așa obosită cum era de pe tren, să pună masa și apoi să spele vasele și tot întreba unde-i Vasălică. Și eu nu știam cum să-i spun și când o venit vecina Catrina în ogradă și-o întrebat ceva despre nuntă, fata a înțeles că Vasălică se însoară. Și așa de amarnic o pornit a plânge că se scutura cămeșă pe dânsa. Până o plecat o tot plâns într-una că n-o vrut să steie la nuntă, așa cum ar fi vrut el sau măcar să-l aștepte să-și ia ramas bun. O întrebat când e trenul și eu am vrut să-i plătesc biletul înapoi că mi-era jale pentru dânsa că mă sâmțeam cu musca pe căciulă că din cauza pozei cu pălărie i-am stricat fetei viața. Dar n-o vrut nici să mă lase să-i ieu bilet nici să ia mâncare pe drum cum i-am pregătit și așa plângând o plecat la tren. Și acum, după atâția ani, tot o văd cum stătea la geamul trenului și lăcrăma din belșug și avea niște ochi albaștri așa de frumoși cum n-aveam să mai văd vreodată...

După ce tace și suspină o vreme și-și sterge ochii cu un colț de năframă, continuă. Ea precis ar fi venit la mine la spital și mi-ar fi adus bunătați cum vin la voi, la toate, fete și nurori și nepoate și mi-ar fi dat telefon să mă întrebe de sănătate, dar nora asta de-am ales-o eu n-are niciodată timp pentru mine, e așa de ocupată cu magazinul ei, cu viața ei, cu copiii ei, cu drumurile ei și, de fapt e și cam rece de felul ei. E harnică, n-am ce spune și nu se ceartă cu băietul, dar nici nu-l iubește așa de tare cum l-a iubit aceea cu pălărie și nici el n-o iubește așa de mult. Trăiesc împreună viața, ca omul cu femeia lui, dar nu arde focul cela ce era atunci cu fata aceea pe care eu am alungat-o de proastă ce am fost. Acum ce să mai fac, asta a fost, doar să-mi duc păcatele și poate dacă dau de pomană la tot satul poate că n-are să fie așa de greu pe lumea cealaltă cum mă gândesc că poate să fie după păcatul cel mare pe care l-am făcut de am strâcat viața băietului și a fetei și, iată, chiar și pe mea... Ileană, dar ce-ar fi să-ți cumperi și tu o pălărie ca să scapi de gândul asta și barem să vezi și tu cum îți stă?

Tace și râde amar într-un dinte și zice apoi: da, poate să dau de pomană și o pălărie sau să cumpăr și să dau de pomană câte o pălărie la toate cumetrele din sat să pice alea jos de mirare că ce m-o apucat! Râde singură și oftează adânc și apoi mai încearcă telefonul și la un număr și la altul, dar știe că e degeaba și adoarme într-un sfârșit, visând o fată cu ochi albaștri și cu pălărie.

LUCIA OLARU NENATI

DOCUMENTELE CONTINUTĂȚII

(De ce) mereu Miorița?

(IX)

Pentru că dedesubtul ei e mortificat, cauza înfățișării încă inedite a omului, care nu mai seamănă cu cel de acum cincizeci de ani, se datorește acestor ani și, dacă nu e conștientizată, măcar e intuită și pe drept atribuită unei îndelungate înfrânări care l-a ținut pe om în lanț și i-a stopat în fașă elanul, în special cel spre înavuțire, țelul principal al fiecărui muritor de rând, înfrânare urmată de o eliberare bruscă și brutală care a însemnat o dezorientare generală incapabilă de altceva decât de violență și de nevoia acută de a acapara rapid ceea ce nu i-a fost îngăduit să aibă altfel înainte. Metafora *să scoți bani și din piatră seacă* a devenit un deziderat concret, un scop real, palpabil, o practică profitabilă. De aici, o nouă structurare de interese, poziții și mijloace tot mai oneroase consumate sub ochii noștri, mișcare radicalistă pornită să detașeze rapid unele de altele noile categorii de oameni, suprapunându-le și subordonându-le unele altora pe criterii diferite de cele ale regimului de tristă amintire. Deosebiri fundamentale, asemănări fundamentale, iar în interiorul acestora degradingolada de care aminteam. (Dar dacă, și-am să pun între paranteze fraza care urmează, în speranța că ne vom jena mai puțin de ea, dacă – alunecând ușor spre altceva – ne doare într-adevăr vreo neputință, aceasta ar fi cauzată de slugărnicie, de ploconirea care încă din trecutul de restricte ne-a aplecat în fața celor trei imperii care ne sufocau și care ploconire, acum, mai mult decât înainte, ne-a încovoiat până la pământ în fața *Apusului* care, văzându-ne atât de slăbiți de lunga boală în care zăcusem, ne-a incitat și ne-a ademenit fie la *mezelicurile* de la masa lui, fie la resturile oferite la preț redus.) Știm asta, dar nu e numai păcatul nostru. Atributul balcanic luat la propriu nu cuprinde nimic jignitor, dar luat altfel înseamnă altceva. Bine însă că nu e carpatic, fiindcă, și tot de știut și de reținut, carpatic semnifică și altceva, totdeauna numai spre bine. Se spune că în munții noștri sălășluiește din vremuri imemorabile un duh care uneori se și întrupează, un rotund dens de ceață care colindă peste tot, prenumele lui e chiar Negúru, care îi simte pe cei intrați în munți cu gânduri necurate și-i ucide. Întâi le ia mințile, apoi îi lasă să rătăcească până ce sfârșesc înfometaji, și istoviți și nebuni. Mărturie stau oasele de oameni întâlnite din loc în loc. Un memento pe adresa blasfemiatorilor care întinează comorile de suflet ale munților și, în speță, și ale *Mioriței*? Să spunem că așa va fi în continuare. Este o dorință ucigașă, dar pe măsura celei a lor, aceea de a ucide patria, ideea de patrie, de limbă și de neam. Dar noi ne recunoaștem balcanismul și nu insistăm acum asupra unor argumente care ne-ar disculpa măcar parțial de rușinoasa boală, nici nu ne lăsăm mângâiați de faptul că și alții sunt suferinzi. Rămânem însă neclintii în certitudinile noastre, între care și aceea că suntem un neam intrat în istorie nu prin învârtiri de manivelă sau prin apăsări pe unele butoane de pornire ascunse pe undeva. Alături de muncă, în dese cazuri și de luptă, ne-a caracterizat și jertfa. Mântuitorul ne-a dat pildă că jertfirea pentru binele oamenilor și din iubire pentru oameni este tot bucurie, iar ciobănașul a împărtășit această bucurie, deși era într-o dilemă de tragic sublim. Pe de o parte, era copleșit de dragostea de viață, pe de alta, de datoria de a împlini *datul*, de a se jertfi

pentru semenii. A optat pentru cea de-a doua și cu atât mai înălțător, prin biruința fără crâcnire a întâiului său imbold, este ultimul său gest al vieții de pământean. Un paradox? Ar fi un paradox de gradul absolutului. Mai poate fi vorba aici în cadrul unei lupte interioare de proporții epopeice de fatalism și fatalitate, cu toate că acestea exultă o imensă măreție și frumusețe și o bucurie nepământeană? Și, legat de aceasta, ar mai fi de știut că fiind un popor de neam mare, creștin încă din naștere, ne-am asumat și rigurozitatea unor precepte aparent dure din Sfintele Scripturi. Deși suntem preocupați mult de viitor, dar nu într-atât încât să-l tragem după noi și cu buricul netăiat, fără trecut, fără cinstirea cu care suntem datori bătrânilor noștri – cum cere unul dintre precepte – nu putem și nu putem ființa de acum înainte. Ne place să le purtăm zi-noapte în spate binecuvântata povară–comoară, talisman pentru toate necazurile și durerile, balsam de putere, de sănătate și de iubire lăsată moștenire nouă spre a o revărsa la rândul nostru peste semenii și urmașii noștri. Și, de asemenea, cu toate că am mai spus-o, nu putem trăi nici fără tainele a căror dezlegare ne ține mereu cugetul treaz, fără noianul de gânduri, visuri, iluzii și speranțe, fiecare dintre acestea mai mare și mai multă decât noianul de lucruri și treburi zilnice, și care, cu bucurii și succese, dar și cu dezamăgiri, ne îmbogățesc viața cu belșugul lor. Iar dacă tot ne-am pus inima în palmă spre a-i lăsa pe toți să citească în ea, să spunem și că nu putem trăi fără ce avem dintre toate mai prețios în noi, buchetul de simțăminte dintre care se detașează credința, iubirea și dragostea pentru frumos revărsată în toate celelalte. Doamne, ce bogați suntem, ce mare avere avem! Din păcate, și spre dezoanarea omului din noi, a celui însuflețit de suflarea Domnului, multe dintre cuvintele care găzduiau atât de adâncile sentimente de mare bucurie și de înălțare, de smerenie, bunătate, milă, blândețe și atâtea altele s-au golit sau sunt în curs de a se goli de sensuri și de a intra pe drumul fără întoarcere al cărțoiailor îndesate de cuvinte rămase de căruță, arhaisme, fosile nici măcar studiate. Explicații, justificări se pot aduce la nesfârșit, dar de neiertat rămân ingerințele acestor pretinși semenii ai noștri în sufletul nostru și încercările cu barda ale acestor fii vitregi ai lumii de a impune arbitrar puncte de vedere străine și contrare omului ca ființă cu o dublă determinare, →

ȘTEFAN GOANȚĂ

dumnezeiască și pământească. Acești pretinși semeni fiind cine? Pretinși cărturari însăilați în grabă, dar cu cașul încă la gură, apucați de o virulentă diaree verbală și trimiși de propriile ambiții să se căpătuiască în vreun fel, trecând fie și peste cadavre, indivizi care, printre altele, ignoră până și aspirația de dintotdeauna a omului, visul lui suprem în numele căruia a înălțat piramide, a schingiuit până și morții mumificându-i, a încercat cele mai năstrușnice elixire pentru aflarea secretului înveșnicirii, a obținerii vieții celei fără de moarte. Și acum, când jertfa supremă a Mântuitorului le-a arătat tuturor calea, când pământeni înșiși, sub imperiul aspirațiilor lor de a trăi încă din timpul vieții pământești măcar aievea minunea visată și și-a plâsmuit prin ciobănașul mioritic o replică măcar iluzorie apropiată de Marea Jertfă, tocmai acum s-au repezit neaveniții să spurce aspirațiile care îi trăiau pe oameni, ucigând mituri, încercând să coboare omul la rangul de vietate biologică exclusiv a pământului, insensibilă, în afara mării vieți spirituale hărăzită numai omului. Până și nașterea, moartea și înmormântarea, procese naturale și încă în acțiune până la înlocuirea lor cu sofisticata clonare și cu eutanasierea și incinerarea strict controlate și aplicate *volens-nolens* în interesul comunității, și în care încă existau măcar două adevăruri certe, nou-născutul și mortul, până când și acestea deveniseră deja treburi de carnețel care, odată rezolvate la rece cu lacrimi cumpărate din piață, pentru că cele din producția proprie a sufletului fuseseră de mult confiscate de trup și se și epuizaseră, până și acestea apucaseră pe făgașe civilizate. Nu mai vorbim de așteptatele bucurii aduse de marile sărbători religioase sau de cele mirene, cum ar fi nunta sau botezul, se transformaseră în cadrul radicalului proces de dezumanizare spirituală în debușeuri comerciale în care deconectantul, singura rațiune, deși îndoielnic și conjunctural, câștigase suficient de mult în simplitate și trivialitate pentru a fi unanim receptat. Cinica robotizare înainta cu pași repezi, înglobând și preoții și asistența conjuncturală și ea în curs de robotizare, și slujbele și jelanile de porunceală încă funcționale până la introducerea benzilor de magnetofon sau înlocuirea definitivă. O soartă similară se rezervă și râsul și plânsului care, cu mult înainte, își dovediseră *inutilitatea* practică și, aidoma lor, și deliciilor frumuseților din toate artele brutale, dar necesar înlocuite prin confecții tehnice ieftine și cu o rentabilitate necontrolabilă. Toate, se înțelege, pe seama amorfizării oamenilor după modelul peștilor, al vrăbiilor, al râmelor și găzelor și al secătuirii pământului devenit prea mic și insuficient din toate punctele de vedere pentru noile generații de făcători. Vreți exemple de la atât de îndrăgita până acum natură în sprijinul afirmațiilor de mai sus? Urmăriți fulgii diafani de nea și picăturile de ploaie rivalizând cu bobitele de cristal care, căzând pe pământ, se omogenizează cu mocirla, cu țărâna, născând împreună noroiul. E singurul mod de a fi conservate, de a mai exista. La fel și oamenii. *Modus vivendi* al lor va fi grămada.

În virtutea împlinirii acestor deziderate să fi năvălit înșcolății de vitrină, precursorii ucigași de suflete pomeniți și ei mai sus, cu primele lor măsuri de radicalizare, de curățire a sufletelor și de proeminentizare până peste limite a părților perechilor antonimice până la uciderea acestora una de către alta, așa cum s-a întâmplat cu cei doi șerpi băgați sub un clopot de sticlă și care au sfârșit amândoi înghițindu-se unul pe altul și dispărând? În virtutea acestor împliniri să fi apărut dumnealor tocmai acum? Nu puteau veni mai înainte, pe

Ion Tămâian, *Paradă*

vremea lui albe bătău, când ar fi avut cu cine să se ia de piept și cine să dea cu ei de pământ? Oricum, exclusivismul lor în dauna admiterii varietății nu a caracterizat niciodată oamenii întregi. A fost, dacă a fost, un atribut al oamenilor mici, mărginiți și posesivi, a căror minte, prea ocupată cu alte treburi, n-a putut cuprinde și alternative.

În ciuda minții tot mai țipătoare, mai cuprinzătoare și mai ascuțită decât briciul, pusă să croiască și să răscroiască altfel lumea față de cum fusese până ieri, pentru ca mâine s-o ia din nou la croit și la răscroit, altfel decât fusese până azi, iar poimaine..., în ciuda atâtor deșteptăciuni și prostii siluite să trăiască în devălmășie, oamenii au trezit o întrebare de care nimeni n-ar fi avut nevoie. La ce bun, bre? Și s-a adevărit încă o dată, că dumnealor, înșișiăștia prea căpoși, în ciuda atâtor faceri și defaceri, n-au știut niciodată ce să facă din viața lor, cu viața lor, decât din îngustul lor punct de vedere. De fapt nici cu a lor, nici cu a altora, de care s-au legat mai mult decât de a lor. Și, la urma urmelor, fiindcă o întrebare naște alte întrebări, chiar ar fi fost nevoie să știe cineva nu numai ei ce trebuie să facă acel altcineva? Ar fi știut cineva să dascălească grămada amorfă, spunându-i fiecărui ins din ea: tu fă asta, tu fă asta, tu, că ești mai prost, fă numai asta? Mai important decât toate ar fi fost dacă un alt cineva i-ar fi ascultat pe alde cinevaăștia. Totuși, de pildă, chestia cu iertarea și toleranța știute de toți și socotite că ar fi secretele armoniei universale cui i-a folosit? Cine a făcut din ea literă de Evanghelie? Măcar să se fi învrednicit să știe că preceptul era de mult acolo. Și să facă tocmai acum când, Doamne, ferește și apără de încâlceala în care te învârtiseși? Adică tu, un biet ăla ca tine, cu capul plesnind de grijă, începând cu aia că se cam vede fundul gol al sacului de mălai, tu să le porți de grijă și gândăniilor cu două picioare numite oameni de pe boșorogul de pământ? Și de ce să-i porți când soluția a fost gata găsită? Să ne mai țină boșorogenia sa măcar până la secerat, să vedem și cum arată la gust pâinea nouă și pe urmă, cum se zice, valea! Ne luăm tâlpășița de pe aici. Cu cățel, cu purcel, ne luăm catrafusele și plecăm spre alte meleaguri, alte stele. Suntem pricepuți la multe, în special la a dărâma, încropim ceva și, când e vorba de o facere nouă, suntem harnici, ascultători, ne împăcăm și cu traiul în genunchi, așa că ne aciuăm noi pe undeva. Că nu sunt mijloace de circulație? Nu sunt, dar până la seceratul ăsta, dacă nu la ăsta, la celălalt, și nici la celălalt până la... avem timp să mai vedem.

Liebling, septembrie 2010

Convorbiri duhovnicești

cu Î.P.S. Arhiepiscop Ioan Selejan

al Episcopiei Covasnei și Harghitei

„Mântuitorul vine și liniștește furtuna”

L.C.: În continuare, Înaltpreasfințite Părinte Arhiepiscop, mă voi opri la câteva pericope evanghelice și vă rog să explicați unele semnificații ale acestora. Încep cu pericopa evanghelică de la Sfântul Apostol Luca, cap. V, 1-10, cunoscută sub numele de „Pescuirea minunată”: *În vremea ace-
ea ședea Iisus lângă lacul Gheniza-retului și a văzut două corăbii oprite lângă țârm, iar pescarii ieșiseră din ele și-și spălau mrețele. Intrând în corabia care era a lui Simon, l-a rugat să-o depărteze puțin de la uscat; apoi șezând în corabie, învăța din ea mulțimile. Iar când a terminat de vorbit, i-a zis lui Simon: „Depărtează-o la adânc și aruncați mrețele voastre, ca să pescuiți”. Atunci, răspunzând Si-mon, I-a zis: „Învățătorule, toată noaptea ne-am ostenit și nimic n-am prins; dar la porunca Ta, voi arunca mreaja”. Și, făcând ei așa, au prins multe mări de pești, încât li se rupeau mrețele. Deci au făcut semn to-varășilor, care erau în cealaltă corabie, ca să vină să le ajute. Și au venit și au umplut amândouă corăbiile, de erau gata să se scufunde. Iar Simon Petru, văzând aceasta, a căzut la picioarele lui Iisus și I-a zis: „Du-Te de la mine, Doamne, căci sunt om păcătos”; pentru că îl cuprinsese spaima pe el și pe toți care erau cu el, din pricina pescuitului atator pești pe care îi prinseseră; tot așa și pe Iacob și pe Ioan, fiii lui Zevedeu, care erau to-varășii lui Simon. Atunci Iisus a zis către Simon: „Nu-ți fie frică; de acum înainte vei fi pescar de oameni”.*

Vă rog, să realizați și o localizare a lacului Ghenizaretului din Țara Sfântă.

Î.P.S. Ioan: Da, mai întâi să fac precizarea în legătură cu locul unde se întâmplă această minune, la acest lac al Ghenizaretului, la această mare a Tiberiadei, această mare a Galileii. Deci practic, această minune se întâmplă în ținutul Galileii, în nordul Țării Sfinte.

Aș vrea să fac o precizare: nu este nici mare, nici lac, ci este o configurație hidrologică, geografică cu totul deosebită care s-a format pe cursul râului Iordanului, pe apa Iordanului. Iordanul izvorăște din Muntele Hermonului, care azi se află în Liban, și la un moment dat se creează un luciul de apă, sub formă de lac, care are o lungime de 21 km, o lățime de aproximativ 12 km, având o suprafață, aproximativ de 65 km pătrați și o adâncime maximă de 45 metri. Această mare a Galileii, cum i se spune, luciul ei de apă se află la o cotă de 220 de metri sub nivelul oceanului planetar, sub nivelul Mării Mediterane. Având această adâncime, putem să ne dăm seama de ce, într-adevăr, atunci când apostolii erau în corabie, când era furtună foarte puternică, ei erau sperați. **Mântuitorul vine și liniștește furtuna.** Deci aveau de ce să se teamă, pentru că nu este vorba despre un lac așa de mic, ci despre unul care are o adâncime de 45 de metri.

L.C.: Ce sensuri duhovnicești deosebite are această sfântă evanghelică?

Î.P.S. Ioan: Da, să revenim la contextul evangheliei. Aceasta, în calendarele noastre ortodoxe, poartă numele, așa cum ați spus, de „Pescuirea minunată”. Să vedem cât de minunată este această pescuire, pentru că, în general, suntem tentați să ne oprim doar asupra faptului că Mântuitorul îi poruncește Sfântului Apostol Petru să arunce mreaja mai adânc, să tragă barca în larg. Sf. Apostol Petru îi spune că toată noaptea a încercat să prindă pește, că n-a prins, dar „după cuvântul Tău, spune Sfântul Apostol Petru, voi arunca mreaja”. Se prinde o mulțime de pești. Sf. Apostol Petru cu fratele său Andrei și în apropiere fiind cealaltă corabie cu Sfinții Apostoli Ioan și Iacob, toți rămân uimiți, surprinși, văd o minune a prinderii acestor pești.

Acesta este aspectul văzut al minunii, dar eu consider că cea mai mare minune care s-a produs în acest context a fost că prin această prindere a peștilor, omul, iată, la porunca lui Dumnezeu, **prin ascultare, prinde acești pești**, însă în acest moment se întâmplă ceva. Practic, Sfântul Apostol Petru, uimit în fața acestei minuni, îi spune lui Dumnezeu, Mântuitorului nostru Iisus Hristos: „Doamne, pleacă de la mine, că sunt om păcătos!” **Iată deci recunoștința omului în fața lui Dumnezeu și a milelor Sale.** Cât de mici suntem noi în fața lui Dumnezeu și în fața lucrării lui Dumnezeu! Că nimic nu putem face fără Dumnezeu: toată noaptea, când e

timp favorabil pentru a prinde pește, nu au reușit să prindă. Nimic nu poți să faci fără Dumnezeu.

Aici, prin această minune, Mântuitorul, practic El, îi prinde pe apostoli în mreaja Sa duhovnicească. Prin urmare, apostolii prind pește, iar **Mântuitorul aruncă o altă mreajă, anume aceea a ascultării.** Dacă Apostolul n-ar fi ascultat, n-ar fi prins pește. Deci Mântuitorul aruncă mreaja duhovnicească și-i prinde pe apostoli în această mreajă.

Pe de altă parte, apostolii, Apostolul Petru, cel care este în primul plan, îl prinde pe Dumnezeu. Iată, pe de o parte, omul prinde pește, Dumnezeu îl prinde pe om și, în alt context, omul îl prinde pe Dumnezeu. Dumnezeu se lasă și El prins de om. **Dumnezeu se lasă prins de om.** Aici, zic eu că **este marea pescuire**, aici e marea prindere, când Dumnezeu reușește din nou să-l ia pe omul căzut și să-l prindă în mreaja Sa duhovnicească și, în același timp, Hristos, Fiul lui Dumnezeu, se lasă prins de om în mreaja puținei sale credințe. De aceea eu zic că **unul din mesajele acestei sfinte evanghelii este acela al ascultării.** Din ascultare decurg apoi toate celelalte virtuți ale credinței și ale vieții noastre în Hristos.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, peștele este un cuvânt care apare în multe locuri din *Biblie*. Putem spune că peștele este un simbol aparte în cărțile religioase. De ce?

Î.P.S. Ioan: Da, pe lângă faptul că activitatea Mântuitorului s-a desfășurat în mare parte în contextul acestei mări a Galileii, iar peștele era hrana obișnuită, eu cred că nu întâmplător în limba greacă, peștele are numele **ihțis**. Creștinii din primele veacuri au luat fiecare literă din acest cuvânt grecesc și au descoperit fața unei taine hristologice. Luând fiecare literă în parte, fiecare literă desemna un cuvânt care s-ar traduce în limba română: **„Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu – Mântuitor”**. Așa se face că, spun scrierile vechi ale noastre creștine, că atunci când, în epoca prigoanelor, doi creștini se întâlneau și nu știau unul despre celălalt că este creștin, se spune că pe pulberea pământului, desena un pește și dacă celălalt era creștin, își dădea seama că această parolă sfântă se adresează și lui. Atunci imediat intrau într-o sfântă conversație duhovnicească, bucurându-se că amândoi sunt în aceeași credință a lui Hristos, Fiul lui Dumnezeu, care este Mântuitorul nostru al tuturor.

LUMINIȚA CORNEA

Foto: ÎPS Ioan, la Mănăstirea Mărcuș, Covasna

Pod de aur peste suferințele lui **Radu Gyr**

I-o fi făcut oare Domnul din suferință „pod de aur, pod înalt?”. Suferitorului pentru vers și credință, Radu Gyr, poetul condamnat la moarte pentru o poezie. „Ridică-te, Gheorghe, ridică-te, Ioane!, poezia care a fost tradusă în frica proapsăt instalațiilor la putere comuniști drept un manifest, o instigare la revoltă. Nu pentru aceasta a fost scrisă, dar poporul din care, iată, s-au mai ridicat și martiri, avea nevoie de o astfel de trezire, căci somnul care a urmat a fost plin de suferință.

Mă tot gândesc: o fi ajuns Radu Gyr să aibă o velință călduroasă din zefirul Raiului după ce a strâns în oase atâta umezeală și frig de temință încât nici verile toride din libertate nu l-au mai încălzit? Toate întrebările acestea mi se scurg mereu spre „da”-ul răsplătirilor lui Hristos. Și iar îmi roiesc în minte, după ce am intrat recent în casa fiicei poetului, la împlinirea a 35 de ani de la plecarea dincolo a poetului. La 29 aprilie 1975 i-au tăcut inima și pana puternicului și sensibilului Radu Gyr, după ce anii de repetate închisori - aproape 20 - i-au grăbit sfârșitul pământesc.

În urma lui, o viață de scris și de povestit, dar și o operă uriașă, necunoscută pe deplin nici astăzi de publicul larg. Câți știu oare că Radu Gyr a fost un scriitor atât de prolific încât a lăsat în urmă peste zece volume? Voce polifonică, a abordat nu doar tema durerilor carcerale în care a excelat, ci și poezie pentru copii, de dragoste, religioasă, de război, balade. A scris, de asemenea, dramaturgie, articole de presă, cronici de teatru și eseuri de un extrem rafinament.

Recitalul

Primăvara se înstăpânise complet peste cartierul bucureștean Drumul Taberei și peste strada Cetatea Histriei când am ajuns acasă la fiica lui Radu Gyr. Acolo, într-un apartament de bloc, am avut bucuria de a face o vizită ca un pelerinaj. De câte ori, trecând pe străduța aceea spre locuința mea situată până nu de mult la doar câteva sute de metri, n-am trecut fără să mă fi gândit că pot călca pe unde altădată a călcat Radu

Gyr! Poetul își vizita fiica, ginerele și nepotul la sfârșit de săptămână și lucra adesea în casa lor.

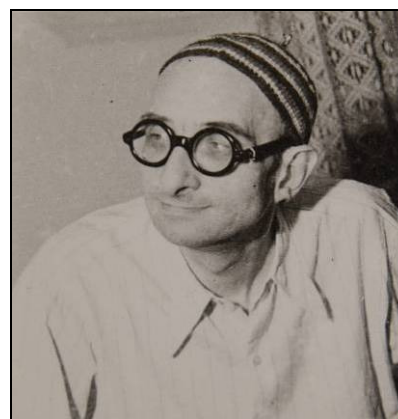
Doamna Simona Popa - Mona, cum îi spune soțul - întâmpină anotimpul cu o ușoară astenie, dar pe noi cu multă ospitalitate și căldură sufletească. Ne introduce în atmosfera rememorărilor prin poemele pe care are plăcerea să ni le recite. Parcă auzim o acțiță cu voce gravă exersându-și rolul chiar înainte de spectacol. Inflexiunile vocii apasă uneori pe cuvinte dureroase: „lacrimă”, „căderi”, crepuscul stins în piept”... În ochii soțului, Demostene Popa, surprind niște lacrimi. Se gândește probabil la suferințele socrului, la copilăria dureroasă a soției, la câte va fi trăit personal în sânul acestei familii încercate de soartă.

Un mucalit după gratii

Amintirile copilăriei îi sunt însă confuze doamnei Simona Popa, mai ales dacă este vorba să povestească ceva legat de tată. Avea doar șase ani când acesta a fost arestat și închis prima dată. Avem parte însă de alte frânturi de amintiri: „Tatăl meu era o fire foarte mucalită. Era foarte vioi, avea o putere de muncă extraordinară, se așeza dimineața la masa de lucru, la ora 8:30, și scria până seara târziu. Dar în ultima perioadă din viață a fost tracasat fiindcă, având nevoie de bani, a trebuit să publice o traducere a baladei germane sub un alt nume. Nu avea voie să publice nimic după eliberarea din 1964 decât în revista Glasul Patriei. Și asta l-a supărat, l-a măcinat interior. Cred că i-a grăbit și sfârșitul. A mai scris și un articol despre Ion Pillat pe care i l-au deformat, i-au scos anumite fraze și i-au adăugat altele și s-a mâhnit foarte tare atunci. Apoi a mai fost și apariția unei antologii în care un autor răutăcios a spus că Radu Gyr «s-a tăvălit prin iarbă verde», spunând cu aceasta că nu are valoare ca poet”. Intervine domnul Demostene: „De ce nu spui că atunci când te-ai născut a vrut să-ți dea numele Luminița? Nu mai avea nimeni numele acesta!”. „Așa este, a scris și o poezie pentru mine: «Are tata o fetiță, / Pas de vis și mănunchi de crăiță», își amintește fiica poetului. Apoi povestește despre închisori, atât cât are în străfundul inimii care vrea mai mult să uite decât să-și amintească: „Aveam șase ani

Radu Gyr, portret de tinerețe

Radu Gyr, în 1956, după Aiud

când a fost închis prima dată, în 1937. L-au dus întâi la Malmaison, apoi la Jilava și la Brașov... Aici a fost oarecum mai liniștit, l-am și vizitat pentru că dădeau voie copiilor să-și vadă tații. Avea dreptul la hârtie și creion. Scria multă literatură, ne scria și nouă, acasă. Să știți că acolo a scris celebra poezie «Azi noapte Iisus». La Brașov l-am vizitat o dată sau poate de două ori...” →

DANIELA ȘONTICĂ

Vara, după Aiud

Ginerele lui Radu Gyr aduce albume de fotografii, scoate la iveală afișe cu lansări ale cărților socrului său. Privim poze cu poetul abia eliberat de la Aiud, slab, purtând un fes dungat. Pe spatele ei scrie: „Vara, 1956, după Aiud”.

Confesiunile se leagă firesc: „La eliberarea definitivă din închisoare, tata era foarte slab. A rămas cu obiceiul să culegă și firimiturile de pe masă, se gândea la lipsa de mâncare suferită. Dar mai ales a suferit de frig. Nici la 40 de grade nu spunea că îi este cald”.

Radu Gyr, trist, între fiică și soție. În altă poză e cu soția. Întreb despre aceasta și mi se povestesc lucruri frumoase, care în decursul unui destin liniștit, fără sincope, ar fi condus la perpetuarea unei tradiții muzicale în familie. „Mama se numea Florentina, era o femeie foarte frumoasă, l-a adorat pe tata. Cânta la pian. Și-a sacrificat viața pentru el și pentru noi, de fapt, l-a așteptat tot timpul cât a fost în închisoare... Tata era asistent universitar la catedra de estetică și filosofie al lui Mihail Dragomirescu, iar mama era studentă când s-au cunoscut. S-au căsătorit destul de repede după aceea, chiar dacă n-a avut avere nici unul dintre ei. Ea era foarte frumoasă... Tata a iubit-o foarte mult. Tatăl meu, deși s-a născut la Câmpulung Muscel, se considera oltean pentru că la trei ani familia lui s-a mutat la Craiova, iar acolo a fost școala lui de pregătire. S-a format la cenaclul literar condus de Elena Farago. A vrut să studieze vioara, avea talent, toți cei din familia lui pe linie maternă aveau talent, au fost muzicieni. Coco Demetrescu, bunicul, era actor, mama lui era profesoară de pian și avea și o voce frumoasă de mezzosoprană”, povestește cu drag Simona Popa.

„Afară, fiii de deținuți politici!”

Venind vorba de talent și profesii, o întreb cât de greu i-a fost ca fiică de deținut politic. „Mama a avut o soră care ne-a luat la ea, vopsea nasturi, din asta trăia. Ne-a mai ajutat și o soră mai mare a mamei, doctorița Petrescu, care era dentist. Am stat la ea în perioada aceea grea când tata era închis. A fost greu... Eu n-am putut să fac nici o facultate, m-a dat

Ginerele și fiica lui Radu Gyr

afară Alexandra Sidorovici (secretar general al Ministerului Minelor și Petrolului între 1948 și 1958, n.r.) din anul întâi de la Geologie petroliferă. «Afară, toți burghezii, fiii de deținuți, de moșieri și de preoți, afară!» Am fost apoi la pictură, la ceramică, am avut talent, mi-a plăcut și să desenez. Am stat acolo la pictură câțiva ani și pe urmă am intrat la Uniunea Compozitorilor, unde am făcut cartografie muzicală. Am putut să fac asta pentru că avusesem îndrumări muzicale solide de pe vremea liceului făcut la Râmnicu Vâlcea. Eu voiam să studiez pianul, studiasem cu o profesoară foarte exigentă, doamna Ritzki. Dar am avut și voce frumoasă, de mezzosoprană, am moștenit-o pe mama, așa am putut să îmi găsesc un loc în Corala Patriarhiei. Am intrat cu examen în 1953”, povestește Simona Popa.

Solistă în corala Patriarhiei

Dar comuniștii n-au trecut-o cu vederea pe fiica deținutului politic mai ales că voia să cânte la slujbele de la Patriarhie. Securității au sugerat să fie dată afară din cor. Atunci, Nicolae Lungu, celebrul dirijor al corului, a mers la patriarhul Justinian și i-a spus despre problemă. Patriarhul a răspuns că atâta vreme cât este el patriarh fiica lui Radu Gyr nu va fi dată afară. Și așa a fost. A cântat în cor vreme de 40 de ani. „În corul Patriarhiei l-am cunoscut pe soțul meu. Muzica ne-a unit. Iar tradiția muzicală și dragostea de muzică s-a transmis mai departe, pentru că și fiul nostru, Radu-Valentin, este muzician. Are 41 de ani și este prim-dirijor al Filarmonicii Banatul din Timișoara”, mai spune fiica lui Radu Gyr.

Domnul Dinu vine cu două desene făcute în peniță de părintele Arsenie

Papacioc pe spatele cărora sunt niște dedicații foarte frumos scrise, un mesaj prietenesc pentru soții Popa. În urmă cu câțiva ani, cei doi soți au fost la Techirghiol și au mers și la mănăstire. Au spus cine sunt, iar o măicuță l-a înștiințat pe părinte, care a venit în pridvor, bucuros să-i cunoască pe fiica și ginerele lui Radu Gyr. I-a chemat în chilie, le-a citit o rugăciune, au vorbit, iar la sfârșit le-a dăruit desenele acelea.

„Așteptăm ediția critică”

„Așa suntem noi, bătrânii, trăim din amintiri...”, spune domnul Demostene Popa. De bătrâni, nu sunt bătrâni soții Popa, dar amintiri au destule. Unele mai dureroase, altele mai plăcute. Rudenia cu marele poet al temnițelor o duc cu bucurie și mândrie. Putem să adăugăm și cu responsabilitate. S-au străduit și au reeditat toată opera lui Radu Gyr. Nu totdeauna condițiile editoriale au fost favorabile, pentru că nici măcar un poet de talia lui Gyr nu este scutit de sistemul greoi și anapoda al publicării din România. „De acum, așteptăm să apară o ediție critică serioasă, așa cum merită tatăl meu”, ne spune Simona Popa, iar noi îi dăm dreptate.

Uneori, circulă poeme ușor trunchiate, cu versuri mai schioape și asta îi mai supără pe urmașii poetului. „Sunt acele poezii învățate pe de rost în anii de închisoare de deținuți. S-a mai deformat câte un vers, dar acum, că e toată opera lui publicată așa cum a scris-o cu mâna lui, am vrea să fie în circulație poeziile corecte”, spune doamna Popa.

Casa familiei Popa păstrează ca un sîpet moștenirea lăsată de poetul care și-a luat numele de la Dealul Gruului, purtat apoi pe buzele atâtor condamnați a căror singură alinare era recitarea poeziilor lui. Printre libărci, gândaci și păduchi de foc, printre lacăte și zăbrele, Radu Gyr a dat un sens durerilor, încrustând pe pereții sufletelor versuri de revoltă, dar mai ales de îmbărbătare și de speranță.

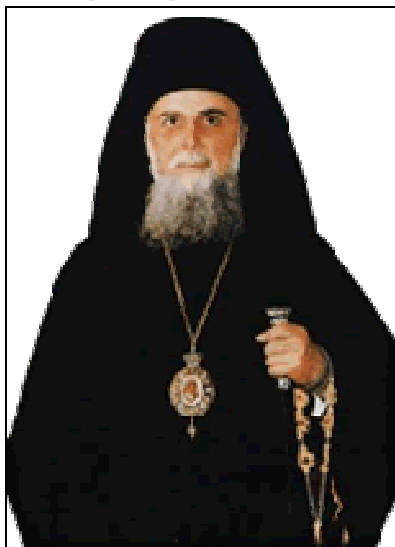
Am închis ușa acelei case cu sentimentul că vreme de un ceas și mai bine am fost suspendați pe un pod deasupra apelor de aur ale vieții lui Radu Gyr.

Convorbiri duhovnicești

Interviu cu Înalt Preasfințitul

Gherasim Cristea

Arhiepiscopul Râmnicului

Reporter: Înalt Preasfinția Voastră, am venit astăzi în vizită la domnia voastră și v-am prezentat **Antologia Scriitorilor Români Contemporani din Întreaga Lume, STAR-PRESS 2011**, în limba română și în limba engleză, pe care am publicat-o în acest an, cu *Binecuvântarea dumneavoastră*.

V-am ruga ca la edițiile următoare să participați cu scrierile dumneavoastră, să fie cunoscute de toată lumea. Cărțile scrise de domnia voastră sunt deosebit de interesante și importante pentru noi toți, prezentând istoricul unor mănăstiri și îndeosebi al mănăstirilor vâlcene.

Î.P.S. Gherasim Cristea: Am scris ca un mic scriitor ... dar nu mă consider scriitor.

Sunteți un adevărat scriitor! Ani de zile de trudă într-ale scrisului, documentări minuțioase, cercetare !

Da, am simțit unele nevoi, pe care am considerat că trebuie să le aștern pe hârtie, fiind foarte importante pentru cultura română, pentru neamul românesc.

Atâta sensibilitate găsește cititorul în scrierile dumneavoastră! Atâta vibrație... încât simte îndrumarea dumnezeirii în urmele lăsate de minunăția cuvintelor pline de duh, pe care le-ați ales cu multă grijă.

Ce se întâmplă... eu sunt un fecior de țărani. Oameni cinstiți, oameni muncitori care... cu frica lui Dumnezeu, am învățat un bob de

carte și pe cât am putut am căutat să și fructific ce-am învățat.

De asta vă menține Dumnezeu veșnic tânăr, cu o mare putere de concentrare și atât de sănătos la minte și la trup !

Da, adevărat, dar mai simt greutate în picioare, vârsta îmi amintește că nu mai sunt flăcău!

Așa o minte limpede și sănătoasă, atâta înțelepciune și dulceața în vorbă la vârsta onorabilă și venerabilă pe care o aveți... nu am văzut până acum, deși cutreier lumea în lung și în lat de un timp bun! Câți ani aveți, Preasfinția Voastră?

97!

Mulți înainte! Să vă țină Dumnezeu mulți ani sănătoși, ca să ne mai călăuziți, așa cum numai dumneavoastră știți să o faceți! Întotdeauna, când am avut câte o problemă, am venit la domnia voastră și ne-ați dat câte un sfat... și sfatul întotdeauna a fost cel bun, mai ales de când mie mi-a murit tatăl! Îmi aduc aminte cu foarte mult drag de păstorul nostru, al tuturor, al preoților inclusiv, de domnia voastră și vin deseori, ca să-mi mângâiați sufletul, cu blândețea domniei voastre... și chiar dacă nu vă găsesc aici, vă simt prezența și mă rog Măicuței Domnului și Bunului Dumnezeu să vă țină sănătos și în putere ca să ne călăuziți pașii!

N-am nimic altceva... dar am dragoste de lumea în care sunt.

Și mai ales, de oameni!

Adică sunt dator să o respect, să respect lumea în care trăiesc. Sunt dator, dacă este posibil, să o pun în lumină.

Și lumea vă iubește foarte tare, știți asta!

Suntem datori să arătăm bunătate!

Eu cunosc oameni care vin din diferite locuri ale țării și chiar ale lumii, atunci când este câte o slujbă mare, pentru a primi și primesc binecuvântarea dumneavoastră, chiar se îngheșuie să le puneți mâna pe creștet, să le dați binecuvântarea, deși le dați binecuvântare tuturor în timpul slujbei, apoi sunt în stare să nu se mai spele pe cap nu știu cât timp pentru a nu pierde binecuvântarea domniei voastre, dăruită cu atâta drag. Sunt atât de bucuroși și fericți, precum copiii, când primesc daruri așteptate de multă vreme!

Da! Dar ce fac, fac cu dragoste!

Aveți multă dragoste! Ați avut și încercări destul de multe și totuși ați participat la slujbe, nelăsând să se vadă pe chipul dumneavoastră durerea!

Da, Dumnezeu și Măicuța Domnului m-au întărit și m-au scos din toate! Și am scăpat din toate, din toate!

Un mesaj pentru cititorii noștri, ai Revistei Internaționale STAR-PRESS www.valcea-turism.ro, români din întreaga lume, care cu atât de mult drag sărbătoresc, Crăciunul, Paștele și atunci se simt aproape de casă. Unii dintre ei chiar plâng, plâng cu sufletul pentru că nu pot veni să se roage în bisericile noastre, în ceas de sărbătoare..., în care au fost încreștinați, cununați. Unii au biserici ortodoxe în țările lor, dar alții nu au biserici ortodoxe în limba română și le este foarte greu să petreacă sărbătorile. Cu foarte mult drag citesc și ascultă mesajele primite din România, avem și foarte multi vâlceni, din ce în ce mai mulți care sunt plecați prin lume. Așadar, vă rog să transmiteți un mesaj pentru cei plecați și pentru cei care sunt aici, în județul Vâlcea, cu toții, dorind Binecuvântarea domniei voastre!

Pentru cei care sunt în Vâlcea mă socot un bătrân!

Nu! Sunteți veșnic tânăr, cu inima și cu sufletul, v-am mai spus-o!

Sunt un bătrân... care am slujit lui Dumnezeu și omului!

Și ați rămas cu mult drag pe meleaguri vâlcene, în Grădina Maicii Domnului!

Da, am dorit să ajut cât pot mănăstirile din Vâlcea, care au sfinți atât de importanți și de mare ajutor, bisericile și enoriașii, prin credință în Dumnezeu.

Și să scrieți! De ce ați început să scrieți? Ce ați simțit și simțiți?

Eu am scris, ca să mă despovărez! Stătea ca o povară prin mintea și prin... sufletul meu! Am așternut pe hârtie niște lucruri care trebuiau cunoscute.

Trebuiau cunoscute!... Ce frumos sentiment! De asta și Dumnezeu v-a dăruit harul și darul, printre altele, de a scrie și de a lăsa omeniri o părticică din istoria noastră, minunată.

A fost o datorie a mea, de a scoate în evidență anumiți oameni, lucruri și fapte, mai ales în timpul→

LIGYA DIACONESCU

comunismului, când nu prea se putea scrie despre oricine, spune orice!

Așa este! În acea vreme, multe nu erau permise.

Și atunci... mi-am ales trei personaje care puteau fi publicate, am scris mult despre Popa Șapcă, cu mult drag și a rămas una dintre scrierile cele mai dragi sufletului meu, despre acest vajnic preot. Pentru că el era nu numai preot, era conducatorul românilor din partea stângă a Dunării. Era un purtător de cuvânt în fața autorităților și se vede treaba că era și un om zdravăn! Ca și atunci când, vorbind odată, măreț, dârz, cei care l-au ascultat au spus: *Răsunetul – ca un tunet.*

Vă curge istoria prin sânge, minunat! Popa Șapcă va trăi veșnic prin scrierile dumneavoastră.

Cuvântul lui Popa Șapcă era răsunător, impunător dar și blând. Popa Șapcă a fost unul dintre personajele care mi - au plăcut mult, pentru că, nu numai a predicat Cuvântul Lui Dumnezeu în biserică ci... s-a opus și nedreptăților care erau pe atunci.

Și pentru românii de dincolo, din diaspora, ce mesaj aveți? Români care nu pot să vină acasă deși și-ar dori foarte mult, mai ales de sărbători, ce le transmiteți?

Rog pe Bunul Dumnezeu să le dea tărie, să le dea curaj pentru că ei acolo s - au dus după pâinea cea de toate zilele!

Aveți dreptate!

Dar n-au uitat că sunt români, n-au uitat că sunt creștini, n-au uitat de țara noastră așa de frumoasă, deși nu este prea mare, este cam... a șaptea țară ca mărime, dar are în ea tot ce îi trebuie, cum cineva spunea: „Maica Domnului trecând peste țara noastră a dezlegat sacul cu toate bunătățile”. Pentru că acolo avem munți care zgârie norii, avem râuri care ca spițele unei roți adună apele și le duce la Mare, la Dunăre, și Dunărea duce la Marea cea Bătrână, mai departe și suntem unul dintre popoarele care avem ochiul și inima deschisă către toată lumea, prin faptul că avem mare.

Ce expresie frumoasă... Cine altcineva decât Domnia Voastră putea spune că avem ochiul și inima deschisă către toată lumea, prin faptul că avem mare?

Noi nu ne dăm seama ce înseamnă să ai deschidere în toată

lumea!

Da, unii dintre noi, mai ales cei din fruntea țării, cei care ar trebui să fructifice asta!

Prin Marea Neagră, încă o dată vedem că suntem o țară Binecuvântată. Suntem o țară bogată, suntem o țară care avem munții care zgârie norii, dealuri pline cu pomeți și câmpii întinse în care vântul se plimbă printre lanurile de grâu așa, făcând ocoale! Și avem ogoare roditoare!

Se vede că sunteți un adevărat scriitor și doar sufletul mare pe care îl aveți, plin de duh, de frumusețe în exprimare, plin blâneză vorbe și de dăruire vă recomandă... pe lângă realizările Domniei Voastre... Pentru mine, sunteți un „Popa Șapcă al sufletului meu”. Dacă Domnia Voastră îl venerați pe Popa Șapcă, aflați că eu vă venerez pe dumneavoastră și mulți din apropiații mei de suflet cunosc asta.

Mă rog să vă dea Dumnezeu multă, multă sănătate și putere de muncă, liniște și pace și să ne călăuzească mulți ani, înainte!

Mai lucrați la ceva, mai scrieți ceva acum?

În momentul de față nu, pentru că mănăstirile sunt cam puse la punct... adică, din punct de vedere gospodăresc, din punct de vedere al personalului. Pentru mine Mănăstirile au fost ca și copiii mei.

Copiii dumneavoastră, așa v-ați exprimat mereu! De altfel, așa și spuneți și despre noi, enoriașii, așa spuneți și preoților, monahilor, nu știam că și mănăstirilor.

Și i-am iubit! Mi-am iubit mult „copiii”, iubiții mei copii!

Ați reușit să faceți renovări și noi construcții și la Arnota, acolo sus, sus, unde se ajunge destul de greu!

Da! Arnota e o mândrie a smereniei mele pentru că e un loc frumos! dar mi-a și dat Dumnezeu putere să duc la îndeplinire acest plan.

Suntem mai aproape de Doamne, Doamne, acolo sus, doar cu gândurile noastre, cu rugăciunea, cu umilința și speranța, încrederea, credința.

Da, cu rugăciunea și iubirea!

Mergem acolo ca să fim mai aproape de cer!

Chiar zilele astea am fost acolo, în zonă și m-am bucurat de mănăstirile care sunt acolo și de maicile care sunt foarte gospodine. În

aceleși timp, la mănăstirile Arnota, Bistrița, Horezu, Dintr-un Lemn, Surupatele, se află câte un loc de odihnă pentru credincioși, pentru cei care au necazuri, pentru cei care au bucurii vin acolo așa... la câte o Sfânta Mănăstire și spovedesc toate bucuriile, supărările și necazurile. În Mănăstiri nu se știe ce-i aia criza!... nu, nu este stresul de zi cu zi, măicuțele fac ce făceau și înainte, muncesc la fel, roadele sunt la fel!

Și oamenii sunt gospodari în acea zonă, ca de altfel în tot județul Vâlcea!

Da, așa este! Dar noi, Biserica, nu știm ce-i aia criză! Noi, cum am lucrat în ele, în biserici și mănăstiri, lucrăm și acuma.

Criza, se întâmplă din punct de vedere politic, care n-are nicio legătură cu noi, cu Biserica!

Și pentru asta, sunt mândru că sunt preot, că sunt Ierarh și mă-nscriu în rândul celor care fac lucru pentru Dumnezeu și iubesc poporul și țara noastră, românească!

Atunci, dacă nu se simte criza, este foarte bine. Deși sunt preoți în biserici și mănăstiri românești care spun că o duc din ce în ce mai rău, mai greu! Mulțumim mult, Înalt Preasfinția Voastră, pentru răbdarea de a ne povesti totul! Să vă dea Dumnezeu multă, multă sănătate în continuare și putere de muncă!

Doamne ajută! Și, pentru că mi-ați dăruit, pe parcursul anilor, o parte din operele, cărțile Domniei Voastre, pline de istorie, har, înțelepciune și iubire, cu personaje încercate de sfințenie, lumină și dragoste de Dumnezeu și aproapele, mari oameni de cultură, locuri și locașuri minunate, unice în lume, mă înclin și vă sărut dreapta și pe suflet, cu umilință!

De când ați început să trudiți la cărți, Preasfinția Voastră?

Mai bine zis eu m-am pomenit scriind din nevoie, din necesitate! Port scrisul în mine, în suflet!

Ați simțit nevoia să scrieți pentru că aveți asta în sânge, simțeați scrisul curgându-vă prin vene, nevoia de scris fiind așșderea celei a respirației!

Da! Am simțit nevoia, așa cum spuneți, să aștern pe hârtie, cu răbdare, lucruri și oameni despre care nu trebuie să se uite, niciodată!

Mă cutremur când știu că stau pe scaunul pe care a stat Sfântul Antim.

Mă cutremur când știu că stau pe scaunul pe care a stat un Damnaschin. Mă cutremur când știu că stau pe scaunul pe care a stat Chesarie.

Mă cutremur când știu că stau pe scaunul pe care a stat Filaret.

Mă cutremur când știu că stau pe scaunul pe care a stat Sfântul Caalinic Cernicanul.

Iar, dacă mă cutremur, ce să fac, ca să nu fiu nevrednic?

Trebuie să am credință tare în Dumnezeu și să fac fapte bune!

Oare, noi ne cutremurăm, când știm că stăm în ținutul în care înaintașii noștri au ctitorit atâtea așezăminte ce sunt azi, lăcașe de cult bunului Dumnezeu?

Oare noi ne cutremurăm, când știm că stăm în ținutul în care au slujit lui Dumnezeu atâți mari ierarhi, atâția mari cărturari?

Și dacă ne cutremurăm, ce facem, ca să nu fim nevrednici? Nu mă consider un scriitor în adevăratul sens al cuvântului; poate mai degrabă o persoană care știe să aprecieze acest dar neprețuit, al Domnului.

Unele cărți le-am scris ca să rămână semn despre vrednicia înaintașilor, altele pentru cunoaștere, fiindcă singur cuvântul poate tămădui; lumina dă de gândit. Scrisul te despovărează de multe, care te apasă; îți aduce o liniște ce vrei să le-o împărtășești și altora. Și apoi, cum să dai de veste viitorimii despre gândirea vremurilor tale? Făcând lucruri frumoase și trainice, îți arăți vrednicia; prin scris, lași moștenire o fărâma din sufletul tău, căci sufletul se pune în orice cuvânt, iar silaba așezată în pagina cu socoteala, capătă greutate.

Nu am cuvinte să pot exprima ceea ce simt, prin asemenea vorbe pline de duh!

Un om mare, un suflet mare, Arhiepiscopul Gherasim Cristea, înțelept, vajnic, liniștit, impunător, modest, același de fiecare dată și în același timp, altul! Las însă cititorilor mei, aprecierea!

Mă simt datoare să numesc câteva titluri din operele marelui scriitor, istoric, om de cultură, păstor de suflete, pe care cu atâta trudă „le-ați migălit de ani de zile”.

Înainte de asta, dați-mi voie să vă spun că... vă primesc și chiar vă aștept cu mult drag ori de câte ori simțiți nevoia unei Binecuvântări, a

unei vorbe părintești, a unei liniști sufletești când cineva sau ceva vă apasă sufletul și vă mulțumesc pentru că nu uitați cultura și neamul românesc, România noastră frumoasă și bogată și pentru tot ce faceți pentru promovarea mănăstirilor vâlcene și a celor românești, a istoriei neamului nostru, a culturii.

Sunt onorată să mă aflu aici, alături de dumneavoastră, unde mă simt atât de liniștită! Dar... deși sunt onorată de cuvintele Domniei Voastre, simt că nu le merit. Prin micimea mea, nu fac decât să transmit mai departe, cititorilor, mesajul domniei voastre, verbal și prin cuvintele lăsate moștenire, culturii românești!

Să fiți Binecuvântată!

Binecuvântez toți cititorii revistei dumneavoastră, le urez „La mulți ani”, sănătate, liniște, pace! Doamne Ajută!

Din scrierile Arhiepiscopului Râmnicului, Înalt Preasfințitul Gherasim Cristea:

1. *Războiul de independență în documentele Episcopiei Râmnicului și Argeșului*, Editura Episcopiei Râmnicului și Argeșului, Râmnicu-Vâlcea, 1977, 105 pag.
2. *Preotul Radu Șapcă – omul și opera*, Râmnicu-Vâlcea, 1979, 124 pag.
3. *Mănăstirea Hurezi*, Editura Episcopiei Râmnicului, Râmnicu-Vâlcea, 1987, 29 pag.
4. *Un sfânt printre oameni, Sfântul Calinic Cernicanul*, Editura Episcopiei Râmnicului, Râmnicu-Vâlcea, 1996, 94 pag.
5. *Istoricul Sfintei Mănăstiri Căldărușani*, Editura Episcopiei Râmnicului, Râmnicu-Vâlcea, 1977, 180 pag.
6. *Istoria Mănăstirii Govora*, Editura Episcopiei Râmnicului, Râmnicu-Vâlcea, 1997, 145 pag.
7. *Un pașoptist de seamă. Preotul Radu Șapcă*, Editura Episcopiei Râmnicului și Argeșului, Râmnicu-Vâlcea, 1988, 367 pag.
8. *Idem*, Editura PRO, București, 1998, 327 pag.
9. *Viața Sfântului Martir Antim, Constantin Brâncoveanu și a celor pătimitori cu Dânsul*, Editura Episcopiei Râmnicului, Râmnicu-Vâlcea, 2001, 200 pag.

O mănăstire care vă este foarte dragă sufletului Domniei Voastre!

Da, da!

10. *Istoricul Mănăstirii Hurezi*, Editura

Episcopiei Râmnicului, Râmnicu-Vâlcea, 203, 306 pag.

11. *Visteria de cuvinte*, Editura Conphys, Râmnicu-Vâlcea, 2004, 406 pag.

12. *Omul și ordinea în lume*, Editura Conphys, Râmnicu-Vâlcea, 2004, 530 pag.

Articole și studii:

1. *Păstrarea tezaurului arhitectonic național, cerința epocii actuale*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 5, Craiova, 1956, p. 80.
2. *Scrisori inedite de la Popa Șapcă*, în „Magazin Istoric” nr. 6/1963, p. 18.
3. *Bucurie aniversară în reședința Centrului Eparhial de la Râmnicu-Vâlcea*, în „Mitropolia Olteniei” nr. 11-12, Craiova, 1976, pp. 913-916.
4. *Înaltă vizită în Eparhia Râmnicului și Argeșului*, în „Mitropolia Olteniei” nr. 9-10, Craiova, 1976, p. 869.
5. *Preoți acuzați ca instigatori ai răscoalei din 1907, în fostul județ Românați*, în „Biserica Ortodoxă Română”, nr. 1-3, București, 1977, pp. 68-70.
6. *Mărturiile unui preot despre răscoala din 1907 în Livezile, județul Dolj*, în „Biserica Ortodoxă Română” nr. 1-3, București, 1977, pp. 68-70.
7. *Slujitori bisericești din Eparhia Râmnicului și Argeșului în timpul ocupației străine din 1916-1918*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 10-12, Craiova, 1978, pp. 760-765.
8. *Ecouri despre Independența de stat a României în 1877, consemnate în presa germană din Transilvania*, în „Almanahul Parohiei Ortodoxe Române”, Viena, nr. XVIII, 1978, pp. 175-179.
9. *Cronica aniversară privind comorile culturale ale trecutului românesc*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 11-12, Craiova, 1978, pp. 185-186.
10. *Câteva date privind învățământul clerical în Oltenia*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 1-2, Craiova, 1979, pp. 106-112.
11. *Prea Sfințitul Episcop Iosif Gâștan, de trei decenii succesor al vlădicilor râmniceni*, în „Mitropolia Olteniei” nr. 10-12, Craiova, 1979, pp. 799-801.
12. *Oltul și Jiul, punți naturale între românii de pe ambele versante ale Carpaților*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 1-2, Craiova, 1980, pp. 7-13.
13. *Biserica parohială din Căndești – Albești*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 3-6, Craiova, 1980, pp. 282-285.

Poesis
IRIȘI DE GHEAȚĂ

Se dedică Fetitei mele F.

Știu că ai plâns – fulgii-mi jeleau
printre vene,
Țurțuri din ochi se schimbau în
zefir,
Vrut-am sa strig, să-ți scot flori din
troiene,
Caii cu troici îmi zburdau prin
simțiri...

Mare Alcoor, cu cristale de gheață
Se aprindea-n candela de la
fereastra ta,
Floarea de crin se trezea iar la
viață,
A lacrimii șoaptă 'n iriși înflorea.

Știu că ai plâns, cerul scruta din
petale,
Lacrimi înalte – sfânt imn din
Efes,
S-așterneau în pridvorul privirilor
tale,
Și era clipa înaltă, nu vorbe spuse-
n eres.

Știu că vei plânge, căci iarna-i
aproape,
În fiecă clipă din albul altar,
Vino și stai în veșmântu-mi de
ape,
Roiul de gânduri printre stele-mi
presari!..

PABLO ROMANIUC

**MICILE ÎNTÂMPLĂRI ALE
ABSENȚEI**

văile cu tufe de ienupăr se
voalează
în menta serii, când aerul tremură
sub vergele de apă
și dublează pasul unei fericiri
temătoare.

aceasta suflă în ușă și ochii tăi se
deschid fără să uite nimic
din largile ochiuri ale părului spre
inimă. lângă buze,
întunericul se strânge cât să-mi
poți vorbi de micile întâmplări
ale absenței. în grădina cu
buturugi, spaimele
și-au atins de mult capătul și acum
surprind reflexul
schimbării, în pliul obrazilor.
spațiul e din nou
un cuvânt locuibil, în a cărui

mișcare plonjăm,
pentru că suferința e marginea
însăși a lumii ce ne părăsește.

dar, ieșind de la noi, icnetul ei
suie-n văzduh și de acolo, destins,
ne umbrește ca o pânză ținută din
patru colțuri de îngeri.
și nu dezarmăm, căci memoria
tulbură apa
din care beau cei supuși uitării și
vindecarea vine peste ei,
cei ce sunt cu un cap mai înalți
decât timpul.

RAZANT

ține hățul acestui animal de povară
el te învață trasee sigure îți duce în
spate baloturile
de lucruri nepurtate
te împrietenește cu țărâșii văruiți
nu refuză
nici o vorbă te recunoaște prin
perdele
le împinge cu botul

cât e moartea de lungă
miroase a noapte pe străzi dar nu
întreabă de ce nici paznicul de
serviciu
nici sirena salvării

izvoarele subterane își fac loc în
copaci
cuvintele
dau senzația pietrelor aruncate
razant cu oglinda apei –
câteva atingeri după care
cei adormiți pe jos se trezesc/ ochii
le sunt
guri de fântâni

FLORIN CARAGIU

* * *

Ascunse comori după care tot sapi
pe care le-ascunzi în ciuda altor
proști
neodihnă să le fie
pietre cenușii monede calpe
umbre de stafii și glume
bațocura celui care lucid
te face nebun

tăcând săpând aiurea
doar ca să-l vezi anume și să-l
urmezi
la fel de nebun și lacom căutător
tu sapi mereu unde nimic nu e
dar sapi convins că de unde nimic
nu e

ceva va să fie că altfel nu s-ar fi
spus povestea

VREAU SĂ POT SĂ...

Ah, iubirea

am traversat câmpia aceea
de zăpadă
îmi păreau toate
dispărând odată cu primăvara
doar ea a rămas acolo
ca o umbră adâncită în câmpia
de zăpadă
îmi păreau pașii noștri
urme înroșite lăsam
ca animalele rănite
răniți eram de iubire peste câmpia
de gheață
numai noi doi și răgetul ultim
plutind ca o ceață albă
iubirea

Ah, iubirea

plutind tot mai ostenită
de la o zi la alta
peste câmpia ce-mi părea de-acum
moartă.

JUISARE

Încă și încă.

Trupul meu neliniștit
zace îmbătrânit lângă tine
și tu știi

cât o să mai taci?

Încă și încă.

Sufletul meu fără să știe a pluti
stă ca o cioară pe umărul meu
descărnat
și tu nu știi

Cât o să mai strig în pustiu?

Încă și încă.

Stâncile ce le privesc de ani și ani
mă privesc și ele
și tu știi
că eu nici atâta lucru nu știu
atunci când te privesc
în loc să te îmbrățișez
încă și încă.

MARIAN NICOLAE TOMI

Titus Suci

„Gara dintre castani și multă nostalgie” (VI)

Ai putea zâmbi. Ai putea spune că în acest fel copilul pierdea prostește ore bune. Greșești din nou. Am înțeles importanța meditației mai târziu. Mult mai târziu. Nu vizionarea, lecturarea, audiția creează concepte, criterii, borne estetice, ci re-vizionările, re-lecturile, re-audițiile. Copilul de 5-6 ani nu cunoștea acest adevăr. Din motive asupra cărora am refuzat însă și altădată să adăst – nu sunt capabil să lămuresc subiectul –, copilul de 5-6 ani... Știi ce făcea înaintând câte un pas pe lângă Joiana în ritmul impus de ea?... Piave... obuziere... Trentino... batalionul 2 cavalerie... Caporetto... atac la miezul nopții... Ai înțeles, Vasi, ce făcea? **Re-asculta** poveștile unchiului Flore. Le **re-asculta**. Or eu de aceea le știu, deoarece copilului i-au rămas în minte și mi le-a transmis cu atâta căldură, încât sunt vii în mintea mea tot timpul.

Iar seara, **pleașca**. Răsplata. Vasi, seara la cină eram ca o vedetă internațională la o emisiune televizată. Mă lăsam așteptat. Îmi făceam de lucru pe-afară, prin altă cameră, până strigau după mine cel puțin o dată. *Da Știulete unde-i, întreba unchiul, după care ridica vocea: Știulete, hai mă-nuntru, dragu moșului, că mămăliga-i pe masă.* Atunci intram. Abia atunci. Și pășeam ca Napoleon la parada, păstrând cadența trompetelor și tobelor pe care, firește, Cosma se făcea că nu le aude. Pășeam astfel pentru că aveam un drept. Există un obiect de care se putea atinge o singură persoană, îmi trăiam momentul de glorie cu toată ființa, la urma urmei cu insolență câtuși de puțin disimulată. Vei fi ghicit,

desigur, că atitudinea mea avea un *adrisant*. Căruia dacă nu mai mult – și era greu, în jurul mesei se găseau totdeauna cel puțin 10-12 persoane –, îi aruncam o privire ce-l făcea să-și plece fruntea, fiindcă era încărcată de tot ce i-aș fi spus – mișcând buzele fără să se audă nici un sunet – dacă n-ar fi fost atâția ochi ațintiți asupra mea. Și el știa ce i-aș fi spus.

După ce luam ceaul de pe plită, mă retrăgeam în colțul meu savurându-mi, pe mai departe, statutul de *vedetă* de moment...

E, copilării Vasi, hârjoneli nevinovate. Ce ridicându-se la cer, nu produc rău nimănui. Dimpotrivă fac lumea mai frumoasă, mai bună...

L-am tachinat în acest fel până am avut 7-8 ani. După aceea nu, deoarece am aflat că era erou.

... Doamne, ce subiect de roman am pierdut. Acum regret, dar e târziu. Dumnezeu să-l odihnească, vărul meu nu mai e. Nu-mi mai poate da amănunte despre trepidantele împrejurări trăite, care sub pulpana unei haine literare corespunzătoare s-ar fi putut constitui într-o carte interesantă.

Pentru mine Cosma e erou pentru că a trecut granița în România când nu împlinise, încă, 13 ani.

În urma Dictatului de la Viena din august 1940, Reghin-ul, Hodac-ul, Ibănești-ul... mă rog, se știe ce zonă, dar pentru ce urmează importante sunt aceste localități, au trecut sub administrație hortystă. Vărul meu tocmai absolvise clasa a patra, din a cincea urmând să meargă la Reghin. Numai că în conjunctura politică din acei ani, ar fi trebuit să-și continue școlarizarea în limba maghiară.

Dar Cosma era fiul lui Gliga Flore, singurul băiat al acestuia, iar unchiul, deși lucra la CFR, era **țăpinar**. Și dacă el fusese până la Piave printre gloanțe și obuze, putea și fiul lui, chiar de era doar copil, să meargă la Brașov prin păduri și lanuri de cucuruz, ca să-și continue școala în limba străbunilor, nu a străinilor. Cum ziceam, nu cunosc peripecțiile acelei atât de îndrăznețe întreprinderi. E de presupus că nu s-a aventurat de unul singur, la nici 13 ani nu cred să fi fost cel mai vârstnic din grup, e sigur că n-au folosit pașapoarte false ci mantia nopții, piuiturile unor păsări pentru a se înțelege între ei, mersul țărâș și pe nerăsuflete, ca să nu fie identificați.

Aventura vărului Cosma a durat trei zile și două nopți. Însă, cum deja am precizat, prin ce-a trecut în tot acest timp nu voi ști niciodată...

Când a ajuns la noi la Brașov, aveam vreo trei ani. Singura amintire *încredințată* mie de copilul de atunci – aici e necesară o paranteză: nu știu dacă e a copilului ori împărtășită acestuia de mamă, mai târziu –, referitoare la perioada aceea, e o scenă, sunt sigur că vei lua și tu lucrurile astfel, nostimă. *Ascultă*, l-a pus Cosma pe copil la punct, de-amu să-mi zici **tete**, *nu Cosma, că io-s fciior, nu mucos ca tine*.

Feciorul avea 13 ani, *mucosul* 3. Și *mucosul*, fiind prea mic, nu știa că în Hodac și Ibănești, pe Valea Gurghiului, desigur și în alte părți, copiii mai mici foloseau pentru frații ori surorile mai mari apelativele **tete**, **lele**.

Vasi, ce urmează acum... Păi știi tu ce înseamnă să fii numit impiecat la șase ani jumătate? Știi, Vasi?

– Titus, să consemnăm că vorbești de numirea asta neobișnuită la ieșirea dintr-un fost castru roman. Ieșim din Berzovia. Din **Bersobis**. Așezare în care, după încheierea războiului dintre daci și romani, pe la 107, 108, și-a stabilit sediul de garnizoană legiunea a IV-a Flavia Felix.

– Vasi, dacă tot ai amintit de ei, nu-i întrebi pe verii ăștia ai tăi cum erau drumurile pe vremea lor? Cu gropi, ca acum?

– Zâmbesc fiindcă mi-am amintit ceva. Poate știi, de fapt nu se poate să nu știi din moment ce-ai scris despre Revoluție două cărți, ce inscripție a apărut, pe o tablă legată cu sârmă – cu drot! – de gâtul statuii din Piața Libertății în decembrie '89. Tu vrei să-i întreb pe romani, timișoreanul ăla i se adresa căpeteniei dacilor. *Decebal, pe vremea ta, pita tot așa era?*

Pentru eventualul cititor al acestor rânduri o să dau răspunsul eu. Nu poate surprinde pe nimeni păreri proaste despre drumurile din România. Însă o persoană ce cunoaște șoseaua Timișoara-Reșița, dar n-a mai trecut prin zonă de mult timp, ar putea recepta afirmația cu o oarecare reținere. Cu nu neîndreptățită nedumerire.

Drumul nu traversează comuna. Permițându-ne o nevinovată licență, am zice că e șosea de centură.

VASILE BOGDAN

Nu e vorba de așa ceva, ci de faptul că vechiul drum județean trecea pe lângă localitate. Ulterior, când a fost construită linia ferată, aceasta se găsea de o parte, satul de cealaltă parte a drumului. E drept, între gară și șosea au apărut câteva case, însă apariția acestora n-a schimbat situația de la fața locului: artera Timișoara-Reșița trece prin afara localității.

Numai că aceasta – suntem în noiembrie 2010 – nu putea fi folosită. Circulația, din cauza lucrărilor ce se efectuau la un podet, era deviată prin comună de mai bine de un an de zile, urmând a fi deschisă peste, cine știe, cinci, poate șapte ani. Nu e o răutate gratuită. E, din păcate, o reflexie tristă asupra stărilor de lucruri de la noi.

Dar să revenim la subiect. Drumul prin Berzovia a fost infernal, groapă după groapă, vorba aceea, ocoleai una dădeai în două. Noroc că nu a fost lung. Acum am ajuns, iată, la șosea. Și cu asta – **Gara dintre brazi**. Cum ai ajuns impieगत al stației Ibănești, Titus?

– Era într-o vineri, cu ceva înainte de orele 7,40. Bineînțeles după-amiază. Deci 7,40, nu 19,40, că pe pendulă atâta vedeam, de la 1 până la 12. Învățasem să citesc ceasul în vara aceea. Nu cu mama ori tata, ci cu unchiul Flore. Nu rețin cum, ce metodă a folosit, nu-mi amintesc să mă fi chinuit mult, fapt e că, de vreo trei săptămâni, nu mă uitam la un cadran degeaba. Mintea mea mai înmagazinase ceva. Nu-ți spun ce, o să-ți dai seama singur.

Cum zic, stăteam pe bancă în fața cabinei, la soare. Eram în așteptare. Nu e vorba de nerăbdare, de înfrigurare, de emoții ce te gătuiesc. Era o așteptare... plăcută. Țasta e cuvântul, plăcută. La urma urmei foarte plăcută. Vei vedea imediat de ce. Eu priveam dealurile, pădurile din față, în realitate ascultam, cu atenție, transpus, emisiunea *Bună seara, copii* de la ora aceea. Ce s-a întâmplat atunci, Vasi, voi putea reda cu exactitate câte zile voi avea. Unchiul vorbea, în felul lui, scoțând câte o vorbă când și când, despre atacurile declanșate de austrieci din Asiago înspre Verona și Padova.

Cele din primăvara lui 1916. Înțelegi acum de ce priveam dealurile și pădurile din față. Acolo, pe acolo se strecurau militarii înspre inamic, pe după copaci și pe cărării nebatute de ani de zile, uneori alergând încurajați de strigătele de luptă chiar dacă în dreapta și stânga obuzele sfârteceau pământul, uneori retrăgându-se tactic, în mintea copilului de aproape șapte ani cursul evenimentelor desfășurându-se în funcție de modul în care le pune în scenă regizorul Gliga Flore...

Deodată – telefonul. De regulă se ridica imediat. Acum – nici o mișcare. Cred că totul e clar. El nu mai vorbea, eu nu mai priveam pădurile, mă întorsesem spre el. Și telefonul din nou, țârrr. Cu toate astea, unchiul cu ochii închiși și nici o mișcare. Puțin nedumerit, puțin speriat, am pus mâna pe genunchii lui, l-am zgâlțâit. *Unchiu Flore, telefonul*. Trebuie să fie trenul de 7,58 din Gurghiu. El – nimic. Și al treilea târâit și el la fel ca până atunci – ochi închiși, mâinile în poală, nici o mișcare...

– Vasi, ți-ai pus centura?

– Da... De ce?

– Nu-i destul, folosește și mâinile, prinde-te de mânerul ușii, să nu cazi pe spate. Auzi ce dialog a avut loc atunci. Eu: *Unchiu, telefonul. O sunat a treia oară. Îi trenul din Gurghiu*. El, pe mai departe cu ochii închiși: *Numa ăsta trăbă să vină, pruncu moșului?* Răspunsul meu a fost exact: *Nu. Și ăl din sus. Ța după două minute, că aici fac cruce.*

Unchiul, pe mai departe cu ochii închiși: *Așe-i. Și telefonul țârrr... a patra oară, și eu zgâlțâindu-l acum de umărul dinspre mine cu insistența specifică unui copil, insistență ce pare panică, disperare, sentiment al sfârșitului. Păi ce faci, unchiu? Ce-i cu dumneata, ce s-a-ntâmpat, unchiu Flore? Nu meri la telefon?... Vasi, știi ce urmează acum?*

– S-a trezit unchiul tău?

– Oficierea numirii mele ca impieगत. *Știulete io dorm. Și dorm adânc, nu mă pote trăzi nime și la telefon musai să răspundă careva. Cineva care știe când și ce tren vine și unde fac cruce!*

Atunci, Vasi. Atunci m-a încercat senzația de *înmuiere* a genunchilor pentru prima dată. Atunci. Eram destul de mare să înțeleg sensul cuvintelor, nu însă îndeajuns de matur să cred că mi se putea încredința o treabă ca aceea. Și telefonul, care mai țârâise o dată, țârrr din nou. Am sărit atunci de parcă aș fi fost catapultat. Că de mai întârziam... Dar o să întârziiem, totuși, chiar de țârâie din ce în ce mai insistent, fiindcă e momentul unei seducătoare tresăriri sufletești. Vasi, telefonul acela, vorbesc de aparat, era un poem. Un adevărat poem. Reprezintă tot parfumul vremurilor de atunci, în care se degusta cu savoare tihna, întremătoarea zăbavă, reconfortanta împărtășanie cu natura...

Foto: Ion Tămâian, Balanță

Starea prozei

ONOR FRATELUI MEU!

Tatăl meu, EUGEN GYURIS, a fost militar în vremea celui de al Doilea Război Mondial. Mi-a povestit multe amintiri de atunci. Prezint în continuare una dintre acestea, despre ultima întâlnire cu fratele său, Gyurka Gyuris, și el militar în termen.

Adalbert GYURIS

Era în plin război și eu am fost în permisie acasă la părinți, în satul Izgar. Un sat mic, ce aparține comunei Vermeș, la 50 kilometri de Timișoara. Când am plecat spre front, mama mi-a pregătit un sac cu mâncare pentru mine și un alt sac pentru fratele meu, care se afla la Sibiu. Militar fiind, el era șoferul comandantului Armatei din Ardeal. L-am așteptat în fața unității. Era după-masă. Mașina pe care era șofer se apropia, eu îi știam numărul și eram nerăbdător să-mi întâlnesc fratele. Când mașina era la câțiva metri, l-am zărit pe Gyurka, fratele meu, la volan, iar în spate un general. Am luat poziția de drepți și am salutat. Mașina s-a oprit lângă mine și generalul mi-a spus: „Urcă“. Fratele meu a coborât și a pus sacii în spate, iar eu m-am așezat în față, lângă șofer. Generalul m-a întrebat: „Cum îi?“ M-am întors puțin către el și i-am răspuns: „Domnule general, vă raportez...“. „Spune-mi, te rog, cum ai povestit acasă, nu ca unui ofițer“, mi-a spus el. Am căutat să-i privesc ochii și fața. Era în vârstă, iar ochii spuneau că este un om bun. Am răspuns: „Este ca în război. Nu este plăcută durerea și spaima ce o simți în fiecare zi“.

Am intrat în curtea unității și mașina a oprit pe platou, lângă intrarea ofițerilor în clădire. „Gyuris, ești liber până dimineată“, a spus generalul. Fratele meu a întrebat: „Domnule general, cine vă va duce mai târziu acasă?“ „Am să găsec eu o mașină“, apoi, uitându-se la mine, mi-a spus: „Să ai grijă de tine în continuare, războiul nu este o joacă, și să vă petreceți după-masa ca frați“. „Să trăiți!“, am spus noi în cor, iar pe un ton mai scăzut: „Vă mulțumim“.

Am plecat cu fratele meu în oraș și ne-am oprit într-un parc. Aici am mâncat și am povestit fiecare de ale lui. N-am știut că ne-am întâlnit pentru ultima oară. De multe ori apoi, în viața mea, m-am gândit la această zi.

După câteva zile am ajuns pe front, lângă Cotul Donului, unde se lupta pentru cucerirea Stalingradului.

După un timp, fratele meu a fost mutat în București, ca șofer al aghiotantului regelui Mihai. Asta s-a întâmplat datorită faptului că generalul l-a vorbit numai de bine pe Gyurka în cercul lui de cunoscuți.

Era iarnă și regele a vrut să-și petreacă câteva zile la Sinaia. Au plecat câteva mașini din București. De la Palatul Regal până după Ploiești totul a decurs normal. Între Ploiești și Câmpina convoiul de mașini s-a oprit din cauza zăpezii viscolite. Nu erau nici drumurile grozave și nici nu circulau multe mașini pe vremea aceea. Șoferul mașinii din față s-a dat bătut. Regele s-a hotărât să înopteze undeva. Fratele meu i-

a spus aghiotantului regelui să treacă ei în fața coloanei. Acesta, la început, nici n-a vrut să audă. A vorbit, totuși, cu regele Mihai.

„Majestatea Sa mi-a spus să trecem în față. Hai, să mergem!“ a spus aghiotantul regelui. Gyurka își cunoștea meseria. Avea o mașină englezească cu tracțiune pe toate roțile. A trecut în față și au început să înainteze.

Seara au ajuns la Castelul Peleş. Aghiotantul l-a felicitat și i-a mulțumit fratelui meu. Șoferii, mulți dintre ei militari în termen, au fost cazați într-o aripă a castelului. Gyurka abia terminase de mâncat când a intrat în încăperea aghiotantului. Cineva a strigat: „Atențiune, încetați!“ „Continuați să mâncați“, li s-a spus, iar aghiotantul, uitându-se la fratele meu i-a spus: „Te-am pierdut pentru o lună. Majestatea Sa Regele mi-a spus să-ți transmit mulțumirile sale și să-ți dau o lună permisie pentru că ai reușit să ne aduci până aici“.

Fratele meu a stat o lună în Izgar, la părinți. A fost pentru ultima oară acasă...

A venit 23 august 1944 și el a fost arestat și dus într-un lagăr, la ruși, unde și-a vândut pătura pentru un cartof. A murit din cauza foamei și a frigului. Am aflat aceasta după război, de la un supraviețuitor al aceluiași lagăr, Johann Nemeth. Acesta locuia în Giulvăz, județul Timiș. Am fost la el și mi-a povestit cum a murit fratele meu.

Sora mea a locuit la Buziaș. După revoluția din 1989, preotul catolic de aici a avut ideea, care s-a și concretizat, de a face o placă memorială, din marmură, pe care să fie trecuți cei care au murit și s-au jertfit în Al Doilea Război Mondial. Aici, în biserica catolică din Buziaș, pe partea dreaptă, se află această placă, pe care este trecut și numele fratelui meu, Gyurka Gyuris.

ADALBERT GYURIS

Autorul s-a născut la 23 august 1953 în comuna Vermeș, județul Caraș-Severin, a copilărit în satul Izgar, localitate ce aparține comunei în care s-a născut. Părinții: tata, Eugen GYURIS, de etnie maghiară, mama Ana GYURIS, născută BITTE, de etnie germană, și un frate, Eugen, cu șase ani mai mare, toți născuți în satul Izgar. În iarna anului 1963, toată familia se mută la Bocșa Română.

Debut în publicistică: anul 1970.

Din anul 1996 este membru al Asociației Caricaturiștilor din România.

Din 1997 este stabilit în Germania.

Cărți publicate: *Strigăt fără Ecou*, Editura Marineasa, Timișoara, 1999, *Rebus... restituiri*, Editura Modus P.H., Reșița, 1999 (împreună cu Gheorghe Bocșan, grafica fiind semnată de profesorul Peter Kneipp), *Casiana Nemeth printre... stele*, Fundația Gyuris,

Augsburg, 2005, *Adalbert Gyuris și xilogravurile sale*, Editura Galatea, Königsbrunn, 2005, *Adalbert Gyuris – expoziții personale și de grup*, Fundația Gyuris, Augsburg, 2006, *Collected Whispers (Soapte adunate) The International Library of Poetry U.S.A.*, 2008, Howard Ely, Editor.

A apărut în: *Antologia scriitorilor români contemporani din întreaga lume*, Starpress 2011, Editura Fortuna, 2011, *Cuvântul în timp, antologie de poezie, proză și eseistică*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2011.

Adalbert GYURIS

s-a trezit într-o dimineață și-a plecat

într-o dimineață s-a trezit și-a pus
cizmele negre de gumă
ca așa se zice pe la noi la cauciuc și-a
plecat în spatele casei în grădină
și-a scos inima din piept și-a așezat-o
pe o bucată de catifea roșie
    într-o cutiuță maronie din lemn de
mahon
ia, zice, păstrează-o pentru când n-oi
mai fi
o să ai nevoie,
cum să am grijă de inima ta, îi zic,
mi-e frică, nu știu, zău, nu știu ce să
fac cu ea
ei lasă că știi tu, îți imaginezi că e o
cutie veche de bijuterii
plină de inele brățări și alte d-alea și
când ai nevoie
tai o bucățică din inimă te duci cu ea
la târg la jibou
o vinzi și mai ai pentru câteva luni
te descurci tu, doar știi eu am o inimă
mare
când treci din când în când pe lângă
biserica de pe deal
mai aprinzi și tu o lumânare pentru
sufletul meu
cum să am grijă de inima ta, îi zic
mi-e frică, nu știu, zău, nu știu cum să
mă port cu ea
lasă că te descurci tu, doar te-am
învățat bine
apoi a plecat
s-a întors după o vreme cu prosoape,
vase, câni, icoane mari de-o palmă
și ce mai era de împărțit așa cum se
obișnuiește pe la noi
avea lacrimi în ochi dar se ținea tare
de ce tragi tu să pleci așa devreme, îi
zic
la noi acum au înflorit merii se
tocnesc cosașii
    carele cu fân vor coborî scârțâind
pe ulițe
de ce tragi să pleci așa devreme
șezi blând, îmi zice, nu plec amu'
da' omu' trebuie să fie pregătit
au trecut câteva luni bune de atunci
s-a dus saracu'
în fața mea pe masa scorojită
acoperită de o mușama veche
stă cutia maronie din lemn de mahon
iau cutia sub braț și plec
afară e foarte cald mi se pune un nod
în gât și înghit cu greu saliva
mi se umezesc ochii de lacrimi dar
merg mai departe
la jibou e târg mare azi

afară mirosea a miriște arsă

în anul de grație
omienouășuteșaptezecișinouă seară de
vară ca oricare alta
plină de țânțari și de greieri
menestrelți turmentați de aromele de
iarbă proaspăt cosită
bunica ne spunea povești
unele auzite de la bătrânii satului
altele trăite

întors de pe front din smolenskaia
oblasti bunicu' Igor
își deschisese un atelier de făcut porți
pentru case
lucra până sâmbăta dar niciodată
duminica
la noi în casă sâmbăta se pregătea
mâncarea și duminica era doar
încălzită
pâinea mare și rotundă era tăiată și
păstrată în pungi pentru a doua zi
duminica nu se lucra deloc
veneau la el și din alte sate
toți îl căutau
„hai deadea Igor ne ajuți și pi noi cu
poarta ista?”
după ureche ținea o ciosvârtă de
creion chimic ros la celălalt capăt
    își potrivea ceasul rusesc pobeđa cu
tipicării unui bătrân ceasornicar

    cu vreo săptămână înainte să moară
bunicu'
    cucuveaua venea și cânta la noi pe
casă
ca într-o parodie după un film rusesc
din anii '60
într-o seară îi zise bunică-mii „măi
măiere io mă duc”
l-au spălat l-au îmbrăcat
cu singurul costum negru găsit într-o
ladă veche în podu' casei
l-a bărbierit niculae de la curte
el îi bărbierea pe toți când le venea
vremea

în săptămâna mare mergea la cimitir
nu era an în care să nu meargă
ne îmbrăca frumos de sărbătoare
își pregătea seara coșarca cu sticla de
vin rubiniu de 1 litru
coliva din arpacăș lumânările lungi și
subtiri ca niște degete de fată
în duminica mare se strângeau toți în
cimitir curățau mormintele
udau florile împărțeau
vorbeau de una de alta
auzi să ne ferească sfântu'
aseară la mitruță pe uliță a apărut o
piscă mare albă și i s-au deșjugat boii
am făcut o cruce am zis tatăl nostru și

când dau să plec
pisica dispăruse iar boii s-au înjugat
la loc

afară mirosea a miriște arsă
în anul de grație
omienouășuteșaptezecișinouă timpul
avea culoarea pământului

ca o mână părintească pe umăr

glasul lui șoptit s-a așezat pe
marginea paharului ca o mână
părintească pe umăr
îmbărbătând ultima fărâmə de viață
din mine
s-a așezat ca o nevăzută aripă de înger
pe țeava unui revolver
hai tată îți mai pun un pahar de vin
e din cel de anul trecut
s-a așezat frumos uite ce aromă ce
culoare
gustă mmm ce buchet are
era expert în vinuri
fața ușor arsă de soare îi era brăzdată
de cute adânci
și barba grizonată nerasă de câteva
zile îi dădea un aer mediteranean
zâmbea dar era un zâmbet străin venit
parcă din alte lumi
și glasul îmi era străin
dar stăteam cu ochii pironiți fixându-l
cu privirea într-o admirație mută
nu mă săturam să-l aud vorbind
fără să mă preocupe ce spune doar să-
l aud vorbind trănecând
la câteva minute mai articulam un
„da, așa e”
hai tată îți mai pun un pahar de vin
a ieșit foarte bun cel de anul trecut
am făcut totul ca la carte
i-am cules la timp nu l-am lăsat să
stea prea mult pe boască
vorbim ce altceva putem face
deasupra noastră plutea o scară de
lemn cu numele prietenilor
scrijelite pe fiecare fuștei
uite tată uite-i și pe vaniușa pe vasica
uite-l și pe igor
te cheamă tată
hai să-i vedem
mergem mergem dar mai încolo
mai lasă-i să aștepte
hai tată îți mai pun un pahar de vin
a ieșit foarte bun cel de anul trecut
și am băut am povestit și iar am băut
până ni s-au umezit ochii până ni s-au
înroșit urechile
până ne-au luat dracii
și apoi am intrat târâș în visul acela cu
scara de lemn
și prietenii din copilărie

SORIN LUCACI

Biblioteca Babel

Centenar

AUGUST STRINDBERG

(1849 – 1912)

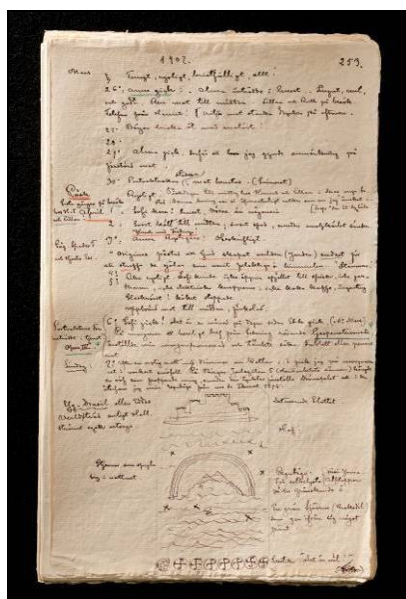
Johan August Strindberg se naște la 22 ianuarie 1849 la Stockholm și este considerat cel mai important scriitor suedez, după apariția romanului *Salonul roșu*, fiind adeseori numit *Zola al Suediei*. Moare la 14 mai 1912 la Stockholm.

Anul acesta se împlinesc 100 de ani de la moartea sa și Suedia îi onorează memoria declarând anul 2012 *Anul Strindberg*, concretizat prin numeroase activități și evenimente culturale atât pe plan național cât și internațional.

La expoziția *Strindberg – scriitor, pictor, fotograf...* deschisă la Nordiska Museet, anul acesta se poate vedea și originalul *Jurnalului ocult* pe care Strindberg l-a scris din februarie 1896 și până în vara anului 1908. Foarte rar acest jurnal este expus într-o expoziție. De asemenea Editura Nordstedt va publica, cu puțin peste o sută de ani întârziere, în aprilie, o ediție completă, magnifică, a *Jurnalului ocult*, în trei volume, care va oferi un facsimil în culori, un text care păstrează aspectul textului din manuscris și un comentariu amplu. Manuscrisul este din foarte multe motive dificil de interpretat, Strindberg se exprimă adesea criptic. El citează în limbi străine și uneori folosește litere grecești în scrierea fonetică pentru a camufla ceea ce el intenționează. Adesea apar formule chimice, desene, cărți de joc lipite sau fragmente de ziare. Disponerea în pagină pare spontană, Strindberg nu a folosit o hârtie liniată și nici linii marginale. Deja la o primă lectură cititorul devine confuz și obosește destul de repede. A crede că poți avea o imagine de ansamblu a întregii cărți este doar o dovadă de aroganță. Însuși Strindberg își numeste jurnalul – „ocult” și de fapt este vorba despre ceea ce este ascuns, umbrit, în ceea ce crezi că vezi.

Timp de patru decenii, Strindberg a dominat viața literară suedeză. A fost mereu controversat și deseori amestecat în conflicte personale. Strindberg a fost întotdeauna în opoziție! Opera sa cuprinde mai multe romane, nuvele, piese de teatru și poezie. În pofida perioadelor sale de „tăcere”, Strindberg a fost un scriitor prolific și un deschizător de drumuri în mai multe genuri literare.

Debutează în 1872 cu piesa *Mäster Olof* (*Meșterul Olof*) – o dramă despre revoluția religioasă și politică dar și despre îndoiala și nesiguranța tinerească, dramă nu prea bine primită și care nu va fi pusă în scenă timp de încă zece ani. În 1879 publică *Röda rummet* (*Salonul roșu*) urmat de *Götiska rummet* (*Salonul gotic*) în 1904 și, printre altele, de satira socială *Det nya riket* (*Noul regat*) în 1882; *Svenska folket i helg och söcken* (*Poporul suedez în zile de sărbătoare și în zile lucrătoare*) în 1881-1882 – o încercare puternică dar nu foarte științifică a lui Strindberg de a scrie o istorie a culturii suedeze într-un spirit radical, istorie foarte aspru criticată, ceea ce îl supără pe Strindberg și îl determină în toamna lui 1883 să se mute împreună cu familia în Franța. Tot în 1883 îi apare prima parte a navelor istorice *Svenska öden och äventyr* (*Destine și aventuri suedeze*). Încă înainte de plecarea spre Franța începe să scrie poezie și anunță aceasta într-o scrisoare: „... acum curg doar versuri. Din acelea frumoase și furioase!” Volumul de versuri *Dikter* (*Poezii*) vede lumina tiparului în 1883.

Jurnal ocult, manuscris

Poezia lui Strindberg nu este larg răspândită și nu a fost întotdeauna recunoscută așa cum merita. Critica contemporană lui a fost de multe ori neînțelegătoare față de modul neconvențional al lui Strindberg de a „trata” versul clasic, nuanțele religioase ale misticii și în același timp de simplitatea discursului liric. La fel cum piesele sale conțin adesea pasaje lirice, tot așa lirica sa are de multe ori calități dramatice. Primul său volum de poezie a fost gândit ca un răspuns la ipoteza emisă de scoala naturalistă că toată literatura trebuie să fie în proză. În primul rând prin faptul de a scrie poezie, iar apoi prin limbajul pe care îl folosește, Strindberg șochează încă o dată opinia literară suedeză. Multe din poemele sale au un caracter polemic, de exemplu *Critica idealistă* și *Sistemul Esplanadei*.

Operă după operă Strindberg dă bucăți din propria sa viață. La 30 de ani scrie autobiografia *Tjänstekvinnans son* (*Fiul servitoarei*) care încheie o perioadă importantă a creației sale, aceea a criticii sociale. Urmează *Hemsöborna* (*Locuitorii insulei natale*) în 1887.

În 1893 *Fröken Julie* (*Domnișoara Julie*) – scrisă deja din 1888, are premiera la Paris și devine un mare succes. Îi urmează *Inferno* (*Infernul*) 1897; drama *Till Damaskus* (*Drumul spre Damasc*) în trei părți, scrisă între 1898 și 1901; *Påsk* (*Paști*) și *Dödsdansen* (*Dansul morții*); *Ett drömspel* (*Un joc de vis*) în 1901; Volumul de poezie *Ordalek och småkonst* (*Joc de cuvinte și miniaturi artistice*) între 1902 și 1905; Jurnalul poetic *Ensam* (*Singur*) și *Sagor* (*Povești*) în 1903. Romanul *Svarta fanor* (*Steaguri negre*) în 1907 din care multe scene anunță „kammerspelen” (*teatrul de cameră*), teatrul intim, patru piese cu care Strindberg se dovedește, din nou, pionierul unei noi forme de artă teatrală: *Ovåder* (*Vijelie*); *Brända tomten* (*Curti arse*); *Spöksonaten* (*Sonata fantomelor*) și *Pelikanen* (*Pelicanul*) în 1907. *Stora landsvägen* (*Marea șosea*) în 1909 este ultima piesă a lui Strindberg.

În 22 ianuarie 1912, cu o sută de ani în urmă, când Strindberg împlinea 63 de ani, i s-a adus cel mai remarcabil tribut pe care un scriitor suedez în →

Traducere și prezentare de
DORINA BRÂNDUȘA LANDÉN

viață l-a primit vreodată. O procesiune cu peste zece mii de participanți, cu steaguri sindicale roșii și fanfară a trecut prin fața casei lui de pe Drottninggatan 85 strigând „Trăiască Strindberg al poporului” și „Trăiască Regele poeziei”. El a primit ovațiile mulțimii, făcându-le semne cu pălăria de pe balcon. La acel moment, Strindberg considera el însuși că și-a încheiat opera, ba chiar cu cinci ani înainte, scria în jurnalul său că opera vieții sale este împlinită și că el a spus tot ce avea de spus. Însă totuși, în 1912, când exploaratorul Sven Hedin conduce o campanie pentru creșterea cheltuielilor de apărare, strângerea de fonduri pentru crucișătoare blindate și pentru adoptarea unei poziții de expectativă atentă față de Rusia, Strindberg intervine vehement, cu ultima sa scriere majoră – un eseu antirăzboinic în care avertizează împotriva militarismului pentru că „cel care învață să fie insensibil față de propria-i suferință devine insensibil și față de suferința altora” și „dacă omul învață să sufere în liniște nedreptatea, devine el însuși nedrept, iar ascultarea orbească duce la formarea de sclavi sau tirani.” La câteva luni după celebrarea zilei sale de naștere, starea sănătății lui Strindberg se deteriorează – a avut cancer la stomac –, iar în ziua de 14 mai moare.

Peste 60.000 de oameni în doliu, cu o sută de steaguri roșii îl conduc la mormânt, asta când Stockholm avea cam 300.000 de locuitori! Care scriitor ar mai primi un astfel de omagiu?

„...nu am mintea cea mai ascuțită – dar focul, focul meu este cel mai mare în Suedia și, dacă voi doriți, voi aprinde tot acest cuib nefericit” – scria Strindberg, iar acum, după 100 de ani de la moartea scriitorului, acest foc gigantic arde încă, iar Suedia îmbracă purpura de sărbătoare.

Înmormântarea lui Strindberg,
1912

Marș de noapte în serviciu de front

Înainte, înainte, înainte, înainte, înainte.

Vom merge înainte, înainte! – Vom merge înainte? – Vom merge înainte! Trum, trum, trum, trum, trum.

Toboșarul merge primul! El este cel mai bun! Avem loc?

E întuneric, e frig, e ud peste tot. Peste tot!

Dreapta – dreapta – îndreptarea înrădăcinată și ritmul mai ferm!

Mergeți și fiți atenți. Este un drum lung de parcurs – fiți în gardă.

Noapte, noapte, noapte, noapte, noapte.

Noapte este când, nici un pat nu te incomodează.

Trom, trom, dacă, dacă, dacă cizma e strâmtă, schimbați piciorul încă o dată.

Dacă adormi în coloană, dacă pierzi arma, esti judecat.

Mergeți, mergeți, băieți mergeți mai departe, pentru că drumul nostru e așa de lung!

Dacă te împiedici într-o piatră, ridică-te, începe din nou – ia-o din nou de la capăt.

Ia, ia, ia, ia, ia,

ia o cotitură din așteptare până la bumm!

În, în, în, în, în –

nimeni nu este liber, ești supărat ca o viespe,

ești tu strâns, apucă-ți cureaua și strânge – strânge.

Du-te, du-te băiete, mergi mai departe, și ține și rezistă,

Dacă obosești în rând, ești călcat în picioare, mort. Și asta-i tot.

Sistemul esplanadei

Acolo unde maghernițele vechi erau dese

și se umbreau una pe alta,

acolo fu văzută-ntr-o zi, cu pari și rangă

o mulțime de tineri voios cutreierând.

și în curând pe cer

făcuseră praf și rumeșuș,

când scânduri, lațurile le-au făcut țândări.

Lemn putred, la fel de uscat ca tutunul de prizat, se-nvârtelesc cu var și pietriș.

Și sapa a mușcat și ranga a rupt și zidul s-a prăbușit de puternica izbitură.

și răzușul a răzuit cleștele au strâns acoperișul a căzut și coșul de fum s-a prăvălit.

De la magherniță la magherniță ei se duc, de la temelie la coama acoperișului totul este doborât.

Un bătrân trecând pe-acolo vede uimit cum demolează. El se oprește, pare-a se întrista, când pășește printre ruine.

– „Ce veți construi aici, prietene? Va fi aici orașul nou de vile?”

– „Aici nu se va mai construi din nou! Aici se curăță pentru Esplanadă!”

– „Ha! Obiceiul timpului: de-a dărâma casele!

Dar a construi? – Este îngrozitor!”

– „Aici se demolează pentru aer și lumină;

Nu-i destul?”

Ion Tămâian, *Cupă*

Biblioteca Babel

LUIS BENITEZ

Luis Benítez s-a născut în Buenos Aires, Argentina, la 10 noiembrie 1956. Este membru al Academiei Iberoamericană de Poezie, Secțiunea New York, USA, al Societății Internaționale a Scriitorilor (USA), al World Poets Society (Grecia) și al Advisory Board de Poetry Press (India). A obținut numeroase premii naționale și internaționale și a publicat până acum 32 de cărți de poezie, eseuri, teatru și roman, în Argentina, Chile, Spania, SUA, Venezuela și Uruguay. În 2011 Ravenna Press, din SUA, a publicat prima sa antologie de poezie, *A Heron in Buenos Aires. Selected Poems* (www.ravennapress.com), volum care a obținut în același an un loc printre primele 10 cele mai importante volume de poezie în limba engleză publicate în 2011, din partea revistei britanice Purple Patch, (<http://www.purplepatchpoetry.co.uk/bests2011.htm>).

LAO-TSE PREPARĂ O FRAZĂ

Nimic din ce o să spun
Nu poate să abată o frunză căzătoare
din drumul ei.
O vorbă nu va frâna nicicând
Altă vorbă.
Este inutil să dedic un adevăr
Acestor oameni care mă ascultă.
Ei îl vor preface în țândări
Țândări din care mai apoi se va naște
Lao-Tsé

CESAR VALLEJO

Hoinăresc prin coridoarele
imaginației
Liber și singur ca-ntotdeauna, ca
atunci când eram
Și nu știam că sunt copil,
Merg incontinuu până când uit de fapt
Că doar îmi imaginez toate astea.
Că această carne greoaie, care
urinează și asudă
Se rezumă la o idee sau două,
Ori regresează, până ajunge să fie un
mai nimic,
Care vede mai nimic pe cerul său
înourat;
Înapoiază-mă cimpanzeului, sau fă-
mă doar literatură,
Dar nu-mi lăsa condiția de om.

Tot ce apasă din greu înăuntrul meu,
În afară nu cântărește nimic.

POEMUL NUMĂRULUI ZERO

Când moartea desemnează fibra
luminoasă care suntem
Cum mai tremură lumina, cum
pâlpâie în bătaia vântului venit de
nicăieri
Cum se înfricoșează gândul în
întuneric, în tăcere,
Degetul care alesese totul dinainte, în
timp ce arzând, luminile aleargă
Până la strălucirea aproape supremă,
care este numărul unu, înaintea lui
zero.

UN BÂTLAN ÎN BUENOS AIRES

Un penel trasă cu o mișcare rapidă o
literă S
Subțire și albă,
Și dintr-odată
Pe apa maronie
apăru bătlanul.
Turiștii nu-l observară
Dar el văzu totul, pe toți și pe toate,
Dintr-o singură privire.
Stătea, în același timp rapid și imobil
pe miracolul apei.
Această oglindă în mijlocul orașului
Neglijent pictată transparent,
O butonieră deschisă ce încheia într-o
clipă
Toată îmbrăcămintea care
înveșmântase iarna.
Bătlanul rămânea pe malul fatal al
propriului său Amazon
Cu un picior strâns disprețuitor pe
lângă corp,

Gândind că echilibrul său constă în
eternitatea sa,
O eternitate pe care ceilalți
N-au cum s-o posede.

Între zbieratul jucăuș al răștoilor
domestici
El stătea ca o coasă minusculă,
Un harpon răbdător atent numai la
calcul,
Acolo,
În Grădina Japoneză din Buenos
Aires
Ce-și expunea binevoitoare grația
Cu aceea serenitate orientală ce nu
știe nimic
Despre asasinatle bruște făptuite de
un bătlan înfometat.

Toți plecaseră, dar asemenea lor, nici
eu n-am văzut nimic.

A lipsit o secundă din desfășurarea
timpului, credeam
Un moment din momentul următor
A fost în mod sângeros sărit din
ordinea lucrurilor, jefuit;
Dar când bătlanul zbură
Altă viață în afară de a sa lipsea din
bazin.

ÎN DIMINEAȚA ASTA AM SCRIS DOUĂ POEME

În dimineața asta am scris două
poeme.
Nu mă mai întreb dacă această
profesie obscură
Are sau nu vreo semnificație.
Ea reprezintă în mod evident, altă
modalitate posibilă de a rămâne în
viață.
Mă întreb totuși asupra originii
Acestor două lucruri care se găsesc
acum pe masa mea,
Nu chiar construite din hârtie și
cerneluri.
Mă mai întreb despre acei oameni
care au exprimat același lucru mai
bine
Și care azi sunt morți.
Despre secolele de război și pace
Ce s-au scurs între cuvinte.
Mă mai întreb care-i numele și
asemănarea
Aceluia care a lăsat
În altă parte a globului,
Pe masa sa de luru
Alte două lucruri egale cu ale mele
Și care se îndoiește desigur de
existența mea.

Stau și mă-ntreb câte mii de zile și
nopti a trebuit
Să traversăm,
Ca să reușim performanța aceasta.
Și despre sutele de persoane
Care și-au donat la rândul lor,
versurile.

Mă mai întreb de ce, acum câteva
minute
Lumea s-a modificat de două ori.

**Prezentare și traducere de
FLAVIA COSMA**

Un român în India (XIX)

File de jurnal, Ianuarie 2012

(La Festivalul de Literatură din Jaipur 2012)

Am părăsit India în a doua parte a lunii decembrie. Ușor deprimat din cauza problemelor de sănătate, toată luna decembrie am petrecut-o, până la plecarea spre Polonia, pentru sărbătorile de iarnă, în apartamentul meu. De la Universitate, după ore, mă întorceam invariabil către același apartament dificil de încălzit, câteodată fără curent electric și apă caldă. Este o lună de care nu îmi amintesc cu plăcere. N-am socotit necesar să scriu câteva file dedicate ei în jurnal pentru că, realmente, nu este nimic de scris. Nu s-a întâmplat nimic. Nimic exterior, care, transpus în jurnal, să aibă o cât de mică importanță pentru cititorul acestor pagini. Luna decembrie a anului de grație 2011 a trecut greu, cu enervări firești, dese și de scurtă durată, dar, în afară de asta, nimic care să merite a fi menționat.

În primele zile ale lui ianuarie, aterizez (pentru a câta oară!) pe aeroportul din Delhi. De fiecare dată asist la bucuria celor care vin pentru prima dată în India. Îi cunosc și cred că nu sunt greu de reperat. De cum coboară din avion, privesc cu sfială și nedisimulată curiozitate în jur, se rătăcesc adesea în aeroportul de câțiva ani modernizat, iar după îndeplinirea formalităților, în afara aeroportului, urcă în mașini plătite din timp, care îi așteaptă și din care coboară câteodată un șofer cu o ghirlandă de flori pe care le-o așază în jurul gâtului, în semn de bun venit. Mai sunt, apoi, turiștii tineri, fără prea mulți bani, care caută din priviri

o auto-ricșă. Ei vor dormi, cu siguranță, în sutele de guest-house-uri din Delhi. De acolo vor călători mai departe, cu rucsacul în spate, în trenuri ieftine sau cu autobuze supraaglomerate. Minus câteva detalii nesemnificative, așa am arătat și eu, cu siguranță, în octombrie 2009, momentul în care am ajuns pentru prima dată aici.

Ianuarie vine întotdeauna cu două evenimente, unul pe care îl aștept cu nerăbdare, celălalt peste care sper să trec cât mai repede: Festivalul de Literatură din Jaipur și *bâlciul* organizat de A.K în preajma zilei de 15 ianuarie, sub pretextul sărbătoririi lui Eminescu. 15 ianuarie trece fără ca A.K să mă fi contactat. Încep să sper că poate anul acesta nu voi fi nevoit să asist la spectacolul penibil din ultimii doi ani. Îmi cumpăr biletele pentru Jaipur și, cu o zi înainte de a pleca spre capitala Rajasthan-ului, primesc un telefon de la Ambasadă. Neputând lua legătura cu mine (de când mi-am schimbat numărul de telefon), A.K sunase la Ambasadă. Sărbătorirea lui Eminescu, deși organizată mai târziu decât anii trecuți, are loc și în 2012. În prima zi de după întoarcerea din Jaipur, am onoarea de a fi invitat. Mă hotărăsc ca anul acesta să nu mai scriu niciun text. Voi vorbi scurt, câteva minute, voi citi un text eminescian în traducere și atât. Oricum, în fiecare an, invitații pleacă de acolo cu cel puțin la fel de puține cunoștințe (despre Eminescu și poezia lui) ca înainte de venire. A.K vorbește despre un Eminescu ce nu există, dă frâu liber celor mai fanteziste considerații etimologice asupra unor cuvinte care, cică, ar fi intrat în vocabularul poeziei eminesciene direct din sanscrită (desigur, multe au o clară etimologie latinească, dar lui A.K nu pare a-i păsa!) și, mai apoi, mâncăm și mergem acasă. Perfecta definiție a pierderii vremii. Și când îmi amintesc că în primul an l-am luat în serios! I-

am tehnoredactat câteva texte, i-am oferit câteva sugestii și i-am verificat discursul. Poate că atunci am greșit. Ar fi trebuit să îi spun că, de la un capăt la celălalt, textul lui e o imensă aiureală. Am intrat, însă, și eu, ca mulți alții înaintea mea (A.K organizează genul acesta de manifestări de mai bine de zece ani, în ultimii trei având același discurs!), în același joc, iar când m-am trezit era deja prea târziu.

Când aflu că în Jaipur va veni Salman Rushdie, îmi spun că va fi de departe cea mai interesantă ediție la care am asistat. În ultimul moment, Rushdie este scos din program. Motivația oficială: guvernul de la Delhi nu i-a putut garanta securitatea. Cartea sa, *Versetele satanice*, este încă interzisă în India. Motivația reală a lipsei lui aveam să o aflu acolo, în Jaipur, din presă și din diverse alte discuții la care am asistat. În Rajasthan vor avea loc, în curând, alegeri statale. Cele două partide cu șanse, BJP și Congress, nu doresc nici în ruptul capului să piardă voturile alegătorilor musulmani. Cu siguranță, bieții alegători cărora li se cere votul (și mai toți politicienii) nu au citit cartea atât de incriminată a lui Rushdie. Dar asta parcă ar avea vreo importanță! Și când mă gândesc că unul dintre mentorii Congress-ului este Mahatma Gandhi însuși! Deși, după propriile mărturisiri, nu era cine știe ce iubitor de literatură, mi se pare ironic că un partid politic ce îl revendică pe Gandhi printre fondatori are o asemenea atitudine.

Neplăcută constatare, în Jaipur este neașteptat de frig pentru această perioadă a anului. Mă obișnuisem ca temperaturile să fie ceva mai ridicate decât în Delhi. Nu s-a întâmplat și anul acesta. Măsurile de securitate, draconice. Fiecare participant e obligat să se înscrie, fiecare primește un soi de legitimație cu un cod de bare, cod ce va fi scanat de fiecare dată când se intră în incinta Diggi Palace, locul unde se desfășoară Festivalul. Deși, inițial, plănuisem să mergem către Jaipur eu, S.C. și M.M., ajung acolo doar însoțit S.C. M.M. se îmbolnăvise brusc cu două zile înaintea plecării din Delhi. O întâlnim →

OVIDIU IVANCU

Foto: Festivalul de Literatură Jaipur 2012. În centrul imaginii, scriitorul Michael Ondaatje.

acolo pe S.A., cea care predă italiană în locul lui C.B care, între timp, își găsisse un post de lector la o mică Universitate de lângă Londra. Are un doctorat în literatură și e specialistă în literatură comparată. Conversația cu ea e agreabilă atâta vreme cât se rezumă la literatură. Altfel, S.A este ceea ce englezii numesc *a drama queen*. Nesigură, are nevoie mereu de atenție și vine după o nereușită tentativă de aventură cu un indian. Motiv pentru care subiectele de conversație sfârșesc mai mereu într-o fundătură, cu nesfârșite considerații asupra poveștii pe care o trăiește, povești din care eu nu înțeleg nimic și care mă plictisește teribil. Noroc cu S.C. Ea știe ce să spună în astfel de situații, așa că rolul meu e acela de a mă preface că ascult, zâmbind din când în când, atunci când mi se pare că eticheta îmi cere o minimă implicare.

Aglomeratie mare anul acesta. Diggi Palace devine neîncăpător. Lupta pentru un loc pe scaun e acerbă, cu accente de nervozitate. Îmi reîmprospătez colecția de autografe cu cel al lui Ben Okri, mai cumpăr un Richard Dawkins și apoi, pentru că nu stau foarte bine la capitolul literatură indiană contemporană (nu că la cea veche aș sta mai bine, dar aceasta din urmă nu mă prea interesează), îmi procur două cărți semnat Vinod Mehta și Tarun Tejpal.

Ajung în Delhi seara târziu, iar a doua zi, dimineața, trebuie să mă prezint cu promptitudine pentru a asista la sărbătorirea lui Eminescu, așa cum îl vede A.K. Aceiași invitați, doar că de data aceasta, Ambasada României este reprezentată la vârf. A.K este, în materie de etichetă, la fel de ignorant ca și în materie de Eminescu, așa că Ambasadoarea nu este invitată să vorbească prima, și nici măcar printre primii. Apoi, după ce pentru început, se vorbește în engleză, timp de câteva ore bune, discuțiile se poartă în hindi. Nu înțeleg nimic, ies din când în când pentru o țigară și sper ca totul să se termine cât mai repede. Îmi urmez planul cu minuțiozitate. Ajung în fața microfonului, vorbesc un minut, recit un minut și închei în încă

**Festivalul de Literatură
Jaipur 2012. Vorbește
scriitorul Ben Okri**

**Festivalul de Literatură
Jaipur 2012**

treizeci de secunde. Încerc să transmit audienței ideea că Eminescu nu e numai poetul romantic ce scrie despre natură și dragoste, ci și autorul unor texte de factură socială, de exemplu. Recit, în traducere, pasaje din *Împărat și proletar*. Greșeală fatală. În sală se află și K.A, șefă de departament la Delhi University, superiorul meu pe linie universitară. Ea vorbește imediat după mine. Realizez că acum crede că Eminescu a avut simpatii comuniste. K.A, ca, de altfel, majoritatea colegilor mei indieni, are puternice convingeri marxiste, așa că *Împărat și proletar* e ultimul text din care ar fi trebuit să citez în prezența ei. Acum, pe lângă Eminescu lui A.K, continuator în literatura română a vechii culturi sanscrite, tributar până la imitație vastei culturi indiene, am ajutat la crearea Eminescului comunist. Un fiasco perfect. Mâncarea este, ca de obicei, acceptabilă. Încerc să îl evit

pe A.K, dar nu prea îmi reușește. În cele din urmă, reușesc să nu-i comunic numărul meu de telefon. E, însă, doar o victorie temporară. Câteva zile mai târziu, va veni la Universitate în timp ce, ghinion, eu însumi mă găseam acolo. Nu mai am nicio scuză, îi dictez numărul de telefon resemnat.

În martie vom avea, din nou, tradiționala conferință organizată anual în cadrul Departamentului. Dacă anul trecut am vorbit despre Dracula și lungul drum al lui Vlad Țepeș de la istorie către mit (parafrazând titlul unei piese de teatru a lui Eugene O'Neill), anul acest, tema (tragic și comic) îmi permite o abordare ceva mai generală. Primul lucru pe care îl așez pe hârtie este titlul comunicării mele: *All of Us Cry in the Same Manner, Each of Us Laughs Differently?! O să pornesc de la Aristotel și ideea că arta (și literatura, deci) este o formă de mimesis a realității, o să inversez paradigma, optând subiectiv pentru ideea lui Wilde cum că viața imită arta și nu invers și apoi voi încerca să acreditez ideea că diferența esențială între *tragic* și *comic* ține de universalitatea primului concept vs. specificitatea celui de-al doilea. De aici și titlul: *Fiecare dintre noi plânge în același fel, cu toții râdem diferit?!* Ideea există, deci, însă anticipez că voi avea serioase probleme în a o îmbrăca într-o formă convingătoare, având în vedere speciile aflate la limită precum comedia neagră, satira sau parodia. Asta este, cred eu, cea mai mare frustrare a celui care scrie. Uneori ideile se înfățișează limpezi, cu o claritate care pare evidentă, dar, mai apoi, transformarea lor în text presupune o muncă sisifică de selectare a cuvintelor potrivite, a exemplelor potrivite, a contextelor potrivite. Dacă ideile s-ar putea exprima în forma brută în care sunt gândite, cu limpezimea cu care ele apar în mintea celui care le emite, atunci toate conferințele de genul acesta ar deveni cu mult mai interesante decât sunt. Și, în general, literatura, așa cum o știm noi astăzi, ar trece printr-o profundă transformare.*

Dialoguri neconvenționale Melania Cuc - Menuț Maximilian

(V)

M.M. Data și locul nașterii: 22 iunie 1946, în satul Archiud, comuna Teaca, județul Bistrița-Năsăud. Pentru cititorii virtuali de pe această planetă, pentru canadienii, alături de care te-ai hotărât să te stabilești, cum le explici unde este Archiudul?

M.C. Archiudul este buricul Pământului! Glumesc. Aveam o prietenă în perioada mea de București, care era de-a dreptul intrigată că eu, în mai toate emisiunile pe care le aveam la Radio România sau în reportajele literare pe care le publicam în revista Uniunii Scriitorilor, în Luceafărul, pomeneam de Archiud.

Atunci, pentru mine Archiudul era ca Steaua Polară. Un punct luminos în bezna incertitudinilor. Aveam un CEVA după care îmi orânduiam dorințele cele mai tainice, un loc unde îmi căutam rădăcinile și înspre care vărsam destule lacrimi de dor. Nu sunt patetică, dar locul natal este ceva ce nu poate fi definit fără să fii suspectat de fanfaronadă. Celor din Lumea Nouă, îmi este simplu să le arăt un punct pe Mapamond. Este locul unde s-a născut mitul lui Dracula.

Eram la Fredericton, în Canada, în urmă cu mai bine de zece ani, și ginerele nostru Hal ne-a dus la Muzeul orașului. Era un loc în care ei își făureau Istoria locală. Fredericton este un oraș așezat de-o parte și de alta a râului St.Laurent, care, de fapt, este un fluviu. Acolo tăriseră sute și sute de ani triburile indiene, aborigenii. Au venit mai întâi englezii peste ei, cu muschete și luptători instruiți. I-au împins pe indieni înspre nord, și au colonizat zona. Au venit și francezii. Cele două tabere, sub steagul războaielor pe care le duseră în Europa, s-au bătut între ei și acolo. Nu știu cine a câștigat războiul. Cert este că la locul bătăliei există două monumente, unul pentru soldații francezi, celălalt, pentru soldații englezi. Toți sunt eroi. Orașul a devenit un punct comercial, acolo se întâlneau negustorii de blănuri scumpe cu cei care vindeau marfă europeană, industrială. În Fredericton, emigranții sunt abia la a șasea generație.

Rudele mele fac parte dintr-o familie întemeietoare a așezării și sunt tratate cu respectul convenit de Ziua Canadei. Acolo, la Muzeul Primăriei, am văzut o hartă uriașă, TERRA noastră cea frumoasă. Fiecare vizitator înfigea un steguleț în spațiul care

delimita țara de unde provenea. Am căutat, mai întâi, Europa... apoi, România, Transilvania...și, am pus stegulețul meu pe un firșor de culoare bej, care voia să reprezinte colinele Transilvane. Aceea era Patria Mea!

M.M. În ce vremuri a venit Melania pe lume? Care era starea lucrurilor pe vremea aceea?

M.C. Ai mei, prin tradiție, au fost membri ai Partidului Național Țărănesc. Apoi, tata, nu știu cum a ajuns în Partidul Social Democrat. Venise de pe front și probabil avea camarazi cu aplecare spre democrația care se propovăduia peste tot în Europa. Îmi amintesc că în lada de zestre a mamei, era un sertăraș, un „puic” cum îi spunea pe la noi. Acolo erau păstrate actele noastre importante, salbele din bani de argint ale mamei și, sub cartonul care dubla fundul sertarului, am găsit un carnet cu coperte roz. Era carnetul de membru al Partidului Social Democrat, cu numele tatei trecut acolo. Asta era pe când, deja învățasem să citesc, pe când partidul în care el crezuse, „fuzionase” cu Partidul Muncitoresc Român.

Tata devenise peste noapte, fără să-l întrebe cineva, membru al marelui partid. Așa se face că ascunsese carnetul cu coperți roz-bombon, sub salba cu bani de argint, salba din care, din când în când, mai scoteau o monedă cu efigie regală, și o vindeau pentru a plăti dările la fisc.

Aveam, cred, în jur de zece hectare de pământ. În parte țelină de cosit, și altul pe coasta unui deal care despărțea Archiudul de Budurleni. Pământ tare ca sămburele și pe care ai mei îl lucrau cu sudoare și cu prețul sănătății lor. Nu știam prea multe despre politică, nici că fusese o vreme, în care bunicul își permisesese cam din munca lui, să-și țină băieții la facultate, la Cluj. Când am deschis ochii spre lume, pe ulița noastră eram singurii care mai aveam doi cai și o vacă cu lapte. Seara, când mama mulgea vaca, venea un copil din vecini, care avea TBC, și mama îi turna în ulcică, laptele cu spumă caldută. Copii erau palizi, flămânzi poate, dar erau veseli.

Eu eram, pe atunci, singurul copil la părinți și în toată familia. Așa că, nu pot spune că am știut ce e foamea sau că nu am avut rochiță nouă de Paște sau paltonaș de Crăciun. Eram răsfațată! Cei mari se fereau să vorbească prea multe de față cu mine, pentru că eram guralivă și spuneam tot ce știam primului om care ne intra în casă.

Archiudenii nu sunt oameni care să se revolte. Sunt blânzi, muncitori și

asteaptă ca altcineva să le rezolve problemele. Cred că asta li se trage de la vremea când, în sat au fost stăpâni, pe rând, mai multe familii de grofi unguri. Vecinul nostru, căruia noi îi spuneam badea Șoamu, fusese cocîș la ultimul grof, stăpânul lui îl adusese din pusta ungurească și omul învățase cu greu să vorbească românește. După ce groful a plecat, în 1918, badea Șoamu cu lelea Moari au rămas pe loc.

Bunicul Simion, leat cu el, îl întreba: „Mă Șoamule, da' de ce nu meri la neamurile tale din Ungaria?” Ungurul râdea și îi da răspuns cu o sinceritate care ne dezarma pe toți: „Cum să plec, mă omule?! Oameni care să rabde să le pui cizma pe grumaz, și să nu zică nimic, apoi nu am mai văzut până aici!” Cam așa era spiritul archiudeanului, văzut prin ochii unui străin, care s-a statornicit acolo, și acolo își și doarme somnul de vechi.

Și totuși, într-o zi de vară, prin deceniul 50, veniseră meșterii lemnari să ne ridice grajd nou. Eram gata să pună steag din crengi verzi pe acoperiș până sămbăta următoare. Eram ei molcomi, dar atenți la detalii. Eu eram prezentă la eveniment, ca întodeuana. Nu îmi scăpa nimic din ce se întâmpla în ograda noastră. Mai întâi, am auzit duduțul motorului. Apoi am văzut o mașină cu prelată kaki, care a intrat pe uliță, apoi pe poarta noastră. Toată lumea încremenise. Mama a încercat să mă bage în casă, dar nu a reușit. În clipele următoare, doi soldați au urcat pe scară, l-au înșăcat pe unul dintre meșteri. Nici nu ne-am dezmeticit bine, și omul era în mașina „siguranței” și dus la Raion. L-au ținut acolo vreo trei zile. Apoi a venit acasă cu un ochi vânt și brațul drept în ghips.

Nu a spus niciodată pentru ce a fost arestat, dar lumea vorbea cum că... spusesen bancuri cu Stalin la făgădău. Evenimentul acela m-a urmărit toată viața și este pentru prima dată când îl povestesc.

Radar

Iluzia comunicării perfecte

Vorbind despre prietenia sa cu Nichita Stănescu, poetul Mircea Ivănescu spunea la un moment dat: „O prietenie totală și definitivă nu se poate naște decât în adolescență sau la prima tinerețe”. Așa o prietenie am avut și eu. Dar nu vreau să devin patetică. Oricum, încă de pe atunci, atât eu cât și prietena mea disprețuiam efuziunile sentimentale. Bănuiesc că genul nostru s-ar descrie astăzi cel mai bine prin cuvântul la modă „cool”.

Nu admiteam alternative la „adevăruț unic” sau vreun dubiu. Când eram convinse de ceva, deveneam implacabile. Fidelitatea față de prieteni sau față de principii ne era mai presus de orice. Singurul păcat pe care îl pot găsi acestei neclintiri laudabile este teama surdă de a nu ne sacrifică din greșeală vreunei cauze care să nu ne fi meritat. Aveam optsprezece ani...

Prietena mea era plămădită din aluatul din care, prin nebăgare de seamă, se poate forma un erou sau un terorist. Mergea până la capăt, indiferent de repercursiuni, nimic nu ar mai fi putut să o oprească. Tocmai această „totală disponibilitate și totală acceptare a oricăror condiții și a oricăror situații” – folosesc iar cuvintele poetului Ivănescu – îmi inspira uneori teamă.

Singură la părinți, prietena mea locuia la bloc împreună cu familia. Apartamentul semăna cu toate celelalte pe care le mai văzusem prin oraș. Undeva, la un etaj intermediar, se reunea pe un spațiu bine delimitat tot necesarul unei vieți standard. Din holul de intrare porneau ușile spre sufragerie, bucătărie, baie și dormitor. La exterior, un balcon lung, care dădea spre bulevard oferea posibilitatea de a accesa aceleași încăperi din perspectiva exterioară, aeriană.

Pe tată ei îl întâlnisem deja în oraș, dar despre mamă nu știam nimic. Când am cunoscut-o avea o aparență fragilă, bolnăvicioasă. Cu siguranță arăta mai vârstnică decât era în realitate. Doar replicile ei insinuuau un umor subliminal, ușor sarcastic, fără urmă de anemie. Se mândrea cu faptul că ar fi olteancă înfiptă, deși, după cum spuneam, nu arăta deloc robust. Soțul și fiica ei o tratau cu un amestec de compasiune și dădăceală, certând-o pentru lipsa de curaj de care dădea dovadă, evitând sistematic orice efort. Pensionată pe motiv de boală, nu se mișca din casă, nici măcar până la magazinul alimentar de la parterul blocului. Își ducea veacul îmbrăcată în capod. De pe canapeaua din hol, un loc strategic din care cuprindea cu privirea mișcarea din casă, părea că dorește să dețină controlul asupra celorlalți. Nu se sfia să-și dea cu părerea la multe lucruri, dar într-o notă generală de amărăciune.

În situația asta, tatăl era cel care ducea toată povara casei. Spăla, călca, gătea, făcea curățenie și, bineînțeles, mergea zilnic la muncă, pentru că tot el plătea și taxele. Un fel de factotum invincibil, mereu bine dispus și pus pe

glumă, mândru nevoie-mare că era oșan „țâfronț și vârgoș”, cu două fete-cucuiete, numai ale lui.

Deși îmi venea greu să înțeleg situația asta inversată - în care tata era mama, fiica era șefa iar tatăl își iubea odrasla cu aceleași sentimente pe care le nutrea și pentru nevastă -

am acceptat-o ca pe o ciudățenie, ceva încetățenit, un fel de enunț de teoremă. Cred că motivul pentru care am acceptat fără rețineri rânduiala asta nefirească era faptul că toți trei păreau fericiți cu soluția adoptată.

În rest, familia prietenei mele era o entitate în care te simțeai bine. Ca în multe cazuri, sufrageria servea noaptea pe post de dormitor. Acolo am dormit pe canapeau extensibilă, sub privirile figurinelor de porțelan. Dar înainte de culcare am ieșit pe balcon și am stat tihnit la taclale, admirând de la înălțime luminile orașului.

Poveștile noastre se axau pe atunci pe teme din timp și spațiu. Îmi pare rău acum că nu am reținut ceva concret, dar știu sigur că nu vorbeam despre colegi sau

materii. Ne preocupau mai degrabă discuțiile filozofice, contradictoriul sau absurdul, gen „ce-ai lua cu tine de-ar fi să faci zilnic naveta între cer și pământ” – cum zicea Marin Sorescu. Nu lipseau întrebările despre destin, metodele de a interveni asupra lui sau chiar de a dirija gândurile de la distanță, suferința ontrică, civilizația culpei și alte idei filozofice pe care le tratam cam superficial. Cu mintea mea de azi realizez că ne exersam logica, apelând fără să știm la metoda teză-antiteză-sinteză. Ne formam propriul nostru schelet de concepte și, implicit și din păcate, și o bază solidă de prejudecăți.

Îmi amintesc cerul înstelat deasupra noastră și legile nu tocmai morale din noi. Văzut de la înălțimea balconului, scăpăratul roșu al țigării din care trăgeam la intervale rare, râsul șagalnic al prietenei mele și oboseala dulce care ne biruia în acea seară binecuvântată de primăvară târzie se asortau. Modelam aluatul din care se plămădeau în joacă amintirile noastre viitoare, așa-zisele „pansamente de suflet”. Vibram în aceeași „undă de culoare”, cum aveam să spunem mai târziu, când „bruiajul” avea să ne dea de furcă. Creierele noastre funcționau cu toate motoarele date la maximum, „unse” cu toate alifiile. Parcă aievea văd sinapsele noastre, nervoase, tinere, elastice ca mușchii unui atlet în plină glorie. Ne plăcea să folosim expresia „undă de culoare” atunci când navigam împreună pe un gând, comunicând așa nestingherit.

Abia mult mai târziu am înțeles că așa ceva nu se mai poate repeta, că numai la vârsta majoratului dispunem de maximul posibil de informație, din toate domeniile formale obligatorii, pentru a putea jongla cu ele așa dezinvolt. Dispărută rămâne, în același timp, frăgezimea fără de care nu ne-am fi putut entuziasma pentru asemenea „fleacuri”. La capătul celor doisprezece ani de instruire sistematică pe care îi parcurseserăm, ne regăseam în faza finală a antrenamentului conceptual.

Despre sistemul periodic al elementelor lui Mendeleev nu mai știu azi decât frânturi, despre ciclul Carnot, Marea Teoremă a lui Fermat sau Războiul de Treizeci de Ani, →

GABRIELA CĂLUȚIU SONNENBERG

Bej, lila și ciclam

Un timp te-aș fi dorit gătită bej
Când se revarsă teii peste burg
Și eu mă pregătesc cu-acest prilej
Să-ți dăruiesc fragmente de amurg.

Apoi te-aș fi dorit purtând lila
Preocupată de-o idee veche
Cum că te urmărește cineva
Știindu-te de-a dreptul nepereche.

Dar cred că îți stă bine cu ciclam
Și cu sandale sidefii, cu toc
Și-mi este foarte bine că te am
La mine-n gând chiar când nu ești deloc,
Dar cel mai bine-i când nu porți nimic
Și numai vocea-ți murmură un pic.

Ambianța ecoului

Maria, fiara comerțului
împuținează pădurea.
Numai scaieți, numai tufe murdare,
un bot de cizmă în izvorul limpede
unde umbra ultimilor fagi
se zgârie de pietrele verzi.

Unde altădată era răcoare
și frăguțele
îndulceau ierburile pitice
acum sunt gresii fierbinți
printre care se-ascund
vioaie șopârlele
iar păstrăvul
se zbenguie ghemotoace
în burta domnului turist.

Din așchii
copiii învață la școală
pădurea.
Și din rumeguș
aura de parfumuri
a bradului.

Lumea mea batjocorită
neputincioasă se vaită
Cât timp mă mai cheamă Alonso
ca o vale dezgolită
sunt
cu cât mai puțină pădure
cu atât mai departe
țipătul meu
va pătrunde
nimic
tulburând
ambianța ecoului.

Muțenie

Maria, eu nu-ți pot
scrie ție niciun
cuvânt
dar scurm cu gheara
pământul în fața ta
până când câinele mort
începe să latre
cu gura plină de viermi.

Aș vrea să-ți povestesc
copilăria mea între lupi
sau măcar să-ți descriu
privirea cu care se desparte de viață
vânatul
dar tot mai tare

mi se-ncleștează fălcile vinovate
tot mai confuză
e limba în care vorbesc.

Cel mai greu mi-este însă
că nu pot să fixez în vocabule
cuprinzătoare
felul
în care îți porți statura prin crâng
și pasul tău
care calcă nepăsător
aidoma ierbii.

MIHAI OCTAVIAN IOANA

Debut în presa în 1980, în revista
Orizont.

A publicat poezie în: **Orizont, Ramuri, Amfiteatru, Calende, Argeș, Amfitrion, Caligraf, Forum studentesc, Autograf, Columna, Orient latin, Poesis, Paradigma 21, Vatra, Vatra veche.**

Debutul în volum: **Cu ochiul liber**, Prier, Craiova, 2002 (Premiul Fundației **Alice Voinescu** la Festivalul Național de Poezie **Sensul iubirii**, 2001).

→la fel. Am uitat conținutul romanelor lui Sadoveanu și mare parte din poeziile lui Eminescu și-mi vine greu să conjug un verb regulat la plus-que-parfait. Știu, în schimb, alte lucruri. Am înlocuit între timp informația prin experiență, prin preferințe care mă individualizează, deosebindu-mă de ceilalți.

Situația de azi e exact contrariul celei de pe atunci: ceea ce știu acum mă distanțează de restul indivizilor; pe atunci, ceea ce stăpâneam până la suprapunere cu prietena mea, ne unea. Ea nu era altceva decât o altă fațetă de-a mea, o oglindă. Un coleg, „poet” sarcastic, suspecta în spatele conversațiilor noastre aparent altruiste un motiv mai degrabă meschin. Într-o poezie cu titlul „Egoism” ne descria cam așa: „fiecare om / își poartă / lumina lui / ca să-ntâlnească în altă / lumină / oglinda / și să-nsumeze două liniști / din care să izbucnească / un război incandescent. / Unul să absoarbă lumina / celuilalt, îmbogățindu-și spectrul / cu o victorie care să-l convingă / că el / nu e decât un nimb senin de soare / pe care stă scris EU.”

Pe atunci mi se păreau de la sine înțeles să avem aceleași convingeri. La fel gândea și ea. Ni se părea logic

să existe doar o singură realitate, un singur adevăr, universal valabil. Acumulasem deja tot ce se putea din știința și arta zilelor noastre și, deși disprețuiam mare parte din informația inutilă, descopeream deliciul de a le lega și dezlega totul cu ușurința cu care destrami un nor de fum. Undeva între noi se încrucișau ideile, construind „castele de fum” din năzăriri ingenios alternate. O ecuație cu două necunoscute se transforma într-o dilemă sentimentală cu doi protagoniști, două soluții posibile, una prin poarta deschisă de Darwin și cealaltă conform unei rețete de murături ardelenesti. Model de rezolvare nu aveam. Cam așa ar fi putut arăta una din numeroasele noastre „brain storminguri” pe teme aiurite. Totul era permis, câtă vreme ni-l puteam închipui, aceasta fiind deja proba suficientă a existenței sale.

De pe urma serii aceleia am rămas cu câteva impresii durabile. Prima e de ordin strict auditiv: rostogolirea veselă a silabelor cuvintelor cu colorit local, pe care moțul, olteanca și copila lor ardeleană le învârteau cu vădit amuzament. Cea de-a doua, mai puternică, este iluzia comunicării perfecte.

Ianuarie 2012, Benissa, Spania

Pași pe nisip

Cristina apăru mai târziu. Înaintează îmbujorată printre perechile care dansau strâns și de-abia zărește, dincolo de mesenii zgomotoși și, dintr-o dată, veseli, mâna colegului mai în vârstă, care-i făcea semne largi, teatrale, sugerându-i astfel, în mod jucăuș, disperarea așteptării îndelungi. Ea era roșie în obraji, dar se bucura în sine de protecția bronzului celor două săptămâni de plajă. Cei care o sfredeau cu privirile, peste două zile trebuiau să se despartă. Era petrecerea lor de adio. Dascăli din toate colțurile țării, de toate vârstele și mai ales de toate mentalitățile și principiile de viață, veniseră acum două săptămâni ca să supravegheze vacanța copiilor. Pe unii îi văzuse coborând în mijlocul micuților exuberanți și bucurându-se împreună de soare, pe alții scrutând de pe margine jocurile lor nevinovate și trasându-le, inflexibili, limite absurde. Erau, probabil, aceleași limite ale personalității lor conformiste, convenționale. Pe aceștia nu-i suferea Cristina.

Acum vinul roșu înnobila toate mesele. Fețele consumatorilor se destindeau plăcut în lumina difuză a neoanelor ieftine. Privirile se-nvălmășeau tulburate de alcool și de toaletele provocatoare ale femeilor, care se jucau, discret, cu spiritul lor de aventură.

Cristina reușește să se așeze, în timp ce câțiva „lei” din comandament, care-i remarcaseră frumusețea și-și încercau, ca-ntotdeauna, norocul, se reped s-o servească. Ea se arată stingerită de ipocrizia lor și-i refuză cu un zâmbet la fel de fals. De-abia se atinge de mâncare, refuză votca „ce deschide apetitul” dar își cufundă buzele în paharul cu vin acrișor ce devine fără culoare la atingerea ei. Muzicanții se înfoiau în acorduri zgomotoase, fără să poată acoperi, însă, din spatele ei, o reflecție hâtră:

– Domnilor, aștia sunt în stare să ne mai ceară un pol. De data asta, ca să tacă.

Cristina se întoarce. La masa vecină, câțiva bărbați se strâmbau de râs, în timp ce glumețul care spusese cuvintele își sorbea impasibil paharul. Era grupul compact al celor trei profesori eleganți și distinși, însoțiți de unul care Cristinei îi apărea mai nevârstinc, cam negricios dar agil, grup care își pierdea serile libere în barul taberei, în jurul unei sticle de vin, în discuții interminabile. Erau singurii care nu se aleseseră cu reputația frivolă de „cuceritori”. Deși se arătau afabili, ba chiar de o convenționalitate corectă și condescendentă față de toată lumea, se simțeau minunat în societatea lor închisă.

Sandu, colegul ce o simpatiza și se purta ca un părinte, atent și îndatoritor, „luase la bord” și-și agita stângaci capul uriaș cu nasul piramidal, roșu, împrăștiind în jur un zâmbet deja agasant. Cu un vădit aer protector, o îndeamnă, cât se poate de inoportun, să „se simtă bine”. O stingherea mult în acel clipe, dar atenția îi este captată de agitația unei blonde platinată, îndrăzneț coafată și admirabil bronzată. Deși nu era prea înaltă, ba încă își evidenția în mișcările moi formele rotunjite, asaltase cu

gesturi lascive și sigure, pe toți argintii domni de la masa comandamentului în vârtejul dansului. Cristina ghicește în gesturile ei inerția dintotdeauna a unui anume tip de arivism, nevoia cuadrangenării de a-și pune în evidență tot ce mai are încă din forța de seducție, pentru a fi luată în

seamă de cei ce încarnau puterea în acel moment. Deși aici era vorba doar de niște bătrânei rutinați și țâfnoși. Ea îi invita pe rând pe ringul de dans și-i supunea docil mișcărilor sale sigure, pierzându-se vesel în vârtoarea de perechi. Părea stăpână pe teritoriul acesta. Dirija, însă, lucrurile până la un punct, pentru ca să se retragă mai apoi radiind de fericire și afișând o prefăcută timiditate, pentru un nou asalt. E aproape urâtă, constată Cristina urmărindu-i grimasele feței, mult prea evidente peste curbele profilului de păpușă. Nasul în vânt, cam prea mic

față de obrajii bucălați și nu prea proaspeți acum, își găseau cu greu corecția în vioiciunea ochilor căprui, străjuți de două sprâncene ingenios arcuite, dar subțiate detestabil.

Din jocul ei avea să fie scoasă de o „exceleță” tânără, care o urmărise tot timpul și o studiasă atent. Omul era aproape scund, cu părul șaten, ondulat și fața trandafirie, de adolescent. Părea spân. Evident, Cristinei nu-i plăcea. El așteaptă un vals, se apropie de ea și o invită cu aceleași mișcări, de profesionist al ringului. Ea se intimidează puțin, apoi i se aruncă dezinvoltă în volutele mișcărilor. Bărbatul se menținea drept, degajat, și o posedă, parcă, cu ochii care se fixaseră într-ai ei, acei ochi îndrăzneți și siguri ce începuseră dintr-odată să se retragă speriați. Părea ca o pasăre prinsă în lațul acelor nerușinate și sugestive priviri care o dezbrăcau, impasibile, în batjocura luminii. În fața propriilor arme, femeia e nevoită să cedeze. Se abandonează, până la urmă, privirilor care ajunseseră s-o scormonească interior. Îi răspunde, în dans, cu acel „da” al dăruirii totale, al abandonului fără condiții. Dar el rămâne suspendat în convenționalitatea mișcărilor, apoi o lasă epuizată pe scaun, pentru a-și relua locul obișnuit la masa „oficialilor”. Din acea clipă, n-a mai luat-o în seamă. Femeia rămăsese prostită, golind pahar după pahar, cerându-i în zadar printre lacrimi o rază din privirea aceea răscolitoare. Seara va fi pentru femeie un calvar. Drama ei de-o clipă o înduioșează pe Cristina. Dar nu are timp să reflecteze prea mult, pentru că pe ring se produce surpriza serii: programul artistic. O profesoară de sport, cam trecută, se destrăbălează într-un dans al marionetelor cu un partener de ocazie. Amândoi rămân, însă, în sfera mortală a amatorismului. Un grăsan încerca să facă ironii groase pe seama mâncării din tabără, iar un bărbat cu trăsături șterse, comune, a făcut un număr salvator, jucând rolul unui bețiv, cu o acuratețe impecabilă, pe un text bine adaptat realităților concrete din tabără. Omul a fost aplaudat în frondă, iar pe ea a cucerit-o. El părea că nu se așteptase la un asemenea succes, iar când întâlnește privirea Cristinei vrea să-i mulțumească, dar nu crede în efectul gestului și se abține stupid. Atunci îndrăznește ea și îl felicită plină de efuziune. →

GEO CONSTANTINESCU

Peisaj

Pian și candelă de ceară,
Acorduri vii de primăvară
Și note umede din noi
Vibrează peste amândoi.

E o iluzie că sunt
În haină rece de cuvânt,
Cascadă zgomotoasă-n ierbi,
Ci-n trup de humă mă discerni.

Dintr-o minune o vioară,
Când rătăcirea mă-nfioară,
Întinsă între stea și rouă
Mă frâng precum o coardă-n două.

Se strâng în sufletu-ți rebel,
Robind pământul infidel,
Îngeri cărunți cu glasuri mute
Tăcerea noastră s-o asculte.

Vibrează peste amândoi

Și note umede din noi,
Acorduri vii de primăvară,
Pian și candelă de ceară.

A înflorit un măr în noi

A înflorit un măr în noi,
Un măr din cei cu mere coapte,
Întins-am brațele-amândoi
Prin crângul pomului vâlvoi
De-atâtea flori și-atâtea șoapte.

Ne cântă primăvara-n zbor
Pe aripi de privighetoare
La măru-mpodobit cu floare
Și cu parfum îmbietor,
În sfântă zi de sărbătoare.

Răvașe încolțesc pe-un ram,
Le ancorez de ploi și vânt,
Spre poala cerului zburând,
Să-ți bată dimineața-n geam,
Trezindu-te la mine-n gând.

Aștern petelele de măr,
Din mărul cel cu mere coapte,
Pe masa veche din ungher,
Iar tu îmi prinzi tăcut în păr
Răvașe încolțite-n noapte.

Așteptarea zornăie în oase

Așteptarea zornăie în oase
Ca macul în capsule lemnoase,
Iar timpul tremură pe-un zmeu
Când cerul iese din nucleu.

Cu ploaia îngerii coboară
Precum făcliile pe scară.
Păstrând tăcerea în cenușă,
Ridic a cerului mânușă.

Iar el mă-nalță pe pilaștri,
În stihul ochilor albaștri,
Să mă umbrească între stele

Cu toată negura din ele.

Averse

Cenușa își revarsă mânia
Peste lacuri înghețate de bronz,
Străzile se-acoperă cu fum,
Iar bezna devine galbenă.
Păpădiile au umplut aerul
Cu amarul dorului,
Laptele lor curgând
Prin venele minții.
Vidul completează
Dispariția sălciilor plângătoare
Din lacurile de bronz.

Pe dealul miop

Te cerne cu fluturi pe grijile mele,
Ia-le în palmă și zboară spre stele,
Mă prinde în horă cu floarea de crin,
Și mă amețește în gura cu vin.

Mă lasă a curge cu ploaia de mai
Și mijlocu-mi strânge într-un
evantai,
S-așternem apusul pe dealul miop
Când suflul aleargă spre lună-n
galop.

Să ținem pe umeri cu brațe-
amândouă
Covorul de iarbă cosită în rouă,
Solie de greieri cântând serenadă
Prin noi când topim rătăcirii în
livadă.

**TATIANA SCURTU-
MUNTEANU**

El, amețit de momentul succesului nesperat, devine trufaș și aproape că nu observă sinceritatea cu care Cristina i se adresează.

Dansează împreună pe o muzică ce li se părea acceptabilă, însă omul nu poate domina momentul gloriei anterioare. Pe Cristina o doare lipsa lor de armonie sufletească. Privește la celelalte perechi care se înlănțuiau cât mai aproape și chiar se înduioșează la gândul că oamenii aceia se vor despărți în curând și poate că nu se vor mai vedea niciodată. Și cât de profund îi înlănțuise această clipă! Si ea ar fi vrut să se dăruiască aici, pe malul mării, firească, unui bărbat, pe care nici măcar să nu mai aibă șansa să-l întâlnească vreodată. Să-și păstreze intact, în memorie momentul, pentru întreaga viață. Dar acel bărbat tocmai acum nu apare.

Atmosfera devenise apăsătoare, ea simțea că se sufocă în ritmul muzicii, tocmai când „artistul” coboară de pe culmile gloriei trecute și începe s-o pipăie vulgar. Cristina își stăpânește cu greu dezgustul și îi cere voie s-o lase să se odihnească. El o conduce într-o dezlănțuire stângace de vorbe fără noimă. Își dă seama că ea nu-l

ascultă și o abandonează furios. „Du-te dracului și tu!” scapă în ciudată Cristina.

Spectacolul de sfârșit de chef începuse să-și reverse melancolia. Întotdeauna o indispuneau sălile din care invitații se duceau unul câte unul și rămăneau pe mese sticle, pahare, farfurii și tacâmuri abandonate. Se simte deprimată.

Hotărăște să plece. Afară era răcoare. Umedul iz al mării îi înfioară nările. Rămân în spate stâlpii de fum al restaurantului cu vocile lui rostogolindu-se în noapte. Plaja era solitară, pustie. Își dă jos sandalele. Nisipul fin i se strecoară printre degete. Simte nevoia să se piardă în întinderea fără de margini. Se întinde pe spate. Contactul cu nisipul cald o înfioară. Pe cer, ard stelele. Luna se revarsă în adâncurile care i se întindeau la picioare. Marea își sfâșia, cenușie, dantelele albe ale valurilor. În larg, cei patru bărbați se avîntau în valuri, ținându-se de mâini, ca într-o horă. Trecuseră pe lângă ea fără să o vadă.

Doar farul, ca un falus enorm, chema, din depărtări, rătăcite, vapoarele. În tremurul șovăielnic al razelor lui, Cristina apărea ca un punct nevralgic al universului.

TREI PAȘI PRIN DIASPORA ROMÂNILOR NORD-AMERICANI

Mai ales acum, când în statisticile oficiale diaspora românească se cifrează la peste două milioane de cetățeni, modul de manifestare culturală a comunităților de conaționali de pe diferite meridiane ale Terrei devine un barometru exact al potențialului lor spiritual, fără de care munca și numai munca desfășurată departe de țară ia aspectul coșmaresc al unei autoflagelări în numele câștigului visat, dar rareori atins la cotele sale absolute.

Cunoscut pentru însuflețirea sa ctitorială, pr. prof. univ. dr. Theodor Damian de la New York este omul care sfințește locul, căci el nu se rezumă la a publica propria creație poetică, ci în reuniunile Cenaclului Mihai Eminescu, activând în metropola americană din 1993, lansează scriitori ai diasporei și pe cei din țară, în egală măsură. Nu există un important eveniment cultural sau istoric românesc care în colectivitatea adunată în jurul său să nu fie marcat cu toată însuflețirea. Mi-am făcut o tradiție personală din a răspunde invitației pe care mi-o fac organizatorii evenimentului de apogeu în fiecare jumătate a lunii ianuarie, Simpozionul Mihai Eminescu de la New York. Ajuns la cea de-a XIX-cea ediție, el aduce alături specialiști ai domeniului, sosiți din țară și din străinătate, poeți prestigioși, personalități ale culturii. Consecvent ca tradiție este și parastasul făcut la Bisercia Sf. Petru și Pavel din Astoria pentru pomenirea lui Mihai Eminescu și a altor personalități ce reprezintă spiritualitatea românească. În Centrul social al bisericii activitatea științifică a zilei precedente a avut firești prelungiri. S-a făcut lansarea unor cărți recent apărute în țară, între care volumul meu *Memorandistul Nicolae Cristea și epoca sa*, prezentat de istoricul literar Aurel Sasu de la Cluj-Napoca, era menit să marcheze cei 110 ani de la stingerea publicistului sibian. Succes a avut apoi prezentarea unui film documentar realizat profesionist despre Mitropolitul Transilvaniei Andrei Șaguna, canonizat recent la Sibiu. Așadar, nimic din ceea ce este semnificativ sub raport național nu trebuie să le rămână străin acestor conaționali ai noștri. Sărbătoarea Unirii Principatelor a fost marcată în aceeași comunitate românească de la New York printr-un program de comunicări evocative în duminica din 22 ianuarie a.c., când mai mulți participanți au purtat costume tradiționale. Este splendid să joci *Hora Unirii* la New York, gândind cât de puțini sunt cei care în țară o mai fac. Cea mai neliniștitoare întrebare trebuie pusă pe mai departe personalului bine remunerat din Institutul Cultural Român de la New York, coordonat de Horia-Roman Patapievi. Nu ar fi normal (și obligatoriu!) ca acest institut să-și ofere spațiile generoase pentru asemenea evenimente, ce definesc ființa noastră națională? Câte orașe ale diasporei noastre dispun de un asemenea cadru instituțional de manifestare culturală? Iată de ce consider cu totul regretabil faptul că nici în acest an Institutul Cultural Român de la New York, situat exact în aceeași clădire cu Consulatul General unde s-a desfășurat simpozionul, nu a depășit pragul unei prezențe formale, cu totul neconvingătoare în intervenția directoarei Corina Șuteu la

simpozion. Așadar, trei zile culturale cu adevărat faste la New York! Nu mai puțin important este faptul că într-un peisaj revuistic dezolant, când tot mai multe publicații abandonează aparițiile lor în format pe hârtie, revista „Lumină lină” de la New York, ajunsă la al XVI-lea an de apariție, se nutrește din asemenea seve de spiritualitate națională, ocupând un loc distinct în ierarhia culturală a diasporei. Modul de promovare a revistei este unic, dacă ne gândim la tradiția salutară pe care Th. Damian și prof. univ. dr. Mihaela Albu au creat-o, desfășurând anual în diferite locuri ale spațiului românesc o manifestare intitulată „Zilele Lumină lină”. Poposită în anul 2011 la Universitatea „Alma Mater” din Sibiu, ca o punere în dialog a scriitorilor locali cu cei invitați din țară și din diaspora, reuniunea a prilejuit lansarea a 13 cărți și a 10 publicații literare, s-au citit versuri, s-a desfășurat chiar și un recital liric. Au fost cinci ore de înălțare spirituală, care nu a lăsat loc oboselii sau plictisului. Evenimentul s-a prelungit în Mărginimea Sibiului cu o noapte de lectură din creația autorilor și a continuat la Balcic în Bulgaria, unde în sala de oaspeți a Reginei Maria au fost rostite versuri românești în lectura autorilor. Câtă încărcătură emoțională, câte semnificații ideatice s-au împletit într-un moment regal ca acela! Iată pentru ce socotesc că pasul pe care l-am făcut în diaspora newyorkeză mi-a oferit perspectiva exemplarității.

În spațiul american am mai avut și alte prilejuri săfiu invitată la reuniuni culturale românești, unde optica unor participanți a distrus vechile tipare ale mentalității socialiste. Poposit la Toronto ca bunic, artistul timișorean Mihai Teodor Olteanu are senzația că în Canada este acasă. „Doar atunci un neam nu moare – a precizat el la recenta serată lunară a Cenaclului Nicapetre din Toronto – când arta lui se va simți oriunde acasă. Te duci într-un alt loc ca să dai și să primești iubire. Harul de la Dumnezeu nu are nicio valoare dacă pe aceasta nu o dai înapoi. Nu de sărăcie au venit în Canada românii, ci pentru iubire.” Așadar, un cenaclu românesc ce activează de 15 ani spre a pune în dialog artiștii locali cu cei din țară devine o necesară extensie în lume a spiritualității naționale. Când l-au aniversat la 70 de ani, surpriza pentru sculptorul Nicapetre, cel îndrăgostit de Eminescu, pe care îl citea plângând, a fost să-i cânte naistul Gheorghe Zamfir. →

ANCA SÎRGHIE

Mulți participanți la reuniunea culturală din 29 ianuarie 2012 își aminteau cu emoție de anii începutului, când în serile de sâmbătă cenaclul se desfășura într-o tipografie, uneori ei așezându-se direct pe baloții de hârtie. La Toronto au venit Ion Caramitru și Iuliu Moldovan cu recitalul *Eminescu*. Ei au adus din partea Ministerului Culturii un premiu special pentru Nicapetre, care era nu doar un excepțional desenator, ci și un scriitor, autor a 5 cărți, lansate rând pe rând în cenaclu. Nici cenaclul și nici publicația „Observatorul”, care pornită din 1990 îl secondează astăzi cu priviri de mamă grijulie, nu ar fi avut suflul continuității fără munca îndârjită a unui om providențial, cum este Dumitru Puiu Popescu, oricând gata să treacă prin foc și pară pentru idealul său, cel de a constitui o colectivitate de intelectuali valoroși, buni condeieri, responsabili de rubrici permanente în ziarul românesc. A ști să aduci aproape de scriitori consacrați, de publiciști experimentați tinerele generații de artiști plastici, din care fac parte graficiana Ortansa Moraru și Bogdan Luca, sau de medici cu pasiuni muzicale ca Dan Petrescu, care se afirmă nu numai ca pianist, ci și ca dirijor al corului de cameră Atheneum, este un dar managerial rar întâlnit. Proiectul „Memoria”, susținut la Institutul de Memorie Istorică al Canadei de Oana Băcoi pentru a intervieva veterani români de război și supraviețuitori români ajunși în Canada, dovedește că nimănui aici nu îi este indiferent prestigiul României peste hotare. Proiectul răspunde unui imperativ, cel de a completa informațiile despre România ca beligerantă prea puțin cunoscută peste granițe. Atunci când la Toronto activează și o școală românească săptămânală, așa cum a anunțat Minodora Grigorescu, este speranța ca această comunitate reușește să asigure echilibrul între imperativele vieții oficiale și zestrea spiritualității naționale, promovate în Canada, o țară a multiculturalității prin excelență.

Un al treilea pas l-am făcut la poalele Munților Stânciș, la Denver, în capitala statului Colorado, unde tatonările pentru o activitate culturală au durat prea mult. Eu le urmăresc de acum doi ani, când am fost invitată să țin o conferință despre *Motive creștine în opera lui Mihai Eminescu*. De atunci, tăcere, nu s-a mai întâmplat nimic în plan cultural. În această iarnă abia s-au desfășurat primele două reuniuni de cenaclu românesc. La cea dintâi am prezentat conferința *Mitropolitul Andrei Șaguna primit în rândul sfinților*, iar filmul realizat la canonizare la Sibiu a fost urmărit cu mare interes de participanții la cenaclu. Inițiatorii au fost profesorii Sebastian Doreanu și Simona Sîrghie, iar interesul de care s-a bucurat noua ctitorire culturală îi motivează să persevereze, susținuți de publicația „Gândacul de Colorado”, care semnalează atent fiecare izbândă. Un fapt se impune cert, comunitatea a primit cu aviditate asemenea momente de înălțare spirituală. O continuare cu frecvență lunară a activității de cenaclu românesc este perfect îndreptățită în orașul altitudinii de o milă.

Trei pași concreți dar și simbolici prin cultura diasporei americane mi-au fost suficienți spre a constata că Atlanticul nu desparte, ci trasează punți de comunicare între țară și fiii ei lumiți. Atât cât au ei nevoie de dialogul cu cultura României, tot atât de firesc este să-i cunoaștem și noi pe ei, socotindu-i parte legitimă a neamului căruia ei cu toată îndreptățirea îi aparțin.

NU M-A IUBIT NICIO FEMEIE

Nu m-a iubit nicio femeie frumoasă,
nu m-a plâns nicio silabă de vânt,
nu m-a frânt nicio frunză sub oase,
nu m-a cântat pe lăută niciun strop de pământ.

Nu m-a iubit nicio femeie urâtă,
nu m-a dansat niciun bemol rătăcit,
nu m-a nechezat nicio șoaptă tăcută,
nu m-a prins în silabe niciun vers obosit.

M-au iubit stelele cu chipuri lehuze
în toamna aceea când te-am prins între buze.

MOARTEA

După ce se spovedise își dăduse foc în piață,
fiindcă femeia din ea se plictisise de atâta viață.

PISANIE

Te cert cu pisania gurii,
te rog cu trei picături de lună,
te colorez cu tăcerea târzie-a pădurii
și-ți ciobesc inima pe a mătaniei strună.

Mă cerți cu privirea sânelui de sub buze,
mă rogi cu fiorul dimineții din trup,
mă colorezi cu rujul unei frunze
și-mi ciobești umbra să mă rup.

Hai să ne iubim strâmb, zornăit, nădușit,
ca într-un psalm în vestiarul gurii răstignit.

FUGEAI PE UMBRA FRUNZEI

Fugeai pe umbra frunzei cu pădurea pe umeri,
poteca seprăvălea-n izvorul din gura satului,
încă te-aș fi mai iubit pe ceafa prispei cu plopi
bătrâni
la ceasul când toamna își bea cafeaua pe marginea
patului.

Fugeai pe umbra frunzei cu pădurea pe umeri
ca o pasăre jefuită de târziul uitut al lunii,
încă te-aș fi mai iubit nupțial, pe glezna ferestrei
la ceasul când inima din mine îți ținea în palmă sânii.

Fugeai pe umbra frunzei cu pădurea pe umeri,
roua pâlăia în sudoarea gândurilor ierbii,
încă te-ași fi mai iubit pe banca din obrazul porții
la ceasul când pământul din noi își pipăia-n săruturi
nervii.

GEORGE BACIU

Impresii despre un simpozion internațional și... nu numai

Ne îndreptăm spre Prut, adică (nu-i așa?) spre graniță. În minte îmi stăruie tot ce s-a întâmplat ieri, o zi încărcată, desfășurată în impunătorul și istoricul Muzeu al Unirii din Iași – **Simpozionul Internațional „Românii din afara granițelor țării”, ajuns la ediția a XIII-a.** Despărțământul Astra „Mihai Kogălniceanu” din Iași își face pe deplin datoria față de românii de pretutindeni, față de neamul românesc. Doamna prof. Areta Moșu și astriștii ieșeni au alcătuit un program dens, interesant, la subiect, cu lansări editoriale ale publicațiilor patronate de Astra Iași. Dacă moderator, la deschiderea lucrărilor Simpozionului Internațional, a fost prof.univ. dr. Mihai Toma din Iași, pe secțiuni, moderatorii au fost, în principal, colaboratori din Republica Moldova sau din țară, reprezentanți ai unor despărțăminte. Pe mulți din cei care au susținut comunicări îi cunosc, pe mulți nu-i cunosc. În secțiunea „mea” – comunicări interesante, la fiecare se intuia pasiunea cu care a cercetat, de aici, prezentarea atractivă. Comunicarea noastră (a mea și a doamnei Maria Panaiotu) despre Episcopul Justinian Teculescu a fost ascultată cu interes. Mulți din ascultătorii noștri nu știau nimic despre Episcopul născut în Voinești-Covasna.

Mi-a plăcut ce a spus, în plenul Simpozionului, scriitoarea Claudia Partole din Chișinău „cu Astra ștergem praful uitării din memorie”. Ea a transmis participanților toată dragostea și toată speranța basarabenilor. S-a simțit căldura aplauzelor. Frumos.

Trecem Prutul. În autocarul plin, toată lumea este liniștită. Poate așa cere disciplina... vama. Intrăm în Republica Moldova. **Orașul Cahul** se află foarte aproape de graniță. Fotografiez, prin geamul autocarului, imagini de la intrarea în oraș. Mergem direct la **Universitatea de Stat „B.P.Hasdeu”**. Trecem prin oraș. Mă mir când citesc firma unui magazin alimentar „Culinarie”, scris în românește, care este deschis 24/24, adică permanent. Văd multe firme scrise și în rusește.

În fața Universității, suntem așteptați de conducere și studenți. Suntem așteptați cu pâine (ce colac frumos împletit!) și sare, precum erau întâmpinați, în vechime, voievozii. Ospitalieri, ca-ntotdeauna, frații noștri de peste Prut! Ne încălzim, după frigul de afară, și ne îndemnăm la vorbă, oaspeți și gazde. E ora prânzului, dar foamea nu este sentimentul care să ne preocupe. În confortabila sală de conferințe, primim cuvinte de salut rostite de rectorul Universității, Andrei Popa, și de prorectorul Sergiu Cornea. Între altele, rectorul își manifestă bucuria, spunând că „deși este vineri, noi suntem într-o duminică”. Simpozionul Internațional este moderat, în continuare de conf. univ. dr. Victor Axentii, decanul Facultății de Filologie și Istorie a Universității de Stat „B.P. Hasdeu” din Cahul. Din partea Asociației, au vorbit vicepreședinții, prof.univ.dr. Victor Grecu de la Sibiu și prof. Areta Moșu din Iași, inclusiv în calitatea de președinte al Despărțământului ASTRA „Mihail Kogălniceanu”. Îmi vine mie rândul să iau cuvântul. Îi salut pe participanți din partea Despărțământului Astra

Eminescu la Odesa

Covasna-Harghita și menționez că în Covasna s-a născut cel care a fost Episcopul Justinian Teculescu ce a păstorit opt ani (1924-1932) Episcopia din sudul Basarabiei, respectiv județele Cahul, Cetatea Albă și Ismail. Îndemn la cercetarea activității acestei personalități eclesiastice și în general la cercetarea vieții și activității personalităților trecutului.

Urmează comunicările înscrise în program, moderator fiind prof.univ.dr. Anton Moraru din Chișinău. Multe comunicări au în vedere Astra și rolul ei în Basarabia, în trecut și în prezent, altele se referă la personalități ale Astei. Mă frământă un gând. Trebuie să-mi iau o pauză. În holul Universității, găsesc o studentă dornică să mă conducă la catedrala din oraș. Pe drum, vorbim, fotografiez, mă interesează mai mult clădirile vechi. Zăresc de departe biserica, catedrala orașului. Zăresc și monumentul din față. Nu știu ce reprezintă. Sunt curioasă. Aflu când mă apropii. Îl fotografiez. **Bustul voievodului Ion-Vodă cel Viteaz** sau cel Cumplit, cum am învățat la școală. Îmi place istoria, dar îmi plac mai mult romanele de inspirație istorică scrise de Mihai Sadoveanu. La Cahul, Ion Vodă a dat marea bătălie cu turcii care a atras pieirea lui și îngenuncherea Moldovei. Imediat îmi amintesc romanul „Nicoară Potcoavă”. Chiar în primele pagini, un personaj îl evocă pe „Vodă-Ion al nostru care și-a pus capul pentru Țara Moldovei”. Evocă chiar bătălia de la Cahul a lui Ion-Vodă cu turcii, din iunie 1574, când viteazul voievod a fost vândut de un grup de boieri, în frunte cu părcălabul Irimia. Cei apropiați lui l-au sfătuit să-și scape capul „pe cărări ascunse, știute numai de ei”, dar voievodul nu-și părăsește armata împușcată: „Cade capul meu unde vor cădea capetele voastre!”. Ca să-și scape credincioșii oșteni, mânia sa Ion-Vodă se predă turcilor, care-i jurase să-l ducă viu la Împărăție, în fața lui Sultan Selim. Jurământul n-a fost ținut. Beglerbei Ahmed a pus să fie „pălit pe la spate cu jungherul”, apoi a poruncit „să-i fie legat leșul cu patru odgoane și patru cămile să tragă în patru părți, sfărtecându-l”. S-a petrecut la Cahul, în 1574. Este bine să ne cunoaștem istoria. Pe mine mă atrage mai ales cea evocată de pana lui Mihail Sadoveanu.

Îmi place **catedrala din Cahul**. Se vede că e de curând renovată. O fotografiez din mai multe părți. Are hramul Sf. Arhangheli Mihail și Gavriil, construită în 1850, pe locul unei vechi biserici de lemn ridicată în 1785.→

LUMINIȚA CORNEA

În această biserică, a slujit cândva, în cei opt ani de păstorire pe aceste meleaguri, și Episcopul Justinian Teculescu. M-ar interesa să aflu mai multe despre istoricul bisericii, dar, din păcate, biserica este închisă. Nu găsesc pe nimeni care mi-ar putea oferi informații competente. La afișierul din curte, mai mult de jumătate din informații sunt în limba rusă. Mă mir. La întoarcerea mea la Universitate, vorbesc cu doamna prof.univ. Ioana Axentii în legătură cu o eventuală colaborare pentru cercetarea activității Episcopului Teculescu. Continui discuția și la minunata seară organizată de aștrii din Cahul, unde, în tradiția Aștrei, ne-am delectat cu jocuri și cântece populare specifice zonei.

A treia zi a Simpozionului Internațional organizat de ASTRA „Mihail Kogălniceanu”, Iași – 12 noiembrie 2011. Privesc pe geamul autocarului. Pot privi direct în față, la șoseaua dreaptă, și, lateral, la peisajul divers pe care îl străbăteam în goana mașinii. Mă uit într-o parte, și-n alta, în față. Ce pot face mai mult? Am trecut de vamă. Suntem în Ucraina. În Ucraina? De ce nu... în străvechea Basarabie?! Doar ne aflăm chiar pe pământul ce din moștrămoși a fost numit **BASARABIA**. Nume ce își trage obârșia de la numele vechilor Basarabi, voievozi valahi descălecători de țară. Suntem în Basarabia istorică! Degeaba mă frec la ochi – totuși văd bine, dar mi-e greu să citesc. Numele localităților nu-mi pot fi familiare scrise în altă limbă. Nimic nu arată, niciun semn, că pe aceste meleaguri locuiesc și români-basarabeni, urmași de-ai oștenilor lui Ștefan cel Mare și Sfânt. Casele – satele sunt gri-cenușiu. Sufletul locuitorilor acestor case ce culoare are? Oprim într-o stație de benzină de la marginea unei localități. Nu pot citi numele localității. Mulți din autocar coboară. Cobor și eu. Ne mișcăm în jurul autocarului, ne întrebăm dacă vor fi fiind români în satul acela. Puțin mai în depărtare, între case, văd o clădire mai răsărită, nouă sau proaspăt zugrăvită. Trebuie să plecăm. Se apropie de noi un bărbat în vârstă. Desigur ne-a auzit vorbind românește. Și-a putut da seama că suntem români și după numărul autocarului. Ne salută românește cu „Bună ziua”. E clar că are dorința de a intra în vorbă cu noi. Suntem gata de plecare. Am urcat în autocar. Omul vine, sau a fost chemat, la ușa mașinii. Mulți dintre noi am vrea să-l întrebăm ceva. Răspunde cum poate la multele întrebări, vorbește bine românește, fără accent dialectal, dar cu influența limbii ruse. Aflăm că îl cheamă Ivan (Ion) Gheorghie, are 82 de ani, a terminat șapte clase românești în 1944. Trăiește singur, că femeia i-a murit de nouă ani. Are un băiat în Italia și o fiică în Ismail. A fost de câteva ori în România „încă când erau rușii”. Și-a amintit de Ploiești, de câte bombe au fost acolo în război și câți oameni or fi murit. Ne spune despre clădirea văzută de noi că este școala. La întrebarea noastră despre biserică (o vedeam refăcută, cu turnuri colorate, specific rusești), aflăm că a fost construită în 1875 (Știa precis anul), că preotul slujește în rusă, că... înainte era preot român, „dar s-a dus cu românii, când au plecat”. Foarte greu am înțeles numele satului, Procov, adică denumirea românească, tare greu

spusă și abia înțelegă de noi, deoarece ne spunea numele satului doar în ucrainiană. La vârsta lui se ținea foarte bine, dar nu mi-am dat seama cât regret era în cuvintele lui. Oare i-am dat ceva ca să aibă amintire de la grupul nostru? Cred că s-ar fi convenit să-i oferim o cârticică. Să-și bucure sufletul văzând și citind litere românești.

Alunecăm întins spre Nistru. În autocar e liniște. Șoseaua nu e grozavă, privim gropile pe care șoferul degeaba încearcă să le ocolească. De ce e atâta liniște? Probabil fiecare gândește intens ceva. Sau se gândește la ceva. Oare? Ieri, am trecut Prutul, în curând vom ajunge la Nistru. Până la granița cu Ucraina, indicatoarele localităților erau scrise în românește. Atunci eram în Republica Moldova. Acum suntem în **Ucraina**. Dar sunt români și aici. Suntem doar în Basarabia noastră istorică. Toate indicatoarele sunt scrise într-o singură limbă, în ucrainiană sau în rusă? Niciodată nu voi putea deosebi cele două limbi.

Deodată, geamurile autocarului sunt firav lovite de fulgi de nea trudiți parcă de un drum lung. Uneori văd fulgi mai deși, mai grăbiți ce se îngământesc din urmă pe calea spre pământ, unde devin fine păcături de apă. Încă nu vine iarna, deși suntem în noiembrie și nu ne mai putem aștepta la vreme...de vară. Intrăm într-o zonă de ceață. Șoferul se descurcă, deși marcajul șoselei nu-l ajută. Nu e niciun fel de marcaj. Parcă ar fi la noi un drum județean. Totuși circulăm pe o șosea care te duce din Republica Moldova spre Odesa, capitală importantă de regiune din Ucraina. Se apropie amiaza. Aproape ieșim din ceață. Spre stânga, stufăriș. Prin ceața fumurie zărim apele Nistrului. Ceața ne împiedică să vedem Nistru? Nu. Îl vedem din ce în ce mai bine. Acesta este Nistru? O întindere uriașă de apă. Deodată, în dreapta, marea... Marea Neagră la locul unde primește îmbrățișarea Nistrului. Apa dulce a Nistrului se dizolvă, se pierde în apa sărată a mării, rămânând doar Marea Neagră. Privim... apele.

Intrăm în **Odesa**. Mă miră să văd case frumoase, vechi, dar în paragină. Fotografiez, să știu cum a fost odată. Înaintăm spre centru. Se schimbă peisajul – clădiri frumoase, vechi, dar renovate, arată minunat. Ajungem la Consulatul român. Suntem așteptați. Coborâm din autocar. Observ că suntem foarte mulți pe trotuarul din față Consulatului (o clădire care arată foarte bine). Parcă am fi o mare de oameni. De unde impresia asta?! Probabil datorită spațiului totuși mic al trotuarului. Caut cu privirea bustul lui Eminescu, despre care ne-a vorbit atât de frumos doamna prof. Areta Moșu. Îl descopăr. Minunat. Toți avem flori (prin grija prietenilor noștri aștrii din Cahul) și le așezăm frumos; îmbrăcăm bustul cu flori. Cei doi preoți din grupul nostru se pregătesc... urmează o scurtă slujbă, rânduială bisericească în memoria Poetului. La sfârșit, aduc și eu un omagiu: recit „Rugăciune” de Mihai Eminescu. Cred că a plăcut. Am simțit aceasta din aplauze. Felicitările doamnei consul m-au copleșit. Ar trebui ca această poezie să fie gravată pe soclu. După ceremonia din fața bustului Poetului, am fost invitați în clădirea Consulatului. →

Atmosferă prietenească, discuții la o cană de ceai. Seara, plimbări prin centrul Odesei, pe malul Mării Negre, clădiri minunate, feeric luminate, monumente, statui, treptele Potemkin – unde a fost fimate celebra scenă cu acel cărucior din „Crucișătorul Potemkin”, fotografii, amintiri... Neplanificată, o bucurie pentru melomani. Cam jumătate din grup am reușit să ajungem la un spectacol în extraordinara Operă din Odesa. Pentru o clipă crezi că te afli în Viena. Clădirea este aproape identică cu Opera din Viena – același arhitect a proiectat-o. Am văzut baletul „Spărgătorul de nuci” de Ceaikovski. Chiar dacă am găsit locuri numai la balcon, a meritat. Baletul rusesc este recunoscut în lume, iar muzica lui Ceaikovski este minunată. Vom rămâne toți cu o extraordinară amintire.

Ultima zi -13 noiembrie 2011. Dimineața plecăm din Odesa. Ne îndreptăm spre Cetatea Albă, apoi spre Ismail. Privesc curioasă peisajul absolut nou pentru mine. Desigur și pentru ceilalți. Apele Nistrului în dreapta... „De la Nistru pân la Tisa”. Timpul zboară. Am ajuns la Cetatea Albă. M-am rugat să ajung să văd această cetate. Oare de ce doream atât de mult s-o văd? Probabil dorința mea s-a născut din lectura romanelor sadoveniene. Cred că Sadoveanu a văzut cetățile de pe Nistru, Soroca, Tighina, Hotin, Cetatea Albă – de aceea le-a evocat atât de sugestiv și de real. **Cetatea Albă** s-a menținut bine, din, cu adevărat, străvechi timpuri. E mult mai mare decât Cetatea Neamțului. Pătrund în cetate, după ce plătesc biletul de intrare, frumos tipărit cu o imagine a cetății. O parte din interior îmi pare că seamănă cu Cetatea Neamțului. Urc și eu pe ziduri, asemeni celorlalți vizitatori. Ca într-un vis, privesc în josul zidului. Măsur cu privirea țărnul. Apele Nistrului lovesc zidurile de veacuri ale Cetății Albe. Lovesc de veacuri zidurile. Privesc de sus depărtările nedeslușite. Oare așa priveau și oștenii Măriei Sale Vodă Ștefan? Știu tot de la Sadoveanu că puterile Sfântului Voievod, în bătăliile cu turcii, erau la Chilia și la Cetatea Albă. Alte timpuri... Trebuie să mă grăbesc la autocar. Ies din cetate sigură că n-o să revin. Fugitiv mă opresc la cele câteva tarabe cu amintiri – predomină imagini cu Cetatea. La una, vinde un bărbat în vârstă. Are pe tarabă și icoane. Vorbesc românește și-mi răspunde imediat. Trecut de 80 de ani. S-a născut „când aici erau românii”. A învățat la școală românește. O spune cu mândrie? O soră îi trăiește în România, la Buzău. Simt nevoia să-i ofer ceva. Ce? Caut în geantă. Dau întâmplător (oare?) peste „Paraclisele Maicii Domnului”. Îi ofer cârticica. Știe să citească românește și vede cu ochelari. Regret că n-am timp să discut mai mult cu el. În Cetatea Albă, au rămas puțini români, foarte puțini. După atâta timp, cred că și aceștia se roagă în ucrainiană sau în rusă. De ce nu l-am întrebat? Nu știu nici cum îl cheamă. E de găsit, cât îi mai dă Dumnezeu zile, la o tarabă de la intrarea în Cetatea Albă.

Ajung în autocar și continui să mă gândesc la bătrânul român basarabeian care vindea amintiri la o tarabă, lângă cetatea fostă-a lui Ștefan. Trebuia să-l întreb dacă vin mulți români-turiști pe acolo și cât de des. Oare

vin? Continuăm drumul spre Ismail. Suntem tot pe limanul Nistrului. Șoseaua, la fel ca ieri. Șoferul conduce cu precauție. Mă uit mereu în stânga, să văd Dunărea. Târziu, după câteva ore, vedem Dunărea. Ne apropiem de **Ismail**. Intrăm în oraș. Totul scris numai în ucrainiană. Poate și în rusă. Știu că în Ismail există multe naționalități. La ce să mă aștept? De ce uit pe ce pământ mă aflu? Suntem așteptați și întâmpinați cu urarea: „Bine ați venit în Basarabia Istorică!”. Îmi place. Cel ce ne-a urât era un om în vârstă. Intonația lui trăda mândrie și

bucurie la întâmpinarea fraților veniți de acasă. Era și mahnire în privirea lui. Ne îndreptăm spre locul întâlnirii cu **formația „Dor basarabeian”**. Ascultăm muzică populară românească specifică sudului Basarabiei, dar în același timp cunoscută tuturor, pentru că este parte din identitatea noastră. Reprezintă tot neamul românesc. Perechile de dansatori se prind în joc. Doamne, ce priveliște minunată! Sunt valori românești aici! Nu trebuie îngropate! Mă uitam și cercetam fețele tinerilor care jucau cu dăruire. Erau numai bucurie. Transmiteau entuziasm și voie bună. Era bucuria întâlnirii cu noi? Pot spune că am văzut multe formații de

dansuri populare, dar niciodată nu am văzut atâta dragoste de joc ca la acești tineri români din sudul Basarabiei istorice. Probabil nu au multe ocazii s-o facă. Am aflat că sunt doritori să vină în țară, să-și arate meșteșugul în ale artei noastre populare, dar și să cunoască Țara, să-și cunoască frații de peste granița Prutului.

Doresc să văd orașul Ismail. Pentru mine este important, în primul rând, deoarece aici și-a avut reședința Episcopul Justinian Teculescu, plecat din Carpații Covasnei. După ce vedem întâi portul (multe nave, clădirea portului impunătoare, o biserică-construcție rusească pe malul fluviului, Dunărea măreață), ne îndreptăm cu autocarul din nou spre centrul orașului. Ajungem la vechea biserică – catedrala cu hramul „Acoperământul Maicii Domnului”, construită între anii 1822-1836. Aici a slujit ca ierarh eruditul Melchisedec Ștefănescu (1864-1879), mai apoi aici a păstorit Episcopul Justinian Teculescu, între decembrie 1924-iunie 1932. Fotografiez din mai multe părți și unghiuri, clădirea fiind foarte mare, cu multe coloane. Apoi dau să urc scările, să intru în biserică, dar ceva parcă mă reține. Tremur. Mi se pare că văd sânge pe lespezi. Îmi amintesc. Știu. Pe aceste trepte ale sfintei biserici, din principalul oraș basarabeian de pe Dunăre, i-a fost sfărâmat capul, după umilințe îngrozitoare, preotului Gheorghe Munteanu (1909-1940). **Preot mucenic pentru credință**. Primul preot martirizat în Basarabia, ucis de sovietici, și-a câștigat cununa de mucenic la numai 31 de ani. Da, a fost. Să uităm? Mulți au uitat. Cei mai mulți au plecat în lumea veșniciei cu asemenea imagini în suflete. Unii își mai amintesc. Până trăiesc. Apoi? Dacă ieri am avut printre noi martiri care au luptat pentru identitatea națională, astăzi este nevoie de alți români (de ce să fie martiri, în condițiile moderne actuale?), care să-și asume sentimente naționale, promovând ceea ce reprezintă identitatea românească. Principala calitate ar fi iubirea, iubirea de aproapele și iubirea de meleagurile de la poalele

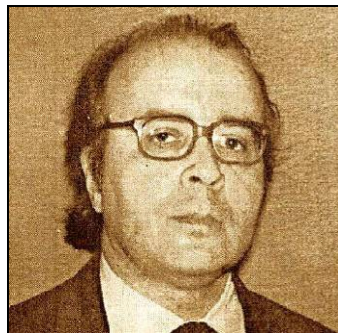
Carpaților; numai așa vom fi trecuți în „cartea creștinilor”, după cum mărturisește Înaltpreasfințitul Ioan, Arhiepiscop al Episcopiei Covasnei și Harghitei, în volumul „Pe cărarea Raiului” (Editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 1010, p. 68).

Cu ochii umeziți de amintire, urc scările. Intru în sfânta și... îngăduitoarea biserică. Mă închin la icoane. Mă bucur că este slujbă. Vecernie. Dar îmi dau seama imediat că este în ucrainiană, sau în rusă. Vânzătoarea de la pangar nu știe românește. Noroc că Dumnezeu înțelege toate limbile. Mă rog în limba mea, care a fost și a Episcopului Teculescu și a multor români din Ismailul interbelic. Dar acum, unde sunt românii din Ismail? În această catedrală a slujit Episcopul Teculescu plecat din Voinești Covasnei! Din aceeași Carpați ai Covasnei, au plecat odinioară ciobanii cu oile lor spre Basarabia istorică. Urmași ai acelor ciobani au fost desigur românii ortodocși din Ismail, Cetatea Albă, Cahul, păstoriți de Episcopul Justinian. Astăzi, pe străvechile meleaguri ale Basarabiei istorice, mai sunt puțini din urmașii acelor ciobani. Oare câți?

N-am putut sta mult în biserică. Trebuia să plecăm. Ne mai întîlnim o dată cu cei din **formația „Dor basarabean”**. Cer o adresă, ca să-i invităm la noi. Unul din ei îmi spune că au site, că îi găsim pe internet. E bine. Îmi iau rămas bun de la Katerina, care ne-a însoțit două zile și rămâne în Ismail. Mi-a plăcut mult Katerina, frumoasă, îngrijită, deșteaptă, dornică de a ști cât mai multe. Vrea să vadă România. Este studentă la Facultatea de Litere din Ismail. Studiază româna, dar la întrebările mele despre materii, manuale, cursuri, cărți, își arată totala nemulțumire. Dar îmi spune mândră că dansatorii pe care i-am văzut sunt din satul ei – un sat românesc de lângă Ismail. Un sat românesc în imensitatea ucrainiană! Mai sunt și altele. Pe multe le cunosc din cercetarea mea privind activitatea Episcopului Teculescu. Le cunosc după numele românesc. Cum să le identific în numeroasele nume de localități cu denumiri ucrainiene? Recunosc, îmi e greu să fac o asemenea muncă acum. Îmi dau seama cu tristețe că românii de aici sunt mai familiarizați cu numele ucrainiene decât cu cele românești. Desigur, au fost obligați de împrejurări să se comporte astfel.

Katerina mi-a făcut cunoștință cu un elev, Eugen, cu care de asemenea se mândrește. Eugen a venit special în Ismail, pentru a întâlni români din România. Scrie poezii, iar Katerina îl încurajează. N-am înțeles dacă este dintr-o comună cu ea sau dintr-un alt sat românesc din apropierea Ismailului. De ce ne grăbeam? Am discutat mai mult în fugă. Mi-a plăcut de Eugen - isteț și curajos. Mi-a spus hotărât și mândru că este președintele Asociației Culturale „Baștina”. Mi-a dat adresa scrisă cu alfabet slav („așa, sigur vor ajunge”), rugându-mă să trimit cărți în românește pentru... învățătorii din satul lui. Extraordinar! Bineînțeles că mă așteptam să-mi ceară cărți pentru el.

Românii din formația „Dor basarabean”, Katerina, Eugen, puținii români basarabeni întâlniți – au în suflet graiul dulce românesc. **Limba română** în Basarabia nu a supraviețuit, cum afirmă unii, ci **a trăit mândră în cugetul nostru românesc**. Peste tot în Ucraina, am întâlnit... crâmpie de cuget și dor românesc.

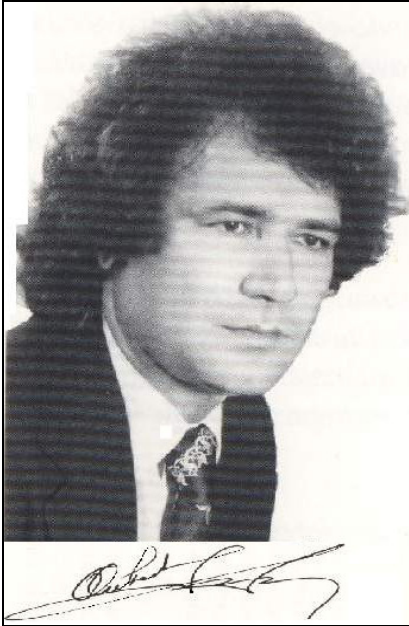

VIAȚA ȘI MATRIOȘA

...la început – când ne naștem
Dumnezeu ne dă – fiecărui – la pachet
Viața și o Matrioșă (...un păpușoi
din acela mare – din care se scot – una
din alta – păpuși tot mai mici...)
...și – de la-nceput
ne simțim și arătăm străfulgerător de
eroici – orbiți unici de atâta
preajmă de aer încins și soare fierbinte – înfruntăm și
ne batem – în delir – cu
balauri – cu umbre enorme de
hrăpăreți vulturi – cu – mai ales
mori de vânt – tot mai multe
mori de vânt...
...spre sfârșit – la
apus – când
Matrioșele noastre au ajuns istovite – jalnic
chircite – de cât s-au tot scos – una din
alta – Matrioșele noastre – acum
punctiforme (dar tot zvâcnind
ambițios colorate iluzii – până la punctul
final...!) – Dumnezeu adună toate
punctele astea
matrioșarde – care încă țipă de triumful
delirant al culorii – le adună Bunul Gospodar
Dumnezeu – ca pe flori le adună – aranjând
plantând punctele astea – pe fiecare în
parte – vizionar – cu o
precizie dumnezeiască – exact în poziția
necesară – pentru a realiza desenul unei explozii
dulci-amare – într-un anumit
strat cu crizanteme celeste – ...cu un suspin
cald – apoi – le șterge de praful efortului vizionar –
suflă
blând peste desenul de puncte ... – ...și iată
catifelat gata – un nou paradis pastelat
înstelat – din care
pornesc – din nou – țanțoșe
pline de avânt și
nesăbuintă – cu surle și tobe în
frunte – noi Vieți și noi
Matrioșe – la
pachet...

ADRIAN BOTEZ

Elegii din Era Arheopterix

Prof. dr. Ion Pachia-Tatomirescu

(fotografie din 24. I. 1983).

membru al **Uniunii Scriitorilor din România** (din anul 1980), al **Societății Române de Haiku** (din 1990), al **Asociației Historicilor Bănățeni** (din 1992), al **Société des Poètes et Artistes de France** (din 1999) etc.; este **membru de onoare** al Societății Literare „Tristan Tzara” Moinești-România) – Zürich-Elveția (din 2005) și membru **Honoris Causa** al Cercului „Lumina” din Panciova-Serbia (din 11 august 2006), calitate în care i se acordă (în 15 decembrie 2007, la Novi Sad / Panciova) și **Medalia de Aur „Lumina” – 60.300182, Timișoara, str. Intrarea Lungă, nr. 1, bl. G, sc. B, ap. 1. Tel. 0256/292976. E-mail: ionpachia@gmail.com**

Timișoara, 14 ianuarie 2012

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

La attach, vă încredințez cel mai recent volum de poeme al subsemnatului, «Elegii din Era Arheopterix», Cluj-Napoca, Editura Dacia XXI (colecția Poeți contemporani), 2011 (pagini A-5: 134; ISBN 978-606-604-161-4)...

Pe coperta volumului meu se află trei citate din cronicile/recenziile unor mari critici literari despre poezia mea, desigur, în ordine cronologică, semnate de **VL. Streinu** – «[...] Unul este Ion Pachia Tatomirescu [...] E desigur un „ghioceț”, nu pentru că n-am mai auzit de numele lui, ci fiindcă se aruncă în discursul liric fără reținere, încredințându-se asocierii libere a cuvintelor și unei inspirații despletite. Într-un lung poem de versuri tot lungi, deși intitulat „Destinații confidentiale”, aria lirică e planetară, asociația metaforică sare de la o paralelă a globului la alta, și până la urmă aflăm că ne vorbește un glas îmbătat de el însuși,

„de lângă o poartă de uraniu scurs din pletele crunte ale Dacilor”. Vorbește deci un pui de Dac, în a cărui minte saltul spațial de la „pinguinii... care își bat clopotele pieptului” și „au aripile îngreunate de țurțuri”, la „vânturile toride” și la „crocodilii... din văile Nilului”, ca și saltul temporal de la „pasărea Arheopterix (care) cântă pe năsălia secolului”, la „alba noapte a Troiei”, de aici la „scheletele din Hiroșima, din Vietnam” și apoi la boala contemporană a tuturor continentelor, pare chiar legea propulsorie a unei inspirații [...]» – („Ghioceți”, la rubrica „Distinguo”, în revista bucureșteană, „Luceafărul”, nr. 11/255, din 18 martie 1967, în paginile 1 și 7; „profil IPT.” republicat în „Pagini de critică literară”, vol. IV, București, Editura Minerva, 1976, pp. 90-93), de **Mircea Iorgulescu** – «[...] poemele de început ale lui Ion Pachia Tatomirescu aduc mărturia unei erupții lirice de mare autenticitate prin îndrăzneală asociativă și dinamism interior, traducând zbaterile și elanurile unei sensibilități adolescente înfiorată de a se descoperi pe sine și tulburată de presimțirea unei ordini cosmice: „Mamă, ce caută-n casele noastre timpul / cu șerpuii lui de fildeș, / cu viscolul ăsta crud, pe dragoste, / în pietrele albe, înflorite? // ... când mai avem de străbătut / atât ocean cu artere albastre, / când mai avem puii cerbilor / de purtat în soare, / când plutesc sub noi, asediate, / piramidele atâtor cranii... // – De ce ne înecă șerpuii de fildeș, mamă, / la răscrucea trupului, / la răscrucea fântânilor?” [...]» („Munte”, recenzie la volumul de debut, „Munte” de I.P. Tatomirescu, publicată în revista „Luceafărul” – București, anul XV, nr. 32/536, 5 august 1972, p. 6) și de **Laurențiu Ulci** – «Încă de la început poetul și-a proiectat un univers coerent, populat de elemente mitologice autohtone, între care semnificative prin ele însele, dar și prin recurență, erau

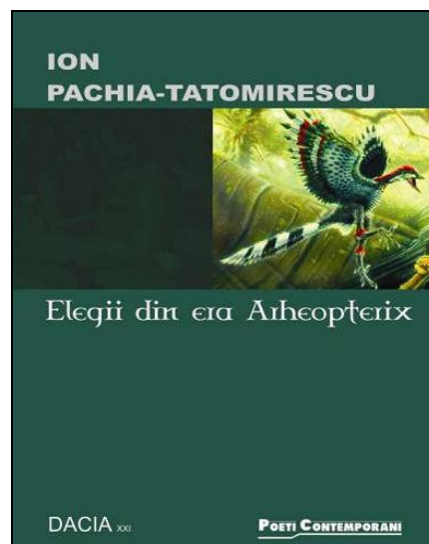
Muntele, Matca, Fluviul, Curcubeul; intenția acumulării acestora era de a contura [...] o geografie lirică a spațiului carpato-dunărean, de nu chiar consacra mitologiei dacice în registru liric; fiecare carte adaugă ceva universului astfel gândit, de unde unitatea de viziune și coerența de lanț a tuturor. De la instaurarea unui climat cosmogonic într-o abundență vegetală, în special florală, evocatoare, analogic, de mari prefaceri în ordinea naturală a lumii, la propunerea de concepte personale, „zoria” bunăoară, cu derivatul verbal „a înzoria” și la ordonarea materialului mitologizant într-o viziune integratoare [...]» (în „România literară”, anul XVIII, nr. 28, 11 iulie 1985, p. 11, „profil” reluat integral, fără modificări, în „Literatura română contemporană, I – promoția 70”, București, Editura Eminescu, 1995, p. 315 sq).

Anul acesta, la 16 februarie, încheind al 65-lea ocol în jurul Soarelui, încerc să adun și să public într-un volum toate recenziile/cronicile literare despre opera mea de până acum. Mi-ar face deosebită plăcere dacă Dvs., printr-o cronică/recenzie despre «Elegii din Era Arheopterix» (pe care mi-ați trimite-o spre a publica-o într-una din revistele/web-periodicele literare ce foiesc în Europa, de la «Lumină lină»/«Gracious Light» (de New York), de la «Mouvances» (de Québec/Canada), de la «Agero» (de Stuttgart) etc., până la «Viața românească», «Luceafărul» etc. (de București), ori până la «Poezia» (de Iași), «Oglinda literară» (de Focșani), «Vatra veche» etc.

Cum salariul din ultimele luni de activitate (am ieșit la pensie în iulie 2011) mi-a fost amputat de odioasa guvernare/dictatură Boc-Bănescu, cum modesta pensie (calculată după „legea nouă, boc-bănească”) îmi este impozitată, nu cred că îmi mai pot permite încă o comandă „mare” de 30 de exemplare din «Elegii...» la Ed. Dacia XXI, din Cluj-Napoca (așa cum fost-a cea de anul trecut, „epuizată” cu bibliotecile fundamentale, de la exemplarele trimise Bibliotecii Academiei Române, bibliotecilor universitare, până la cele dăruite Bibliotecii Congresului American); dar – dacă vă face plăcere lectura versurilor mele „pe suport clasic de hârtie”, din antologiile-mi de poeme – «Compostorul de nori», Tm., Ed. Aethicus, 2004, și «Despre fructul curcubeului»/«On the Fruit of the Rainbow», 2007 –, din care mai am câteva exemplare, vă rog să-mi scrieți o adresă a Dvs. la care vă pot trimite un exemplar (din acestea), cu autograf...

Cu deosebită stimă și încredere,

prof. dr. Ion PACHIA-TATOMIRESCU,
de la piramida extraplată a
Timișoarei...

Ocean întors

FARSE ALE LIMBII ROMÂNE

Statutul social al cadrelor didactice m-a contrariat de când am început să pricep ca lumea menirea acestei funcții. Pe de o parte era poziția oficială, care proiecta funcția „pe cele mai înalte culmi“, în dezacord cu modul de recompensare salarială a efortului depus la catedră. Pe de alta, atitudinea societății a fost plastic definită o vreme în urmă de un vecin din scara blocului unde locuiam, care, aflat sub presiunea alcoolului înghițit, făcea mare tărboi; rugat să se manifeste mai puțin zgomotos, pentru a-mi putea face și eu treaba începută, m-a privit ca pe un vierme care nu-ți face nici o plăcere, apoi m-a învrednicit cu „mă învățătorule!“.

Era atunci. Acum? Oficialmente, situația este aceeași. Socialmente?! Urmărind programele radio și TV, poți constata că formula de adresare *domnule profesor* are o frecvență foarte mare în diferite show-uri, ceea ce ar proba implicarea profesorilor în viața socială și atenția de care se bucură prin invitarea la astfel de emisiuni. Este ceva asemănător cu situația *maestrului* lui Tudor Arghezi. Sau poate nu înțeleg eu bine ce înseamnă *profesor*.

Ca de fiecare dată când am nedumeriri, am apelat la dicționare, iar acolo am găsit scris că *profesorul* este persoana cu o pregătire specială într-un domeniu de activitate și care predă o materie într-o instituție de învățământ primar, gimnazial, liceal sau superior, ori pregătește pe cineva într-un anumit domeniu al cunoașterii. Profesorul trebuie să îndeplinească ambele condiții, nici una nu e facultativă. Va fi fiind o înflăcăre de profesori?! S-ar putea, dacă avem în vedere numărul de posturi din învățământ desființate în ultimul timp, dar nu cred să fie aduși dintre aceștia la emisiuni ca cele amintite. Poate că e o reconsiderare a acestei funcții, iar eu nu am simțit!

Să nu credeți că exagerez. La o emisiune TV de acum câteva zile se vorbea despre cadrele didactice de la o școală de instruire a cîinilor pentru unitățile de poliție și de jandarmi. Nu s-a pomenit despre profesori, dar, dacă prin cadre didactice se înțelege, aflăm tot din dicționare, personalul menit să instruiască într-o instituție de învățământ, echivalarea se face de la sine. Doar cei ce se ocupă de instruirea cîinilor nu vor fi fiind învățători!

Nimeni nu contestă calitățile, priceperile, meritele dresorilor de cîini, activitate ce pretinde cunoștințe și abilități din partea unui personal special instruit, dar *educarea* și *dresura* nu trebuie confundate. Într-o lecție festivă ținută în fața absolvenților de la filologie, vor-

Ion Tămâian, *Ritmuri*

bind despre nemărginita putere a cuvîntului, ca unul dintre cele mai de seamă daruri date omului de Dumnezeu, îmi exprimam convingerea că prin cuvînt omul se educă; fără cuvînt el s-ar dresa.

Este foarte adevărat că dresarea este tot un fel de învățare, căci constă în a deprinde (a învăța) animalele să răspundă la anumite comenzi sau să desfășoare anumite activități utilitare. Numai că învățarea, ca mijloc de formare a oamenilor, nu poate avea vreo legătură cu dresajul. *Învățarea* și *dresajul* devin incompatibile când e vorba despre oameni. *Dresarea elevilor* ar califica peiorativ activitatea didactică, situînd-o din capul locului pe treapta inferioară a deprinderii mecanice a unor elemente primare de comportament, fără angajarea participării conștiente a acestora la procesul de formare.

Cadrul didactic, fie el profesor sau învățător, nu poate fi dresor. Nici dresorul nu poate fi cadru didactic. Unii dintre participanții la show-urile din mass-media, deloc puțini, dar nu am vrut să se spună că exagerez afirmînd că sînt mulți, manifestă apucături de dresor, de aceea cred că nu sînt profesori, avînd în față un partener de discuție abstract, sînt total dezinteresați de posibila reacție a acestuia la ideile promovate și la maniera de a le impune. Nu acceptă replică. Fiecare își expune ideile, indiferent la ce cred sau spun ceilalți. Doamne, cîți repetenți ar avea ca profesori sau învățători! Dar asta pe cine interesează?

**GHEORGHE
MOLDOVEANU**

Notă: Redacția respectă opțiunea autorului în privința ortografiei textului.

Ion Tămâian, *Cariatidă*

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Continuăm să publicăm scrisorile primite la redacție, cu sentimentul că mai menținem în viață genul epistolar, pe de o parte, iar pe de altă parte, facem dovada unei depline transparențe în parteneriatul cu colaboratorii și cititorii noștri.

Cei care nu doresc acest lucru, le rămâne varianta mențiunii „confidențial” pentru emailurile trimise.

(N.B.)

Ideal ar fi ca textele să fie scrise cu diacritice.

Bună ziua, stimate Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc din nou pentru trimiterea minuatei reviste, pe care o aștept curioasă, lună de lună. Se vede că rețeta funcționează bine, pentru că nu mă stârnește doar la citit, ci și la scris.

Cum luna viitoare e marcată de Sfântul Valentin, simbolul afecțiunii, m-am gândit să dedic de data aceasta gândurile mele ideii de prietenie. Vă adresez și Dumneavoastră un gând frumos, în aceeași notă!

Sper să vă placă textul atașat.

Salutări din Spania!

Cu deosebită considerație,
rămân a Dumneavoastră
aceeași

Gabriela Căluțiu Sonnenberg

Publicația *Vatra veche* ne surprinde deja cu numărul pe luna martie. Scriitorul Nicolae Băciuț este printre cei mai harnici redactori șefi din țară. Pe coperta principală de reamintim de poezia lui Marin Sorescu: „Un fir de paianjen / Atarnă de tavan / Exact deasupra / patului meu / În fiecare zi observ / Cum se lasă tot mai jos”. Imaginea ni-l înfățișează pe cărturarul N. Steinhardt, printr-un portret de Gabriel Stan. De altfel, *Vatra veche* readuce în prim-plan un dialog cu N. Steinhardt, purtat de Nicolae Băciuț. Suntem la centenarul marelui scriitor. Vedem acest lucru și din textele semnate de Mircea Moș, Ecaterina Țărălungă, Cezar Boghici, Monica Began, Sorina Mirela Hanceariuc, Lăcrămioara Solomon, Nicolae Munteanu, Daniel Muresan. Impresionează vizita lui Steinhardt la Beclean, semnalată de Cornel Cotuțiu. Tot de la Beclean Ion Radu Zegreanu semnează o cronică literară la cartea de poezii semnată de Horia Bădescu. Cartea „Odihna scării”, semnată de Flore Pop, premiată de Societatea Scriitorilor Bistrița-Năsăud, este recenzată de Octavian Sergentu. „Tainicul drum al cuvântului care zidește” face referire la scriitoarea Cristina Ștefan, prin glasul Melaniei Cuc. Nu lipsește din acest număr o cronică la volumul „Popas cu poezia” semnat de concitadina noastră Virginia Brănescu. Numărul este ilustrat cu reproduceri după lucrări de Tia Peltz. Felicitări, Nicolae Băciuț, pentru publicație.

Meniu Maximilian
Răsunetul 3 februarie 2012

Bună ziua,

Mă numesc Ștefan -Mihai Martinescu
Sunt din Hațeg, jud. Hunedoara.

Actualmente locuiesc în Cluj-Napoca și îmi este foarte drag teatrul.

Fiecare piesă privită este un prilej de bucurie și descriere.

Demersul meu este unul onest și direct atunci când scriu despre ceea ce am privit la teatru.

Am fost la piesa de teatru „Sărută-mă” și impresionat fiind am descris ceea ce am admirat.

Sper ca demersul meu de a împărtăși bucuria întâlnirii cu teatralitatea să fie primit și adus înaintea celor care preferă teatrul ca act de

cultură cu sinceritatea omului care iubește fără povara atât de apăsătoare a vanității de a fi...

În acest sens vă propun o altfel de „recenzie”...

Cu respectul deosebit cuvenit,

Ștefan-Mihai Martinescu

<http://www.teatrulnationalcluj.ro/index.php?page=piesa&pid=608>

S-ar putea ca lumea, așa cum este ea acum, să nu vadă că ați luat-o înaintea timpului (a apărut numărul 3 al VETREI VECHI înainte de a fi luna martie!).

Mă uit cu o piatră pe inimă la cei care scriu acolo și uneori îmi vine să abandonez crucea destinului și să fiu ca ei. Spun asta pentru că, ocupat cu proiectele literare de care știți și Dvs. (și mai ales cu mediatizarea scriitorilor apăruiți recent și de la care primesc zi de zi cărți) am uitat că eu, de fapt, sunt un scriitor, nu un editor.

Vorbesc deseori, în fața unor săli pline, despre tot felul de autori – dar când spectacolul se termină urc în mașină cu sentimentul că mi-am pierdut vremea în zadar; și mai ales aștept momentul în care un banal accident de circulație mă va exonera de toate responsabilitățile „prietenești” la care mă supun contemporanii.

Nu știu cât de greu vă este Dvs., domnule Băciuț și bun prieten al meu; în ce mă privește, îmi voi duce existența până la capăt, așa cum amândoi știm. Mi-e groază - poate că după ce lumea literară mă va devora, se va arunca pe altă ființă ce dispune de energie și o va secătui și pe aceea.

Pentru că asta suntem noi, cei născuți să facem ARTA. Cei făcuți pe scene și la televizor sunt doar imitații searbe.

Dacă vă convine, puteți pune la „Poșta redacției” textul de mai sus. L-am scris pentru Dvs., dar poate ar fi bine să-l vadă mai mulți (dacă-l vor vedea).

Pun mai jos un fragment dintr-o carte pe care o scrie un mare intelectual din Dâmbovița (dar în același timp, pensionat de boală, de la nebuni, Remus Foltoș se numește). Dacă credeți că merită publicat – publicați. Știu că e ciudat să scrie cineva o carte despre tine; dar cu atât mai înfiorător când o face fără a i se cere și când se aplică pe cărțile tale. M-a tulburat și m-a făcut să iau aminte că oamenii chiar citesc ce scriu. Redau mai jos un fragment.

Dragă Dăncuș,

Voi publica integral ce mi-ai trimis. E aproape gata și numărul 4, care are acum 130 p. și va trebui să-l reduc la 88, cifra la care m-am oprit, pentru că eu fac revista exclusiv din bani personali, n-am nicio altă sursă, pentru că n-am vrut să am.

Am cerut odată din banii care s-au dat pentru publicații literare și mi s-a spus că decidenții au hotărât că ajunge să o finanțeze pe surata, care a uitat unde și pentru cine apare.

Mi-e greu, fiindcă revista o fac singur. E 3,33, iar eu sunt „pe felie”, la lucru. Fiindcă am o misiune la Târgu-Mureș, pe care mi-am asumat-o de bunăvoie și nesilit de nimeni, și pentru că am văzut cât de mulți doresc să colaboreze la *Vatra veche*. Aș putea face acum încă 10 numere din câte materiale am. Am optat pentru varianta deschisă, inclusiv prin publicarea epistolelor celor care-mi scriu. Totul e la vedere, nu sunt aranjamente de grup, de chibuț... Nu toate textele sunt la înălțime, știu asta, dar dau o șansă celor care cred în scris. Sita e deasă, până la urmă, valorile, sunt convins, vor rămâne.

Cu bune, cu rele, revista a intrat în al 4-lea an de apariție. Eu, care sunt un pasionat de publicații literare, ucenic la „Echinoc”, 4 ani, apoi trudit la „Vatra”, 20 de ani, nu credem că mai există prea mulți intereseși de scris/citit. Am publicat la rubrică „Curier”, număr de număr, pe cei care mi-au scris, nu din vanitate, nu din dorința de a smulge laude, aplauze, ci din sentimentul că așa se poate demonstra că revista e vie, are cititori, nu e muncă în zadar. Știi foarte bine câte cărți, reviste nu rămân în raft necitite.

De astă noapte, după căderea Guvernului Boc, am „căzut” și eu, înălțându-mă, într-o altă condiție: sunt bunici! Și, Dumnezeule mare, nu-mi mai încap în piele de bucurie, că nici somn nu mai am!

N. Băciuț

Domnule Băciuț,

Deoarece am o deosebită considerație față de prestigioasa d-voastră revistă, pe care o apreciez pentru deschiderea europeană pe care o afișază prin înalta ținută editorială, îndrăznesc să trimit câteva poeme inedite și un cv literar. Vă rog să-mi răspundeți în cazul în care unele dintre aceste încercări ar îndeplini exigențele redacționale și ar putea fi publicate în viitor.

Cu o deosebită considerație,

Ioan Barb

Bună ziua,

Vă felicit pentru încă un număr elegant și rafinat al revistei, cu ilustrații expresiv de provocatoare, accentuând semnificațiile dilematice ale articolelor publicate.

Vă trimit, în attach, un eseu despre modul în care receptez conștiința soresciană, cea care îmi amintește, prin simplitatea netrucată, de textele Dvs.

Cele bune,

prof. Marioara Novac

Mulțumesc încă o dată pentru revista **Vatra veche** 2/2012. M-am oprit mai întâi asupra articolului referitor la CENTENARUL N. STEINHARDT. Lucrarea mea de diplomă a avut ca subiect: *Jurnalul fericirii – pagini de istorie recentă și viață autentică*. Mi-a fost cam greu să-mi fie acceptată lucrarea pe acest subiect pentru că în același an susținea examenul de licență un student care avea ca primă facultate Teologia și avea întâietate în alegere, iar profesorul coordonator nu dorea să se asemene lucrările. Totuși am rămas cu lucrarea dorită.

Trebuie să vă spun că atunci, căutând diverse materiale, am văzut că îl prețuiți pe N. Steinhardt. I-am vizitat anul trecut, în august, chilia. Emoția m-a gătit. Aștept să văd finalizată biblioteca cu zece etaje. Din păcate, nu am stat prea mult pentru că eram cu un grup de pelerini pe care i-am supărat că întârziase puțin în micul muzeu amenajat la Mănăstirea Sf. Ana Rohia.

13 feb. 2012

Vă mulțumesc atât pentru acest număr al revistei **Vatra veche** cât și pentru volumul cu lucrările elevilor.

În ceea ce privește revista, am avut surpriza să găsesc un material inedit pentru mine – prezentarea romanului scris de dl profesor Daniel Cristea-Enache, *Cinematograful gol*. De asemenea, m-au impresionat poeziile dv din volumul *În dunga nopții*, în special TIMP ÎMPĂRȚIT. De altfel, toate materialele publicate în paginile revistei sunt cu adevărat deosebite, ca și celălalt număr pe care mi l-ați trimis, creându-mi un adevărat festin intelectual.

Am atașat fotografia elevei mele, Alrawi Rabia.

Zile frumoase în continuare,

prof. Cătălina Gheorghe,
București

Domnule Nicolae Băciuț,

Am primit revista **Vatra veche** numărul 3/2012 și am lecturat-o cu plăcere și interes. Vă mulțumesc!

Cu stimă,

Vavila Popovici

Stimat scriitor și prieten Nicolae Băciuț,

În primul rând țin să vă mulțumesc pentru existența unei reviste deschise, pentru inserarea materialului despre cartea domnului Aurel Sibiceanu. Așa cum ați observat în timp, nu bombardez revista **Vatra veche** (nici pe altele) cu materiale. Consider că e bine mai rău... Vă felicit pentru noul volum de poeme, 55. Nu vă ascund că aș vrea să-l parcurg chiar și electronic, 55 de ani e o vârstă la care un poet, în general, se autodepășește. Cred că așa și este. Și eu am 40, sper că peste 5, 10 ani voi compacta mai bine realitatea.

Cu aleasă considerație,

Liviu Ofileanu

Vă mulțumesc pentru bucuria duhovnicească pe care mi-ați oferit-o de a-l reîntâlni pe Părintele Steinhardt în paginile revistei **Vatra veche**.

Încerc să trimit și fotografia elevului în timp util.

prof. Cojocaru Dorina

Mulțumim, chiar a fost o lectură plăcută. Așteptam cu nerăbdare următorul număr. Numai bine și o primăvară frumoasă.

Stimate domnule Băciuț,

Am primit (de mai multe ori) numărul anticipat al primăverii pe care atât de mult o așteptăm în aceste zile de apocalipsă albă.

L-am citit cu același interes și apreciere a capacității dvs. de-a reuni într-un asemenea ritm atâtea texte valoroase. Poate voi reuși și eu să vă trimit un text despre N. Steinhardt, având eu multe conexiuni cu acest subiect. Până atunci m-am gândit să vă trimit altceva, o proză, care sper să vă fie pe plac.

Cu prețuire,

Lucia Olaru Nenati

Mulțumesc, stimate domnule Băciuț și felicitări pentru modul în care arată revista, ca tipăritură și, mai ales, pentru conținut – semne clare de exigență, de ținută grafică și tipăritură. De altfel, aceste aspecte au fost evidențiate de mai mulți cititori, în revistele literare, unele dintre acestea poposind și în casa mea, prin bunăvoința celor care scot în lume, cu multă osteneală și cheltuială, dar cu dragoste pentru iubitorii de literatură și cultură.

FELICITĂRI și... VIAȚĂ LUNGĂ !...

George L. Nimigeanu

Stimate domnule Nicolae Băciuț, Mulțumesc din suflet pentru noul număr al revistei pe care ați binevoit a mi-l trimite și pentru articolele interesante ce ni le puneți la dispoziție cu atâta amabilitate, fără a cere nimic în schimb. Asta demonstrează, încă o dată în plus dacă mai e nevoie, că aveți o inimă mare și că vă place să dăruieți din „prea plinul dumneavoastră” celor doritori să afle și să cunoască mai mult din secretele cuvintelor și puterea lor magică asupra minții și sufletului. Multă sănătate și putere de muncă!

prof. Doița Tulac

Vatra... Nr. 3 este primul mărtișor pe care îl primesc anul acesta. Să pătrundem în **Vatra** ca într-o incintă protectoare și mereu păstrătoare a primăverii mult așteptate!

Vă mulțumesc mult!

Carmen Sima

Superb număr de februarie, stimate Domnule Nicolae Băciuț!

Este adevărată hrană pentru suflet și pentru ochi. La prima răsfoire, mi s-au lipit deja de suflet picturile de excepție ale Tiei Peltz. Îndeosebi portretele; sunt atât de expresive!

La fel, poemul despre inimă al lui Darie Ducan, mi-a mers realmente direct la inimă. Iar epigramele savuroase ale Domnului Gheorghe Nicol sunt un deliciu. Astea sunt primele impresii, dar mă bucur deja de pe acum de a doua citire, care va urma, pe îndelete.

Voi porni ziua gândindu-mă la fragilitatea noastră, privită prin prisma relației artistului cu propria sa inimă. Ideea am găsit-o și în remarcabilele «Scrisori» ale Domnului Gabriel Liiceanu către fiul său. Câtă dreptate au scriitorii care ne dăruiesc din când în când o astfel de privire introspectivă, organică și poetică în același timp.

Minunat! Vă felicit!

Rămân cu grațitudine, a Dumneavoastră aceeași

Gabriela

Poșta electronică funcționează, iar efortul și generozitatea Dv, domnule Nicolae Băciuț, sunt inepuizabile. Mulțumesc pentru trimiterea revistei **Vatra Veche** nr. 3/2012! Mergem mai departe, fiindcă nu mai este mult până acolo: o veșnicie!

Cu prețuire,

Vasile Larco

Distinse domnule Băciuț, Mulțumesc pentru aleasa bucurie pe care mi-ai rezervat-o provocându-mă să citesc acest număr primăvăritic („în cuget și-n simțiri”) al revistei **Vatra**. Cum am rămas cam de mulțșor poveste dator cu recenzia la cartea lui Romulus Lal promit să îmi fac autocritica prin fapte, adică trimițând cât mai curând recenzia cu pricina. Până atunci, primește te rog expresia sincerei mele prețuiri,

Șerban Cionoff

PS Ți-aș rămâne îndatorat dacă ai binevoi să transmiți gândurile mele bune colegilor de redacție. În așteptarea unei vizite pe care trebuie să o fac la Târgu-Mureș, ȘC

Vine, vine primavara – **Vatra Veche**-n toată țara!!!!!!

Mulțumesc mult!

Vasile

Primăvara a venit odată cu **Vatra...**

Mulțumiri de la

Nicu Vrășmaș

Stimate domnule N. Băciuț,

Vă mulțumesc pentru expedierea revistei. Citesc cu același interes fiecare număr.

Mult succes în continuare!

Elena Buică

Vă mulțumesc!

Din nou, un număr de excepție care se lasă citit de la prima la ultima pagină! Felicitări și pentru ilustrarea numărului cu Tia Peltz.

Cu stima,

Erwin Josef Tigla, Reșița

Bună ziua, stimate domnule Băciuț

Mai întâi țin să vă felicit pentru **VATRA VECHIE**, revistă la care încă nu am ajuns să țin un exemplar în mână, pentru că pur și simplu nu ai de unde s-o cumperi. Mi-a trimis-o, nu de multă vreme, Ion Roșioru prin e-mail. Nr. 2/2012. M-aș bucura să mă abonez, s-o primesc acasă, „în carne și oase”, pentru că am probleme de vedere și mi-e greu s-o citesc pe „calculator”. Vă rog să-mi comunicați suma și adresa pentru a vă trimite banii, dacă faceți abonamente. Doresc și cele două numere care au apărut deja, în acest nou an literar.

Cu vechi și noi gânduri de bine,

George L. Nimigeanu

Domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc mult că-mi trimiteți revista dumneavoastră – **VATRA VECHIE**!!

Felicitările mele (pentru conținutul revistei, pentru dvs. și harnicilor dvs.colaboratori) – le veți avea fără întrepruzere...

Cu aleasă considerație,

Georgia Miculescu

Doamne ajută!

Vă mulțumesc mult pentru numerele frumoase și interesante ale revistei **Vatra Veche** cu care ne îmbucurați constant

Dumnezeu să vă binecuvănteze truda!

Cu părerea de rău că nu ne-am mai întâlnit în ultimul timp, dar cu același respect,

Pr. Florin Croitoru

Primit revista, ca de obicei excelentă, mulțumesc, felicitări.

Victoria Milescu

Dragă Nicu

Îți mulțumesc acum și pentru numărul trecut.

Mă mir în continuare de puterea ta de muncă. Sigur, nu cunosc ce se petrece și prin alte orașe, avansează însă, fără să mă tem că greșesc, ideea că nu cunosc să mai facă cineva ce faci tu.

Mă bucur ori de câte ori dau în paginile tale de numele vreunui autor din Timișoara. De data asta – Pachia Tatomirescu.

Cu toată afecțiunea,

Titus

Multumesc mult,

Florea

Distins confrate Nicolae Băciuț, Primiți salutul meu de prietenie și un zâmbet de primăvară.

Cu deosebită stimă și considerație,

Marin Voican Gheroiu

Mulțumim!

Utilizatorii noștri apreciază revista.

Cu mult respect!

Liliana Radu

Biblioteca metropolitană București BZV – Filiala NICHITA STĂNESCU

salut@fotomat.ro

Am citit articolul meu. Doar dacă aveți timp să scrieți două titluri cu italice...

1 rând 4. titlul Sous le soleil de Satan

2. coloana 3, primul cuvânt LOULOU ...cu italic, că e titlu.

Sănătate!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!

Mulțumesc pentru noul număr al revistei. Să fiți binecuvântat!

Gina Agapie

Domnule Băciuț,

Mulțumesc pentru revistă. Este la fel de bună ca și celelalte numere, felicitări!

Trebuie să recunosc că m-a impresionat faptul că ați introdus setul de epigrame pe care vi l-am trimis mai demult.

Cred că nu aveți nimic împotriva să trimit și eu mai departe revista unor prieteni din Moldova. Cu respect,

Gh. Vicol, Vatra Dornei

Felicitări pentru calitatea revistei!

Călduroase mulțumiri!

Ion Stoica

Felicitari pentru numărul dedicat lui Nicolae Steinhardt. Poate îți trimit și eu ceva despre el. Din păcate cea mai interesantă scrisoarea a lui mi-a fost „subtilizată” din casă de o persoană cu ochi albaștri... Epistola sper că mai există prin dosarele CNSAS-ului.

Cu bune urări,

Ion Cristofor

Domnule N. Băciuț, mulțumesc pentru revistă. Ca de obicei este interesant atât ca materiale, cât și în privința semnatarilor lor. Vă trimit pentru aprilie un articol despre V. Conta. Este o personalitate despre care nu mai spunem nimic. Păcat! Mulțumesc,

G. Baci

Domnule Băciuț, felicitări pentru numărul 3/2012 al revistei **Vatra Veche**, dedicat Centenarului N. Steinhardt și ilustrat cu desenele Tiei Peltz!

Impresionant mi s-a părut poemul *Scara la cer*, al lui M. Sorescu, și fascinant „dialogul” dvs. cu autorul *Jurnalului fericirii*.

M-a surprins plăcut comentariul profesorului Marian Barbu la proza lui Serghei Dovladov! Spun că „m-a surprins plăcut”, pentru că articolul e datat „USA, 12 ian. 2012”, iar autorul declarase cândva (anul trecut, mai precis) că, începând cu anul 2012, „nu va mai scrie niciun rând legat de literatură”. De unde se vede treaba că „microbul” literaturii nu dispăre așa de ușor!

Cu prețuire,

Tudor Negoescu

Dragă Domnule Băciuț,
După repetate încercări – am reușit.
Mulțumesc frumos și cele bune,
al dv.

HD

Domnule Nicolae Băciuț,
Vă mulțumesc mult că-mi trimiteți revista dumneavoastră – VATRA VECHÉ!!

Felicitările mele (pentru conținutul revistei, pentru dvs. și harnicilor dvs. colaboratori) – le veți avea fără întrerupere...

Cu aleasă considerație,

Georgia Miculescu

Cu speranța că nu supăr prea mult, îndrăznesc să vă trimit și eu un material despre o carte recent lansată la Brașov – cules de autorul ei, cu scuzele de rigoare, spre publicare în revista dv., pe care o simțim o participantă din viața noastră de spirit și bucurie.

Calde felicitări și mulțumiri pentru tot ce faceți!

Cu alese gânduri de PREȚUIRE

Viorica Popescu, Brașov

P.S.V-aș ruga mult, ați putea confirma primirea?

Stimate domnule Băciuț,

Vă urez felicitări pentru revistă!! Apare în condiții tare faine cu materiale excelente! Trimit acum un material mai lung, în cazul în care găsiți loc puteți să-l publicați în părți. Pot să vă mai trimit câteva fotografii. Toate cele bune și aștept răspuns! Cu prețuire,

Adalbert Gyuris

Stimate domnule Băciuț

Mulțumesc pentru „primăvara” pe care o primesc împreună cu fiecare număr al revistei **Vatra veche**, deoarece nu veche este, ci nouă și mereu ca o primăvară a condeiului dv. înrouat și împropătat cu lacrima neamului nostru oglindită în cultură. Înțelepții neamului la dv. o fi lăsat călimara deoarece înțelepte cuvinte și înțelepți oameni cei ce au harul cuvântului. Pe taraba sufletească pot sta numai publicații din acestea și de care mă bucur sincer.

Gabriella Costescu

Vă mulțumesc din inimă pentru tot...! Și-apoi las' să vină, că-i a noastră, a 55-a, și respectiv, a 65-a! Sănătate și la cei mai mulți ani fericiți!

Ion Pachia Tatomirescu

Distins Domnule Băciuț,

Felicitări // Din nou un număr extraordinar /Materiale diverse, ilustrații admirabile, articole referentiale.

Vă propun un interviu prin e-mail și apoi unul mai scurt, prin telefon, cu care sunteți de acord? Toate urările de bine, ani lungi revistei și dumneavoastră.

Cu prețuire,

Veronica Balaj

Stimate și dragă domnule NICOLAE BĂCIUȚ -

Vă mulțumesc mult pentru trimiterea revistei dvs., **Vatra veche** – nr. 3/2012! Un număr excelent! **FELICITĂRILE MELE, CELE MAI CALDE ȘI SINCERE!**

...Mulțumesc, firește, și pentru publicarea celor câteva poeme inedite, scrise de mine, în ultima vreme...! **Doamne, ajută!**

Cu, mereu, aceeași prețuire și caldă prietenie,

Adrian Botez

Ai curaj! Șterge-ți lacrimile! Adesea căderea e un mijloc de a te ridica mai sus. Adu-ți aminte că este mereu timp să schimbi drumurile în viață. Nu crede ce spun alții că poate vei greși... Încrede-te în tine și vei reuși! Nu uita că ești o ființă deosebită, că ești unică. Mergi pe drumul pe care l-ai ales și nu privi înapoi cu regret!

O duminică senină și minunată vă doresc! Mulțumesc pentru noul număr al revistei!

Cu respect,

Cadar Katalin

Bună dimineața, Domnule Băciuț,

Tare frumos mărtisor ne dăruieți! La dvs. anotimpurile sunt tot mai frumoase în pagini.

Vă mulțumesc că inserați și gândurile mele acolo, vă doresc putere de muncă și vă felicit din toată inima pentru acest gest literar nobil.

Eu am avut un început de an cu „motoarele” la rotația nu chiar cea mai bună, spital etc. Acum este spre bine și aștept să apară de la tipar romanul **Vatra leoaicei**.

Cu gânduri dintre cele mai bune și stima cuvenită.

Melania

Mulțumesc pentru revistă. Într-adevar, nimic nu poate fi mai plăcut decât (cum ar spune Bacovia) să stai în casă și să citești în timp ce afară ninge prăpădind.

PS. Sper că ați primit cartea *Prin Valea Jiului...* Nu am uitat de articolul promis, dar încă am probleme cu laptopul, așa că mai trebuie să aștept. Se pare că la noi legile nu sunt pt protecția consumatorului, ci a vânzătorului.

Cu stimă,

Cristian Lunel

În primul rând, sunt onorată că mi-ați trimis un e-mail! În al doilea rând, revista mi-a făcut o deosebită bucurie – am „răsfoit-o” imediat cum am deschis atașamentul și o găsesc f. interesantă – și abia aștept să-i parcurg paginile, mai ales cele despre Steinhardt!

Toate cele bune în continuare,

Cu considerație,

Cătălina Gheorghe

Stimate Domnule Băciuț,

Brașovenii vă mulțumesc!

Îmi permit să vă trimit un grupaj de poezii ale încă tânărului Ovidiu Bajan. A publicat câteva volume, mi-a fost elev la Hunedoara, în prezent trăiește în Franța. Dacă credeți că puteți selecta ceva....

Mircea Moț

Superbă revista! Vă mulțumesc pentru solicitarea de a scrie în ea. Ar fi păcat să nu avem și noi acest frumos număr. Rugăminte: nu-l rugați dvs pe dl redactor-șef N. Băciuț să ne trimită (la dvs) câte un număr? Sau e mai bine să-nvățăm fiecare acest lucru?...

Al dumneavoastră,

Cezar Boghici

Cocheta Dacă odinioară Marcel Iancu scria despre „talentul... însoțit de un surâs ironic” al Tiei, în lucrările realizate în anii de pe urmă surâsul se transformă în grimasă, iar ironia este înlocuită de o infinită, iremediabilă tristețe.

Vă mulțumesc pentru acest minunat număr. Felicitări întregului colectiv de redacție! Atașat vă transmit spre publicare câteva poeme, autor și traducător în aromână:

Irina Lucia Mihalca

Bună ziua,

Mă numesc Mariana Soporan și, deși sunt profesoară de muzică citesc cu interes revista **Vatra veche**. Ceea ce doresc este un „debut târziu” de poezie. Sunt doar gândurile mele lirice, sunt conștientă de „naivitatea” curajului meu, totuși întreb: este posibil?

Cu pretuire și aleasă considerație,
Irina Lucia Mihalca

Mulțumesc frumos pentru revista... acum mă chinuie teribil problema asta cu hackerii... mi-am pierdut toate datele... poate că ar trebui să scriu un material despre asta. Ninse și prietenești gânduri.

Daniela

Ai presimțit că primavara asta începe pentru voi în 7 februarie... De-aceia te-ai grăbit cu **Vatra veche** ca să faci loc unei Bucurii noi.

Karina e – cu siguranță – cel mai frumos Dar pe care vi l-a trimis Dumnezeu... „Să-i fie viața-n veci strălucitoare” și plină de Poezie!

Ne bucurăm de bucuria voastră,

fam. Truță

Domnule Băciuț,

Vă mulțumesc pentru frumoasa și interesanta revistă pe care mi-o trimiteți cam atunci când mă gândesc că trebuie să vă scriu! Sau să scriu ceva.

Cu aproximativ două ore în urmă, am trimis un mesaj pe această adresă. Nu a ajuns. M-a anunțat robotul de la Yahoo. Nu-i nimic! Voi scrie mai multe adrese, măcar la una veți citi.

Nu cred că sunt în stare să scriu un text pe care să-l publicați la rubrica rezervată cititorilor. Încerc să scriu altceva, nu știu când va fi gata. E vorba de amintiri. (În paralel, lucrez la site-uri de haiku și reviste străine.)

Am un text, mai lung. Nu știu dacă e suficient de bun pentru a apărea în **Vatra veche**. Cum nu pot afla decât într-un singur mod, nu-mi rămâne decât să vi-l trimit. Il atașez așa cum e scris acum. Il puteți modifica în funcție de formatul paginii. Vă rog, în cazul în care nu corespunde exigențelor revistei, să mă anunțați! Eventual, să corectez, să modific, să scurtez. Deși, eu cred că nu e cazul.

Îmi place revista. E interesantă. Și arată foarte bine în formatul pdf. Citesc mai multe zile la un număr, dar am toată colecția și, uneori, mai printez câte o pagină. Sunt un hibrid între cititorul pe internet și cititorul clasic, adică de cărți pe hârtie.

Vă urez spor în tot ceea ce faceți!

Cu stimă,

Maria Tiresescu

www.mtiresescu.blogspot.com

Dragă Nicolae,

felicități și pentru versurile tale din numărul precedent, iar pentru interviul cu N. Steinhardt (în numărul primit am remarcat mai multe subiecte consacrate Centenarului lui S.) chiar îți mulțumesc. Cu cele mai bune gânduri,

Iulian Filip

P.S. Am încercat să expediez niște versuri și niște grafică de a mea – mi se întorc, automat. Ai și o altă adresă mai cooperantă? E-mail...

Iulian

Stimate domnule Nicolae Băciuț,

Vă mulțumesc pentru revista, și în numele domnului prof. Barbu (acum) din USA, și al Ralucăi Pavel. De la ea, mai aveți o proză, dar vă rog (și ea la fel) să introduceți, mai înainte,

acest eseu. Eu zic că este f. bun.

Domnul prof. Barbu o să-mi trimită un text, și alături de un eseu al meu, am să vi le expediez în timp optim.

Velea

Domnule Băciuț,
Vă mulțumesc intens pentru varianta online a revsitei **Vatra Veche**.

Cu nădejde,

Ignatie Mureșanul, Arhiepiscop-Vicar

Mitropolia Ortodoxă Română a Europei Occidentale și Meridionale

Domnule Nicolae Băciuț

De aceea îl iubim toți pe Nicolae Steinhardt, fiindcă a fost un slujitor al smereniei. M-a fascinat fotografia părintelui. Am văzut-o ca „ușă” sau (catapetasma) [a] interviului publicat de dumneavoastră în **Vatra veche**. Imaginea arată lupta prin care au trecut martirii închisorilor comuniste. Dar fotografia este și înfățișarea ideală a Creștinului care se nevoiește –, dar care are în vârful privirii și luminile liniștite și misterioase ale Paradisului. Aproape că plâng când îl văd pe monahul Nicolae –, deși aflat aproape de apusul vieții pământești - dar în fotografie este blând – seamănă cu un copil și difuzează inocență și puritate, dar în același timp ținuta cu tunica austeră, îi dăruiește și alura de ostaș în lupta permanentă cu viclășugurile Satanei și a ale lumii. Este ținuta de călugăr sau de deținut? Nu contează. Omul care se află în ea le transfigurează pe amândouă. Aș îndrăzni să spun că este ținuta noastră cea de toate zilele –, de pribeg pe „cărările” lumii acesteia învolburate, agitate și slugă a unei rațiuni care a dus-o în brațele legăturilor înghețate ale indiferenței. După ce am citit interviul din Revistă, m-am edificat deplin asupra rostului pentru care la Mănăstirea Rohia se construiește Centrul Monahal „Nicolae Steinhardt”. Simțim călătoria către aura lui Nicolae Steinhardt –, atunci când ne lămurim că citirea scrisului său aduce lacrimi de mulțumire, de înțelegere dar și de gravitate și îngenunchiere în fața suferinței omului. Pentru că monahul și scriitorul Nicolae Steinhardt este slujitor smerit al fiecăruia dintre noi, ne ajută în urcușul către Muntele Salvării și o face fără să spună o vorbă. Așa am înțeles eu lecția amabilității și a modestiei care izvorăște din toată literatura lăsată nouă de misteriosul dar și realistul monah de la Rohia. Tot timpul este preocupat de alungarea glorie de la sine, dar este neliniștit dacă aproapele său are dificultăți în ducerea Crucii pe înălțimea Golgoței. Și foarte bine, acest meșteșug delicat, se vede în interviul din 10 ianuarie 1987 care l-am în numărul trei al Revistei. Vă mulțumesc

că îmi trimiteți revista. Iar faptul că faceți o așa de atentă cultivare a operei și vieții părintelui Nicolae Steinhardt este pentru mine o mare fericire. Pentru că în interviul amintit părintele ne indică starea noastră în care ne aflăm noi, dar și Europa. Faptul că Europa nu a mai suportat povara libertății arată că s-a depărtat așa de mult de Sacru încât calea i-a fost acoperită de întuneric. Trăim în Apocalipsă asta eu cred că ne avertizează Părintele. Și acum este nevoie de mărturisirea Evangheliei Domnului Iisus Hristos prin jertfa personală până la vărsarea sângelui. Iertați-mă că prea mult am vorbit. Simt însă că sunteți Românul care mă ajutați și mă înțelegeți.

Cu respect,

Tănăsă Valeriu

Roma 09 februarie 2012

Îngăduiți-mi vă rog să trimit și REFLECȚII DUMINICALE.

REFLECȚII DUMINICALE

Orașul cugetă la moarte, precum un înțelept, ce își contemplă chipul în undele Bistriței. Astăzi este duminica care împarte postul Nașterii Domnului în două. Ceașul arată patru și jumătate. Atmosfera în grădina publică unde mă aflu e de plumb și este aproape imposibil să nu contamineze mințile trecătorilor. E una dintre acele toamne pe care iarna încă n-a învins-o, deși am intrat în decembrie. Da! Bacovia nu poate fi contrazis. Parcul este devastat și plin de melancolie. Și încep să înțeleg de ce poetul a băut paharul tristeții până la 23 de ani. Vrem, nu vrem, ambientul care ne înconjoară are mari influențe și asupra manifestării artistice și spirituale. Da! Parcul este devastat și aproape gol, aidoma copacilor rămași fără frunze. Un bătrân s-a așezat pe o bancă singuratică. E cu două plase în mâini, care poate fi toată averea sa, ce o cară precum Sisif, piatra, către vârful muntelui.

Aleile din jur sunt goale. Mă pomenesc în dialog imaginar cu tinerii vremurilor apuse:

– Voi tineri, de altădată, lăsați pentru un timp mormintele voastre, că acum e momentul să umpleți de veselie toată melancolia acestei toamne!

– Veniți și scoateți tinerii acestor zile din fața televizorului și a internetului, dar mai ales izgoniți din discotecă și ademeniți cumva, către bibliotecă

– Aduceți-i în parc să învețe a gusta din moartea acestei toamne violete. Mergeți oameni buni și spuneți tinerilor că Patria noastră preferă acum să stigmatizeze poezii!

Dar iată că e de ajuns o secundă și pierd din suflet trista sărbătoare bacoviană. Bine ar fi să mai auzim pașii poetului și noi, cei cu mințile în nori. Dar nu se mai apropie suspinul calvirului de întunericul gândului contemporan. Un țipăt strident de locomotivă mă ridică în picioare. Un altul care vine din direcția Spitalului de Psihiatrie mă pune în mișcare către Biserica unde tocmai începe Vecernia. Intru și las în urmă parcul „gol” în care... „regretele plâng iar”.

11 decembrie 2011

Tănăsă Valeriu

Ion Tămăian, Doamna în roz

ȘTEFAN DORU DĂNCUȘ SAU AGONIA INDIFERENȚEI

Excurs despre agonia indiferenței

Ștefan Doru Dăncuș este un caz singular în contemporaneitate. Trebuie recunoscut mai întâi că e un CAZ și pe urmă că e singular.

Ce a descoperit Dăncuș? A descoperit agonia pe care o trăiește indiferența zilelor noastre. Tot mai impersonale, persoanele, instituțiile, ideile, proiectele – toate agonizează prin indiferența ce le caracterizează.

De ce trăim timpuri agonice? Pentru că suntem la sfârșitul istoriei. Dincolo de aceste vremuri nu se mai poate înscrie nimic pe răbojul evenimentelor. Totul a fost făcut, opera Omului e desăvârșită, Civilizația a triumfat și odată cu ea Indiferența acerbă. Tot și toate s-au depersonalizat, au devenit evanescente, s-au scurs precum ceasurile lui Dali. Urmează timpurile cele de pe urmă. Dăncuș pare să fi înțeles asta și de aceea profetizează acest sfârșit.

Cu toții simțim agonia timpurilor contemporane, dar la fel ca la Cioran, nu găsim că Apocalipsa s-ar instala prin acțiunea pe butonul atomic. Nu. E vorba că s-au împlinit toate vremurile iar Indiferența e cea care vestește acest lucru. Nu ne pasă de ce vor spune alții. Noi vedem, alături de Dăncuș, cum evenimentele actuale s-au golit de orice semnificație, de orice Eveniment, orice mișcare a Istoriei. Toate converg spre imponderabilitatea Indiferenței.

De fapt, ce e această Indiferență? N-ar putea fi ea citită și ca o Indiferență? O lipsă a diferenței pe toate palierele ontologice, o aplatizare totală a ceea ce se numește Faptă?

Și atunci ce ne așteaptă? Anti-fapta? Nu. Apocalipsa creștină, căci odată cu indiferența au dispărut toate reperele existențiale. Mă refer la aspectul etic-ființial. Acesta a dispărut.

Puțini sunt aceia care să vadă în acest fel sensul vremurilor de pe urmă cu atâta acuitate ca Dăncuș. Dar și mai puțini sunt aceia care să triumfe, să explodeze de fericire în apropierea unui astfel de sfârșit total căci el are un suflet apt să primească marea revelație finală.

Dăncuș – așa cum l-am cunoscut plus revenirea la prezent

L-am cunoscut pe Dăncuș la Cenaclul Grupului 90 din Baia Mare.

Recita, în sala de ședințe a cenaclului, dintr-o carte de proză. Cum să reciți dintr-o carte de proză – mă întrebam atunci? Pentru Dăncuș proza trebuia să aibă momentele sale de poezie – lucru care s-a întâmplat cu toate cărțile sale. Chiar și cele de poezie mai conțin și proză, dar proză poetică. În fapt toată proza lui este poezie, la fel cum narațiunea esențială este poezia sa.

Așadar participam la ședința de cenaclu și l-am auzit atunci vorbind. Nimic din chipul lui tulburător nu mi-a rămas în memorie decât ceea ce face și ea parte din chip – vocea, timbrul acela straniu al vocii sale. El era încă de pe atunci o apariție siderală, era un spectru căci prin acea voce pe care n-am s-o pot uita niciodată se transmitea un mesaj încifrat, era o șaradă toată încrângătura și desimea acelei voci ce străpungea lectorul.

Odată cu trecerea anilor avea să mă obsedeze privirea lui. Acablantă impresie. Ochi tulburători, adâncire în gânduri și în existență, în ființa-i proprie, în același timp întrebarea, mereu întrebarea din ochii lui, apoi aerul de suveranitate a gândului ce se reflecta în privire, o privire atât de clară, atât de pătrunzătoare, frumusețea aceluși fel de a privi. Numai oamenii cu adevărat frumoși sufletește pot privi astfel.

De asemenea, nu pot uita asprimea acelor priviri pe care ni le arunca nouă, participanților la cenaclu, sugerându-ne singularitatea, mândria, separația pe considerente numai de acesta știute, diferența nu din orgoliu ci din conștiință de sine. Era o Prezență. Și prin gesturi ceremonioase dar și prin atitudine. Cred că n-am văzut la un om atâta putere de atitudine, de luare promptă de decizii. Era un ghem de activizare a propriilor resurse dar și a resurselor altora. Deschis, amplu în expunerea a ceea ce vroia să spună,

vibrant și emoționant. În același timp calm, de un calm de invidiat, un calm studiat, cu variații, cu inflexiuni...

Greu de definit azi ce am simțit atunci dar sunt pe aproape...

Azi ce pot spune despre el? Ca autor am spus foarte multe în această carte dar ca om aș vrea să spun și mai multe. Scriind această carte am căzut pradă unei sinteze a exprimării care nu mă lăsa să scriu mai mult de două-trei pagini pe zi, maxim șapte în zilele bune. Acest fel de sintaxă a spunerii interioare mă face să cred că nu-mi permiteam să ies din contextul sufletesc al operei lui, nu voiam, mai exact, să-l „părăsesc” atât de repede. Recunosc, și textele sale sunt aride, te pun la încercare, nu sunt ușor de urmărit, nu face o literatură facilă. Însă voiam să mai rămân pentru încă o vreme cu omul Dăncuș pe care îl reconstituam în fiecare minut după operă sau pur și simplu amintindu-mi convorbirile telefonice. Să mă fi prins scrierea acestei cărți într-un moment de singurătate? Nu cred. Mai degrabă mă împingeau de la spate nostalgiile și prietenia lui sinceră...

Atunci când ai de vorbit despre un autor a cărui operă tocmai ai iscodit-o, îți vine foarte greu. De multe ori autorul se confundă cu opera lui iar cuvintele despre el îți lipsesc sau devin tot mai puține. Dintr-o astfel de voință de a scrie despre un autor dincolo de opera lui se poate naște cel mai inedit și inefabil portret. Portretul autorului de dincolo de operă. Aș putea rezuma câteva convorbiri telefonice pe care le-am avut cu el dar n-are nici un rost. Mă mulțumesc să-i creionez – cum de altfel am încercat deja – chipul. Levinas vorbește atât de interesant despre chip și încadrează problema metafizic. Pe urmele unei etici levinasiene a chipului mi-ar plăcea să spun câteva cuvinte, în același context ideatic. Beneficiind de o structură caracterială foarte solidă am să mă rezum la chipul lui privit printr-o singură cheie. Și anume – tenacitatea. Vibrantă această tenacitate. Tenacitatea unui om care este încredințat că va învinge totul cu Dumnezeu. O mentalitate de martir ceea ce nu face decât să confirme două lucruri – curajul și devotamentul pentru credința sa creștină. În toate cărțile se citește cea tenacitate care seamănă cu încăpățânarea dusă la extrem. Voință de fier și o răbdare ce picură pe piatră până ce sapă adânc în ea.→

REMUS FOLTOS

Excurs despre Lupta cu Diavolul

Una din cărțile lui Dăncuș conține în titlu cuvântul „Antidiavolul”. E simptomatic. Cred că în toate scrierile sale vorbește despre această luptă cu forțele răului la care participă chiar înseși aceste scrieri.

Se simte în toată opera sa un aer straniu, aerul acestei bătălii tacite, mocnite, ce se duce chiar scriind, vreau să spun – în timpul producerii textului. Forțele răului îl presează să scrie căci îl presează să li se opună prin cuvânt. Spargerea tăcerii și conceptualizarea răului au o funcție cathartică, una de expiere a răului. Chiar citindu-l sufletul tău se face mai bun, devine mai omenesc, își pierde caracterul de fiară, bestialul intrinsec viețuirii și speciei. Faptul că te pune mereu pe muchie de cuțit, te invită să alegi între bine și rău este exemplar în fenomenul de contagiune al acestei lupte.

În altă ordine de idei, Dăncuș te pune în scrierile tale în fața Alternativei, îți dă ultimatumul – „acum sau nicicând”. Asta mi se pare stupefiant de-a dreptul. La fel ca izul scrierilor sale, caracterul ultimativ al alternativei te ridică deja la o nouă condiție. Ți se dă șansa să devii om. Nu om pentru a doua oară. Și atât. Dar om pentru eternitate – urmându-l pe Hristos.

Agonia indiferenței

Încet, încet, Ștefan Doru Dăncuș, cel despre care este vorba în această carte, trece printr-o experiență inefabilă a propriei mele receptări. Este un autor pe care nu-l poți înțelege decât recitându-l, este un autor pe care nu-l poți iubi din prima – nu te lasă el să faci asta, te ține la distanță. Nicăieri ca la el textul nu te ține la mai mare distanță, la o distanță care îți spune că te-ar iubi și el așa cum îl iubești și tu sau cum ai început să-l iubești citindu-l, dacă toată această afacere n-ar costa cheltuirea unui spațiu al singurătății existențiale despre care autorul este conștient că nu poate fi străbătut, penetrat. Dedându-te doar înstrăinării conștientizate mai poți salva din dragoste doar ceea ce mai rămâne – unitatea de singurătăți. Dar e o unitate de singurătăți pilduitoare. Tot ce scrie Dăncuș poate fi încadrat, după cum vom mai spune, într-un curent existențialist românesc ce debuta demult cu Cioran. Însă acest om are o deschidere mai vastă - deschiderea unui om conștient de damnarea epocii sale. Cioran a fost biruitor în tot ce-a scris. Dăncuș e debusolat. Dezamăgirea

cioraniană are o finalitate stilistică ce se încadrează în perimetrele lucrurilor sau operei bine făcute. La celălalt, damnarea ocupă tot spațiul expresiei. Este părtașă stilului alambicat și dezlânat, fragmentat mai bine spus. Pe ici, pe acolo, zvâcniri ale unui talent zbănțuitor și tenace își fac loc în expresie.

Dacă ar fi să îi examinăm întreaga operă am rămâne surprinși de delicatețea metaforelor care se aplică unui dezgust absolut de viață - așa cum este ea, sau de lume – așa cum este ea. Cu dar profetic, el vede o alta, mai strălucitoare, mai verde, mai plină de adevăr și de Lege.

Afacerea lui Dăncuș cu Legea e veche. Ne spune lucruri simple cum ar fi cele privitoare la importanța netrării vieții la întâmplare. E un fior etic aici, un fior eminent etic. Însă îmbracă mesajele sale de multe ori revoluționare, în metafore și simboluri de un farmec aparte. Deghizarea lucrurilor sfinte și de o importanță capitală în banalități este tertipul la care recurge subiectivitatea auctorială de multe ori absconsă. Nu putem să nu vedem și să înțelegem la Dăncuș un fior metafizic ce era exprimat de către medievali prin simbolul cărții - care este Universul, și unde fiecare lucrușor reprezintă litera pusă acolo de Creator în virtutea unui plan bine stabilit dinainte. Fiorul unei astfel de paranoia cosmică se simte în opera întreagă. Parcă se lasă scris, parcă nu el scrie cărțile sale ci îi sunt dictate după un plan universal la care ia parte.

Pe de altă parte vinovăția este un alt teren ferm în care ne aruncă Dăncuș. Nicăieri ca la el nu vom întâlni o jale metafizică mai pronunțată (mai ales în versuri dar și în proză), o jale alimentată de sentimentul unei depline vinovății că exiști, că ai existat, că ai adus o rană spațiului, că ai fost și că de asemenea nu vei mai fi. Chiar pentru acest nimic merită să fii vinovat ca și cum Dumnezeu s-ar fi mutat în tine și l-ai fi făcut singurul răspunzător.

Tribulațiile din proza lui Dăncuș sunt mai mult decât interesante. Ar fi cele obișnuite pentru un poet: că nu poate fi înțeles, că pentru asta e taxat, că în contra acestui lucru se întâmplă

să-l mai împingă de la spate și îndatoririle de cetățean sau de părinte. Subiectivitatea auctorială contemporană și intrinsecă nu se mai zbate să găsească mari simboluri. După cuceririle infernale ale psihanalizei simbolurile sunt cu mult mai aproape de noi. Ele s-au interiorizat și s-au amplificat pe palierul faptelor obișnuite de conștiință. Dacă Jung găsea în artă sau în vise o viață banală dar legată această banalitate prin mii de firișoare de marele universal, iată că la Dăncuș funcționează tocmai această suprapunere alchimică a planurilor sensibil-inteligibil într-o formă specifică lui. Este destul de greu de localizat efortul spre universal, de fapt, efortul banalității spre fapt sacral dar el există în toată opera sa. Aș zice că e puțin prea complex. Poți găsi orice la el: simbol, sentiment, metaforă, întâmplare, plan divin, vis, într-o mixtură greu de descifrat dar care face chiar farmecul prozei sau poeziei sale. Proza se transferă în poezie și problemele poeziei se transformă în proză. La fel de bine scrise, ambele – poezia și proza – denotă un spirit preocupat nu de formă ci de idee. Autorul nu se simte mai bine în proză sau și mai bine în poezie. El vrea să transmită ceva. Dar ce vrea să transmită e întrebarea?

Citind volumul de proză poetică „Apocalipsa după Dăncuș” am rămas surprins să constat că ceea ce vrea să transmită Dăncuș sunt lucruri banale care i se întâmplă chiar lui. Însă aceste banalități situate narativ într-un timp poetic imemorial pe care sau în care plonjează atât de profund, sunt de un simbolism extrem de precis. El scrie toate aceste lucruri cu conștiința că „e bine” așa cum le scrie dar fără control conștient. Și chiar e bine cum anume scrie. Îi iese.

Nu-mi propun să merg la esență și să detaliez, nu-mi stă în fire. Tot ce pot să fac e să fixez în abstracțiuni tensiunile literare care uneori ating extremele unui simbolism transcendent, un simbolism ce face să vibreze zona concretului cu zona inextensivului încărcat de inteligibile. Ca la orice mare scriitor lumea concretă și experiența acesteia nu poate decât rezona cu o lume spirituală la care autorul se simte apartenenț. Puterea transfigurării este cea mai intensă activitate scriitoricească a sa. El poate transforma un „mers să-ți plătești impozitele și taxele” într-un descensus ad inferos modern, actualizat. Asta din perspectiva legii omului care a înlocuit legea firescului – adică cea a lui Dumnezeu.

A cincisprezecea scrisoare franco-afonă

„Allons-y¹⁴, Mițule !”

Pe când mă pregăteam să o șterg englezește duminică de acasă, iată că vine franțuzoaica mea și mă ia din scurt cu un proverb spus direct în românește: „Baba arde și țara se piaptână!” E lucru știut că, dacă o dă ea pe românește, situația e gravă, așa că nu am râs, ci doar am ridicat o sprânceană, ca Roger Moore pe când juca în *Sfântul*. Dându-și seama de confuzie, ea se corectează și pune imediat termenii proverbului la locul potrivit: „Țara arde și baba se piaptână!” Așa, da! Dar faptul nu are darul de a mă lămuri asupra intențiilor ei și nici asupra modului în care o fi aflat de malversațiunile mele. Deci, mai ridic încă o dată sprânceana, trăgând de timp și sperând doar să nu fiu bănuțit că aș avea un rendez-vous... amoros, când eu abia apuc să scap noaptea la programele TV transmise din țară ca să o mai răresc cu îndatoririle amoroase. Așa cum știți din antepenultima mea scrisoare, ajunseseam cu „dușmanul de casă” – iar nu de clasă, că doar și ea e din „bobor”, numai că din cel franțuz, adică din *beuple*¹⁵ !!! – la un acord ai cărui termeni mă condamnau până la urmă la un fel de sclavaj sexual. Conform acestuia, aveam totuși dispensă pentru vizionarea târzie a programelor transmise după ora României, numai dacă acestea ar fi vehiculate niște evenimente politice ce țineau practic în 2011 de imposibil. Doar că protestele din Piața Universității din București, cât și din țară, au făcut ca în lumea politică micțiunea să depășească ficțiunea, de vreme ce și ultima curea de transmisie de tip Boc a făcut poc! (după care „s-a revizuit, dar nu s-a schimbat nimic”). Așa că o serie totuși nesperat de lungă de termeni din lista acordului nostru post-marital s-au activat, spre marea mea ușurare...

Această gură de aer nocturnă de-a dreptul salvatoare avea însă neajunsul că putea naște suspiciuni feroce tinerei mele partenere de produs odrasle franco-române. Mai ales că acum pretindeam, hodoronc-tronc, că mă duc împreună cu un amic, farmacist din comunitatea românească, la o adunare *très tendance*¹⁶. Era vorba de o închipuită colectă în favoarea unui O.N.G. dedicat unui scop nobil: salvarea viermilor inelari (!?) amenințați de poluare, ca urmare a escaladării manevrelor militare din Golful P(i)ersic...

Desigur, anterior mă aranjaseam cu „șpițerul” ca să-mi confirme alibiul, în cazul în care franțuzoaica, pe care nu doream să o implic ca să nu aibă cumva apoi de tras ponoase, „intra la idee” că aș înșela-o și i-ar fi dat un telefon de verificare. El a fost imediat de acord să mă ajute, cu condiția ca și eu să fac la fel când i-o veni și lui cheful (aici mi-a făcut complice cu ochiul) să scape boii în trifoi cu vreo *nana*¹⁷ anorexică și decomplexată.

¹⁴ *Haidem acolo !* (fr.).

¹⁵ *Peuple* pentru *popor* (fr.), termenul fiind „tratat” după rețeta lui I.L. Caragiale prin înlocuirea lui „p” inițial cu „b”, conform unui betacism din limbajul popular.

¹⁶ *Foarte la modă* (fr.).

¹⁷ *Gagică*, în jargon (fr.).

Degeaba i-am jurat că nu e vorba de un amor

extraconjugal și că intenția mea era să o tai direct la manifestația organizată de studenții români în fața Parlamentului european (că la aceea din fața Consulatului nu m-am dus, că și acolo se filmează, iar de ăștia care rămân pe loc – chiar dacă se schimbă *kalimera* politică la vârf – mai ai nevoie nu se știe când și pentru ce).

„Bine, bine, dar ce să cauți tu acolo, om bătrân (auzi la el, cum mă taxează!), împreună cu studenții?”. La care eu îi dau un răspuns ca la carte, în cel mai pur limbaj de plexiglas, dar cu finalizare patetică: „Păi, e natural să fiu alături de nucleele sănătoase ale neamului împotriva impostorilor ce au desăvârșit sub ochii noștri sistemul politico-statal românesc sub forma unei cleptocrații. Că doar de răul și sila ăstora ne-am desțărânat!” Cu o expresie de genul „hai, că nu mă aburești tu pe mine cu d’alde-astea, craiule, că sunt vulpe bătrână...”, „șpițerul” a plecat asigurându-mă încă o dată de ajutorul lui dezinteresat (!?) și necrezând o iotă din ceea ce îi spuseseam.

Oarecum liniștit de soliditatea alibiului, dar și băgat în corzi de abordarea piezișă a consoartei, băteam *treiș’pe-paiș’pe* de nerăbdare, fiind pe picior plecare la demonstrație, căutând însă în același timp a nu stârni suspiciuni.

Când o aud pe draga de ea continuând:

– Ție nu ți-e jenă să umbli aiurea, când la tine în țară renaște spiritul civic? Ce fel de român ești tu?

– Unul care tocmai a primit cetățenia franceză...

– Te rog să nu fii impertinent! Să știi că toată lumea bună care a trecut în ultimele zile pe la galerie și care știa că sunt combinată cu un român mi-a cerut lămuriri despre situația din țara ta...

– În cazul acesta, Puterea nu se va mai putea spăla cu toată apa din Ill și Rin la un loc... încerc eu să-i cânt eu în strună.

– Da, da... și m-au felicitat pentru ideea de a demonstra și noi împreună cu românii și francezii de aici împotriva acelor care îi conduc pe românii de acasă.

– De a participa „cine?”, abia îngân, sugrumat de uimire... – Noi doi!!! *Mon chou*¹⁸, că fără mine ai fi... *varză* (ultimul termen spus iarăși în românește, că să-i iasă franțuzoaicei mele jocul de cuvinte)! →

HYDRA N.T.

¹⁸ *Dragul meu*, în limbajul afectuos, familiar (fr.); expresia ar însemna la sensul propriu: „Varza mea” (!), de unde și jocurile de cuvinte de mai jos.

Ia te uită, frate, cu cine îmi împart eu soarta și alte cele: cu o adevărată Jeanne d'Arc (în partea de sus) altoită pe o Mița Baston (în partea de jos)! Iar în clipita în care am priceput cu mare mulțumire că noi suntem iarăși pe aceeași lungime de undă, încep să mă răsfaț și să fac pe niznaiu¹⁹:

– Lasă, *dragă – ma chère*, să demonstreze acu' în frig și zloată și să-și spele păcatele cei care s-au lăsat păcăliți la vot și care, în loc de *faire ses choux gras*¹⁹ au făcut *chou blanc*²⁰...

– Ba, nu! E o datorie morală să se participe la astfel de demonstrații, de vreme ce actuala putere s-a instalat la voi și pe voturile exercitate „miraculos” la 14 secunde de către românii ce se pare că au votat la Paris...

– Dacă-i pe așa: *Allons-y* „Mițule, și... hai și noi pe la revoluție. Ne îmbrăcăm, domnule, frumos, și o luăm repede pe jos pân' la teatru...” (că tot e Anul Caragiale!)... După care luăm de la capătul liniei tramvaiul „E” și mergem taman până la Parlamentul european.

– Ba, nu! Mai întâi trecem pe la garaj!

Având în vedere începuturile furtunoase ale legăturii noastre amoroase, am ezitat să accept peste program o suspectă invitație feminină în garaj. După ce m-a asigurat că e doar vorba să luăm de acolo pancarta pe care o făcuse la comanda ei un pictor ce expunea atunci la galerie, am plecat în *grab*, pentru că nu se făcea să întârziem la întâlnirea cu istoria programată taman la orele 15 „trecute fix”.

Ce scria pe pancartă nu o să vă *spui ici-șă*, pentru că nu dorim să fim prea lesne identificați, nici deăștia de aici și nici deăia de acolo. În schimb, știu că m-am răcorit strigând multilingv tot ce am avut pe sufletul meu de exilat, chiar și atunci când televiziunea venise să filmeze (și, iarăși, nu erau singurii...). Așa că, peste câteva zile, când m-am întâlnit din întâmplare cu „spîșerul” meu, eram deja o celebritate în fața căreia acesta își scoate larg borsalina de pe tivgă, tunând de la câțiva pași plin de admirație:

– *Chapeau!*²¹

– Ba eu cred că în cazul tău ar trebui să spui: *Borsaline!*

– Răule ce ești!... Dar, ia zi-i... Nu-i așa că înțelegerea noastră cu alibiul rămâne în picioare, chiar dacă tu chiar „ții la onoarea ta de familist” și nu o să calci în străchini?

– Și, tu... tu nu ții la ea...?!?

Drept care el o întinde imediat *bien faché*²² și „mofluz”, fără să-mi *răspună* o vorbuliță... Ce să-i faci... dacă „n-are manieră”!

¹⁹ *A scoate profit* (fr.).

²⁰ Expresie franceză echivalentă cu *A nu face nicio brânză*.

²¹ În sens propriu: *pălărie*, având însă în forma sa exclamativă și sensul de: *Jos pălăria!* (fr.).

²² *Tare supărat* (fr.).

Literatură și film

Iubiri nelegiuite

Pe ecrane strălucește acum o altă ecranizare a celebrului roman *Bel-Ami*, scris de Maupassant. Regizorul Nick Ormerod i-a reunit în distribuție pe Robert Pattinson, Christina Ricci, Uma Thurman, Kristin Scott Thomas ș.a. Filmul sintetizează în mod inteligent loviturile de teatru ale epocii. Georges Duroy e un produs perfect al vremii, un Julien Sorel ori un Rastignac. Arivismul său se bazează pe farmecul fizic, dar și pe corupția malefică din înalta societate.

În decembrie 1891, Maupassant are accese de teamă, vede fantome și se crede urmărit. Moare peste doi ani, iar la înmormântare asistă Proust și Zola, printre alte celebrități. În cărțile lui Maupassant apare o predilecție pentru spaima trecerii în neființă, pentru moarte și nebunie. Când Forestier moare (în romanul *Bel-Ami*, apărut în 1885), el vede „ceva nevăzut pentru ceilalți, ceva groaznic, a cărui hidoșenie se răsfrângea în ochii lui ficși” (*Bel-Ami*, Editura pentru literatură, 1969, București, traducere de Radu Malcoci). Spaima de uitare, de cimitir, de ireversibil.

Recentul film adoptă un ritm rapid, acompaniat de o muzică devastatoare. Totul e în acord cu evoluția rapidă, cu neoprirea, cu arivismul mârșav. Robert Pattinson reușește un Georges machiavelic, folosindu-se de un chip proteic, de jocul nuanțat al buzelor, într-un zâmbet când echivoc, când învingător. Știe că i s-a dat o singură viață, că orice carne putrezește în cele din urmă. La început, Georges nu are nici măcar un ban, nu cunoaște pe nimeni, însă hazardul îl ajută mereu. Poate că ascensiunea socială are la bază o serie de întâmplări potrivnice. Georges îl întâlnește pe Charles Forestier, fost tovarăș de arme din Algeria, iar acesta îl angajează ca redactor la jurnalul de opinie *La vie française*. Fascinat, el va descoperi saloanele, femeile, politicul, calculele meschine. Va urca treptele puterii grație femeilor care îl adoră.

În 2005 rula ecranizarea lui Philippe Triboit după același roman, cu Sagamore Stévenin, Claire Borotra și Florence Pernel. Regizorul s-a oprit la aspectul superficial, colorat, spectaculos. Costumele sunt desăvârșite, ambianța e pariziană, dar machiajul are sclipiri jenante. În film nu există scene profunde.

Chiar dacă recentul film al lui Ormerod are certe calități, nici el nu se apleacă asupra paginilor în care doamna Walter îl zări pe Isus în tabloul din seră, care semăna cu *Bel-Ami* în licărirea tremurătoare a lumânării. Din gelozie, doamna Walter își ura propria fiică. Suzanne și Georges „îi treceau mereu pe dinaintea ochilor îmbrățișați împreună cu Isus Cristos, care binecuvânta dragostea lor nelegiuită”. Sunt în acele capitole chiar „dihăanii, fantome ciudate și înspăimântătoare arătări de basm”. Adică spaima lui Maupassant, reiterată mereu.

ALEXANDRU JURCAN

Film

Lars von Trier și arta de a impresiona

În 19 mai 2011, regizorul danez Lars von Trier a fost declarat persona non grata la Festivalul de Film de la Cannes din cauza declarațiilor făcute despre nazism. El declara că deși Hitler nu a fost un om bun, totuși simpatizează cu el în unele ipostaze. Reacțiile nu au întârziat să apară, cauzând un șoc în întreaga lume. Cu toate că von Trier a prezentat scuze, efectele negative nu au încetat să apară. Ultimul lui film, *Melancholia*, deși un favorit al competiției, nu a câștigat marele premiu, iar von Trier are interdicție pe viață la Cannes. Cu toate acestea, regizorul spune că asta e umorul său tipic danez și, din păcate, majoritatea nu îl înțelege. Astfel, Lars von Trier continuă să-și construiască imaginea de om controversat nu doar cu ajutorul declarațiilor, dar și al filmelor realizate.

Deși câștigase numeroase premii la diferite festivaluri de film, von Trier a devenit cunoscut publicului prin intermediul mișcării cinematografice Dogma 95, înființată în 1995 cu ajutorul altui regizor, Thomas Vinterberg. Această mișcare are ca scop purificarea cinematografului prin renunțarea la efectele speciale de orice fel, schimbări puține la editare. Regizorii trebuie în acel context să se concentreze pe poveste și pe jocul actorilor. Printre regulile Dogmei se numără filmarea în decor natural, cameră mobilă, cu sunet și imagine produse simultan. Astfel, în cadrul Dogmei 95, Lars von Trier a realizat *Idioșii (Idioterne)* în 1998. Acesta spune incomoda poveste a unui grup care trăiește în comun pentru a protesta împotriva culturii burheze a confortului, pretinzând că sunt handicapați. Într-un fel, cineaștii Dogmei pot fi comparați cu *Idioșii* lui von Trier, pentru că și ei încearcă să recapete o anumită inocență, renunțând la maniere și convenții. Pe parcursul anilor, von Trier renunță la convențiile Dogmei, deși își păstrează stilul inconfundabil.

Realizat în afara Dogmei, *Breaking the waves (1996)* relatează povestea lui Bess și Jan. Proaspăta căsătorie este zdruncinată atunci când Jan pleacă să lucreze pe o sondă petrolieră. Bess se va ruga ca acesta să se întoarcă, numai că el va veni, dar paralizat. Dispusă să se sacrifice, pomește într-o călătorie care o va omorî, dar s-ar putea să-i salveze soțul.

Tema centrală a filmului este iubirea nemărginită, dar și încrederea oarbă pe care unii și-o pun în credință. Filmat cu o cameră video și captat pe un monitor Cinemascope, *Breaking the waves* este o parabolă sumbră caracteristică imaginației lui von Trier.

Cu muzica originală a lui Bjork, filmul *Dancer in the dark (2000)* prezintă povestea complicată a Selmei (Bjork), o muncitoare emigrantă care, încercând să-și salveze fiul de la o tulburare genetică, boală care îi distruge vederea Selmei zi de zi, va fi nevoită să omoare un om.

Ca în precedentul *Breaking the waves*, personajul Selmei se aseamănă cu Bess, amândouă fiind niște ființe inocente, o raritate în această lume dominată de haos. Amândouă încearcă să salveze o persoană iubită, fără să țină cont de obstacole.

Dogville (2003) relatează povestea unei femei care fuge și își găsește adăpost într-un sat uitat de lume, unde sătenii încep să profite de ea. Poveste fără înflorituri de John Hurt și filmat pe casetă video HD, filmul nu are decoruri; acțiunea de a deschide o ușă este reprezentată de sunetul respectiv, iar actorul pășește peste o linie trasată cu creta.

Tema principală a filmului este corupția omului și capacitatea sa de a face rău. La fel ca în *Dancer in the dark*, von Trier dă câte o lovitură cu fiecare scenă pe care o filmează, făcându-l pe

spectator să treacă aproape prin aceleași emoții prin care trec personajele filmelor sale.

În urma realizării celor trei filme prezentate mai sus, Lars von Trier a fost declarat un regizor misogin, asta din cauză că personajele principale feminine erau supuse unor torturi mai mult sau mai puțin în adevăratul sens al cuvântului. Deși Emily Watson (*Breaking the waves*) și Nicole Kidman (*Dogville*) s-au mulțumit cu un singur rol în filmele lui Von Trier, cântăreața Bjork a declarat în mai multe rânduri că nu va mai lucra vreodată cu acest regizor, deoarece a făcut-o să sufere pe tot parcursul filmului. Se spune că aceasta își începea ziua spunându-i zilnic lui von Trier că îl disprețuiește.

Filmul care l-a adus din nou în atenția publicului pe Lars von Trier a fost *Antichrist (2009)*, considerat unul dintre cele mai controversate filme realizate vreodată. În momentul în care a fost lansat la Cannes, a reprezentat un șoc pentru întreaga lume din cauza scenelor explicite de diferită natură. Astfel au existat mulți oameni care au părăsit sala de cinema în mijlocul vizualizării. Cu toate acestea, Lars von Trier s-a autointitulat cel mai bun

regizor în viață și asta pe bună dreptate. Trecând peste controverse, în *Antichrist* se poate observa clar influența regizorului rus Andrei Tarkovsky, fiind un film poetic, simbolist, care, ca spectator, te provoacă.

Ultimul film realizat de Lars von Trier, *Melancholia (2011)* tratează sfârșitul lumii, dar într-un mod diferit, opus producțiilor hollywoodiene. *Melancholia* nu semnifică altceva decât depresia, boală cu care s-a confruntat chiar regizorul în urmă cu câțiva ani. Din păcate, filmul a pierdut în fața producției *The Tree of Life* de Terence Malick, dar asta cu siguranță din cauza declarațiilor făcute la Cannes.

Când vine vorba de un regizor care excelează în domeniul său (cum ar fi Roman Polanski), nici Lars von Trier nu ar trebui judecat din punct de vedere profesional pe baza declarațiilor sau a personalității sale. Filmele sunt oglinda lui și acestea trebuie să fie luate în considerare. Van Gogh a dorit, de asemenea, să se căsătorească cu o prostituată și a depins financiar toată viața de fratele său. Cu toate acestea, e considerat unul dintre cei mai buni pictori care au existat vreodată.

Toate geniile au fost niște persoane extravagante care au făcut lucruri controversate. Din punctul meu de vedere, Lars von Trier intră în această categorie. El este un *auteur*, un regizor care face cinema în adevăratul sens al cuvântului. Deși considerat misogin, actrița de naționalitate franceză Charlotte Gainsbourg a colaborat cu von Trier în cadrul a două filme, iar acum a acceptat să joace în al treilea. Alți actori, precum Stellan Skarsgard, Udo Kier sau Jean-Marc Barr au colaborat cu acesta la multe proiecte, dovadă că sunt oameni care îl apreciază cu adevărat pe von Trier.

Lars von Trier este înconjurat de un mit, un regizor care are o plăcere de a șoca publicul. Mulți nu îl înțeleg, dar aceia care îl apreciază sunt martori la un adevărat tur de forță al cinematografului adevărate condus de Lars von Trier.

MĂDĂLINA POJOGA

Am remarcat-o pe Mădălina Pojoga la un concurs de creație, „Brâncușiana”, organizat de Grupul Școlar „Constantin Brâncuși” din Târgu-Mureș. Elevă, la Colegiul Național „Unirea”, a profesoarei de limba și literatura română Maria Motorga, Mădălina Pojoga m-a convins prin calitatea nu foarte des întâlnite la tinerii de azi.

În plus, ea se manifestă și într-o zonă vitregă a publicității culturale: filmul.

Îmi pun mari speranțe că în Mădălina Pojoga vom avea nu doar un jurnalist de excepție, ci și un comentator al fenomenului cinematografic. (N. Băciuț)

Scena

Emanuel Petran sau despre Actor, Scena sărutului și perfecțiunea detaliului

„Sărută-mă” este mai mult decât o piesă de teatru; este un portret al omului, un chip cioplit de incurabil trecător printr-o lume aflată în deriziune... omul „epistolei”. „Sărută-mă” este cel care își caută eul din acasă într-o lume fizic sănătoasă, dar moral și spiritual la fel de vlăguită dinspre plaga cu care din căderea în uitare s-a ales omul din portret... succesiunea când hidoasă, când prefăcută, când, mai ales, hulpavă după un iz al arginților ai „medicilor” din viața sa s-au răsfrânt înspre „decalogul” bolilor din copilărie, ca mai apoi să se iste tentația unui narcisism lovit de vanitatea bolnavului mereu, totul fiind săvârșit prin ignoranța oportunistă către mila celorlalți care-l seduce într-o ispita de a nu mai fi decât prin permanența în *mereul* maladiv... un bolnăvicios atins de întregul patologiilor care oferă generozitatea unei vieți acoperite de privilegiile arogate sau servituți ocrotite de aserviri, de cele mai multe ori cinic calculate; un bolnav poate încă din ziua în care s-a născut într-un trup, e drept, purtător de acel stigmat fără cusur al fragilității, dar niciodată atât de atins de slăbiciuni imunitare încât să fie în clinic sau cronic toată vremea... un inuman ce se strecoară parșiv și rigid printre draperiile unei vieți fade sortite unei false contemplații... golul său sufletesc este aparte atunci când natura dintru acasă apare ca decadentă prin recurența la gestualul deprins de a fi în afara realului lumii și fatalmente desprins de imprezizibilul cel fără automatisme doar ridicate la rangul de conivențe, dintre cele mai brutale însă... o trufașe fire captivă tacit acelor lucruri care înjosec treptat și înșelător Ființa, care o năpăstuiesc cu acea previzibilă stare de mizantropie, tivită pe fărâma sa de conștiință precum o crustă care acoperă paloricul pretenției marginalului către muntele întâlnirii inimalo-mentale... Actorul deține un manifest foarte periculos către o lume de astăzi fără repere ale viului și tot Actorul (ce voce, ce intonație, ce privire și ce mișcare-n Scenă, câtă naturalețe-n Joc...) monologhează rostuind un cuvânt precum acel ultim suspin al omului înaintea unei lumi fără vlagă întru credință iarăși și iarăși. Actorul dialoghează cu spectatorii, întipăriți pe scaune și așteptând un deznodământ, care de fiecare dată se încheie cu dor către iubirea pe veci pierdută, dar mereu în plânsul celui rămas, aflată... de la singurătatea unor boli banale dar repetitive la „solitudinea” crustală, și uite cum aflăm astfel că leprologia este „vindecătoarea” „știință” atât de maculantă

încât aduce-n fire frisonul bastardizării de lume dar, mai ales, adu-mecă-n Ființa revolta față de Dumnezeu până la transformarea mâinilor rugii în pumni ai luptei „cu” Dumnezeu... treptat Scena s-a delăsat cuprinsă în voalul unui Joc dintru o istorisire a tuturor irosirilor recente, ale vieții fade cu sete povestită (nimeni dintre noi nu a îndrăznit să se apropie de „lepros” pentru un pahar cu apă) și cu furie recuperată în cruzimea privirii sau a râsului factive fiindcă nici măcar de-o țigară nu a fost loc în monolog; Actorul și perfecțiunea detaliului încep de la intrarea în Scenă, culminează cu un machiaj pilduitor și se desăvârșește cu încadratura aleasă în cel mai sublim mod cu omenească puțință; Scena sărutului este fragil amintită ca mai apoi, după ce costumul mirelui este pus la locul trupului cuprins de plăgile lumii, să fie atât de cu tandrețe fărâmițată-n dorință și neîmplinire... sărman copil, cel scăpat din lumea cea maculată a leprologiei (cum să rămână între cei suferinzi și decadenți când lumea, lumea este atât de strălucitoare, luciferic de iluminată și parcă nesfârșită în truștile-i împătimiti?) se afundă într-un alt coșmar, de departe cel mai tiranic; acela al lumii cu mult mai vlăguită de tarele înstrăinării de Hristos – până și preotul se ascunde după Altarul slujirii când înaintea sa stă evidența descărnării truștii care-i putrefactă și sângerează purulent și nicidecum când vin împătimitirile din a urâciunii or a pustiirii vanitate care în zilele vremii fascinează lumi și recrutează idolatri...nici vagabond, nici cerșetor, nici fără ținut, nici măcar exilat, cu atât mai mult fără de suflet, el este doar un biet lepros, din neatenția sa (paharul cu apă i-a fost rămas, ca dat, al sorții) ori poate dintr-o ispășire a poverii unei vieți la început confiscată de boli, mai apoi acaparată de tentația bolnavului permanent, sfârșită într-un vid al idolatriei (idolatria de eul specifică omului atât de suficient sieși până la atingerea statuarului nabucodonosorian sau lumii prin care trecerea sa este una plină de furie, frică și frivolitate) ... leprosul este omul cade adastă următorul pas al sorții cu indiferență față de o lume cu suflețe străvezii, un bolnav înaintea unei lumi nici măcar închipuite-n sine, ci doar buimacă în alergarea-i printr-un timp care nu mai ajunge vremilor idolatriei de eul a omului egolatu... tentația sa de apropiere către lume eșuează ca de fiecare dată din pricina urmelor buboase ale leprologiei și totul este sfârșeală atunci când himera pierde urma Lui Hristos și rămâne claustrată în dorința țărânei trecătoare... astfel în tot acest carusel de vieți și lumi sfâșiate prin sfârșire anapoda și supuse fărâmițării fără ancora Celui Viu rămas-au lui drept amintire, o rochie de mireasă și mereu același suspin chircit de dor în van după „Sărută-mă”, „Sărută-mă”, „Sărută-mă” ...

ȘTEFAN-MIHAI MARTINESCU

Scena

„Clinica” - divertisment tinerec

De multă vreme, publicul mureșean nu a mai reacționat într-un mod majoritar pozitiv așa cum s-a întâmplat în cadrul reprezentațiilor piesei „Clinica”, pe scena Studio a Universității de Arte din Târgu-Mureș, în regia semnată de Dana Lemnaru.

Succesul cu care spectacolul trece rampa este explicat și de faptul că el se bazează pe o piesă originală, scrisă recent de un dramaturg român, piesă ce se axează pe realități, relații și moravuri actuale. Observator al vieții cotidiene și publice, autorul Adrian Lustig încearcă să surprindă cu o matură stăpânire a dialogului și cu o oarecare inventivitate în construirea de caractere și expresii tipice, anumite aspecte din psihologia individuală și colectivă prezente în societatea românească. Rezultatul este o piesă care se înscrie în panorama comediilor ușoare, chiar dacă, pe ici, pe colo, e punctată de accente satirice fără consecințe grave în viața personajelor.

Totul se petrece în atmosfera agitată a unui ospiciu deocamdată populat doar de doi locatari “cu acte în regulă”: un fost boxer și un actor neîmplinit. Începutul piesei coincide cu sosirea unui aspirant de data aceasta, la diagnosticul de nebun, un bancher corupt care, prin simularea nebuniei și internarea în ospiciu, vrea să scape de o eventuală pedeapsă cu închisoarea.

Dramaturgul a conferit personajelor sale o libertate de mișcare aproape inepuizabilă, iar piesa poate fi privită astfel și ca o probă de virtuozitate pentru interpreți. Puțin crispat, însă cu perspective sigure în registrul marilor roluri de dramă și cu o carieră promițătoare, este Alin Stanciu (boxerul Narcis Pasăre). Eugen Neag (Raul Dragobete) are o voce de scenă lirică, devenind pitoresc în pragul „marilor împăcări” ale personajului său cu destinul. George Sfirăială (bancherul Crinu Săndoi) reușește performanța actricească de a nu fi mereu la fel pe parcursul spectacolului, trecând cu nonșalanță de la inflexiunea unei voci rigide și calculate la demența simulată a agresării unei statui. Oana Crișan (bucătăreasa Angelica) știe să fie frustă și amuzantă, „cu draci” cum s-ar spune. Cristina Lupu (psihiatrul Violeta Drăghici), în parte datorită calităților fizice pe care le posedă, reușește admirabil notele de senzualism provocator ale personajului său, mai puțin cele profesionale. Cu tot nervul și prestația sa rămâne incertă în intenții. Răzvan Chelar creează imaginea unui director de ospiciu indolent și întregeste galeria de actori în acest spectacol ambițios.

Regia nu s-a ridicat decât parțial la nivelul potențialului comic al piesei și resurselor actricești, lăsând neexplorate sau insuficient pregătite scenic loviturile de teatru și alte importante rezerve de ridicol conținute de text. Se trece cu ușurință peste multe răsturnări de situație, fapt ce dezvăluie lacune în mărirea ritmului scenic sau în dozarea cu măsură a raportului dintre momentul expunerii cauzei și cel al declanșării efectului. Din păcate, regizoarea nu a rezistat modernismelor frivole și lipsite de substanță prezente pregnant în teatrul actual și caută să se adreseze mai mult instinctelor decât rațiunii sau sensibilității. Din aceste motive, viziunea sa nu pare a fi subordonată niciunui comandament estetic punând în lumină semnificațiile și rezonanțele unui text fără o problematică umană foarte profundă.

În ce privește scenografia, semnată de László Ildikó, adecvarea la stilul regizoral e completă. Nu am înțeles nici intenția materializată de a limita spațiul de joc și numărul de privitori, dispunând toate scaunele spectatorilor pe scenă. Cu o distribuție tânără și exuberantă, spectacolul beneficiază în schimb de dimensiuni valorice care îl impun atenției tuturor.

SILVIU MILĂȘAN

Excelsior

Și ne derulam înainte

„Nu mă lăsa / Să cad în viitor/ Să mă destram în timpul ce-o să vină”

(Ana Blandiana)

Mi le-am pus pe undeva și nu le mai găsesc. Sunt ca filmele alb-negru și mute și nu le simți când se derulează mai departe, în neștiut.

Pe unde sunteți? M-am aventurat într-un joc fără reguli și fără câștigători sau învinși. Pentru că eu de la început am pierdut, iar ele de la început, chiar mai devreme de a fi, au câștigat. Deși pare incorect și anormal, este un joc, iar timpul nu ne așteaptă, ci merge înainte. Probabil că ar trebui să alergăm și noi odată cu timpul, însă ne trag amintirile ca niște frânghii din plumb și ne înfundă tot mai mult în noroiul lipicios al trecutului.

Am găsit un rest de vis. Parcă în loc să mă completeze, mă face și mai mult să uit. Mă încețoșează, mă ascunde în fumul viitorului. Până la urma, e un vis nevisat încă, început într-o seară, neterminat într-o dimineață...

E liniște afară. Doar niște strigăte de vise întârziate ce rătăcesc prin câmpul alb. De ce să rămânem triști, clătănându-ne stingeri în fața a ce urmează? Să vină visele! Oricum ar fi venit.

Dar ne e teamă. Ne e teamă să fim singurii, unicii, care stau în fața zâmbetului alb. Ne negăm unii pe alții, se neagă lucrurile unele pe altele, se neagă vara pe primăvară. Uneori îmi e greu, mie, suflet gramatical, să mă urc pe panta apoasă a cuvintelor și să-mi afund degetele în pământul din silabe și virgule. Dar așa trebuie. Uneori îți e silă să escaladezi orele alpine și să rămâi și fără de tine. Însă mereu urci. Suntem cu toții contra vântului, contra morilor de vânt, încălecați pe rosinante – cai, alergând himere într-o lume halucinantă. Nebuni clasici printre nebuni moderni. Și mai pierde curcubeul o culoare când mai alunecă cineva printre cuvinte, către o altă lume.

Alpii secundelor – ding dang – se crapă prin aurore și trebuie să-i coasem. Că doar nu se cos singuri, întorcându-se pe dos, ascunzând peticul de rău cu poeme de cifra șapte. Nu... îi coasem noi, rupând așa din suflete și până din speranțe. Așa că ne numim „ne-născuți”. Mergem pe străzi în amurg, contemplăm nopțile care ar fi fost roșii fără de palida lună și ne mișcăm prin ochii presupușilor și asumaților născuți. Uneori cred că timpul sângerează de noi, dar în ziua următoare sângerăm noi din cauza timpului.

Există sfere? Rotunde. Pline, complete, întregi, cuprinzând idealuri de mult uitate.

Fără noimă.

Și continuăm să ne derulam, să ne deșirăm în aer spumos, fără să știm cât, până când și până unde.

Ca un... Ca o...

„Și sufletul geme mușcat de trecut”

(Tudor Arghezi – Prigoana)

Ca un strigăt surd, mă doare gândul nerostit, ivit printre picăturile de vis din sufletul meu, atunci când mă trezesc în negreala nopții. Ca o vorbă bună, de alinare, mă mângâie pe cuvinte razele lunii, care încearcă să facă lumină când lumina

doarme... Ca un băjbâit înfricoșat de posibilitatea rezultatului mi se zburlește pielea de cuvinte de pe suflet, când nu mai pot să mă ațin, în aceeași noapte înspăimântătoare.

Ca o tobă stricată sună secundarul din ceas, curgându-mi noaptea spre zi, subțindu-mi vocabularul și așa firav. Ca un desen cu mâna pe geamul ud, sclipesc stelele agățate în părul lui Dumnezeu, mărturie a vederii în noapte. Ca o ultimă răsuflare, în momentul de trecere dintr-o lume în alta, merg norii transparenți pe cerul opac (sau invers?). Ca un murmur călugăresc ce acompaniază liturgic, sună vântul, zbatându-se să îmi țină spaimele aproape.

Ca o trezire leneșă, în zi de duminică totală, se arată zorii, crăpând întunericul ce pentru moment dăduse drumul la fantomele neștiințelor și neînțelegerii. Ca un dezacord al unei clape stricate de pian îmi atinge pleoapa lumina, tulburând visele, ascunzându-le la un loc cu cifru între celelalte rostite și nerostite trăiri. Ca o transă căzută din ochiul lui Dumnezeu mi se dă voie să mă ridic din pat, pipăind după drumul drept...

Ca un descântec, se aude cum curge prin mine vâjâitul de litere, silabe, rânduri, toate îngrămădindu-se să se uite prin ochii mei ca printr-o fereastră, la bunul mers al lumii... Ca o cicatrice, pleoapa mea taie lumina cu felii de întuneric, scurte însă pline de spaime pentru cei ce vedeau din înăuntrul sufletului meu. Ca un patefon învechit, ce știe doar cântece sugrumate, odată la modă, urechea mea redă interiorului zgomote încă neuzite, pentru a le ordona între cuvinte.

Ca o coadă de șarpe, drumul de zi cu zi se așterne sub picioarele mele, însă rămâne suspendat fără direcție, orbit de lumina din spatele pleoapei, ciuruit de rafale de vorbe îngrămădite într-un cufar vechi care este sufletul meu... Ca un toreador condamnat să fie învins de taurul neîmplinirilor, o ia respirația mea la fugă pe drumul acesta iluzoriu, înșelător, fără formă și capete...

Ca o împărtașanie după multă trudă, mă bucură anotimpurile, în succesiunea lor de neoprit, adăugând noi straturi de învățăminte minții mele în plină căutare... Ca un zâmbet larg mă încălzește soarele din orice, aducător de lumină. Ca o suliță de os pătrunde între visele mele îndoiala că nu am ales bine.

Ca un miraj de apă când îți este sete se arată pe cerul plâns noaptea, din nou încheiată la gât cu nasturele lunii. Ca o pedeapsă dulce la un joc cu cărțile vieții trecerea din ceasornic ne cerne ușor gândurile deja mumificate de așteptare și nerostire... Ca un strigăt puternic, greu, Dumnezeu mă privește prin crăpătura dintre sufletul meu și lume și dă din cap îngrijorat când vede aglomerarea de vorbe.

Ca un suflet alergat prin pădurea deasă a timpului fumegând și ars, ce aparține veacurilor trecute ce doar se târâsc prin ceața prezentului, ca să se afle cine ești, ca să afli unde îți se află orbita și să știi unde se alungă apele vremii.

Ca o tăcere de sfârșit de primăvară, când încremenește viața-n timp, îngenunchez sub lumina nefirească a lunii. Ca un gând de frig, mă așteaptă somnul, vehicul către o altă zi și lume.

Ca o viață de om, ca un suflet pierdut, amintirile despre viitorul trecut mă acoperă cu o mare frică.

Ca un sau ca o, Doamne, spune tu mai departe...

MIRUNA IOANA MIRON

„Floarea vieții” - galerie de artă și florărie

Coexistența celor două, Florărie și Galerie de artă, în același spațiu, nu este deloc nefirească, ba dimpotrivă, dacă avem doar în vedere ce au însemnat florile pentru artiștii plastici, ca și pentru scriitori, muzicieni, de altfel...

„Sunt flori peste tot, pentru cine vrea să le vadă”, spunea pictorul francez Henri Matisse, iar **Pierre-Auguste Renoir**, în ultima parte a secolului al XIX-lea, a ales florile ca principalul subiect al tablourilor sale, pictând și trandafiri, crizanteme, dar și flori de primăvară, care i-au adus notorietate și permanență expozițională în muzeele pariziene.

Și la noi, pictori importanți, de la **Ion Andreescu** („Câmp cu flori”, „Ghiocci”) la **Ștefan Luchian** („Anemone”, „Cascada tăcută a culorilor”, „Scara cu flori”, „Dumitrița”, „Părăluțe”, „Garofale”, „Flori de tufănică”, „Anemone”, „Trandafiri”, „Maci”, „Albăstrele”), au acordat un loc important în arta lor și florilor, dându-le

viață și strălucire în lucrări intrate în marea galerie a picturii românești.

Fără a-și propune să concureze fotografia, oricum sunt limbaje diferite, dar luându-și și libertatea imagisticii fără granițe, artiștii plastici au făcut din floare un adevărat personaj, pe care l-au portretizat atât în dimensiunea exterioară, cât și în rezonanțele energiilor interne, potențate de simbolistici cromatice, ori de fascinația formelor.

„Floarea vieții”, florăria-galerie de artă din str. Ștefan cel Mare nr. 1 din Târgu-Mureș, e un astfel de spațiu al deschiderilor polivalente. Pentru că, dincolo de florile care-și

găsesc în designerul Mihaela Lițu un artist al compozițiilor florale vii, „Floarea vieții” este și spațiul întâlnirilor artelor. Pe lângă artiști plastici, aici vor avea loc recitaluri poetice, muzicale, lansări de carte. Debutul s-a făcut cu o expoziție semnată de Klara Balazs și Marcel Naste, A urmat și o întâlnire cu poezia de dragoste a lui Grigore Vieru, iar în aprilie va expune pictorița Doina Moisescu,

Cu siguranță, „Floarea vieții” va deveni un loc al întâlnirilor admirabile, al intersecțiilor culturale, al nevoii de frumos – prin natură și artă.

NICOLAE BĂCIUȚ

APRILIE – PĂCĂLELI

1 APRILIE

Primăvara când sosește
Cititorii spun în fală:
Vatra Veche dăinuiește
Și nu este... păcăleală!

APRILIE

Frumoasă lună, în schimbare,
Ningând lumina ei secretă,
M-a dus, ca sticla, în eroare,
Cu vinul de pe etichetă!

VIN ALEGERILE!

Vin cu urne-mpodobite,
Cu speranțe, rânduiești
Și promisiuni menite
Să devină PĂCĂLELI!

UNEI PĂCĂLITE

Nu știu care e misterul,
Însă-i de luat aminte:
Ea s-a ars cu partenerul
Că-i tot face zile fripte.

SE DUBLEAZĂ PENSIILE

E-o știre extraordinară
Ajunsă în întreaga țară.
Dar zice-un moș de la azil:
„Păcat că azi e-ntâi april!”

DEZAMĂGIRE

În lumea asta cât cuprind –
Nu înțeleg la cine-i greșul: –
Covorul vieții îl întind,
Dar permanent sunt... *dus cu preșul!*

VOCEA COCHETEI LA VÂRSTA TREIA

Cu zăhărelul, *pui de lei*,
M-ați dus, din zori, la asfințit...
Dar ce n-aș da, iubiții mei,
Să fiu și azi de păcălit!

ÎNTRE BĂTRÂNI

Nevasta mea, să știi, vecine,
Îmi face viața foarte grea:
Mă-nșeală fără de rușine,
Nu-i pasă de ... rușinea mea!

PRECIPITATA PĂCĂLITĂ

S-a întâlnit c-un domn pe strada mare,

Când se-ntorcea odată de la piață,
Prea bine ea nu l-a văzut la față,
Dar acceptă să meargă la plimbare.

Spunându-i că-i frumoasă și isteță,
I-a dat, ca drept avans, o sărutare,
Fiindcă el dorea să se însoare
Când a văzut că viața nu-l răsfață.

A fost o nuntă ca-n povești, se spune,
Cu invitați, de nu-ncăpeau la masă,
Și se-ntreceau în daruri barosanii.

Alesul, când văzu așa minune,
Râdea pe sub mustața lui stufoasă,
Iar în final a și fugit cu banii.

VISĂTORUL

Părea un fel de visător
Când l-a văzut întâia oară
La ora tainică de seară
Spunându-i vorbe de amor.

În negura crepusculară
Cu voce clară de tenor,
Părea un fel de visător
Când l-a văzut întâia oară.

Cuprins ca de-un fior de dor,
O prinse fin de subsuoară,
Luându-i banii și-o brătară,
Încât ea spune tuturor:

Părea un fel de visător!

VASILE LARCO

ION TĂMÂIAN

Puterea luminii

Vestală 2

Născut în satul Pomi, com. Borlesti, județul Satu Mare, în 23 iunie 1954.

A absolvit: în 1973, Liceul de Arte Plastice din Satu Mare, iar în 1982, Academia de Arte Plastice și Decorative „Ion Andreescu”, din Cluj-Napoca, clasa profesor Nemes M.

Între 1982-1991, a lucrat ca designer la Fabrica de sticlărie Avrig, Sibiu, iar din 1992, designer și patron al S.C. „Ion Art Glass” S.R.L. Membru al Uniunii Artiștilor Plastici din Sibiu, România, din 1985.

Expoziții personale: **1983** – București, *Sala Orizont*, Atelier 35, **1984, 1987** – Sibiu, *Sirius Hall*, **1992** – Germania, *Herringer Galleries*, **1992** – Germania, Hannover, **1992** – Franța, Paris, **1996** – Germania, Coblenz, **1997** – Germania, Badrappenau, **1999** – Germania, *Wurzburg, Kunst & Glas Gallery*, **1999** – SUA, Oregon, **1999** – Iași, *Art Gallery*, **2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011** – Sibiu, *Galeria de artă*, **2000, 2002, 2006, 2010, 2011** – București, *Galeria Orizont*. **1982** – Cluj-Napoca – *Sala Dalles, Trienala de desen*, **1983, 1984, 1985** – Sibiu, *Casa Artelor, Salonul Județean de Artă Decorativă*, **1984** – București, *Sala Dalles, Qvadrinena de Arta Decorativă*, **1985** – *Sala Dalles, Expoziția Republicană de Design*, **1986** – *Sala Dalles, Bienala de Artă Decorativă*, **1987** – Sibiu, *Muzeul Brukenthal, Salonul Județean de Artă Decorativă* – București, *Sala Palatului, Republicana de Artă Decorativă*, **1997, 1998, 1999** – Sibiu, *Casa Artelor – Salonul Județean de Artă Decorativă*, **1999** – Alba Iulia, *Expoziția Națională de Artă Plastică*, **2000** – *Expoziția Națională de Artă, Romexpo*, **2001** – *Galeria Apollo, Artele Focului*, **2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007** – București, *Expoziția Internațională Cer Glass, Romexpo*, **2006** – Arad, *Bienala Internațională de Sculptură*, **2007** – Arad, *Bienala Internațională de la Arad*, **2007** – Galeria Uap Sibiu, *Artele Focului*, **2008, 2009, 2010, 2011** – Expoziții personale – Galeria de Artă Sibiu.

1985 – Germania, Coburg – *Expoziția Internațională de Sticlărie*, **1988** – Japonia – *Expoziția Internațională Arta în sticlă*, **1991** – Norvegia – *Expoziție de sticlă-ceramică-textilă*, **1992** – Germania, Fraunau – *Simpozion Internațional Arta în sticlă*, **1998** – Germania, Frankfurt – *Expoziția Internațională Ambiente*, **1998** – Germania, Frankfurt – *Expoziția Internațională Tendence*, **2000** – Germania, Hanovra – *Expoziția Internațională Hanovra 2002*, Germania, Frankfurt – *Expoziția Internațională Ambiente*, Germania, Frankfurt – *Expoziția Internațională Tendence*, **2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011** – Germania, Frankfurt – *Expoziția Internațională Ambiente*, *Expoziția Internațională Tendence*, **2002, 2003** – Germania, Leifeerde; Germania, Wiesendorf, **2004, 2005, 2011** – Târguri internaționale: Paris – *Maison & Objet*, Italia – *Macef*, Spania – *Madrid Fair, Ferial Juan Carlos Park*, **2005, 2006, 2007, 2008** – Atena – *Expoziția Internațională de Artă*, **2007** – Austria, Salzburg – *Târgul Internațional de Artă*, SUA, Los Angeles – *Expoziția de la Ambasada României*, **2008** – SUA, San Francisco – *International Gift Fair*, **2007, 2008, 2009, 2010, 2011** – House Hold Moscova.

OCHIUL CICLOPULUI

Ion Tămâian, *Poartă*

O NOUĂ CONDUCERE

Un biet soț, ținut sub papuc (să-i zicem... Gagniuc), a fost trimis de năprasnica sa soață cață, la piață. Omul a nimerit în Piața Universității și așa a ajuns... protestatar. Nu a strigat, precum îngerul lui Fănuș, împotriva regimului la care este supus în casă, s-a luat de clasă, clasa politică, așa cum făcea mulțimea dezlănțuită (încă neînălțuită), susținând... nesusținerea actualei puteri. Adică, „Jos cutare, jos cutare!”, ba că nu dă de mâncare, ba că e nemernicie și o cruntă sărăcie. Ajuns acasă, i-a spus nevastei că nu a luat nimic. Și, normal, a luat-o! S-a dus în pivniță, unde avea liniște, vin și inspirație. Acolo a emanat o nouă conducere:

Președinte să fie un anume I. Sus. Plebea, când va fi nemulțumită, nu va putea striga „Jos... Sus! Jos Sus!” Prim-ministru, în locul lui Boc, va fi un om cu nume invers: Cobi. Lumea nu va scanda „Nu Cobi! Nu Cobi!” Și va avea doi metri înălțime, spre a fi, într-adevăr, mare om de stat!

Când să alcătuiască noul guvern, a dat nevasta peste el și... l-a altoit! Cu un făcăleț, dar nu pentru a protesta, nu pentru Boc, ci peste bot. Acu, deși are gura mare (umflată), urmează politica guvernamentală: „Ciocul mic! La muncă, ciumpalacule! Du-te la piață și viermuiește, dar fără scandal! Până la o nouă conducere, aici eu conduc! Să-ți intre bine în cap!” Și ca să fie mai convingătoare, a folosit și o tigaie, așa, mai mare... „Altfel, te frig!”

De frig și de frică, omul n-a mai ieșit nici în piață, nici de sub papuc.

ANANIE GAGNIUC

Directori de onoare

MIHAI SIN

ADAM PUSLOJIC

Redactor-șef adjunct

VALENTIN MARICA

Redactori:

Cezarina Adamescu, Eugen Axinte, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Mariana Cristescu, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Darie Ducan, Răzvan Ducan, Alexandru Jurcan, Mioara Kozak, Lazăr Lădariu, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Bianca Osnaga, Mihaela Malea Stroe, Ioan Matei, Menuț

Maximinian, Miruna Miron, Liliana Moldovan, Marcel Naste, Cristian Stamatoiu, Gabriel Stan, Gheorghe Șincan, Victor Știr

Corespondenți: Raluca Andreea Chiper (Spania), Claudia Șatravca (Chișinău), Flavia Cosma (Canada), Mirela Corina Chindea (Italia), Andrei Fischhof (Israel), Ovidiu Ivancu (India), Dorina Brândușa Landén (Suedia), Gabriela Mocănașu (Franța), Dalila Özbay (Turcia), Ionela van Rees-Zota (Germania), Dwight Luchian-Patton (SUA), Raia Rogac (Chișinău), Adriana Yamane (Japonia)

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Cuza Vodă nr. 57, România. Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. Copyright©Nicolaie Băciuț 2012 *Email: nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com *Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 * telefon: 0365407700, 0744474258. Materialele nepublicate nu se restituie. Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

